

**T.C.
RECEP TAYYIP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
TEMEL EĞİTİM ANABİLİM DALI**

**SINIF EĞİTİMİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLKOKUL
MATEMATİK DERSİNDE DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN
GÖRÜŞLERİ**

(Yüksek Lisans Tezi)

Ebru ÇELİK

**Danışman
Doç. Dr. Seher YARAR KAPTAN**

**RİZE
2022**

KABUL VE ONAY

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Temel Eğitim Anabilim Dalında, Doç. Dr. Seher YARAR KAPTAN danışmanlığında, Ebru ÇELİK tarafından hazırlanan *Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının İlkokul Matematik Dersinde Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri* adlı bu tez çalışması, 26/08/2022 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oy birliği/oy çokluğuyla başarılı bulunarak jürimiz tarafından **Yüksek Lisans Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

Unvanı, Adı SOYADI

İmza

Başkan

: Doç Dr. Kerem COŞKUN

Üye

: Doç Dr. Seher YARAR KAPTAN

Üye

: Dr. Öğr. Üyesi Hasan BAĞ

ETİK BEYAN

Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programından mezun olmak üzere teslim ettiğim “Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının İlkokul Matematik Dersinde Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri” adlı tezim, bilim ve araştırma etiği prensiplerine riayet edilerek tarafımdan yazılmıştır.

Tez çalışmamda, başka kaynaklardan aktarılan bütün bilgi ve alıntılar, Enstitünüz Tez Yazım Kılavuzuna uygun olarak açıkça gösterilmiştir. Kaynağı gösterilenler dışında kalan bütün bilgiler uygun araştırma yöntemi kullanılarak tarafımdan edinilmiş ve esere bu şekilde yansıtılmıştır. Şahsıma ait olmayan hiçbir bilgi, kasıt veya kusurlar, şahsıma aitmiş gibi gösterilmemiştir. İnternet kaynakları dâhil, sahibine/kaynağına atıf yapılmaksızın hiçbir bilgi kullanılmamıştır. Aksinin ortaya çıkması halinde doğacak bütün hukuki, idari, akademik ve etik sorumluluk tarafıma ait olacaktır. Eserin tesliminden sonra herhangi bir zamanda, bilim etiğine aykırılık tespit edilmesi ve/veya eserimle ilgili intihal veya intihal şeklinde anlaşılabilecek bir durumun ortaya çıkması halinde; Üniversiteniz ve eğitim kadronuzun hiçbir şekilde sorumlu tutulmayacağını hür irademle kabul, beyan ve taahhüt ederim.

26/08/2022

Ebru ÇELİK

ÖN SÖZ

Değerler eğitiminin önemi tartışılmaz bir gerçektir. Her ders bünyesinde yapılabileceğine inandığım değerler eğitiminin özellikle matematik dersi bünyesinde yapılması hakkında, geleceğin sınıf öğretmenlerinin görüşleri benim için merak konusu olmuştur. Bana ve öğretmenlik hayatıma büyük katkı sağlayacağını düşünerek başvurduğum yüksek lisans eğitimi sürecinde merakımı araştırma fırsatı buldum ve bu çalışmayı gerçekleştirdim. Yaptığım çalışmanın değerler eğitimi adına faydalı olacağını umuyorum.

Teşekkür...

Öncelikle bu süreçte bana değerli zamanını ayıran, çalışmamda yol gösteren, ilkeleri ve öğrencilerine olan sabır ve sevgi dolu yaklaşımı ile bana örnek olan çok değerli danışmanım Doç. Dr. Seher YARAR KAPTAN'a sevgiyle bağ kurduğu için sonsuz teşekkürlerimi iletiyorum.

Bu uzun ve yorucu serüvende benimle birlikte yorulan ve sabreden, benim için endişelenen, stresli anlarımda beni yatıştırmaya çalışan destekçilerim Fatih SARI ve Sevim SARI'ya, tökezlediğim her anımda yanımda olan değerli dostlarım Duygu ERMİ, Nurselin ÇELİK, Hilal SARAL, Hümeysra TÜYLÜOĞLU, Elif Nur SARI ve Tarık KÜÇÜK'e motivasyon kaynağım oldukları için teşekkür ederim. Benim sağ kolum canım küçük kardeşim Nisanur ÇELİK ve uzakta olmasına rağmen her zaman desteğini hissettiren canım kardeşim Faruk ÇELİK'e teşekkür ederim.

Her türlü fedakarlıkla beni bu günlere getiren, hayat yolculuğumda bana yol gösteren, maddi manevi en büyük destekçilerim, sahip olduğum insani yanların ve erdemlerin mimarları, çıktığım her yolda layıkıyla ve eğilmeden yürüyebileceğime dair olan inancımın ilham kaynakları, en kıymetlilerim, sevgili babam Murteza ÇELİK ve annem Müzeyyen ÇELİK'e sonsuz minnetle teşekkür ediyorum. Sizin varlığınız benim en büyük gücüm. Her zaman yanımda olup bana güzel yüreğinizle yaklaşmanız dileğiyle...

Ebru ÇELİK
2022/RİZE

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	I
ETİK BEYAN.....	II
ÖN SÖZ	III
İÇİNDEKİLER	IV
ÖZET	VIII
ABSTRACT.....	IX
KISALTMALAR.....	X
TABLolar LİSTESİ.....	XII
ŞEKİLLER LİSTESİ	XIII
GİRİŞ	1
1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR.....	9
1.1. Değer	9
1.1.1. Değerin Tanımı	9
1.1.2. Değerlerin Özellikleri	10
1.1.3. Değerlerin İşlevleri	12
1.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması	13
1.2. Değerler Eğitimi	15
1.2.1. Değerler Eğitiminin Tanımı	17
1.2.2. Değerler Eğitiminin Amacı ve Önemi	18
1.2.3. Değerler Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler	21
1.2.4. Değerler Eğitiminde Öğretmen Görev ve Rollerini	24
1.3. Matematik ve Değerler Eğitimi	27
1.3.1. 2018 Matematik Dersi Öğretim Programında Değerler	29
1.3.2. Milli Eğitim Şura Kararlarında Değerler	36
1.3.2.1. 17. Milli Eğitim Şura Kararlarında Değerler	36
1.3.2.2. 18. Milli Eğitim Şura Kararlarında Değerler	36
1.3.2.3. 19. Milli Eğitim Şura Kararlarında Değerler	38
1.3.2.4. 20. Milli Eğitim Şura Kararlarında Değerler	38
1.4. Konu ile İlgili Çalışmalar	39
1.4.1. Konu ile İlgili Ulusal Çalışmalar	39

1.4.2. Konu ile İlgili Uluslararası Çalışmalar	49
1.4.3. İlgili Çalışmaların Değerlendirilmesi	52
2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE BULGULAR.....	53
2.1. Araştırma Yöntemi	53
2.1.1. Araştırmanın Modeli	53
2.1.2. Çalışma Grubu	54
2.1.3. Veri Toplama Aracı	56
2.1.3.1. Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu	56
2.1.4. Veri Toplama Süreci	59
2.1.5. Verilerin analizi	61
2.1.5.1. Betimsel Analiz	61
2.1.5.2. İçerik Analizi	62
2.1.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği	63
2.2. Bulgular	66
2.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	66
2.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	78
2.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	79
2.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	86
2.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	90
2.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	98
2.2.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	104
2.2.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	111
3. SONUÇ VE TARTIŞMA	118
3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	118
3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	122
3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	123
3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	125
3.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	127
3.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	131
3.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	134
3.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma	137
3.9. Öneriler	139

3.9.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	139
3.9.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	140
KAYNAKÇA.....	141
EKLER.....	152
Ek-1. Araştırma İzni	152
Ek-2. Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu	153
ETİK KURUL KARARI	157

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ana Bilim Dalı : Temel Eğitim
Tez Türü : Yüksek Lisans Tezi
Danışman : Doç. Doktor Seher YARAR KAPTAN
Hazırlayan : Ebru ÇELİK
Yıl : 2022
Sayfa Sayısı : 170

ÖZET

SINIF EĞİTİMİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ İLKOKUL MATEMATİK DERSİNDE DEĞERLER EĞİTİMİNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİ

Bu çalışmanın amacı, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ilkökul matematik dersinde değerler eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Çalışma nitel bir çalışma olmakla birlikte çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet üniversitesinin sınıf eğitimi ana bilim dalında öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmaktadır. Araştırmaya 1, 2, 3 ve 4. sınıfta öğrenim gören toplam 208 öğretmen adayı katılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan “Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu” kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizinde nitel veri analiz yöntemlerinden olan içerik analizi ve betimsel analiz kullanılmıştır. Araştırmada sınıf eğitimi öğretmen adaylarının; değer ve değerler eğitimi kavramı hakkında bilgi sahibi olduğu ve kavramlar hakkındaki ifadelerinin alan yazındaki tanımlarla ve yapılan diğer çalışmalarla benzerlik gösterdiği, değerler eğitimi en fazla hayat bilgisi ve sosyal bilgiler dersleri ile ilişkili bulurken en az matematik dersi ile ilişkili buldukları, 2018 MDÖP’de yer alan kök değerler ve derse özgü değerleri bilmediklerini ifade ettikleri, matematik dersi ile en fazla paylaşım, sorumluluk, eşitlik en az sevgi, dostluk ve vatanseverlik değerlerini ilişkilendirilebilir buldukları, matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği görüşüne sahip oldukları, matematik dersinde değerleri kazandırmak için en fazla problemler konusu ile ilgili etkinlikler, grup çalışması ve gerçek nesne paylaşımı etkinlikleri yapmayı planladıkları, matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşacaklarını düşündükleri, matematik dersinde değerler eğitimi ile ilgili desteğe ihtiyaç duydukları sonuçlarına ulaşmıştır.

Anahtar Kelimeler: Değerler Eğitimi, Değer, Matematik, Sınıf Eğitimi, Öğretmen Adayı

Recep Tayyip Erdogan University Institute of Graduate Studies

Department : Primary Education
ThesisType : Master Thesis
Master Thesis Supervisor : Associate Prof. Dr. Seher YARAR KAPTAN
Author : Ebru ÇELİK
Year : 2022
Pages : 170

ABSTRACT

**PRIMARY SCHOOL TEACHERS CANDIDATES' VIEWS ON VALUES
EDUCATION IN PRIMARY SCHOOL MATHEMATICS COURSE**

The aim of this study is to determine primary school teacher candidates' views on values education in primary school mathematics course. In the study, which is a qualitative study, case study, one of the qualitative research methods, was used. The study group of the research consisted of teacher candidates studying in the primary school teaching department of a state university. A total of 208 teacher candidates studying in the 1st, 2nd, 3rd and 4th grades participated in the research. "Primary School Teacher Candidates Interview Form" prepared by the researcher was used as a data collection tool in the study. Content analysis and descriptive analysis, which are qualitative data analysis methods, were used in the analysis of the obtained data. In the study, it was concluded that primary school teacher candidates had knowledge of the concept of values and values education, their expressions about the concepts were similar to the definitions in the literature and other studies, they found values education most related to life sciences and social studies courses and least related to mathematics course, they did not know the root values and course-specific values included in the 2018 Mathematics Course Curriculum, they found the values of sharing, responsibility, and equality most related to mathematics course and the values of love, friendship and patriotism least related to mathematics course, they had the opinion that values education can be done in mathematics lesson, they mostly planned to do activities related to problems, group work and real object sharing activities in order to provide students with values in mathematics course, they thought they would encounter difficulties while doing values education in mathematics course, and they needed support regarding values education in mathematics course.

Keywords: Values Education, Value, Mathematics, Primary School Teaching, Teacher Candidate

KISALTMALAR

Beden EO.	: Beden Eğitimi ve Oyun
DKAB	: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
Doç.	: Doçent
Dr.	: Doktor
E	: Erkek
f	: Frekans
Fen B.	: Fen Bilimleri
Görsel S.	: Görsel Sanatlar
Hayat B.	: Hayat Bilgisi
K	: Kadın
MDÖP	: Matematik Dersi Öğretim Programı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
Ö	: Öğrenci
Sosyal B.	: Sosyal Bilgiler
TDK	: Türk Dil Kurumu
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri
YÖK	: Yüksek Öğretim Kurumu

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Rokeach'ın değır sınıflandırması	13
Tablo 2. Schwartz'ın değır sınıflandırması	14
Tablo 3. Spranger'ın değır sınıflandırması	15
Tablo 4. Kök değır tanımları ve kök değırlere ilişkin bazı tutum ve davranışlar	30
Tablo 5. 2018 MDÖP'da değır ilişkisi olan başlıklar	31
Tablo 6. 2018 MDÖP'da matematik dersine özgü değırlar ve tanımları	33
Tablo 7. Sınıflara ve öğrenme alanlarına göre değırlar ile ilişkilendirilen kazanım sayıları	33
Tablo 8. Sınıf düzeylerine göre değırlar ile doğrudan eşleştirilen kazanım kodları ve ilişkilendirilen değırlar	34
Tablo 9. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının demografik özellikleri.....	55
Tablo 10. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değır ifadeleri	66
Tablo 11. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değırlar eğitimi ifadeleri	72
Tablo 12. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ilkokul derslerini değırlar eğitimi ile ilişkilendirme sıraları	78
Tablo 13. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının kök değırlar hakkında bilgi sahibi olma durumları	80
Tablo 14. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematığe özgü 5 değır hakkında bilgi sahibi olma durumları.....	83
Tablo 15. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi ile ilişkilendirilebilir bulduğu değırlar	86
Tablo 16. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi ile ilişkilendirilebilir bulduğu değırların sınıf düzeylerine göre dağılımı	89
Tablo 17. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değırlar eğitimi yapılmasına yönelik görüşleri ve görüşlerin değışkenlere göre dağılımı	90
Tablo 18. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değırlar eğitimi yapılmasına yönelik görüşleri ve nedenleri	93
Tablo 19. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değırlar eğitimi için yapmayı planladıkları etkinlikler	99

Tablo 20. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşma durumlarına dair görüşleri ve görüşlerin değişkenlere göre dağılımı.....	105
Tablo 21. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yaparken karşılaştıkları güçlükleri aşmak için yapmayı planladıkları.....	107
Tablo 22. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duyma durumları ve değişkenlere göre dağılımı...	112
Tablo 23. Matematik dersinde değerler eğitimine dair sınıf eğitimi öğretmen adaylarının destek önerileri.....	114

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1. Araştırmanın yürütülmesinde izlenen süreç 60

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, araştırmanın önemi, araştırmanın amacı, problem cümlesi, alt problemler, varsayımlar, sınırlılıklar ve tanımlara yer verilmiştir.

Problem Durumu

Değerler, toplumu oluşturan temel yapı taşlarıdır ve toplumu bütünleştiren, birlik içinde tutan bu değer yapılarıdır. Değerler; toplumun milli ve manevi kaynaklarından bugüne ulaşmış, gelecek nesillere aktarılacak öz mirastır (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018). Bireyin bir varlığa önem vermede, kıymet biçmede kullandığı duyuşsal izlenimlere, çevresindeki varlıkları anlamlandırmada kullandığı ölçüte değer denir (Yeşil ve Aydın, 2007: 66). Hökelekli (2010: 4) değerleri, davranışlarımıza yol gösteren ve davranışlarımızın yerindeliliğini, etkililiğini, güzelliğini, ahlakiliğini belirlemeye yarayan inanç, ilke ve standartlar olarak tanımlamıştır. Ona göre değerler; olgun, uyumlu ve üretken iyi bir vatandaş, insan olmanın en önemli şartı ve insan olarak ne olduğumuz ne olmamız ve nasıl olmamız gerektiği konusunda yolumuzu aydınlatan ışıktır. Değerler, bireylerin hayatında nelerin önemli olduğunu ve nelerin tercih edilmesi gerektiğini göstererek nasıl yaşanılması gerektiğini belirtir (Akbaş, 2008: 10). Tanımlardan da anlaşıldığı üzere değerleri olmayan bir insan düşünülemez. İnsanı insan yapan, biricik kılan şey benimsediği değerlerdir. Bir bireyin anlamlı bir yaşam sürmesi ve bir toplumun devamlılığı için değerler oldukça önemli ve zaruridir. Günden güne çözülmeye uğrayan, önemsizleştirilen değerler günümüzde yaşadığımız pek çok sorunun temel nedenidir. Özellikle son yıllarda yaşanan teknolojik gelişmeler, ülkeler arası sınırları kaldırarak kültürler arası etkileşimin artmasına böylelikle toplumların birbirlerinin değerlerinden kolay etkilenebilir hale gelmesine neden olmuştur. Bu etkileşim bireylerin dolayısıyla toplumun ve toplumun en küçük birimi olan ailenin temel değerlerinde değişikliklere neden olmaktadır. Bu nedenle toplumlar varlıklarını sürdürebilmek, toplumsal çözünmeden korunmak ve üyelerinin insani gelişimini desteklemek için değerler eğitimine gereksinim duymuştur (Çengelci Köse, 2016: 247).

Okullarda verilen eğitimin temel amacı bilgi ve beceriler kazandırmanın yanında belirli davranışlar kazandırmak ve bireyin kendini tanımasını, çevresiyle uyumlu ilişkiler kurmasını sağlamaktır. Değer sistemi olmayan, değerleri gelişmeyen bir bireyin kendini tanıması ve çevresiyle uyumlu ilişkiler kurması beklenemez. Bu nedenle son dönemlerde değerler eğitimi sorununa artan farkındalıkla birlikte ülkeler eğitim politikalarını değerler eğitimi ile şekillendirmeye başlamıştır (Aydemir Özbay, 2019: 2) Okullardaki değerler eğitiminin amaçları öğrencilerde sağlıklı, tutarlı bir kişilik oluşturmak ve öğrencileri hayata, üst öğrenim kademesine hazırlarken onlara gerekli özellikleri kazandırıp kendi ahlak anlayışlarına göre yetiştirerek iyi bir insan ve iyi bir vatandaş olmalarını sağlamaktır (Aydın, 2010a: 17). Halstead ve Taylor (2000: 169) değerler eğitiminde okulun görevlerini iki şekilde açıklamaktadır. Onlara göre çocuklar değerleri erken yaşlarda aile, bakıcı, medya, akran grupları ve çevrelerinden öğrenerek, farklı değerlere sahip bir şekilde okullara gelirler. Okullar ilk olarak çocuklarda var olan ve zaten geliştirmeye başladıkları bu değerleri daha da geliştirerek tamamlamalıdır. İkinci olarak ise okullar toplumda var olan toplumun kabul ettiği belirli değerlere çocukları daha fazla maruz bırakmalıdır. Akbaş, (2008: 9)'a göre okulların temel görevleri arasında; programlarda açıkça belirtilen ya da belirtilmeyen değerlerin öğretimi, öğrencilerin disipline edilmesi ve öğrencilerin ahlak gelişimlerine katkı sağlayarak karakterlerini olumlu anlamda etkilemek yer almaktadır.

Ülkemizde değerler eğitimi ve değer konusu 2004 yılından sonra planlı bir şekilde ele alınmaya başlanmıştır (Ulusoy ve Arslan, 2014: 2). Bu yıldan sonra Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) hazırladığı programlarda değişikliğe giderek değerleri ve değerler eğitimi programlara açık bir şekilde dahil etmiştir. Hazırlanmış son öğretim programları olan 2018 öğretim programlarının neredeyse tamamında değerler ve değerler eğitimi yer almakla birlikte 2018 Matematik Dersi Öğretim Programı'nda da (MDÖP) değerlere yer verilmiştir. Ayrıca 2018 MDÖP'da kök değerlere ek olarak matematik dersine özgü 5 ayrı değere değinilerek (esneklik, eşitlik, estetik, paylaşım, adalet) öğretmenlerden bu değerler ekseninde derslerini işlemeleri istenmiştir (MEB, 2018).

Öğretmenler, öğretim programlarını hayata geçiren uygulayıcılar olmaları yanında öğrencilere değerleri kazandırmada önemli rol ve görevlere sahiptir

(Çelikkaya, Filoğlu, ve Öktem, 2013: 129). Bu açıdan bakıldığında öğretim programında yer verilen değerler hakkında öğretmen ve öğretmen adaylarının sahip olduğu bilgi ve görüşler oldukça önemlidir. Nitekim öğretmenlerin değerler eğitimi alanında aldıkları eğitimin etkili olabilmesi için; öğretmenlerin değerler eğitimi görevini başarmak adına kendi yeteneklerini nasıl algıladıklarını anlamaya da ihtiyaç vardır (Bakioğlu ve Sılay, 2011: 120).

Matematik öğretiminde bilişsel alan öğretiminin duyuşsal alan öğretimine göre daha fazla önemsendiği ve matematiğin duyuşsal alan çalışmalarında değerlerin; matematiksel tutum, inanç ve motivasyon gibi duyuşsal boyut faktörlerine göre ihmal edildiği, bu duyuşsal boyutlar arasında en az bilinen ve en az tartışılan olduğu görülmektedir. Bunun nedeni olarak matematiğin değer içermeyen bir disiplin olduğuna dair sahip olunan genel inanış gösterilebilir (Dede, 2007: 17). Benzer şekilde Bishop (2012) matematik eğitimi ve değerler eğitimi ilişkisine ait çalışmaların eksikliğini ifade etmektedir (aktaran: İlhan ve Poçan, 2020: 389). Alan yazında yer alan matematik dersi kapsamında yürütülen değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar incelendiğinde öğrenciler ve öğretmenlerle yapılan çalışmalar bulunduğ (Aktaş, 2014; Aydemir Özbay, 2019; Aytaçlı, 2018; Boztürk Macit, 2020; Deniz, 2018; Dinçer ve Gündüz Çetin, 2021; Güleş, 2019; İpekçi, 2018; Kara Ergin, 2019; Kirez, 2018; Öncül, 2021; Süslü, 2021) ancak öğretmen adayları ile yapılan çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu (Doğan, 2020; Peker Ünal ve Şen, 2019) ve bu çalışmaların matematik öğretmen adayları ile yapıldığı görülmektedir. Benzer şekilde İlhan ve Poçan (2020: 384) matematik öğretiminde değerler hakkında ilgili alan yazını tarayarak en az çalışılan grubun öğretmen adayları olduğunu belirtmiştir. Oysa öğretmen adaylarının değerler eğitimi üzerindeki gelecekteki rollerini ve etkilerini düşünmeleri sağlanmalıdır. Ayrıca geleceğin öğretmenlerinin değerler eğitimi alanında bilgisi ve farkındalıkları arttırılarak ideal öğretmenlerin nasıl olması gerektiği, ideal öğretmenlerde aranan özelliklerden haberdar olmaları gerçekleştirilmelidir (Bakioğlu ve Sılay, 2011: 121). Bu alanda literatüre katkı sağlayacak yeni çalışmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir.

Bu nedenlerle geleceğin sınıf eğitimi öğretmenlerinin 2018 MDÖP’da yer alan değerlerden haberdar olma durumları, matematik dersi ile değerleri ilişkili bulma durumları, matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına ilişkin görüşleri,

matematik dersinde deęerler eęitimi gerçekleřtirirken kullanacakları etkinlikler ve karřılařacaklarını dūřındıkları gūlūkler vb. durumlar merak konusu olmuř ve bu merak arařtırmanın problem durumunu oluřturmuřtur. Būylece bu çalıřma ile geleceęin deęerler eęitimi uygulayıcıları olan sınıf eęitimi ōęretmen adaylarının ilkokul matematik dersinde deęerler eęitimi ile ilgili gŖrūřleri alınarak mevcut durum tespiti ve deęerlendirilmesi yapılacaktır.

Araştırmanın Önemi

Deęerler; insanı insan, toplumu toplum yapan ve o toplumun devamlılıęını saęlayan temel yapı tařlarıdır. Sahip olduęu deęerleri koruyamayan ve bireyleri arasında deęerlerin aktarımını saęlayamayan her toplum yok olmaya mahkumdur. Bu nedenle deęerlerin korunması ve aktarımı oldukça ōnemlidir. řentūrk (2010: 50) deęerleri insanın kimlięini oluřturan temel ōęelerden biri olarak tanımlarken Okumuř, (2010: 28) toplum ūyelerinin ortak kabulūyle oluřturulan ve davranıřların deęerlendirilmesinde bir standart geliřtiren deęerleri toplumların hayatlarına devam edebilmelerini saęlayan temel dayanaklar olarak tanımlamaktadır. Tūrk Dil Kurumu (TDK) sŖzlūęünde deęerler “Bir ulusun sahip olduęu sosyal, kūltūrel, ekonomik ve bilimsel deęerlerini kapsayan maddi ve manevi ōęelerin būtūnū.” olarak tanımlanırken, 2018 MDŐP’da kŖkleri geleneklerimiz ve dūnūmūz içinde, gŖvdesi ve dalları bu kŖklerden beslenerek bugūnūmūze ve yarınlarımıza uzanan ve temel insani ōzelliklerimizi oluřturan ilkeler toplamı olarak tanımlanmıřtır (TDK, 2022; (MEB), 2018). Tanımlardan yola çıkarak, deęerlerin birey ve toplum için vazgeçilmez ve oldukça ōnemli olduęu gŖrūlmektedir. Nitekim deęerler ideal davranıř řekillerine, bireyin hayat amacına, yařam felsefesine ve davranıřlarına yŖn verir (Aydın, 2010a: 16).

Değerler, toplumun gelecek nesillere aktarılacak mirasıdır ve toplumun geleceği bu mirasın aktarılmasına, değerlerini benimsemiş insanların yetiştirilmesine bağlıdır (MEB, 2018). Bu nedenle eğitim sistemi sadece akademik başarıyı amalamamış bunun yanı sıra belirli beceri ve davranışları da kazandırmayı amaçlamıştır. Bunun sonucunda da değerler, eğitimin nihai amaçları arasında yer almıştır (MEB, 2018). Değerlerin farklı toplumlarda farklı şekillenmesi değerlerin ōęrenilebilir ve ōęretilebilir olgular olduğunun gŖstergesidir (Aydın, 2010a: 16).

Değerlerin öğretilabilir ve öğrenilebilir olgular olması eğitimde değerlerin yer almasını kolaylaştırmıştır. Değerler eğitimi için çalışmalar yapılmış, yaklaşımlar geliştirilmiş ve değer öğretimi hareketleri gerçekleştirilmiştir. Ülkemizde de özellikle son yıllarda popüler olan, sıkça çalışılan konular arasında yer aldığı görülmektedir. Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, değerler eğitimi ve matematik dersi ilişkisinin incelendiği çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu dikkat çekmektedir.

Matematik dersi, öğrencilerin 1.sınıf düzeyinden itibaren karşılaştıkları ve hayatlarını önemli düzeyde etkileyecek temel derslerdendir. Bu nedenle değerlerin, diğer derslerde olduğu gibi matematik dersiyle ilişkilendirilmesinin ve matematik dersi bünyesinde değerler eğitimi yapılmasının oldukça önemli olduğu bir gerçektir. Bu düşüncelerden yola çıkarak, değerlerin matematik dersi programındaki yeri ve alanda matematik dersinin değerler eğitimiyle ilişkilendirilme durumu, bu konuda yapılan çalışmalar merak konusu olmuş ve buna yönelik incelemeler yapılmıştır. İncelemeler sonucunda değerleri ve değerler eğitimini ilkökul matematik dersi bünyesinde inceleyen çalışmaların oldukça az sayıda olduğu (Karaca, 2020; Uzunkol ve Karaca, 2019), yürütülen çalışmaların daha çok ortaokul ve orta öğretim kademesinde gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu çalışma ilkökul matematik dersi bünyesinde yapılacak değerler eğitime yönelik bir çalışma olduğu için önemli görülmektedir.

Okullarda değerler eğitimini gerçekleştiren öğretmenlerin görüşleri önemli olduğu gibi ileride öğretmen olacak, okullarda değerler eğitimi uygulamalarına yer verecek öğretmen adaylarının da değerler eğitimiyle ilgili görüşleri oldukça önem taşımaktadır. Buna rağmen Engin (2020: 322) Türkiye’de karakter ve değerler eğitimi araştırmalarını incelediği çalışmada, 1999-2018 yılları arasında yapılan lisansüstü tezlerinin çalışma gruplarını incelemiş ve öğretmen adaylarıyla 2013 yılında yapılan 1 çalışmaya ulaşmıştır. Araştırmacı tarafından yapılan alan yazın incelemesinde ise matematik dersi kapsamında yürütülen değerler eğitimi ile ilgili çalışmalarda, öğretmen adayları ile yapılan çalışmaların oldukça sınırlı sayıda olduğu (Doğan, 2020; Peker Ünal ve Şen, 2019) ve bu çalışmaların matematik öğretmen adayları ile yapıldığı görülmektedir. Yapılan bu incelemede sınıf eğitimi öğretmen

adayları ile yapılan bir çalışmaya ulaşamamıştır. Bu çalışmanın alan yazındaki bu boşluğu doldurarak literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yapılan ilgili alan yazın incelemesinde 2018 MDÖP’da değerler eğitime yer verilmesine ve matematik dersine özgü 5 ayrı değer ifade edilmesine rağmen, değerlerin en fazla Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (DKAB), hayat bilgisi, sosyal bilgiler ve Türkçe dersleriyle ilişkilendirildiği; DKAB, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler derslerinde değerler eğitimi etkinliklerine daha fazla yer verildiği sonucuna ulaşan çalışmalara ulaşılmıştır (Güleş, 2019: 7; Özalp Kaplan, 2014: 36). Ayrıca öğretmenlerin değerler eğitimiyle en az ilişkilendirdiği derslerden birinin matematik dersi olduğunu gösteren çalışmalar görülmektedir (Güleş, 2019: 4; Özmen, Er, ve Gürgil, 2012: 308). Oysa eğitimin temel amaçlarından biri, öğrencilerin bir bütün olarak ele alınıp her alanda gelişimlerini sağlamaktır. Bu amaca ulaşmak için değerler eğitiminin her ders bünyesinde ve okulun her ortamında yer alması, kullanılması gerekmektedir. Bu nedenle matematik dersinde değerler eğitimi yapılamayacağı ve değerler eğitiminin daha çok hayat bilgisi, sosyal bilgiler, DKAB gibi sözel derslerle ilişkilendirilerek yapılabileceğine dair ön yargıların giderilmesi gerekmektedir. Bu çalışmanın sınıf eğitimi öğretmeni adaylarının ilkökul matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına yönelik ön yargılarının giderilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışma ile ilkökul matematik dersiyle değerler eğitimi ilişkisi kurularak sınıf eğitimi öğretmen adaylarının bu ilişkiye yönelik görüşleri alınacaktır. Böylelikle sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi ile ilgili görüşleri hakkında mevcut durumun ortaya konulması ve çözüm önerilerine ulaşılması planlanmaktadır. Ayrıca bu çalışmanın değerler eğitimi ve uygulamalarının önemi konusunda özellikle de değerler eğitiminin ilkökul matematik dersi ile ilişkilendirilmesinin önemi konusunda öğretmen adaylarının farkındalık geliştirmelerine yardımcı olacağına inanılmakta ve tüm paydaşlara bu alanda çalışma konusunda fikir verebileceği düşünülmektedir. Yapılacak araştırma sonucunda elde edilecek bulguların mevcut çalışmaları daha ileri taşıyacağı ve öğretmen yetiştirme program geliştirme çalışmalarına faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ilkökul matematik dersinde değerler eğitimine ilişkin görüşlerini nedenleriyle belirlemektir.

Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problem cümlesi, “Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ilkökul matematik dersinde değerler eğitimine ilişkin görüşleri nelerdir?” şeklindedir.

Bu ana problem doğrultusunda belirlenen ve cevap aranan alt problemler aşağıda verilmiştir.

Araştırmanın Alt Problemleri

Bu çalışmada aşağıda yer alan problemlere yanıt aranmaya çalışılmıştır:

1. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, değer ve değerler eğitimi kavramlarını ifade etme biçimleri nasıldır?
2. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkökul derslerini değerler eğitimi ile ilişkilendirme sırası nasıldır?
3. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkökul matematik programında yer alan programa özgü değerler ve kök değerler hakkında bilgi sahibi olma durumları nasıldır?
4. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkökul matematik dersi ile ilişkilendirilebilir buldukları değerler nelerdir?
5. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkökul matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına yönelik görüşleri ve nedenleri nelerdir?
6. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkökul matematik dersi bünyesinde değerleri kazandırmak için yapmayı planladıkları etkinlikler nelerdir?
7. Sınıf eğitimi öğretmen adayları, ilkökul matematik dersi bünyesinde gerçekleştirecekleri değerler eğitiminde güçlüklerle karşılaşacaklarını düşünmekte midir? Bu güçlükleri aşmak için yapacakları nelerdir?
8. Sınıf eğitimi öğretmen adayları, matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duymakta mıdır? Destek önerileri nelerdir?

Varsayımlar

- Araştırmaya katılan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, veri toplama sürecinde uygulanan görüşme formuna içten, samimi ve çalışmanın amacına uygun cevaplar verdiği varsayılmıştır.
- Araştırmacı tarafından hazırlanan veri toplama aracının araştırmanın amacına hizmet edecek düzeyde olduğu varsayılmıştır.

Sınırlılıklar

Çalışmanın sınırlılıkları aşağıda verilmiştir:

- 2021-2022 eğitim öğretim yılında gerçekleştirilmiş olması,
- Rize ilinde uygulanmış olması,
- Bir devlet üniversitesinde, sadece sınıf eğitimi ana bilim dalında öğrenim gören 1, 2, 3 ve 4. sınıf öğretmen adaylarıyla gerçekleştirilmiş olması,
- İlkokul matematik dersi kapsamında ele alınmış olması,
- Araştırmacı tarafından geliştirilen görüşme formu ile elde edilen veriler ile sınırlıdır.

Tanımlar

Bu araştırmada geçen tanımlara aşağıda yer verilmiştir.

Değer: İnsanın davranışlarına yön veren, diğer canlılardan ayrılmasını sağlayan ve insanı insan yapan inançlardır (Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 16). Bu tanımdan hareketle değer; insanların kararlarına, davranışlarına, düşünce ve fikirlerine kısaca hayatına yön veren ve insanı diğer canlılardan ayırıp onu değerli kılan ilkeler şeklinde tanımlanabilir.

Değerler Eğitimi: Öğrencilere değerlerin aktarımı amacıyla okullarda ahlaki ortam ve programlarla eğitim verilmesidir (Yarar Kaptan, 2019: 11). Bireylerin faydalı bir yaşam sürmesi, içerisinde bulundukları toplumda daha iyi yaşaması ve kendini gerçekleştirme için okullarda önemli yeri olan eğitimidir (Akgül, 2020: 16). Bu tanımlardan yola çıkarak değerler eğitimi; insanın hayat amacını, davranışlarını, seçimlerini, kısaca yaşayış biçimini inşa eden değerlerin kasıtlı olarak bireyde geliştirilmeye ve iyileştirilmeye çalışılmasıdır denilebilir.

1. KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Bu bölümde; araştırmanın konusu ile ilgili alan yazın taraması yapılarak oluşturulan kuramsal çerçeve, konu ile ilgili ulusal/uluslararası çalışmalar ve ilgili çalışmaların değerlendirilmesi yer almaktadır.

1.1. Değer

1.1.1. Değerin Tanımı

İlgili alan yazın incelendiğinde, değerler ile ilgili ortak bir tanımın yapılamadığı ve alan yazında pek çok değerler tanımının yer aldığı bilgisine ulaşılmıştır. Bunun nedeni olarak değerlerin çeşitli bilim dalları tarafından araştırma konusu olarak seçildiği ve her bilim dalının değerlerle ilgili kendisini ilgilendiren boyutuyla çalışmış olması gösterilebilir (Güngör, 1983'ten aktaran: Ulusoy ve Dilmaç, 2015: 14). Değerleri inceleyen çeşitli bilim dalları arasında din, felsefe, sosyoloji, psikoloji, hukuk ve antropoloji gibi bilim dalları yer almaktadır. Bu bilim dalları arasında felsefe, değerleri bir değer sorunu (aksiyoloji) olarak ele almakta ve insanın oluşturduğu tüm değerleri konu edinmektedir. Aksiyoloji insan davranışlarının dayandığı ilke ve değerleri araştırmaktadır. Psikoloji değerleri insan davranışına yön vermesi açısından incelerken sosyoloji değerleri betimleyerek açıklar ve yorumlar (Sönmez, 2008'den aktaran: Çengelci, 2010: 3). Ayrıca değerler ve değer verme terimleri arasında yaşanan kafa karışıklığı da belirsizlik oluşturmaktadır. Değerler; iyilik, değer veya güzellik düzeyini belirleme kriteri; değer verme ise değerleri geliştirme ve gerçekleştirme süreci olarak tanımlanabilir (Superka, Ahrens, Hedstrom, Ford, ve Johnson, 1976: 11).

Alan yazında yer alan değer tanımlarının bazıları şu şekildedir:

Halstead ve Taylor (2000: 169) değerleri davranışların istendik, iyi ya da arzu edilen davranışlar olduğuna karar vermemizi sağlayan standartlar, davranışa rehberlik eden genel ilkeler ve inançlar olarak tanımlarken benzer şekilde Erdem'de (2003: 56) değerleri; davranışlara neden olan, davranışları olumlu ve olumsuz olarak değerlendirmeye yarayan ve bir davranışı diğerine tercih etme eğilimi sağlayan anlayışlar olarak tanımlamaktadır. Schwartz'a (1994: 21) göre değer; bireyin ve diğer sosyal oluşumların önem derecesine göre değişen, arzu edilen durumlar arası

hedeflerini belirleyen ve hayatına yol gösteren ilkelerdir. Shwartz bu tanımıyla değerlerin; sosyal varlıkların çıkarlarına hizmet ettiğini, davranışa yön vererek davranışı güdüleyebildiğini, bir davranışın doğrulugunu belirleyebilmek için standartlar oluşturduğunu, bireysel öğrenme deneyimleri ve sosyalleşme yoluyla edinilebildiğini açıklar.

TDK sözlüğünde değer, kıymet, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık olarak tanımlanmıştır (TDK, 2022). Aladağ'a (2009: 10) göre ise değerler insanın hayatının şekillenmesinde önemli etkisi olan ve insanın hayatı boyunca davranışlarını yönlendiren öğelerdir. Akbaş değerleri, insanın çevresiyle olan sosyal etkileşimi ile kazandığı ve insanın davranışını yönlendiren standartlar olarak tanımlamaktadır. Akbaş bu tanım ile değerlerin bireysel boyutunda güdü, karar verme, inanç, tutum ve gereksinim gibi kavramları ön plana çıkarmaktadır. Değerlerin toplumsal boyutunsa ise bir toplumun en iyi, en yararlı olarak kabul ettiği şeyler olarak değerleri tanımlamaktadır (2004: 44).

Ulusoy ve Arslan (2014: 3-5) değerleri bireysel ve toplumsal açıdan tanımlamıştır. Onlara göre değerler, bireylerin diğer insanların, toplumsal olguların ve şeylerin değerlerini ölçmede kullandıkları ölçütlerdir. Neyin iyi, kötü, güzel, çirkin, doğru ve yanlış olduğuna dair kararlarımızı sahip olduğumuz değerlerin kılavuzluğunda veririz. Değerler, bir durumu diğerine tercih etme eğilimi olarak da tanımlanabilir. Davranışlara kaynaklık eden ve davranışları değerlendirmeye yarayan anlayışlar değerlerdir. Değerler, toplumun ulaşmak istediği hedefleri, arzu etti güzel tutum ve davranışları temsil eder. Toplumun varlığı, birliği, işleyişi ve devamlılığı için toplum üyelerinin neredeyse tamamı tarafından onaylanmış temel kaide ve kurallar değerlerdir.

Çengelci (2010: 2-3) değerleri davranışlara yön veren iyi, doğru ve güzeli simgeleyen ilkeler olarak tanımlarken Uygur ise (2016: 16) değerleri insanın hayatındaki seçimlerin ve yaşanılacak durumların hangisinin iyi olduğuna karar vermek amacıyla olgulara önem atfeden temel yapı taşları olarak tanımlamaktadır.

1.1.2. Değerlerin Özellikleri

Değer kavramına ait kabul gören genel bir tanım yapılamadığı gibi değerlerin sahip olduğu özellikler hakkında da alan yazında görüş birliğine ulaşılamadığı ve

farklı araştırmacıların farklı değer özelliklerine değindiği görülmektedir. Belirli araştırmacılar tarafından ortaya koyulan değerlerin özellikleri aşağıda verilmiştir.

Bilsky ve Schwartz'a (1994: 164) göre değerlerin 5 ortak özelliği aşağıdaki şekilde açıklanmıştır:

1. Değerler, insanların davranış ya da olayları seçmesinde ya da yönlendirmesinde rehber olur.
2. Değerler, istenilen ifadeler ve davranışlar ile ilişkilidir.
3. Değerler, taşıdıkları öneme göre aralarında sıralanırlar.
4. Değerler, özgül eylem ve durumların ilerisindedir.
5. Değerler, kavramlar veya inançlardır.

Fichter'a (2012: 167) göre değerlerin özellikleri aşağıdaki gibidir:

1. Değerler bireysel yargılar ifade etmez. Üzerinde uzlaşılan kavramlardır.
2. Toplumsal huzurun devamlılığı ve sosyal ihtiyaçların karşılanması insanlar tarafından değerlere bağlanılır ve bu nedenle değerler önemsenir.
3. İnsanlar kabul ettikleri değerler için fedakarlıklarda bulunur. Bu durum değerlerin duygusal boyutuyla ilgilidir.
4. Değerler, değerli olarak ifade edilen diğer nesnelerden görüş birliğiyle oluşmaları açısından ayrılır (aktaran: Çiçen, 2019: 7).

Yılmaz (2009: 110) değerlerin özelliklerini 3 boyut altında aşağıdaki şekilde açıklamıştır:

1. Değerler, bireylerin göstermiş olduğu olumlu ve olumsuz davranışları açıklayıcı bir niteliğe sahiptir.
2. Değerler, bireylerin yaşamında nelerin önemli nelerin önemsiz olduğunu etkileyen bir niteliğe sahiptir.
3. Değerler, bireyin hayatının her aşamasını kapsayacak şekilde tüm durumlarda göstereceği tavrın dayanağı olma niteliğine sahiptir.

MEB' in 2009 yılında hazırladığı ilköğretim programında ise değerlerin özellikleri şu şekilde sıralanmıştır:

1. Değerler toplum ya da bireylerin benimsediği birleştirici olgulardır.
2. Toplumun sosyal ihtiyaçlarını karşıladığına ve bireylerin iyiliğini sağladığına inanılan ölçütlerdir.
3. Sadece bilinci değil, duygu ve heyecanları da ilgilendiren yargılardır.

4. Değerler, bireylerin bilincinde yer alan ve davranışları yönlendiren güdülerdir.
5. Değerler normu da barındırır. Normlardan farkı normlardan daha genel ve soyut bir nitelik taşımasıdır (aktaran: Ulusoy ve Arslan, 2014: 6).

1.1.3. Değerlerin İşlevleri

Değerlerin yukarıda bahsedilen özelliklerine göre toplumsal hayatta çeşitli işlevleri vardır. Bu işlevleri Fichter (1990) aşağıdaki şekilde belirlemiştir:

1. Değerler, bireylerin ve bireyler arasındaki ilişkilerin yargılanmasına yardımcı olan araçlar olarak kullanılır.
2. Değerler, bireylerin yararlı ve önemli görülen kültür öğelerine odaklanmalarına yardımcı olur.
3. Değerler, bireylere toplumdaki ideal düşünme ve davranma yollarını gösterir. Toplumda kabul edilebilir olan davranışların sınırlarını belirleyerek bireylerin hareket ve düşüncelerini en iyi nasıl göstereceklerine yol gösterir.
4. Değerler, bireylerin toplumsal hayattaki rollerini seçme ve gerçekleştirmede rehberlik eder.
5. Değerler, bireyleri törelere uymaya ve doğru olanı yapmaya yöneltir. Onaylanmayan, doğru bulunmayan davranışları engeller ve sosyal ihmallerden kaynaklanan suçluluk ve utanma gibi duyguların anlaşılabilmesini sağlar.
6. Değerler, toplumda dayanışmayı ve bu dayanışmanın sürdürülebilir olmasını sağlar (aktaran: Yazar Kaptan, 2019: 8).

Değerlerin insan davranışlarını etkileme, toplumsal ilişkileri düzenleme ve toplumun kalkınmasını sağlama gibi pek çok işlevi vardır (Akbaş, 2009: 404). Değerlerin önemli bir işlevi de bireye bir bakış açısı kazandırması, varlığı ve yer aldığı toplum hakkında onu bilinçlendirmesidir. Bireye çevresindeki olgu ve olaylara anlam vermede, bir önem atfetmede, değer biçmede, kendisine toplumda yer belirlemesinde onu yönlendiren, ölçütler koyan özellikler, sahip olduğu değerler bütününden başka bir şey değildir (Yeşil ve Aydın, 2007: 67).

1.1.4. Değerlerin Sınıflandırılması

İlgili alan yazın incelendiğinde değerlerin farklı araştırmacılar tarafından sınıflandırılmaya çalışıldığı görülmektedir. Yapılan sınıflama çalışmaları arasında Rokeach'ın 1973 yılında yaptığı değer sınıflaması yer almaktadır ve sınıflandırmasında değerleri amaç ve araç değerler olarak iki grupta toplamıştır. Amaç değerler yaşamın temel amaçlarını gösterirken araç değerler bu temel amaçlara ulaşmak için kullanılacak davranış kalıplarını ifade etmektedir. Bu sınıflandırmada her iki değer grubunda 18'er tane değer bulunmaktadır (aktaran: Akbaş, 2004: 55-58). Rokeach'ın değer sınıflandırması tablo halinde Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1. Rokeach'ın değer sınıflandırması

Amaç değerler	Aile güvenliği, barış içinde bir dünya, başarılı olma, bilgelik, dini olgunluk, eşitlik, gerçek dostluk, güzellikler dünyası, heyecanlı bir hayat, iç huzur, kendine saygı, mutluluk, gerçek dostluk, özgürlük, rahat hayat, sosyal kabul, ulusal güvenlik, zevk.
Araç değerler	Bağımsız olma, bağışlayıcı, cesaretli, dürüst, entelektüel, geniş görüşlü, hırslı, itaatkâr, kendini kontrol edebilen, nazik, kendine hâkim, mantıklı, neşeli, sevecen, sorumluluk sahibi, temiz, yardımsever, yaratıcı.

Değerlerle ilgili yapılan çok sayıdaki sınıflandırma arasında en fazla kabul görenlerden bir diğeri Schwartz'ın 1994'de yaptığı sınıflamadır. Schwartz'a (1994: 21) göre değerleri birbirinden ayıran en önemli özellik değerlerin güdüsel/motivasyonel amaçları olmasıdır. Ona göre toplumlar ve bireyler insanın doğasında var olan ihtiyaçları bilişsel olarak dönüştürür ve değerlerin dilinde ifade eder. Böylelikle değerler bilinçli amaçlar olarak toplumların ve bireylerin başa çıkması gereken 3 evrensel ihtiyaca yanıtları temsil eder:

1. Biyolojik varlıklar olarak bireylerin ihtiyaçları. (Organizma)
2. Koordineli sosyal etkileşimin ihtiyaçları. (Etkileşim)
3. Grupların sorunsuz çalışması ve hayatta kalması için ihtiyaçlar. (Grup)

Schwartz (1994) bu 3 evrensel ihtiyaçtan 10 değer türü oluşturmuştur. Bunlar: Güç, başarı, hedonizm/hazcılık, uyarılma, öz yönelim, evrenselcilik, yardımseverlik, gelenek, uygunluk/uyum ve güvenliktir. Schwartz'ın (1994: 22) değer sınıflandırmasında yer alan değer türleri, örnek değerler ve değer türlerine kaynaklık eden evrensel ihtiyaçlar tablo halinde Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2. Schwartz'ın değer sınıflandırması

Değer Türleri	Örnek Değerler	Kaynak İhtiyaçlar
Güç	Sosyal güç ve otorite sahibi olmak	Etkileşim
	Refah (Zengin olmak)	Grup
Başarı	Başarılı olmak,	Etkileşim
	Yetenekli olmak,	Grup
	Hırslı olmak,	
	Zeki olmak	
Hedonizm/Hazcılık	Zevklerine düşkün olmak,	Organizma
	Hayattan keyif almak	
Uyarılma	Cesur olmak,	Organizma
	Çeşitli yaşam,	
	Heyecan verici yaşam	
Öz yönelim	Yaratıcı olmak,	Organizma
	Meraklı olmak,	Etkileşim
	Özgür olmak	
Evrenselcilik	Geniş görüşlü olmak,	Grup
	Sosyal adalet,	Organizma
	Eşitlik,	
	Çevreyi korumak	
Yardımseverlik	Yardımsever olmak,	Etkileşim
	Dürüst olmak,	Grup
	Bağışlayıcı olmak	Organizma
Gelenek	Alçak gönüllü olmak,	Grup
	Dindar olmak,	
	Hayattaki payımı kabul etmek	
Uygunluk/uyum	Kibar olmak,	Etkileşim
	İtaatli olmak,	Grup
	Kendini denetleyebilmek,	
	Ebeveynleri ve yaşlıları onurlandırmak	
Güvenlik	Ulusal güvenlik,	Etkileşim
	Sosyal düzen,	Grup
	Temiz olmak	Organizma

Spranger psikolojide ilk değer testi uygulayan kişi olma özelliği taşır. Uyguladığı testte deneklerin her birinde hâkim olan değere ulaşarak deneklerin kendi hayatlarında ulaşılan o değere yer verdiğini belirlemiştir (Öztürk, 2017: 11). Spranger (1928) değerleri estetik, teorik, ekonomik, siyasi, sosyal ve dini olmak üzere 6 temel gruba ayırmıştır. Bu değer grupları ilerleyen yıllarda Allport ve arkadaşları tarafından ölçeğe dönüştürülmüştür. Spranger'a ait değer grupları ve açıklamaları Tablo 3'de verilmiştir (Akbaş, 2004: 55-56).

Tablo 3. Spranger'in değer sınıflandırması

Değer Grupları	Değer Gruplarının Açıklamaları
Bilimsel değer	Gerçeğe, bilgiye, muhakemeye ve eleştirel düşünceye önem verir. Bilimsel değerleri olan insan deneysel, eleştirici, akılcı ve entelektüeldir.
Ekonomik değer	Yararlı ve pratik olana önem verir. Ekonomik değerlerin hayatta önemsenmesi gerektiğini belirtir.
Estetik değer	Simetri, uyum ve forma önem verir. Birey hayatı olayların bir çeşitliliği olarak görür. Sanatın toplum için zorunluluk olduğunu düşünür.
Sosyal değer	Başkalarını sevme, yardım ve bencil olmama esastır. En yüksek değer insan sevgisidir. Bu insan sevgisini insanlara sunar. Nazik ve sempattır, bencil değildir.
Politik değer	Her şeyin üstünde kişisel güç, etki ve şöhet vardır. Esas olarak kuvvetle ilgilidir
Dini değer	Evreni bir bütün olarak kavrar ve kendisini onun bütünlüğüne bağlar. Dini uğrunda dünyevi hazları feda eder.

1.2. Değerler Eğitimi

Son yıllarda dünyada ahlaki sorunların artması, insanların kendilerine ve topluma zarar verecek şekilde davranışlar sergilemesi ve bu davranışların, sorunların günden güne artış göstermesi değerler eğitimi ön plana çıkarmıştır (Çengelci Köse, 2016: 246). Sanayileşme ile birlikte başlayan değer aşınması bilgi ve teknolojiye gelişimlere paralel olarak sosyal hayatın her kademesine etki etmiştir. Oysa toplumların temel güç kaynağı kendisini oluşturan bireylerin ruh ve ahlak bakımından güçlü olmasıdır. Bu bakımdan yeni nesiller kültür ve değer aşınmasına maruz kalarak pek çok toplumsal sorunun kaynağı olacaktır (Elkatmış, 2009: 337). Hökelekli (2010: 6) asırlar boyunca toplumu bir arada tutan, hayatımıza anlam ve amaç katan pek çok değerin kaybolmaya yüz tuttuğunu belirtmiş ve değerlerdeki aşınmanın göstergelerini maddeler halinde sıralamıştır:

1. Aile mahremiyeti ve kutsallığı zedelenmiştir.
2. Bireylerde bencillik yaygınlaşmış ve kişisel çıkarlar diğer amaçların önüne geçmiştir.
3. Maddiyatın önemi artmış ve buna paralel olarak da maddi kaynaklara ulaşmada her yol mubah görülmeye başlanmıştır.

4. Yolsuzluk, rüşvet, sahtekarlık gibi olumsuz davranışlar ayıplanır olmaktan çıkmış hatta neredeyse beceriklilik ve iş birliği olarak görülmeye başlanmıştır.
5. Toplumun temel kurumlarına olan güven giderek azalmıştır.
6. Bireylerin birbirlerine olan güvensizliği toplumsal güvensizlik duygusu ve tutumu geliştirmiştir.

Toplumsal bütünlük ve huzurun devamlılığı yalnızca değerlerin yeni nesillere aktarılması ile mümkündür. Bu aktarım eğitim aracılığıyla yapılacağı için değerlerden arınmış bir eğitim düşünülemez. Bu nedenle, eğitimin hedeflerinden biri toplumun ortak değerlerini yeni nesillere aktarmak ve öğretmektir (Hökelekli, 2010: 7). Yeni nesillerin değerleri kazanması, benimsemesi ve davranışa dönüştürmesinde aile, okul, medya, hukuk, gelenekler gibi unsurlar etkilidir. Bu unsurlar arasında aile, çocuğun doğduğu, büyüdüğü ve informal olarak eğitildiği yer olması nedeniyle bireyin değer kazanımında en önemli unsurken eğitici işlevini tam olarak yerine getiremeyen ailelerin bu görevini önemli ölçüde okullar devralmaktadır (Ersoy, 2020: 186). Toplumların yaşayabilmesi ve varlıklarını devam ettirebilmesi için önemli olan değerler eğitimi, ailede alınan eğitimin dışında okullarda temel bilgi ve beceri kazandırmanın yanında bilinçli bir şekilde verilmelidir (Kurtde Fidan, 2015: 250). Değerlerin kazandırılması konusunda toplumun her kesimine önemli görevler düşmekle birlikte okullar bu görevin yürütülmesi için ana kurumlardır (Cice ve Özgan, 2017: 104). Yazar Kaptan'a göre de belirli değerleri benimsemiş bireyler yetiştirmede ve bu değerlerin bireylere doğru bir şekilde aktarımında okullara önemli görevler düşmektedir. Bu nedenle değerler eğitimi özellikle okullarda, eğitim sürecinin başlangıcından itibaren doğru ve sağlıklı bir şekilde verilmelidir (2015: 24).

Wood ve Roach'ın 1999'da yaptığı araştırmada değerler eğitimine neden ihtiyaç duyulduğu araştırılmış ve değerler eğitiminin gerekliliği maddeler halinde ortaya koyulmuştur (aktaran: Akbaş, 2004: 83):

1. Değerler eğitimi okulların ve öğretmenlerin temel görevidir.
2. Okul programlarında değerler yer almalıdır.
3. Son yıllarda boşanmaların artması değerler eğitimine ihtiyaç olduğunu göstermektedir.

4. Günümüzün gençleri saygı değerinden yoksundur.
5. Değer eğitimi ile insanların değerleri öğrenmesi kolaylaşacaktır.
6. Değer eğitimi ile iyi vatandaşlar yetiştirilebilir.
7. Ailede değerler öğretilmedi için okullarda öğretilmelidir.

Değerler eğitimi, günümüzde eğitimin en heyecan verici ve patlayıcı alanlarından biridir. Eğitimciler daha önceki yıllarda bu alanı tamamen yok saymamış olsalar da, son yıllarda “değerler” ve “değer verme” konularına ilgi ve önem olağanüstü bir şekilde artış göstermiştir. Artan bu ilgi ilkokuldan lisansüstü eğitime kadar tüm eğitim kademelerini etkilemiştir (Superka vd., 1976: 7). İlkokullar gerek zorunlu olması gerekse vatandaşın ayağına gitmesi özellikleri sayesinde yetişmekte olan yeni nesle ve onların aracılığıyla ailelerine ortak değerleri kazandırmaktadır. Bu nedenle son yıllarda ülkemizde; okullarda akademik başarı kadar değerler eğitimi için çaba gösterilmeye, okullarda nasıl değerler eğitimi yapılabileceğine dair çalışmalar yapılmaya ve eğitim programları hazırlanmaya başlanmıştır (Aydın, 2014: 3). Ayrıca son yıllarda yapılan kitap, dergi yayınları ve tez çalışmaları ile düzenlenen sempozyum, kongre gibi bilimsel etkinliklerde değerler eğitimi çalışmaları artış göstermiştir (Ulusoy ve Arslan, 2014: 9).

1.2.1. Değerler Eğitiminin Tanımı

Değer tanımlarında olduğu gibi literatürde farklı değerler eğitimi tanımları mevcuttur. Ayrıca literatür incelendiğinde “değerler eğitimi”, “ahlak eğitimi” ve “karakter eğitimi” ifadelerinin çoğu zaman birbirlerinin yerine, eş zamanlı kullanıldıkları görülmektedir. Bu üç kavram birbirinden farklı olmakla birlikte anlam olarak iç içe geçmiş kavramlardır. Geçmiş eğitim programlarında “ahlak eğitimi” ve “karakter eğitimi” kavramlarıyla karşımıza çıkan değer kazandırma işleminin günümüzdeki karşılığı “değerler eğitimi” kavramıdır (Keskin, 2008: 22). Belirli değerlerin kazandırılması çalışmaları değer eğitimi olarak tanımlanırken genel ve evrensel değerler hakkında öğrencilere farkındalık kazandırmaya yönelik yaklaşım ve uygulamalar ise değerler eğitimi olarak tanımlanmaktadır (Bacanlı, 2011: 18).

Değerler doğuştan insanda var olan kalıtsal özelliklerden değildir. Birey kişiliğini, hayata bakış açısını, davranışlarını belirleyecek, bir birey olarak tanınmasında temel ölçüt olacak değerleri hayatın içinde yaşarken kazanır. Bu

nedenle bireyin belirli değerleri fark etmesi, yeni değerler üretmesi, ürettiği bu değerleri benimsemesi ve kişiliğine aktararak davranış haline getirmesi eğitimin önemli bir sorunudur. Buna değerler eğitimi denilmektedir (Yeşil ve Aydın, 2007: 71). Değerler eğitimi, öğrencilerin ihtiyacı olan değerler hakkında öğrencilere açık fikirler vererek öğrencideki değerlerin gelişimi ile ilgilenir (Veugelers, 2000: 38). Superka vd. (1976: 11) değerler eğitimini, değerler ve değer verme hakkında öğretime yönelik genel bir yönelim/açık bir girişim olarak tanımlamıştır.

Değerler eğitimi insanların; insana özgü olanakları, insanı insan yapan ve diğer canlılardan ayıran olanakları yani insana özgü tüm etkinlikleri insansal etkinlikler olarak amaçlarına uygun gerçekleştirebilecek duruma gelmelerine yardımcı olmaktır. Aristoteles'in görüşüne göre; insanların doğruyu bilmesine, doğruyu düşünmesine, doğruyu değerlendirmesine ve doğru eylem içinde olduğunu görebilmesine yardımcı olmaktır (Kuçaradi, 1995'ten aktaran: Dilmaç, 2007: 4). Değerler eğitimi; değerler bilgisi, değerler duygusu ve değerlerin davranışını kazandırma faaliyetleri olarak tanımlanabilir (Elkatmış, 2009: 348).

Değerler eğitimine en basit şekliyle değer kazandırma etkinliği denilebilir. Daha ayrıntılı olarak ele alınırsa değerler eğitimi, kişilerin doğrudan ya da dolaylı olarak değerler hakkındaki anlayış ve bilgilerini geliştirerek onların bir birey ve toplumun üyesi olarak belirli değerler doğrultusunda davranabilmelerini sağlamak için gerekli beceri ve eğilimleri kazandırmaktır (Kazu ve Pullu, 2011'den aktaran: Çelik, 2020: 2). Değerler eğitimi kısaca değerlerin açık ve bilinçli öğretilme sürecidir (Aytaçlı, 2018: 17).

Tanımlardan yola çıkarak değerler eğitimi, insanın hayat amacını, davranışlarını, seçimlerini, kısaca yaşayış biçimini şekillendiren değerlerin kasıtlı olarak bireyde geliştirilmeye ve iyileştirilmeye çalışılması şeklinde tanımlanabilir.

1.2.2. Değerler Eğitiminin Amacı ve Önemi

Değerler eğitiminin amaçlarından biri öğrencilerde sağlıklı, tutarlı ve dengeli bir kişilik oluşturmaktır ve bu amaç aynı zamanda eğitimin temel amacıdır. Diğer amacı ise öğrencileri ilgi ve yetenekleri doğrultusunda yetiştirip hayata ve üst öğrenime hazırlarken iyi birer insan, iyi vatandaş olmalarını sağlamak için gereken bilgi, beceri, tutum, davranış ve alışkanlıklar kazandırarak onları kendi ahlak

anlayışına uygun olarak yetiştirmektir. (Aydın, 2014: 4). Değerler eğitimi, müfredat ve okullardaki ahlaki ortam ile değerlerin transfer edilmesini amaçlar (Veugelers, 2000: 37). Değerler eğitiminin amacı, bireyin doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak, kişiliğinin gelişmesini sağlamak, insani yönünün mükemmele ulaşmasına yardımcı olmak ve böylece bireyin değerlere bağlı bir kişilik geliştirmesini sağlamak; bireyi ve toplumu kötü ahlaktan korumak, arındırmak bunun yanında iyi ahlakla donatmak ve iyi ahlakın devamlılığını sağlamaktır (Aydın, 2010b: 7-8).

Ergen'e (2020: 43-44) göre karakter ve değerler eğitimi, toplumun refahını hedefleyen bir yapıda olduğundan toplumlara göre büyük farklılıklar göstermekte ve dolayısıyla kültürler üstü, evrensel çapta bir boyuta ulaşamamaktadır. Karakter ve değerler eğitimi evrensel çapta sorunlarla ilgilenen etkili istikrarlı ve tutarlı evrensel bir girişim haline getirmek için insana önce dengeli, mutlu, huzurlu bir birey olabilmenin yolu daha sonra dengeli, huzurlu bir toplum üyesi olabilmenin yolu gösterilmelidir. Buradan hareketle karakter ve değerler eğitiminin amacı; içerisinde yaşadığı toplumu, kültürü ve dünya kültürünü insan onuruna uygunluğu açısından sorgulayabilen ve bu sorgulama ile kendi iç dengesine ulaşabilmiş, toplumları ve kültürleri geliştirebilecek karaktere sahip bireyler yetiştirmek olarak özetlenebilir. Daha ayrıntılı açıklanacak olursa karakter ve değerler eğitiminin hedeflemesi gereken özellikler şu şekilde sıralanabilir:

1. Ön yargılarını farkında olan ve bunları eleştirel bir şekilde sorgulayabilen, yeniden yapılandırabilen karakter,
2. Değerlere meraklı, algısı gelişmiş karakter,
3. Değerleri anlama, kavrama ve ayrıntı fark edebilme becerisine sahip karakter,
4. Değerler ve onurlu bir hayat üzerine çok yönlü düşünebilen bir karakter,
5. İyi gelişmiş muhakeme becerisine ve yorum gücüne sahip bir karakter,
6. Değerler hakkında bilgi, düşünce, olgu ve olayları fark edebilen ve yeni ilişkiler oluşturabilen bir karakter,
7. Değerlendirmeler sonucunda yeni öngörülerde bulunan ve bu öngörülerini gözden geçirebilen karakter,
8. Üst düzey farkındalığı olup olay bilgi ve düşüncelerde kendi rolünün ve sorumluluklarının farkında olan bir karakter,

9. Öğrendiklerini genişletilebilen, kendine ait düşünce ve eserler üretebilen, özeleştirici gücü yüksek bir karakter,
10. Olası sorunları önceden fark edebilen ve bu sorunları doğru tanımlayıp çözüm önerileri geliştirebilen bir karakter,
11. Kendisini etkili bir iletişim yoluyla ifade edebilen bir karakter,
12. Kendi değerlerinin farkında, ilkeli, kararlı ve tutarlı bir karakter.

Değerler eğitimi, öğrencinin kişiliğinin iyileştirilip geliştirilmesini ve topluma karşı sorumluluklarını öğrenmesini de kapsar. Her toplum kendi temel değerlerini bilen, tanıyan, yaşayan ve yaşatan bireyler yetiştirmek ister. Değerler eğitimi sayesinde bireyler içinde yaşadıkları topluma, kültürüne ait olmayı ve sosyalleşmeyi öğrenirler. Toplumda güzel düşüncelerin ve davranışların yaygınlaşmasının, olumsuz düşünce ve davranışların ise olumlu düşünce ve davranışlara dönüştürülmesinin temelinde değerler eğitimi yatar (Ulusoy ve Arslan, 2014: 5-7).

Değerler eğitimi, bireylerin kendi ahlaki kodlarını geliştirmelerini ve diğer insanların ahlaki kodları ile ilgilenmelerini sağlar. Bireylerin öz saygı oluşumunu, dürüstlük, adalet gibi değerlere saygı duymasını yine değerler eğitimi sağlar. Sosyal sorumluluk bilincinin oluşması, bireyin kararlarını ve eylemlerini değerlendirebilmesi de bireyin aldığı değerler eğitimi sonucunda oluşmaktadır (Stephenson, Ling, Burman ve Cooper, 1998'den aktaran: Çelikkaya ve Filoğlu, 2014: 1542).

Turan ve Ulusoy'a (2014) göre iyi ve verimli bir değerler eğitimi sayesinde aşağıda özellikleri verilen bireyler yetiştirilebilir (aktaran: Aytaçlı, 2018: 17);

1. İyi ve kötüyü ayırt edebilen bireyler,
2. Doğru yolu bulan bireyler,
3. Toplumun değerlerine sahip çıkacak ve yön verecek bireyler,
4. Davranışlarını kontrol edebilen bireyler,
5. Kendisini ve başkalarını ilgilendiren kararlar alırken adil, dürüst olan ve liyakate önem veren bireyler,
6. Çirkin, kaba ve istenmeyen davranışların aksine güzel, kibar, istedik ve faydalı davranışlar sergileyen bireyler,
7. İnsani değerleri önemseyen, temel hak ve özgürlüklerini benimseyip hayatında uygulayan, hiç kimseyi ötekileştirmeyen bireyler.

1.2.3. Değerler Eğitiminde Dikkat Edilmesi Gereken İlkeler

Aydın'a (2014: 7-9) göre değerler eğitiminde dikkat edilmesi gereken bazı ilkeler şunlardır:

1. Değerler eğitiminde okullarda farklı etkinlikler yapılmalı ve öncelikle rol model olunmalıdır. Yani öğrencilere öğretilmek istenen değerler bizzat yaşanarak gösterilmelidir. Çocuklar için sevdiği bir kişinin davranışlarını taklit etmek zor olmaz.
2. Değerlerin gelişmesi ve kalıcılığının sağlanması için aile bireyleri ile tüm okul çalışanlarının benzer tutum ve davranışları sergilemeleri ve tutarlı olmaları gerekmektedir.
3. Çocuklar model görerek öğrendiğinden doğru, iyi, güzel davranışları görmesi ve yaşaması için fırsatlar oluşturulmalıdır. Çocuklara toplumda yaşanan olayların, resimlerin, kişilerin gösterilmesi ve gözlemletilmesi gerekir.
4. Değer öğretilmeye başlanırken önce net bir şekilde tanımlanmalıdır. Söz konusu değerle eş ve zıt anlamlı kelimeler üzerinde konuşularak değer netleştirilmelidir. Öğrencilerin değerlerin gerçeğini sahtesinden ayırt etme, gerçek değere sevgi ve bağlılık duyma yetenekleri geliştirilmelidir.
5. Değerler açıklanırken söz konusu değere sahip insanların davranışları somut bir şekilde gösterilmelidir.
6. Değerler öğretilirken söz konusu değere sahip olunursa bireye neler kazandıracağı, sahip olunmazsa neler kaybettireceği örneklerle somut bir şekilde ortaya konulmalıdır.
7. Değerler öğretilirken emir verici bir dil kullanılmamalı ve değer hakkında örnek kişi ve öykülerden yararlanılarak değere dolaylı vurgu yapılmalıdır.
8. Öğrencilerin değerler hakkında tartışma yapması sağlanmalıdır. “Bu değer neden iyidir?”, “Bu değeri neden önemsemeliyiz?” vb. sorularla değerleri açmak, tartışmak gerekir.
9. Öğrencilerden değerlerle ilgili örnekler bulmaları istenmelidir.
10. Öğrencilerden değerlerle ilgili kompozisyon, şiir ve öykü yazmaları, resim yapmaları, bulmaca hazırlamaları istenebilir.

11. Öğrencilere değerlerle ilgili yazılı materyal taraması yaptırılabilir. Değerlerle ilgili gazete ve dergi haberleri, şiir, öykü, resim, film, sunu bulmaları ve sınıfta okuyup tartışmaları sağlanabilir.
12. Ödül ve ceza verirken adil olunmalıdır.
13. Öğrencilerin olumlu söz ve davranışları takdir edilmelidir.
14. Öğrencilerin basit disiplin sorunları ve olumsuz davranışları hoşgörüyü karşılanmalıdır.
15. Olumlu, kabul edici ve öğrenci merkezli bir sınıf iklimi oluşturulmalıdır.
16. Öğrencilerin etkinliklere gönüllü katılımı sağlanmalı ve eğlenceli öğrenme ortamı oluşturulmalıdır.
17. Ders dışı etkinliklere öğrencinin katılımı sağlanmalıdır.
18. Değerler eğitimi programının strateji ve amaçları okul personelinin tümüyle paylaşılmalıdır. Okul çalışanlarını ilgilendiren konularda onların da görüşleri alınarak karar verilmelidir.
19. Değerler eğitimi faaliyetlerine veliler destek olmalı ve katılım sağlamalıdır. Aileler değerler eğitimi sürecinde okulla iş birliği yapmalı ve ev ortamında iyi değerlerin gelişimini destekleyici faaliyetler gerçekleştirmelidir.
20. Her öğrenciye okul hayatına katkı sağlayacak bir sorumluluk verilmelidir.
21. Öğretmenler üzerindeki akademik baskı azaltılmalı böylece onların öğrencilerinin sosyal ve ahlaki gelişimini ihmal etmeleri önlenmelidir.
22. Aile ve öğrencilere tek başarının akademik başarı olmadığı açıklanmalı ve okulun sosyalleşme ve değer öğretme görevleri üzerinde durulmalıdır.
23. Öğretmenler işbirlikçi öğrenme yöntemlerini kullanmalı ve öğrencilerin yardımlaşma, birlikte çalışma, etkili iletişim kurma, anlaşmazlıkları çözme, vb. becerilerinin gelişmesini sağlamalıdır.
24. Öğrencilerin sosyal sorumluluk projelerine katılmaları desteklenmelidir.
25. Değerler eğitiminin temeline empati eğitimi konulmalıdır.
26. İdealler gerçek hayatı unutturmamalıdır.
27. Toplumsal duygularda dengeli ve tutarlı olunmalıdır.
28. Öğrenciler yüksek ve ince duygulara yönlendirilmelidir.

Hökelekli ise (2011) değerler eğitiminde dikkat edilmesi gereken unsurları aşağıdaki gibi açıklamıştır (aktaran: Çelik Ç., 2020: 18-19):

1. Değerler eğitimi, tüm ders programları ve okul etkinliklerini kapsayacak şekilde yürütülmelidir. Tüm dersler ve kazanımlar değerler eğitimi gerçekleştirmek için birbiriyle ilişkili ve tamamlayıcı olmalıdır. Değerler eğitimi sadece sınıftan ibaret değildir; okul bahçesi ve diğer teneffüs alanları, kantin ve spor salonu gibi diğer okul alanları da değerler eğitimi için kullanılabilir.
2. “Hayat boyu eğitim” ilkesini temele alan değerler eğitimi ilk çocukluk yıllarından başlayıp yükseköğretime kadar toplumun temel değerlerini edindiren bir yaklaşım içerisinde olmalıdır. Bireylerin sahip olmaları istenen değerler ana baba okulu ve yetişkin eğitiminin de kapsamında olmalıdır.
3. Değerler eğitimi uygulamalarında okul, anne baba ve çevresel faktörler birlikte hareket ederek tam bir iş birliği ve uyum içinde olmalıdır. Değerler eğitimi ancak bu şekilde, toplumun tüm paydaşları birlikte hareket ettiğinde hedefine ulaşabilir.
4. Eğitim programlarında, değerler eğitimi ve akademik başarı bir bütün olarak düşünülse de öncelik ahlaki standartları yükseltmeye verilmelidir.
5. Bilişsel ve duyuşsal alanda en etkili öğretim yöntemi yaparak yaşayarak öğrenmedir. Gerçek yaşamdan verilen örneklerle, öğrencilerin etkileşim içinde olmaları, konu üzerinde düşünüp tartışmaları sağlanmalıdır.
6. Etkili bir değerler eğitimi, çocukların ve gençlerin üzerindeki manevi kirlenmeyi, olumsuz davranışlar ve alışkanlıkları iyileştirici görevler üstlenir. Onlara eleştirel bakış açısı kazandırarak olumlu davranışları edinmelerini sağlarken, popüler kültür ve ürünlerinin olumsuz etkilerini en aza indirger.
7. Değerler eğitimi, toplumu oluşturan tüm bireylerin kabul ettiği evrensel ve saygın temel değerlere, ortak insani değerlere ve toplumsal isteklere göre yapılmalıdır. Değerler eğitiminin öğrencilere manevi değerlere sahip çıkma ve savunma, ahlaki cesaret, tahammül ve hoşgörü anlayışı vermesi beklenir.

1.2.4. Değerler Eğitiminde Öğretmen Görev ve Roller

Değerler eğitiminde, okul, aile ve öğretmen bir üçgen oluşturur. Bu üç bileşenin birbiriyle olan uyumu ve iş birliği değerler eğitiminin başarısını etkilemektedir. Öğretmenler rol model olarak okul idaresi, diğer öğretmenler ve çevre ile iş birliği içinde çalışmalıdır. Öğretmenler değerler eğitiminde kritik bir öneme sahip olduğu için değerlerle ilgili konuları ele alabilmeleri mesleki yeterliliklerinde bir ölçüt olmalıdır (Edwards, 1996: 167-179). Değerler eğitiminde aile kadar öğretmenlerinde önemli etkisi ve görevleri vardır. Bu nedenle öğretmenler öğrenciler için iyi birer rol model olmalı ve değerler eğitimi alanında yeterli bilgi, beceri ve donanıma sahip olmalıdır. Bunun için de öğretmenlere değerler eğitimi ile ilgili hizmet içi eğitimleri verilmelidir (Gömleksiz ve Cüro, 2011: 127).

Değerler eğitiminde öğrencilerin öğretmenlerinin sahip olduğu değerlerin etkisinden kaçınmaları pek mümkün değildir. Hatta öğretmenler yaptıklarının ahlaki sonuçlarını farkında bile olmadan öğrencilerde değerler eğitimi gerçekleştirebilir (Halstead ve Taylor, 2000: 177). Benzer şekilde Welton ve Mallan da (1999) öğretmenlerin sınıf içinde değerler eğitiminden kaçınmasının mümkün olmadığını açıklamaktadır. Onlara göre öğretmenler sınıfta söyleyen, yapan, çalışan ve tartışan kişilerdir. Öğretmenler bu Etkinlikler sırasında davranışları ile öğrencilere rehberlik yapar ve kendi değerlerini yansıtır. Bu nedenle öğrenciler öğretmenlerinin neyi önemli, neyi değerli bulduğunu bilirler (aktaran: Akbaş, 2009: 404). Yapılan bir araştırma, öğretmenlerin öğrencilere yalnızca bilgi ve becerileri aktarmakla kalmayıp onları belirli değerleri geliştirmeleri konusunda teşvik ettiklerini göstermektedir. Bu bağlamda öğretmenler öğrenciler için önemli bulduğu değerleri, öğretim içeriğinde seçilen örneklerle ve öğrenme sürecinde öğrencilerine verdikleri tepkilerle rehberlik ederek ifade eder (Veugelers, 2000: 40-41).

Ahlak eğitimi öğretmenlerin eğitsel görevleri arasındadır (Bakioğlu ve Sılay, 2011: 37) Eğitim sürecinde öğretmenden beklenen görev yalnızca öğrencilerin bilgi edinmesini sağlamak değil değerlerin öğrencilere aktarılmasını ve içselleştirilmesini de sağlamaktır (Kaur ve Napgal 2013'den aktaran: Kurtde Fidan, 2015: 253). Eğitimle bilişsel süreçler kadar duyuşsal süreçlerde önemlidir. Bu nedenle öğrencilerin duyuşsal gelişimini sağlamak için onlara belirli değerleri kazandırma sürecinde öğretmenlere önemli sorumluluklar düşmektedir. Öğretmenlerin bu

sorumluluklarını ve öğrencilerin ahlaki gelişimleri üzerindeki güçlü etkilerini farkında olmaları gerekmektedir (Eggen ve Kauchak 1997'den aktaran: Çengelci Köse, 2016: 255).

Birey eğitime, doğruyu yanlış ayırt edebilmeli ve kendisinden beklenen istendik davranışları içselleştirmelidir. Birey bu davranışları başta öğretmenin etkili rehberliği ile kazanmaktadır. Öğretmen öğrencilerinin duyuşsal yönünü görmezden gelerek daha çok bilişsel yönüne ağırlık verirse, öğrencilere kazandırılmak istenen değerleri somutlaştırmazsa, aile ve okul iş birliği sağlanmazsa, toplumun gelenek ve göreneklerine bağlı, adil olmayan, kültürel değerlerine sahip çıkmayan, toplumun kalkınmasına fayda sağlamayan bireyler her zaman olacaktır (Koç ve Çelik, 2017: 713).

Öğretmenlerin değerlerin aktarımındaki etkin rolü ve önemi yapılan değerlendirmeler ve araştırmalarla ortaya konulmuştur. Bu nedenle öğretmenlerin öncelikle eğitimin ahlaki değer boyutunu anlama, içselleştirme ve bunları öğrencilerine aktarabilme yeterliliğine; değerleri tanımak ve anlamak için ise özel bir eğitim diline sahip olmaları gerekmektedir. Öğretmenlerin okul ortamında ve dışında değerleri yansıtan rol model olmaları, farklı stratejiler kullanarak değerlerle ilgili istendik öğrenmelerin gerçekleşmesini sağlamaları gerekmektedir. Öğretmenler nelere önem verip vermedikleri ya da neyi iyi kötü olarak algıladıkları ile sınıfta ve okulda oluşturdukları kültür aracılığıyla öğrenciler için örtük olarak değerler eğitimi oluşturmaktadır. Bu nedenle öğretmenler, öğrencilerin değerleri kazanmasında yol gösterecek unsurların başında gelir (Hökelekli, 2010: 8).

Eğitimciler, değerler eğitimi her zaman önemsemiş ve öğretim programları ya da örtük program aracılığı ile kazandırmaya çalışmıştır. Öğretim programları aracılığıyla eğitimciler programlarda yer alan değerleri derslerin içinde farklı öğretim yaklaşımları ile öğrencilere kazandırmaya çalışırken örtük program aracılığıyla değerler okul kuralları, yönetimin tavrı ve öğretmenin davranışları ile kazandırılmaya çalışılır. Bu iki uygulamada da öğretmenlere önemli görevler düşmektedir. Bir öğrencinin okul hayatındaki en önemli unsur öğretmendir. Çünkü öğretmen eğitim sürecinin düzenleyicisi ve bir parçasıdır. Bu nedenle öğretmen sadece vermekle görevli olduğu içeriği vermekle yetinmez aynı zamanda öğrencilerinin zihinsel, duygusal ve sosyal yönüne de etki eder (Akbaş, 2009: 404).

Öğretmenler temel değerleri öğrencilere benimseterek örnek davranış takımı oluşturur. Öğrencilere eğitim ve öğretimle temel düşünce, tutum ve davranışları benimsetmeye ve geliştirmeye çalışır. Böylece değerlerinin farkında ve bu değerleri özümsemiş, değerlerini toplumsal değerlerle karşılaştırarak geliştirmeye çalışan kimlikli dinamik bir toplumun oluşmasına katkı sağlar (Can, 2004:115).

Nalçacı, (2020: 202) literatüre dayalı olarak değerlerin kazandırılmasında öğretmenlerle ilişkili bazı maddeler belirlemiştir. Bu maddeler aşağıda verilmiştir:

1. Öğretmenler değerleri benimsemeli ve yaşantılarında değerlere yer vermelidir.
2. Değerler eğitiminde örtük programın etkisinin artırılması için başta öğretmenler olmak üzere okul paydaşları üzerlerine düşen görevleri yerine getirmelidir.
3. Değerler eğitiminde model olma etkili bir yöntemdir. Bu nedenle öğretmenlerin iyi birer model olması için yeterli donanıma sahip olmaları gerekir.
4. Öğretmenler öğrencilerinin bilişsel gelişimleri ile birlikte duyuşsal gelişimlerine katkı sağlamalıdır.
5. Okullar farklı sosyo-ekonomik, davranış ve özellikteki öğrencileri bir araya getiren kurumlardır. Öğretmenlerin bu durumun farkında olmaları değer kazandırmada işlerini kolaylaştıracaktır.

Lickona (1992) etkili bir değerler eğitiminin gerçekleşebilmesi için öğretmenlerin aşağıda yer alan ilkelere başvurabileceğini ifade etmiştir (aktaran: Dilmaç ve Şimşir, 2016: 15):

1. Öğretmenler bir model ve yetiştirici olmayı kendilerine görev edinmelidir.
2. Öğretmenler sınıfta ahlaki bir topluluk oluşturmalıdır.
3. Öğretmenler öğrencilerine sorumluluklar vererek disiplini sağlamalıdır.
4. Öğretmenler demokratik bir sınıf ortamı oluşturmalıdır.
5. Öğretmenler eğitim programları aracılığı ile değerler eğitimi yapmalıdır.
6. Öğretmenler işbirlikçi öğrenme yöntemlerine başvurmalıdır.
7. Öğretmenler öğrencilerinin ahlaki yansımaları için destek vermelidir.

8. Öğretmenler öğrencilerine çatışmaların nasıl çözülmesi gerektiğini öğretmelidir.
9. Öğretmenler velilerle iyi ilişkiler kurmalıdır.
10. Sınıf dışında da olumlu modeller kullanılmalıdır.
11. Okulda istendik yönde ahlaki bir kültür oluşturulmalıdır.

Değerler eğitiminde öğretmenlere düşen görevler şunlardır: Öğrencilerin çeşitli durum ve materyallerle karşılaştırmak, öğrencilerin kendi değer yargılarını fark etmelerine rehberlik etmek, demokratik sınıf ortamı oluşturmak, aile ve okulun tüm paydaşlarıyla iş birliği içinde olmak, öğrenciyi aktif kılarak yaşantı deneyimi sağlayacak yöntem ve tekniklerden yararlanmak (Çelik Ö., 2020: 54).

1.3. Matematik ve Değerler Eğitimi

Öğrenme ve öğretme sürecinin önemli boyutlarından biri olan duyuşsal alanda, inançlar, değerler, tutumlar ve duygular yer almaktadır (Durmuş, 2004: 69). Matematik öğretiminde bilişsel alan öğretiminin duyuşsal alan öğretimine göre daha önemsendiği ve ön planda tutulduğu görülmektedir. Bununla birlikte matematiğin duyuşsal alan çalışmalarında değerlerin; matematiksel tutum, inanç ve motivasyon gibi duyuşsal boyut faktörlerinden biri olmasına rağmen ihmal edildiği, bu duyuşsal boyutlardan en az bilineni ve en az tartışılanı olduğu görülmektedir (Dede, 2007: 17).

Son yıllarda yapılan çalışmalarla matematiğin duyuşsal alan çalışmaları artmakta ve matematik öğretiminde duyuşsal alanın önemi ortaya koyulmaktadır. Değerlerin; tutum, inanç gibi duyuşsal boyut faktörlerine göre daha derin yapılar içermesi onu diğer duyuşsal boyutlardan ayırmakta ve önemli kılmaktadır (Aşıcı ve Dede, 2019: 263). Eğitimde gün geçtikçe değerlerin öneminin artması matematik alanına da yansımaktadır. Değerler, öğretim süreçlerinde, öğretim programlarında, kitaplarda ve materyallerde yer almış ve disiplinlere göre özelleştirilmiştir. Bu özelleştirme sonucunda matematik disiplinine ilişkin, “matematik eğitiminde değerler” kavramı ortaya çıkmıştır (İlhan ve Poçan, 2020: 390).

Matematiğin insanlığın anlam arayışında sahip olduğu rol inkâr edilemez. Bu denli önemli bir yere sahip olan matematiğin kendisinin değer üretmemesi ya da insanların sahip olduğu değerlerin matematiği etkilememesi mümkün değildir (Durmuş, 2010: 63). Lım ve Ernest (1997: 38-39) matematiğin sahip olduğu

değerleri; kuramsal, kişisel, sosyal ve kültürel değerler şeklinde 3 kategoride sınıflandırmıştır. Kurumsal değerler; matematiğin kesinlik, rasyonellik, analitiklik, mantığa uygunluk, problem çözme gibi kuramsal yönünü ifade eden, matematiğe ait bilginin özelliklerini, değerlendirilmesini ve kazanımını gösteren değerleri ifade etmektedir. Sosyal ve kültürel değerler; bireylerin topluma karşı sorumluluklarını destekleyen, matematik eğitimi ile ilgili şefkat, dürüstlük, minnettarlık gibi değerlerdir. Kişisel değerler ise bir birey ve öğrenci olarak insanı etkileyen güvenlik yaratıcılık gibi değeri ifade etmektedir.

2013 yılı ve öncesi matematik dersi öğretim programlarının amaçları daha çok matematik ile ilişkili değerler ve matematik eğitiminin değerlerine sahip bireyler yetiştirmekken 2017 yılında yapılan program değişikliğiyle kök değerler denilen evrensel değerler de matematik dersi öğretim programlarına eklenmiş ve kök değerlere sahip bireyler yetiştirmek amaçlanmıştır (Dinçer ve Gündüz Çetin, 2021: 43). Böylece ülkemizde yayımlanan matematik dersi öğretim programlarında ilk kez genel eğitimsel değerler yer almış ve öğrencilere aktarımı tavsiye edilmiştir (Aşıcı ve Dede, 2019: 267).

Matematiğin yanlışlanabilirlik temeline dayalı mutlakçı olmayan değerlerin dışında diğer sosyal bilimler gibi sosyal değerleri de içerdiği kolaylıkla görülebilir (Durmuş, 2010: 67). Dede (2007: 17) matematik alanının değerler barındırmayan bir alan olduğuna inanıldığını fakat bunun aksine matematik alanının değerlere sahip olduğunu ve bu değerlerin bütün derslerde öğretilbildiği gibi matematik derslerinde de öğretilbileceğini açıklamıştır. Benzer şekilde Ernest (2016), matematiğin değerlerden arınmış olduğunu ve değerlerin sadece matematikçilerin tercihlerine bağlı olarak matematiğe dahil olduğu yönündeki yaygın inanışların aksine matematiğin bizzat kendisinin değer yüklü olduğunu ifade etmiştir (aktaran: İlhan ve Poçan, 2020: 389). Matematik sadece sayısal alanlardan ve kavramlardan oluşmamakta, sanatla günlük yaşamla birçok konuyla iç içe bulunmaktadır. Bu nedenle matematik ve duyuşsal alan faktörleri yani tutumlar, inançlar, ilgi ve değerler birbirinden ayrı düşünülmemelidir (Oral, 2011'den aktaran: Aytaçlı, 2018: 38). Özellikle değerlerin, bu alanda çalışma yapan bilim insanları tarafından matematik öğretiminde göz ardı edilmemesi gerektiği ve önemli bir faktör olarak görüldüğü ifade edilmektedir (Seah, 2002'den aktaran: İlhan ve Poçan, 2020: 381).

1.3.1. 2018 Matematik Dersi Öğretim Programında Değerler

Milli Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan programlar incelendiğinde neredeyse her birinde ve her ders bünyesinde değerler eğitime yer verildiği, değerler eğitiminin programların en önemli öğelerinden biri olduğu ve programların değerler üzerine inşa edildiği görülmektedir. Öğretim programları belirli yıllarda güncellenmiş, içeriğinde değişikliğe gidilmiş ve 2018 yılında nihai şekline ulaştırılmıştır. Yapılan güncellemelerde değer eğitimi anlayışı birbirini destekler nitelikte olmakla birlikte değişiklikler aşağıda özetlenerek verilmiştir (Beldağ, 2020: 143):

1. Temel eğitim ve orta öğretim kademelerinde tüm öğretim programlarında değerler eğitimi vurgusu yapılmıştır.
2. Temel eğitim ve ortaöğretim programlarının giriş bölümlerinde standart bir yapı halinde değer/değerler eğitimi vurgusu neredeyse bütün başlıklarda yer almıştır.
3. 2005 öğretim programlarında yer verilen bazı değer ifadeleri 2018 öğretim programlarından kaldırılmış ve bu durum “ilişkili olduğu alt değerlerle ve öteki kök değerlerle” ifadesi ile açıklanmıştır.
4. 2018 öğretim programlarında değer eğitiminde örtük program daha fazla vurgulanmıştır.
5. 2018 öğretim programlarında doğrudan verilecek değerler ifadesi çıkartılarak değerler eğitiminin ders içi ve ders dışı tüm etkinliklerde yer alması gerektiği ifade edilerek değerlerin yaşamsallık boyutuna vurgu yapılmıştır.
6. 2018 öğretim programlarında değerler eğitimi yaklaşım, yöntem ve örnek uygulamalarına yer verilmemiş ve değerler eğitiminde bütüncül bir anlayış benimsenmiştir.
7. Kök değerler başlığında kök değer ifadeleri belirlenmiş ve bu değerler temel eğitim ve ortaöğretim kademesinde yer alan derslerin neredeyse tamamında vurgulanmıştır.

Güncel öğretim programlarında yer alan 10 kök değer, kök değerlerin tanımları ve kök değerlere ilişkin bazı tutum ve davranışlar aşağıda Tablo 4’de sunulmuştur (MEB, 2017: 24; TDK, 2022).

Tablo 4. Kök değer tanımları ve kök değerlere ilişkin bazı tutum ve davranışlar

Kök değer adı	Değerin tanımı	Değere ilişkin bazı tutum ve davranışlar
Adalet	Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması	Adil olma, eşit davranma, paylaşma...
Dostluk	Dost olma durumu	Diğerkamlık, güven duyma, anlayışlı olma, dayanışma, sadık olma, vefalı olma, yardımlaşma
Dürüstlük	Doğruluk	Açık ve anlaşılır olma, doğru sözlü olma, güvenilir olma, sözünde durma...
Öz denetim	Daha önemli bir amaca ulaşabilmek için kişinin tepkilerini, davranışlarını veya başka amaca yönelme eğilimini denetleyip kısıtlaması, otokontrol	Davranışlarını kontrol etme, davranışlarının sorumluluğunu üstlenme, öz güven sahibi olma, gerektiğinde özür dileme...
Sabır	Acı, yoksulluk, haksızlık vb. üzücü durumlar karşısında ses çıkarmadan onların geçmesini bekleme erdemi, dayanç	Azimli olma, tahammül etme, beklemeyi bilme...
Saygı	Değeri, üstünlüğü, yaşlılığı, yararlılığı, kutsallığı, dolayısıyla bir kimseye, bir şeye karşı dikkatli, özenli, ölçülü davranmaya sebep olan sevgi duygusu	Alçakgönüllü olma, başkalarına kendine davranılmasını istediği şekilde davranma, diğer insanların kişiliklerine değer verme, muhatabının konumunu, özelliklerini ve durumunu gözetme...
Sevgi	İnsanı bir şeye karşı veya bir kimseye karşı yakın ilgi ve bağlılık göstermeye yönelten duygu	Aile birliğine önem verme, fedakârlık yapma, güven duyma, merhametli olma, vefalı olma...
Sorumluluk	Kişinin kendi davranışlarını veya kendi yetki alanına giren herhangi bir olayın sonuçlarını üstlenmesi, sorum, mesuliyet	Kendine, çevresine, vatanına, ailesine karşı sorumlu olma; sözünde durma, tutarlı ve güvenilir olma, davranışlarının sonuçlarını üstlenme...
Vatanseverlik	Yurtseverlik	Çalışkan olma, dayanışma, kurallara ve kanunlara uyma, sadık olma, tarihsel ve doğal mirasa duyarlı olma, toplumu önemseme...
Yardımseverlik	Hayırseverlik	Cömert olma, iş birliği yapma, merhametli olma, misafirperver olma, paylaşma...

İlkokul matematik dersi ve değer/değerler eğitimi ilişkisini ortaya koymak amacıyla 2018 MDÖP’da yer alan ana başlıklar, değerler ve değerler eğitimine yönelik incelenerek aşağıda Tablo 5’de sunulmuştur.

Tablo 5. 2018 MDÖP’da değer ilişkisi olan başlıklar

Program başlıkları	Değer ilişkisi
Millî Eğitim Bakanlığı öğretim programları	+
Öğretim programlarının amaçları	+
Öğretim programlarının perspektifi	+
Öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme yaklaşımı	+
Bireysel gelişim ve öğretim programları	
Sonuç	
Matematik dersi öğretim programının özel amaçları	+
Öğrenme alanları ve programın yapısı	
Matematik dersi öğretim programının yapısı	
Matematik dersi 1-8 sınıflar ders kitabı forma sayıları ve abatlari	
Matematik dersi öğretim programının uygulanmasında dikkat edilecek hususlar	+
Kazanımlar	+

Tablo incelendiğinde programda on iki ana başlık olduğu ve bunların yedisinde değerlerden bahsedildiği görülmektedir. Ayrıca yapılan incelemede programda, öğrenme alanlarının yer aldığı bölüme kadar değerler ve değerler eğitimiyle ilişkili 27 tane “değer” ifadesi geçtiği tespit edilmiştir. Programın ana başlıkları ve değer/değerler eğitimi ilişkileri aşağıda açıklanmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı öğretim programları başlığı altında, programın ve kazanımların bireysel farklılıkları dikkate alan, *değer* ve beceri kazandırma hedefli bir yapıda hazırlandığı ve böylece *değerler*, beceriler ve yetkinlikler açısından günlük hayatla bütünleşmiş bir program olduğu açıklanmıştır (MEB, 2018).

Programın genel amaçları başlığında değerlerden bahseden maddeler şunlardır:

- “İlkokulu tamamlayan öğrencilerin gelişim düzeyine ve kendi bireyselliğine uygun olarak ahlaki bütünlük ve öz farkındalık çerçevesinde, *öz güven* ve *öz disiplin* sahip, gündelik hayatta ihtiyaç duyacağı temel düzeyde sözel, sayısal ve bilimsel akıl yürütme ile sosyal beceriler ve *estetik* duyarlılığı kazanmış, bunları etkin bir şekilde kullanarak sağlıklı hayat yönelimli bireyler olmalarını sağlamak.” (MEB, 2018).
- “Ortaokulu tamamlayan öğrencilerin, ilkokulda kazandıkları yetkinlikleri geliştirmek suretiyle *millî ve manevî değerleri* benimsemiş, haklarını kullanan ve

sorumluluklarını yerine getiren, “Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde ve ayrıca disiplinlere özgü alanlarda ifadesini bulan temel düzey beceri ve yetkinlikleri kazanmış bireyler olmalarını sağlamak.” (MEB, 2018).

Öğretim programlarının perspektifi başlığında *değerlerimiz* alt başlığı bulunmaktadır. Bu başlıkta değer ne olduğu, işlevi, eğitimde değerlerin yeri, değerlerin eğitim için öneminden bahsedilmiştir. Değerlerin ayrı bir program veya öğrenme alanı, ünite, konu vb. olarak görülmediği, eğitimin nihai amacı ve ruhu olduğu, öğretim programlarının her birinde ve her bir biriminde yer aldığı ve eğitimde yer alan *kök değerler* belirtilmiştir (MEB, 2018).

- “Öğretim programlarında yer alan “kök değerler” şunlardır: *adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik*. Bu değerler, öğrenme öğretme sürecinde hem kendi başlarına hem ilişkili olduğu alt değerlerle ve hem de öteki kök değerlerle birlikte ele alınarak hayat bulacaktır.” (MEB, 2018).

Öğretim programlarında ölçme ve değerlendirme yaklaşımı başlığında, bireylerin ölçülmeye çalışılan başarı, ilgi, tutum ve *değerlerin* zamanla değişebileceği bu nedenle süreç odaklı ölçüm kullanmak gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2018).

Programın özel amaçları başlığında değerlerden bahsedilen maddeler şunlardır:

- “Sistemli, dikkatli, *sabırlı ve sorumlu* olma özelliklerini geliştirebilecektir.”
- “Matematiğin sanat ve *estetikle* ilişkisini fark edebilecektir.” (MEB, 2018).

Dikkat edilecek hususlar başlığında değerlerden bahsedilen maddeler şunlardır:

- “Matematiğin hayatın bir parçası olduğu unutulmamalı, bunun için her fırsat matematiksel düşünmenin gelişimi için değerlendirilmelidir. Bu amaçla diğer derslerle matematik dersi arasında yeri geldikçe ilişkilendirmeler yapılmalıdır. Örneğin gerek günlük hayatta karşılaşılan gerekse Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dersi içinde yer bulan *ekmek israfı, geri dönüşüm, sağlıklı ve planlı hayat, vergi bilinci, sosyal güvenlik hak ve yükümlülükleri* gibi konular özellikle vurgulanmalı ve bu konularda örnekler verilmelidir.” (MEB, 2018).
- “Matematik dersi öğretim programı öğrenciyi merkeze alan ve kavramsal anlamayı önemseyen bir bakış açısına sahip olmakla birlikte, Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinde (TYÇ) belirlenen 8 anahtar yetkinlikle birlikte *esneklik, estetik, eşitlik, adalet ve paylaşım gibi değerleri* de uygun kazanımlarla ilişkilendirmeyi öne çıkarmaktadır.” (MEB, 2018).

Güncel 2018 MDÖP’nda yer alan matematik dersine özgü 5 değer ve değerlerin tanımları aşağıda Tablo 6’da sunulmuştur (TDK, 2022). Bu değerlerden “adalet” değeri aynı zamanda bir kök değerdir.

Tablo 6. 2018 MDÖP’da matematik dersine özgü değerler ve tanımları

Değerin adı	Değerin tanımı
Adalet	Yasalarla sahip olunan hakların herkes tarafından kullanılmasının sağlanması
Esneklik	Esnek olma durumu
Estetik	Güzelliği ve güzelliğin insan belleğindeki ve duygularındaki etkilerini konu olarak ele alan felsefe kolu, güzel duyu, bedii.
Eşitlik	İki veya daha çok şeyin eşit olması durumu, denklik, müsavilik, müsavat, muadelet ve kanunlar yönünden insanlar arasında ayrım bulunmaması durumu
Paylaşım	Paylaşma işi

Kazanımlar başlığında, kazanımlar değerlerle ilişkili olma durumlarına göre araştırmacı tarafından eşleştirilerek incelenmiştir. Sınıflara ve öğrenme alanlarına göre; toplam kazanım sayısı ve değerlerle doğrudan ilişkilendirilebilen kazanım sayısı belirlenmiş ve Tablo 7’de verilmiştir. İlişkilendirilen değerler tüm programlarda yer alan kök değerler ve matematik programına özgü değerler olan adalet, esneklik, estetik, eşitlik ve paylaşım değerleridir.

Tablo 7. Sınıflara ve öğrenme alanlarına göre değerlerle ilişkilendirilen kazanım sayıları

Öğrenme Alanları	1. Sınıf		2.Sınıf		3.Sınıf		4.Sınıf	
	Kazanım sayısı	Değerle ilişkili kazanım sayısı	Kazanım sayısı	Değerle ilişkili kazanım sayısı	Kazanım sayısı	Değerle ilişkili kazanım sayısı	Kazanım sayısı	Değerle ilişkili kazanım sayısı
Sayılar ve işlemler	19	3	25	4	36	5	34	6
Geometri	6	3	8	2	10	2	12	1
Ölçme	10	4	16	4	23	1	21	6
Veri işleme	1	-	1	1	3	-	4	-
Toplam	36	10	50	11	72	8	71	13

Tablo 7’ye göre birinci sınıf düzeyinde 36 kazanımın 10 tanesi, ikinci sınıf düzeyinde 50 kazanımın 11 tanesi, üçüncü sınıf düzeyinde 72 kazanımın 8 tanesi ve dördüncü sınıf düzeyinde 71 kazanımın 13 tanesi değerlerle doğrudan ilişkilendirilebilir bulunmuştur. Kazanımlar en fazla birinci sınıf düzeyinde, en az üçüncü sınıf düzeyinde değerlerle doğrudan ilişkilendirilebilir bulunmuştur. Bu durumun nedeni olarak kazanımların ilk sınıf düzeylerinde matematik kavramlarını tanıtmaya ve matematiksel temel oluşturma amacını taşıırken sınıf düzeyi ilerledikçe matematiksel işlem becerilerini arttırmaya yönelik amaç taşınması gösterilebilir. Ayrıca öğrenme alanları arasında en fazla “Geometri” öğrenme alanı değerlerle doğrudan ilişkilendirilebilir bulunmuştur.

Aşağıda sınıf düzeylerine göre, değerlerle doğrudan eşleştirilen kazanım kodları ve ilişkilendirilen değerler Tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 8. Sınıf düzeylerine göre değerlerle doğrudan eşleştirilen kazanım kodları ve ilişkilendirilen değerler

1. Sınıf		2. Sınıf		3. Sınıf		4. Sınıf	
Kazanım Kodu	Eşleştirilen Değer	Kazanım Kodu	Eşleştirilen Değer	Kazanım Kodu	Eşleştirilen Değer	Kazanım Kodu	Eşleştirilen Değer
M1.1.1.5.	Eşitlik	M2.1.1.6.	Eşitlik	M3.1.1.7.	Eşitlik	M4.1.1.6.	Eşitlik
M1.1.2.3.	Eşitlik	M2.1.3.5.	Eşitlik	M3.1.2.5.	Eşitlik	M4.1.4.2.	Eşitlik
M1.1.4.1.	Paylaşım	M2.1.5.1.	Paylaşım	M3.1.5.3.	Eşitlik	M4.1.5.7.	Eşitlik
M1.2.2.2.	Eşitlik	M2.1.6.1.	Paylaşım	M3.1.6.1.	Paylaşım	M4.1.5.8.	Eşitlik
M1.2.3.1.	Estetik	M2.2.3.1.	Eşitlik	M3.1.6.2.	Eşitlik	M4.1.6.4.	Eşitlik
M1.2.3.2.	Estetik	M2.2.3.2.	Eşitlik	M3.2.1.2.	Saygı	M4.1.7.1.	Eşitlik
M1.3.2.1.	Sorumluluk	M2.3.1.5.	Eşitlik	M3.2.2.2.	Eşitlik	M4.2.2.1.	Estetik
M1.3.3.1.	Özdenetim	M2.3.2.1.	Eşitlik	M3.3.4.2.	Özdenetim	M4.3.1.2.	Eşitlik
M1.3.3.2.	Özdenetim	M2.3.2.3.	Özdenetim			M4.3.4.1.	Eşitlik
M1.3.4.1.	Dürüstlük	M2.3.3.1.	Özdenetim			M4.3.4.2.	Özdenetim
		M2.4.1.1.	Sorumluluk			M4.3.5.1.	Eşitlik
						M4.3.5.4.	Eşitlik
						M4.3.6.2.	Eşitlik

Tablo 8 incelendiğinde; matematik dersi kazanımlarıyla doğrudan ilişki kurulan değerlerin; eşitlik (f:23), özdenetim (f:6), paylaşım (f:4), estetik (f:3), sorumluluk (f:1), dürüstlük (f:1) ve saygı (f:1) değerleri olduğu görülmektedir. Bu

değerler arasında en fazla eşitlik (f:23) değeri matematik dersi kazanımlarıyla doğrudan ilişkilendirilmiştir.

Değerler eğitimi sadece kazanımlarla doğrudan ilişkilendirilen değerler aracılığıyla yapılan bir eğitim değildir. İstendiği takdirde her kazanım bir veya birden fazla değerle doğrudan ve dolaylı olarak ilişkilendirilebilir. Değerler eğitimi ders esnasında sürecin ve içeriğin getirdiği örnek bir olay, durum veya konu, disiplinler arası yaklaşım, örtük program vb. aracılığıyla yapılabilir. Ayrıca unutulmamalıdır ki kazanımları değerlerle ilişkilendirme durumu, ilişki kuracak kişinin, öğretmen ya da araştırmacının yaratıcılığına, değerler hakkında sahip olduğu deneyim, bilgi, beceri ve tutuma da bağlıdır. Örnek olarak M.2.1.3.1. kodlu “Eşit işaretinin matematiksel ifadeler arasındaki eşitlik anlamını ifade eder.” kazanımı doğrudan eşitlik değeriyle ilişkilendirilebilmektedir. M.4.1.5.6. kodlu “Doğal sayılarla en az bir bölme işlemi gerektiren problemleri çözer.” kazanımı ise doğrudan bir değerle ilişkilendirilememekle birlikte dolaylı olarak; paylaşım, adalet, dostluk, saygı, dürüstlük gibi değerlerle kurulacak problem hikayeleri, eğitsel oyun, görsel/işitsel materyaller, öğretim yöntem ve teknikleri vb. aracılığıyla ilişkilendirilebilir.

Araştırmacı tarafından yapılan bu kazanım incelemesi; matematik dersinde de diğer derslerde olduğu gibi kazanımlarla değerlerin doğrudan ilişkilendirilebileceğini ve matematik dersi kazanımlarının özellikle eşitlik, paylaşım, estetik gibi değerleri doğrudan vermeye müsait bir içeriğe sahip olduğunu göstermektedir.

Yapılan 2018 MDÖP incelemesi ile; programda yer alan on iki başlıktan yedisinde değerlere değinildiği ve programda değerlerin önemli bir yeri olduğu görülmektedir. Matematik programında kök değerler dışında özellikle estetik, esneklik, eşitlik, adalet ve paylaşım değerlerine yer verildiği görülmektedir. Matematik dersine özgü bu değerlerin uygun kazanımlarla ilişkilendirilerek matematik dersinin işlenmesi ve değerler eğitimi yapılmasının programda öne çıkarıldığı görülmektedir. Değerler eğitimi denince akla ilk gelen sosyal bilgiler, hayat bilgisi, Türkçe ve DKAB gibi derslerin yanında matematik dersi ve kazanımlarının da değerlerle *doğrudan* ilişkilendirilebileceği görülmektedir. Böylece matematik dersiyle değerler eğitiminin ayrı düşünülmemesi gerektiği ve matematik dersinde de değerler eğitimine yer verilmesi gerektiği görülmektedir.

1.3.2. Milli Eğitim Şura Kararlarında Değerler

Değerler eğitiminin toplum geleceği için önemi tartışılmaz bir gerçektir. Bu nedenle değerler eğitimi, eğitimin temel amaçlarından biri haline gelmiş ve Milli Eğitim Şuralarında görüşülen konular arasında olmuştur.

Milli Eğitim şuralarında, dönemin şartlarına göre Türk eğitim sisteminin amaçlarına yönelik kararlar alınmakta ve bu kararların uygulanması için gerekli çalışmalar tavsiye edilmektedir. Bu nedenle Milli Eğitim şuraları, toplandıkları dönemde eğitim sisteminin öncelikleri hakkında fikir vermeleri adına oldukça önemlidir (Ekşi ve Katılmış, 2016'dan aktaran: Acar Başeğmez, 2017: 20). Bu nedenle program incelemesinin yanında 2000-2022 yılları arasında gerçekleştirilen 17, 18, 19 ve 20. Milli Eğitim Şura Kararları da incelenmiş ve değerler eğitimiyle ilgili kararlar maddeler halinde aşağıda verilmiştir.

1.3.2.1. 17. Milli Eğitim Şura Kararlarında Değerler (MEB, 2006)

- “*İnsan hakları*, demokrasi ve *çevre bilinci* oluşturma eğitimine önem verilmelidir.
- Öğretmen yetiştirme programları öğretmene, birey-çevre-toplum bağlantılarını kurmasını sağlayacak, toplumsal *sorumluluklarını* kazandıracak ve geliştirecek derslerle ilgili eksikliklerini tamamlamada yardımcı olmalıdır.
- Öğretmenler, kendi kültür *değer* ve varlıklarından haberdar, farklı kültürleri algılamakta ve bu kültürlerle birlikte yaşama konusunda yeterli olmalı; kültürlerarası iletişim kurmada sorun yaşamamalıdır. Ayrıca, özellikle eğitim tarihimizin engin birikimini öğrenmeli, kendilerinde bir tarih bilinci oluşturmak için çaba harcamalıdır.
- İletişim devriminin yaşandığı, dünyanın giderek küçüldüğü, her şeyin birbiriyle bağlantılı olduğu günümüz dünyasında, küreselleşme ve AB'ye giriş sürecinde Türk eğitim sisteminin *ulusal öğelerinin* nasıl korunacağı konusunda eğitimin tüm paydaşlarının duyarlı olmaları gerekmektedir. Ayrıca konuya ilişkin düşünce üreten bilim insanlarının da görüşleri dikkate alınmalıdır.
- Eğitim politikalarının oluşturulması ve uygulanmasında kurumlar arası eş güdüm ve iş birliği sağlanmalı; bu yaklaşımda kısa vadeli politik ve ideolojik tutumlar yerine, *ulusal ve evrensel temel değerler* dikkate alınmalıdır.
- Fransa'nın tarihe, akla, bilime ve hukuka aykırı olan sözde Ermeni soykırımı yalanı ile Türkiye'yi ve Türk milletini haksız yere suçlayan politikaları kınanmalıdır.”

1.3.2.2. 18. Milli Eğitim Şura Kararlarında Değerler (MEB, 2010)

- “Okul binaları için geliştirilen tip projeler, bölgesel şartlara ve ihtiyaçlara uygun olarak tasarlanmalı; Türk mimari sanatının özelliklerini yansıtmalı. *Estetik* yönden çeşitli motiflerle süslenmiş mimari tasarımlarla öğrencilerde milli kimliğin oluşumuna katkı sağlanmalıdır.
- Kurumsallaşma, bir kurumun ortak kültürünün oluşması süreci olup bu konuda en önemli etmenlerden biri de okul yöneticileridir. Bu nedenle okulda güven, karşılıklı *saygı, sevgi, hoşgörü, başarı gibi değerlere* dayalı okul kültürünün

oluşmasında liderlik rolünü üstlenebileceklerin yönetici olarak atanmaları hususunda gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.

- Okulların, kendine özgü bir kimlik, hafıza, aidiyet duygusu ve güçlü okul kültürü geliştirebilmeleri için geniş katılımlı özel günler, haftalar gibi etkinlikler düzenlenerek *ortak kültürel değerlerin* güçlendirilmesi sağlanmalıdır.
- Güçlü okul kültürleri geliştirebilmek için okullara özgü logo, amblem, rozet, marş, kahraman, hikâye, gazete, tablo, slogan vb. semboller oluşturularak okulların *ortak kültürel değerlerini* güçlendirmeleri desteklenmelidir.
- Okulda temel insani, *ahlaki, sosyal, kültürel ve demokratik değerleri* geliştirmeye dönük uygulamalara ağırlık verilmeli, demokratik bir okul kültürü ve sınıf atmosferi oluşturmak için öğretmen ve öğrencilerde kültürel farklılıklara karşı duyarlılık geliştirilmelidir.
- Ulusal ve resmî bayram törenleri ile belirli gün ve haftalarda yapılacak toplantılar ve kutlamalar; toplumda bütünleşme, paylaşma, denetim ve kontrol mekanizmaları olup yönetimlerce bu faaliyetler şenlik ve festival şeklinde kutlanmalı, yerel yönetimlerin ve sivil toplum kuruluşlarının desteği sağlanmalıdır. Bu faaliyetler kültürü etkilemeyi ve *yeni değerlerden* etkilenmeyi, ortak duygu ve *değerlerin devamlılığını* sağlayacak, ancak öğrencilerin derslerinden uzun süre ayrı kalmayacakları şekilde düzenlenmelidir.
- Okul yöneticilerinin, moral lider olarak söz ve davranışlarıyla okul toplumunun üyeleri için bir davranış ve rol modeli olmaları sağlanmalı, okul müdürleri etik liderlik davranışları sergilemelidir.
- Okulda katılımcı ve demokratik bir yönetim anlayışı geliştirilmeli, okul yönetiminde kurulların daha etkin hâle gelmesi sağlanmalıdır.
- “Sanat İnsanı Yetiştirme Projesi” ve “Değerler ve Eğitimi Projesi” hazırlanarak uygulamaya konulmalıdır.
- Millî Eğitim Bakanlığı tarafından, çocuklarımızın ve gençlerimizin sahip olduğu *değerleri belirlemeye yönelik ülke çapında alan araştırması yapılmalı* ve bu araştırma her 4 yılda bir güncellenmelidir.
- Öğretim programlarında, *değerler eğitiminde* değer aktarımı yerine ulusal ve evrensel değerler birlikte düşünülerek farkındalık kazandıracak yaklaşımlara öncelik verilmelidir.
- Değerin bir tercih olduğu ve toplumların benzer tercihlere sahip kişilerden oluştuğu vurgulanarak öğretmenlere değer eğitimi bilinci kazandırılmalıdır.
- Öğretmen yetiştiren tüm programlara değerler eğitime *yönelik bir ders konulmalı* ve sistemdeki öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarında değerler eğitime yer verilmelidir.
- Ortak değerlerin vurgulanması ve değer farklılıklarının zenginlik olduğu bilincinin kazandırılması için gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Tüm eğitim-öğretim kademelerinde değerler eğitime yönelik, STK’larla iş birliği yapılarak alan *öğretmenlerinin ortak kullanabileceği program ve materyal geliştirilmelidir.*
- Değerler eğitime, okul öncesinden başlayarak yaygın eğitim dâhil olmak üzere eğitim *öğretimin her kademesinde, tüm dersler ve okul kültürü içerisinde* yer verilmeli ve bu konuda öğretmen, yönetici, öğrenci, aile ve çevre ile iş birliğine gidilmeli, farkındalık oluşturulması için kitle iletişim araçlarından faydalanılması amacıyla gerekli düzenlemeler yapılmalıdır.
- Ödüllendirme kriterlerinde, değerler eğitimi açısından örnek davranışlar sergileyen öğrencilere yönelik düzenlemeler yapılmalıdır.
- Medya ve değerler eğitimi ilişkisi konusunda farkındalık kazandırmaya yönelik araştırma ve eğitim çalışmalarına önem verilmeli; bu konuda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalıdır.

- Öğrencilerin akademik başarıları yanında değerlerin oluşumunda önemli yeri olan duygusal, sosyal ve ruhsal zekâ gelişimlerine yönelik de yatırım yapılmalıdır.
- Değerler eğitimi konusunda önemli işlev gören “din kültürü ve ahlak bilgisi” dersi çoğulcu bir anlayışla tüm öğretim kurumlarında daha etkin olarak okutulmalıdır.”.

1.3.2.3. 19. Milli Eğitim Şura Kararlarında Değerler (MEB, 2014)

- “Okul öncesi öğretim programında değerler eğitimine yer verilmesi.
- Ortaokulda değerler eğitimine öğretim programlarında etkin bir şekilde sarmallık anlayışıyla yer verilmesi.”.

1.3.2.4. 20. Milli Eğitim Şura Kararlarında Değerler (MEB, 2021)

- “Okul öncesi öğretim programında çocuğun gelişim düzeyi dikkate alınarak din, ahlak ve *değerler eğitimi* yer almalıdır.
- Özel eğitim ihtiyacı olan bireylerin gelişiminin desteklenmesi ve *millî, manevi, ahlaki, insani ve kültürel değerlerin kazandırılması* için kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri ve özel sektörle sürdürülebilir iş birlikleri sağlanarak projeler geliştirilmeli; sosyal, kültürel, sanatsal, sportif vb. faaliyetler artırılmalıdır.
- Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri millî kültürümüz medeniyetimiz ve *evrensel değerler* dikkate alınarak yürütülmelidir.
- Öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarında öğretim programları ve ders içerikleri; alan bilgisi ve becerisi, eğitim felsefesi, öğretim strateji, yöntem ve teknikleri yönünden gözden geçirilmeli; yapılacak iyileştirme iş ve meslek ahlakı, ortak kültürel miras, *millî ve evrensel değerler*, toplumsal çeşitlilik ve zenginlik ile kapsayıcılığa sahip, küresel gelişmelere cevap verecek ve insanı merkeze alacak şekilde gerçekleştirilmelidir.”.

Milli Eğitim Şuralarında değerler eğitimine değinilmesi ve değerler eğitimiyle ilgili kararlar alınması, değerler eğitiminin eğitim sistemimiz için ne derece önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır. Şuralar arasında özellikle 18. Milli Eğitim Şurasında değerler eğitimine ayrı bir başlık açıldığı ve değerler eğitime derinlemesine değinildiği görülmektedir. 2010 yılında yapılan 18. Milli Eğitim Şurasından sonra 2018 öğretim programlarında “Değerlerimiz” başlığına yer verilmiştir. Bu durum Milli Eğitim Şuralarının ve alınan kararların önemini göstermektedir Milli Eğitim Şuralarında alınan kararlar arasında, öğretmenlerin yetiştirilirken kendi kültür ve değerlerinden haberdar bireyler olarak yetiştirilmesi gerektiği ve okulların kültürel değerleri güçlendirecek, devamlılığını sağlayacak uygulamalar yapması gerektiği yer almaktadır. Özellikle değerler eğitiminin her kademedeki ve *her ders* bünyesinde yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Bu durum matematik dersinde de değerler eğitime yer verilmesi gerektiğinin bir diğer göstergesidir.

1.4. Konu ile İlgili Çalışmalar

Konu ile ilgili çalışmalar bölümünde; konu ile ilgili veri tabanları ve basılı kaynaklarda yer alan ve çalışmanın ana konusunu oluşturan matematik dersi ve değerler eğitimi ile ilgili çalışmalar taranmıştır. Tarama sonucunda elde edilen ulusal ve uluslararası çalışmalar özetlenerek kronolojik sırada sunulmuştur.

1.4.1. Konu ile İlgili Ulusal Çalışmalar

Durmuş (2004) tarafından gerçekleştirilen “*Matematik eğitiminde değerler üzerine bir deneme*” başlıklı makale çalışmasında öğrenme teorilerindeki farklılığın, matematik öğrenirken veya öğretirken çeşitli/farklı/zengin değerleri nasıl ortaya çıkardığına dair ipuçları vermek amaçlanmıştır. Durmuş bu çalışmada matematik ve değerini açıklamaktadır. Matematik, sosyal bilimlerin aksine, değer içermeyen bir alan olarak görülür. Öğrenme ve öğretme ile ilgili geliştirilen teorilerdeki farklılıklar, bu genel görüşün aksine, matematiğin de kendine özgü değerler içerdiği görülmektedir.

Dede (2007) tarafından gerçekleştirilen “*Matematik öğretiminde değerlerin yeri*” başlıklı makale çalışmasında matematik ve değerler arasındaki ilişkileri ortaya koymak, matematik dersinde öğretilen değerlerin sınıflamasını yapmak ve matematiksel değerlerin öğretiminin nasıl yapılabileceğine yönelik açıklamalara yer vermek amaçlanmıştır. Araştırmada uzay, kabuller-gelenekler, çelişki, dönüşüm ve benzetme alanlarında matematiksel değerlerin kullanımı ve bunlar ile ilgili örnekler sunulmuştur. Değerlerin, matematiksel tutum, inanç ve motivasyon gibi duyuşsal boyut faktörlerinden birisi olmasına rağmen bu duyuşsal boyutlardan en az bilineni ve en az tartışılanı olduğu; ancak değerlerin bütün derslerde öğretilebileceği gibi matematik derslerinde de öğretilebileceği açıklanmıştır.

Durmuş (2010) tarafından gerçekleştirilen “*Matematik eğitimi ve değerler*” başlıklı makale çalışmasında matematik felsefesinin temellerini tanıtmak bu temeller üzerine nasıl bir matematik eğitimi inşa edilebileceğini tartışmak ve bu yapılırken matematiğin değerle olan ilişkisini vermek amaçlanmıştır. Araştırmada sonuç olarak, TDK de yer alan 7 farklı değer tanımının tümünün matematikte düşünülebileceği ve böylece matematiğin genel geçer değerlerin dışında diğer sosyal bilimlerdeki değerleri de içerdiği sonucuna ulaşılmıştır.

Aktaş (2014) tarafından gerçekleştirilen “*Matematiğe ilişkin değerler ve sınıftaki uygulamalara yansımaları*” başlıklı yüksek lisans çalışmasında ortaöğretim kurumlarında görev alan matematik öğretmenlerinin sahip olduğu matematiğe ilişkin değerler ve bu değerlerin sınıf uygulamalarına yansımalarının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu ortaöğretim kurumlarında görev alan 5 matematik öğretmeni oluşturmuştur. Araştırmada matematik öğretmenlerinin matematiğe ilişkin değerlerin tamamlayıcı ikililerini sınıf uygulamalarına eşit yansıtmadıkları; nesnecilik, kontrol ve açıklık değerlerine tamamlayıcı değer ikililerinden daha fazla vurgu yaptıkları; matematik öğretiminde çeşitlilik oluşturma ve sınıf uygulamalarına değerlerin yansıtılmasında yetersiz oldukları; matematiğe ilişkin değerlerden haberdar olmadıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

İpekçi (2018) tarafından gerçekleştirilen “*Altıncı sınıf matematik öğretim programı ile bütünleştirilmiş değerler eğitimi programı tasarımının etkililiğinin incelenmesi*” başlıklı yüksek lisans çalışmasında, 6. Sınıf matematik öğretim programı ile bütünleştirilmiş adaletli olma, sorumluluk sahibi olma ve dürüst olma değerler eğitimi programı tasarımının etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 6. sınıf düzeyinde 60 öğrenci oluşturmaktadır. Uygulama öncesi ve sonrasında araştırmacı tarafından hazırlanan ve İkilem Durumları Formları ölçme aracı olarak uygulanmıştır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin belirlenen değerleri kazandığı, ölçme aracından elde edilen verilerin analiziyle; matematiğe yönelik tutumlarının olumlu etkilendiği ve matematik başarılarına katkı sağladığı, öğrenci görüşleriyle belirlenmiştir.

Kirez (2018) tarafından gerçekleştirilen “*Öğrenci, öğretmen ve öğretim programı açısından matematik eğitimi değerlerinin incelenmesi*” başlıklı yüksek lisans çalışmasında 8. sınıf öğrencilerinin, ortaokul matematik öğretmenlerinin sahip olduğu matematik eğitimi değerler profilini ve ortaokul matematik dersi öğretim programında yer verilen matematik eğitimi değerlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 970 8. sınıf öğrencisi ile 25 matematik öğretmeni ve 2013-2014 ortaokul matematik dersi öğretim programı oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, öğrencilerin “hayatilik ve aktiflik”, “matematiksel yeterlilik”, “işlemlere bağlılık”, “elitlik” ve “çaba ve ulaşılabilirlik” matematik eğitimi değerlerine sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Aytaçlı (2018) tarafından gerçekleştirilen “*Değer temelli etkinliklerin matematik başarısına, değer algısına, problem çözme becerisine, matematiğe yönelik tutuma ve kalıcılığa etkisi*” başlıklı doktora çalışmasında, matematik uygulamaları dersi’nde değerler eğitimi ile desteklenmiş etkinliklerinin öğrencilerin akademik başarılarına, değer algılarına, problem çözme becerilerine, matematiğe yönelik tutumlarına ve kalıcılığa etkisini incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 6. sınıf düzeyinde öğrenim gören 51 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, değerler eğitimi ile desteklenmiş matematik uygulamaları dersi etkinliklerinin öğrencilerin değer algılarını, akademik özgüven değerini, problem çözme becerisini, akademik başarısını arttırdığı; bilimsellik ve sorumluluk değerine, matematiğe yönelik tutuma etki etmediği sonucuna ulaşılmıştır.

Deniz (2018) tarafından gerçekleştirilen “*Matematik öğretim programında yer alan değerler eğitime yönelik öğretmen görüşlerinin incelenmesi*” başlıklı makale çalışmasında ortaokul matematik öğretmenlerinin matematik öğretim programında yer alan değerler eğitime yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 10 ortaokul matematik öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin değerler eğitiminden haberdar oldukları, sabır, dürüstlük gibi bazı değerleri öğretmede zorluk yaşadıkları, değerler eğitimiyle ilgili öğretmenlerin bilgilendirilmesi gerektiği, öğretim programında değerlerin daha detaylı olması gerektiği ve sadece matematik derslerinde değil değerlerin ayrı bir ders olarak verilmesi gerektiği, öğretmenlerden bazılarının matematik dersinin değer içermediği görüşüne sahip olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Şahin ve Başgül (2018) tarafından gerçekleştirilen “*Ortaokul matematik ders kitaplarında sosyal değerler*” başlıklı makale çalışmasında ortaokul matematik ders kitaplarında yer alan sosyal değerlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın veri kaynağını öğretmenlere elektronik belge sağlayan www.eba.gov.tr internet sitesinde yer alan matematik ders kitapları oluşturmıştır. Araştırma sonucunda, en yüksek sosyal değer yedinci sınıf ders kitabında, en düşük sosyal değer ise altıncı sınıf ders kitabında yer aldığı, ders kitaplarında en çok sorumluluk değerinden en az hoşgörü değerinden bahsedildiği, sekizinci sınıf ders kitabı dışındaki kitaplarda; en fazla Sayılar ve İşlemler öğrenme alanında sosyal değerlere yer verildiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Peker Ünal ve Şen (2019) tarafından gerçekleştirilen “*İlköğretim matematik öğretmen adaylarının tasarladıkları materyallerle öğretim programında yer alan değerlerin ilişkilendirilmesi*” başlıklı makale çalışmasında ilköğretim matematik öğretmenliği bölümü öğretmen adaylarının MDÖP’da yer alan kök değerlere yönelik görüşlerini belirlemek ve bu görüşlere dayalı olarak gerçekleştirdikleri bazı uygulamaları ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 56 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, öğretmen adaylarının matematik dersi ve matematik materyalleri ile değer kazandırmaya yönelik görüşlerinin olumlu olduğu, yardımseverlik ve öz denetim değerinin anlamını doğru bildikleri ancak saygı değerinin anlamında bazı yanlış bilgileri olduğu, sevgi değerinin en önemli değer olduğu görüşüne sahip oldukları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Uzunkol ve Karaca (2019) tarafından gerçekleştirilen “*İlkokul matematik ders kitaplarının içerdiği değerler bakımından incelenmesi*” başlıklı makale çalışmasında ilkokul 3. ve 4. sınıf matematik ders ve çalışma kitaplarının içerdiği değerlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın veri kaynağını 2017-2018 yılında ilkokul 3. ve 4. sınıf düzeyinde okutulan 6 matematik ders kitabı oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, 3. ve 4. sınıf matematik ders ve çalışma kitaplarında aile birliğine önem verme, doğal çevreye duyarlılık, öz denetim, paylaşma, sağlığına önem verme, saygı, sevgi, sorumluluk, tutumluluk, vatanseverlik ve yardımseverlik olmak üzere 11 değer varlığı; bu değerlerin 3. sınıf matematik ders kitabında %5,8 oranında, 4. sınıf matematik ders kitabında ise %1,9 oranında yer aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Sayın, Orbay, ve Altunay Şam, (2019) tarafından gerçekleştirilen “*5. sınıf matematik ders kitabının değerlerimiz açısından incelenmesi*” başlıklı makale çalışmasında ortaokul 5. Sınıf matematik ders kitabının matematik öğretimi programında yer alan değerler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada kitaplarda varlığı incelenen değerler kök değerlerdir. Araştırma sonucunda, 5. sınıf matematik ders kitabında en çok yer alan kök değerlerin adalet (7), öz denetim (12), sorumluluk (4) ve yardımseverlik (6) değerleri olurken en az yer alan kök değerlerin dostluk (1), dürüstlük (1), saygı (2), sevgi (3) ve vatanseverlik (2) kök değerleri olduğu ve sabır kök değerinin hiç yer almadığı, ünitelere göre değerlerin dağılımının düzensiz olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Aşıcı ve Dede (2019) tarafından gerçekleştirilen “*Matematiksel problemler aracılığıyla eğitimsel değerlerin aktarımı: Kuramsal bir çalışma*” başlıklı makale çalışmasında matematiksel problem çeşitleri aracılığıyla matematik derslerinde değer aktarımlarının nasıl yapılabileceğine yönelik örneklere, bu örneklerin öğrencilere aktardığı değer çeşitlerine ve bunlara ilişkin tartışmalara yer verilmiştir. Araştırmada güncel, toplumsal sorunlardan hareketle hazırlanan matematiksel problemlerin ve onların çözüm süreçlerinin, öğrencilere matematik dersinde değerler aktarımı konusunda oldukça kullanışlı araçlar olduğu ve problemlerin yeniden düzenlenerek genel eğitimsel değerleri aktaracak şekilde iyi birer değer aktarım aracına dönüştürülebileceği açıklanmıştır.

Yıldız (2019) tarafından gerçekleştirilen “*Ortaokul matematik ders kitaplarındaki metin ve görsellerin değerler açısından incelenmesi*” başlıklı yüksek lisans çalışmasında, 2005 yılı matematik öğretim programından günümüze kadar yayınlanmış olan ortaokul matematik düzeyinde, matematik öğretim programlarının değerler ve değerler eğitimi açısından gelişimi ve matematik ders kitaplarında son iki programda yer alan değerler ile bazı matematiksel değerler esas alınarak bugünkü durumunun ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırmada 2005 yılından günümüze yayınlanan ortaokul matematik öğretimi programları ve 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitapları incelenmiştir. Araştırma sonucunda, sınıf düzeylerine göre en çok yer alan değerler şöyledir: 5. sınıfta vatanseverlik, 6. sınıfta bağlantı kurma, 7. sınıfta dürüstlük, sorumluluk ve yardımseverlik, 8. sınıfta bağlantı kurma ve eşitlik.

Aydemir Özbay (2019) tarafından gerçekleştirilen “*Altıncı sınıf matematik öğretim programı ile sorumluluk değeri eğitim program tasarısının etkililiğinin incelenmesi*” başlıklı yüksek lisans çalışmasında 6.sınıf matematik öğretim programı ve sorumluluk değeri eğitim program tasarısının birleştirilerek etkililiğinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 6.sınıfta eğitim gören 62 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, deney grubu ve kontrol grubu arasında sorumluluk değerine ait anlamlı bir fark elde edilememiştir. Yapılan öğrenci görüşleri ile öğrencilerin değer etkinliklerini sevdiği, matematik dersini bu etkinliklerle işlemek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Yapılan uygulamanın öğrencilerin matematiğe yönelik tutumlarında olumlu bir gelişme sağladığı söylenebilir.

Güleş (2019) tarafından gerçekleştirilen “*Ortaokul matematik dersi öğretim programındaki değer kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşleri ve örnek uygulamaların geliştirilmesi*” başlıklı yüksek lisans çalışmasında MDÖP’da belirtilen değerlerin kazanımlarla ilişkilendirilmesine yönelik öğretmen görüşlerini almak ve geliştirilen etkinliklerin öğrenci görüşleriyle değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 8 matematik öğretmeni ve 5,7 ve 8. sınıfta öğrenim gören 43 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmada, öğretmenlerin planlı bir değerler eğitimi çalışması yapmadıkları, matematik öğretim programını ve ders kitabını değerleri kazandırmak için yetersiz buldukları, matematik kazanımları ile değerleri bütünleştirmenin kolay olmadığını düşündükleri ve değerler eğitimi konusunda kendilerini yetersiz gördükleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Kara Ergin (2019) tarafından gerçekleştirilen “*Lise matematik dersinde değer kazandırma amaçlı iki öğretim deneyi uygulamasının değerlendirilmesi*” başlıklı yüksek lisans çalışmasında değerler eğitiminin öğretim programında vurgulanarak uygulanmaya başlandığı dokuzuncu sınıflarda, matematik derslerinde genel eğitimsel değerlerden olan paylaşım değerinin oran orantı konusu ile ilişkilendirilerek öğretilmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 2018-2019 eğitim öğretim yılında 41 9. sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, farklı öğretim yöntemi uygulanan her iki grupta da paylaşım değerine yönelik olumlu bir tutum geliştiği, matematik dersinin değerler eğitimiyle bağdaştırılması konusunda tereddütleri olan öğretmenin ön yargısının kırıldığı ve derslerin daha eğlenceli ve verimli hale geldiği sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özenç (2019) tarafından gerçekleştirilen “*Ortaokul matematik ders kitaplarında yer alan matematiksel değerlerin ve matematik eğitimi değerlerinin incelemesi*” başlıklı yüksek lisans çalışmasında ortaokul matematik ders kitaplarında yer alan matematiksel değerlerin ve matematik eğitimi değerlerinin belirlenmesi ve bu değerlerle ilgili örnekler sunulması amaçlanmıştır. Araştırmada 2017-2018 eğitim-öğretim yılında okutulan ortaokul matematik ders kitapları incelenmiş ve araştırmanın çalışma grubunu bu kitaplar oluşturmıştır. Araştırma sonucunda Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarının tamamında matematiksel değerlerden kontrol ve açıklık değerlerinin sırasıyla bunları tamamlayan ilerleme ve gizem değerlerinden daha fazla vurgulandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

İlhan ve Poçan (2020) tarafından gerçekleştirilen “*Matematik eğitiminde öne çıkan güncel değerler*” başlıklı makale çalışmasında matematik eğitiminde öne çıkan güncel değerleri sunmak amaçlanmıştır. Bu amaçla ulusal ve uluslararası veri tabanlarında “matematik öğrenme alanında değerler” ile ilgili anahtar sözcükler kullanılarak yapılan çalışmalar taranmıştır. Tarama sonucunda matematik eğitiminde değerler ile ilgili yapılan 55 çalışmaya ulaşılmış ve bu çalışmalar yayınlanma yılı ve araştırma grubu başlıkları altında kategorize edilmiştir. Çalışmaların yarısından fazlasının son dokuz yılda yapıldığı ve böylece son yıllarda bu alana ilginin arttığı, çalışmalarda dayanışma, iş birliği, grup çalışması, yardımseverlik, akılcılık, rasyonalizm, nesnel anlama, sorumluluk, açıklık ve saygı değerlerinin ön plana çıktığı sonuçlarına ulaşılmış ve matematik eğitiminde 87 değer tespit edilmiştir.

Aşıcı (2020) tarafından gerçekleştirilen “*PISA ve ulusal sınavların incelenmesi Matematiğe özgü değerler, problem türleri ve öğrenme alanları perspektifinden karşılaştırmalı bir analiz*” başlıklı doktora çalışmasında PISA uygulamalarında yer alan matematik testlerinde, matematiğe özgü değerlere (matematiksel değerler, matematik eğitimi değerleri, genel eğitimsel değerler) yer verilme durumları ve problemlerin türlerini ve ilişkili oldukları öğrenme alanlarını tespit etmek, daha sonrasında da durumlar ve bağlamlar arası karşılaştırma yapmak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda, ulusal sınavlarda matematiksel değerlerden; nesnelcilik, kontrol ve gizem değerlerinin, tamamlayıcı çiftleri rasyonellik, ilerleme ve açıklık değerlerine göre daha fazla vurgulandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Doğan (2020) tarafından gerçekleştirilen “*Matematik öğretmen adaylarının rutin olmayan problemleri çözme becerilerinin matematiksel değerler açısından incelenmesi*” başlıklı yüksek lisans çalışmasında matematik öğretmen adaylarının sahip oldukları matematiksel değerlerin neler olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet üniversitesinde eğitim gören 33 matematik öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmada ulaşılan sonuçlar doğrultusunda, öğretmen adaylarının matematiksel değerler ile ilgili olarak farkındalıklarının artırılması gerektiği, eğitimleri sürecinde matematiksel değerler ile ilgili olarak gerekli olan eğitimlerin planlanması gerektiği, tecrübelerini arttırmaya yönelik faaliyetlerin düzenlenmesi gerektiği tespit edilmiştir.

Bakırcı (2020) tarafından gerçekleştirilen *“Ortaöğretim matematik ders kitaplarında matematiksel değerler ve matematik eğitimi değerleri”* başlıklı yüksek lisans çalışmasında ortaöğretim matematik ders kitaplarında matematiksel değerlere ve matematik eğitimi değerlerine ne şekilde yer verildiğini incelemek amaçlamıştır. Bu amaçla 2019-2020 eğitim öğretim yılında okutulan ortaöğretim matematik ders kitapları incelenmiş ve araştırmanın çalışma grubunu bu kitaplar oluşturmuştur. Araştırma sonucunda 9 ve 12. sınıf kitaplarında rasyonellik değerinin nesnelcilik değerinden az farkla daha fazla vurgulandığı, 10 ve 11. sınıf kitaplarında bu durumun aksine nesnelcilik değerinin rasyonellik değerine göre az farkla daha fazla vurgulandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Boztürk Macit (2020) tarafından gerçekleştirilen *“6. sınıf matematik öğretim programıyla bütünleştirilmiş değerler eğitiminin yaratıcı drama yöntemiyle etkililiğinin incelenmesi”* başlıklı yüksek lisans çalışmasında değerler ve yaratıcı drama temelli matematik öğretim tasarısının 6.sınıf öğrencilerinde “adil olma ve sorumluluk” testi ve cebirsel ifadeler başarı testi puanlarına etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 6. sınıf düzeyinde öğrenim gören deney grubunda n=26 kontrol grubunda n=27 olmak üzere 53 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin adil olma, sorumluluk sahibi olma gibi sosyal değerlere sahip olma düzeylerinde ve cebirsel ifadeler akademik başarı testi puanlarında artış gözlemlenmiştir.

Karaca (2020) tarafından gerçekleştirilen *“Matematik dersinde kullanılan gerçek yaşam problemlerinin ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarına ve matematiğe yönelik tutumlarına etkisi”* başlıklı yüksek lisans çalışmasında matematik dersinde kullanılan ve içeriğinde yardımseverlik değerinin yer aldığı gerçek yaşam problemlerinin ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarına ve matematiğe yönelik tutumlarına etkisini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 87 4. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma sonucunda, öğrencilerin yardımseverlik tutumları ve matematiğe yönelik tutumlarında anlamlı bir farklılık olduğu, matematik dersinde kullanılan gerçek yaşam problemlerinin ilkökul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarını ve matematiğe yönelik tutumlarını arttırmada etkili olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Yıldız Mutlubaş (2021) tarafından gerçekleştirilen *“Beşinci sınıf matematik ders kitaplarındaki temsillerin öğretim programındaki kök değerler bağlamında incelenmesi”* başlıklı yüksek lisans çalışmasında 5. sınıf matematik ders kitaplarının MDÖP’da yer alan kök değerleri yansıtma durumlarını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmanın veri kaynaklarını iki adet 5. sınıf matematik ders kitabı oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, iki kitapta da kök değerlerin tamamına yer verildiğini, en çok yer verilen iki değer sırasıyla vatanseverlik ve sorumluluk, en az yer verilen değer ise dürüstlük olduğu, kitaplarda sabır, dostluk, adalet, sevgi, yardımseverlik ve saygı değerlerinin yakın sıklıklarda yer aldığı; resmi ve özel yayıncılık açısından da değerlerin temsil sıklıklarının paralel olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır.

Özkaya (2021) tarafından gerçekleştirilen *“Matematik dersi öğretim programında vurgulanan değerlerin ortaokul matematik ders kitaplarında yer alma durumlarının incelenmesi”* başlıklı yüksek lisans çalışmasında ortaokul matematik ders kitaplarında, 2017 yılında yenilenen matematik dersi öğretim programında vurgulanan değerlerin yer alma durumlarının incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın veri kaynaklarını 2018-2019 ve 2019-2020 eğitim öğretim yıllarında ortaokullarda okutulan matematik ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmada kök değerler ve “adalet ve paylaşım, bilimsellik, esneklik, estetik, eşitlik ve tasarruf” değerleri incelenmiştir. Araştırma sonucunda, ders kitaplarında en çok yer alan değer eşitlik değeri, daha sonra bilimsellik, esneklik değerleri olduğu, en az ise estetik, tasarruf, adalet ve paylaşım değerlerinin yer aldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Öncül (2021) tarafından gerçekleştirilen *“Ortaokul matematik dersi öğretim programında yer alan değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri”* başlıklı yüksek lisans çalışmasında 2017-2018 eğitim öğretim yılında güncellenen MDÖP’nın ön gördüğü kök değerlere ve değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin matematik öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 20 matematik öğretmeni oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin yarısının kök değerler ve diğer değerleri matematik öğretim programı ile ilişkilendirebildiği, özdenetim ve adalet değerlerini daha ön planda tuttuğu, kitaplardaki problemler ile değerlerin kazandırılabilceğini ifade ettiği, matematik öğretimi sırasında değerler eğitiminde örtük programı diğer program türlerine göre daha fazla tercih ettikleri sonuçlarına ulaşılmıştır.

Köksal (2021) tarafından gerçekleştirilen “*Ortaokul matematik ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi*” başlıklı yüksek lisans çalışmasında Matematik dersi öğretim programında yer alan kök değerlerin, ortaokul matematik ders kitaplarında ne kadar, hangi ünite ve nasıl yer aldığını belirlemek amaçlanmıştır. Bu amaçla 5, 6, 7 ve 8. sınıf matematik ders kitapları incelenmiş ve bu ders kitapları araştırmanın çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırma sonucunda, 5. sınıf düzeyinde incelenen ders kitabının %12,01’lik kısmında, 6. sınıf düzeyinde incelenen ders kitabının %18,59’luk kısmında, 7. sınıf düzeyinde incelenen ders kitabının %8,96’lık kısmında ve 8. sınıf düzeyinde incelenen ders kitabının %6,46’lık kısmında değerlerin yer aldığı görülmüştür.

Süslü (2021) tarafından gerçekleştirilen “*Matematik dersinde değerler eğitime yönelik ortaokul matematik öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi*” başlıklı yüksek lisans çalışmasında ortaokul matematik öğretmenlerinin değerler eğitimi bağlamında; matematik dersi öğretim programı, ortaokul matematik ders kitabı ve gerçekleştirilen öğretim hakkındaki görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 20 matematik öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada sonuç olarak, MDÖP’de değerler eğitime az yer verilmesi öğretmenlerin değerler eğitime yer verme düzeyini olumsuz etkilediği, matematik ders kitaplarında değer içeren etkinlik ve problemlere yeteri kadar yer verilmediği, matematik dersinin değerler ile ilişkilendirilmesinin gerektiği, öğretmenlerin en çok günlük hayat problemleri ile ilgili içeriklerde kullandıkları sonuçlarına ulaşılmıştır.

Dinçer ve Gündüz Çetin (2021) tarafından gerçekleştirilen “*Değerler eğitiminin ortaöğretim matematik dersi öğretim programına entegrasyonuna ilişkin öğretmen görüşleri*” başlıklı makale çalışmasında ortaöğretim matematik öğretim programlarında ve değerler eğitimi uygulamaları konusunda matematik öğretmenlerinin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu 15 lise matematik öğretmeni oluşturmıştır. Araştırma sonucunda farklı okul türlerinde çalışan matematik öğretmenlerin değerler eğitimi önemseyişi ve faydalı bulduğu fakat bazı öğretmenlerin dersin doğasının değer aktarımına uygun olmayışı, ders sürelerinin yetersiz oluşu, uygulama örneklerinin olmayışı ve değerler eğitiminin ilköğretim ve ortaokul düzeyinde davranış eğitimi süreci olarak görülmesi nedenlerinden dolayı olumsuz görüşe sahip olduğu tespit edilmiştir.

1.4.2. Konu ile İlgili Uluslararası Çalışmalar

Lim ve Ernest (1997) tarafından gerçekleştirilen “*Values in mathematics education: What is planned and what is espoused?*” başlıklı çalışmada Malezya matematik öğretim programında açık ve örtük bir şekilde yer alan değerler ile matematik öğretmenlerinin matematik derslerinde öğretilmesini uygun gördükleri değerleri karşılaştırmayı amaçlamıştır. Araştırma, şefkat, öz güven, alçakgönüllülük, saygı, sevgi, adalet, özgürlük, cesaret, bedenlen ve ruhen temizlik, dürüstlük, çalışkanlık, iş birliği, ölçülülük, şükür, akılcılık ve toplumculuk değerleri çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonunda, matematik öğretim programında yer alan değerler ile öğretmenlerin matematik derslerinde yer almasını uygun gördükleri değerlerin kısmen örtüştüğü, özgürlük, sevgi, saygı, alçakgönüllülük ve bedenlen ve ruhen temizlik değerlerinin hem Malezya matematik öğretim programında hem de öğretmenlerin matematik dersi için uygun gördüğü değerler arasında yer almadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bishop, FitzSimons, Seah ve Clarkson, (1999) tarafından gerçekleştirilen “*Values in mathematics education: Making values teaching explicit in the mathematics classroom*” başlıklı çalışmada matematik eğitiminin sahip olduğu değerleri açıklamayı amaçlamaktadır. Matematik öğretmenleri, matematik eğitimi yoluyla hangi değerlerin geliştirilmesi ve verilmesi gerektiği konusunda zorlanmaktadır. Matematik derslerinde değerler eğitimi gerçekleştirilse bile değerlerin, değerler öğretiminin daha çok örtük bir şekilde gerçekleşmesi kaygı oluşturmaktadır. Değerlerin öğretiminde örtük öğrenme yoluyla değer öğretimi yapıldığı için hangi değerlerin öğrenildiği konusunda öğretmenlerin çok az bilgisi olmaktadır. Bu durum yeni problemleri açığa çıkarmaktadır.

Seah ve Bishop (2000) tarafından gerçekleştirilen “*Values in mathematics textbooks: A view through two Australasian regions*” başlıklı çalışmada Victoria ve Singapur’da kullanılan ortaokul 7. ve 8. sınıflara ait matematik ders kitaplarında hangi değerlerin ön planda olduğunu belirlemek amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda iki bölgede de; matematiksel değerlerden nesnecilik, kontrol ve gizem değerlerinin ve matematik eğitimi değerlerinden formal bakış, işlemsel anlama, teorik bilgi, elitlik ve değerlendirme değerlerinin tamamlayıcı değerlerine göre daha fazla vurgulandığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Bishop, Seah, ve Chin (2003) tarafından gerçekleştirilen “*Values in mathematics teaching - The hidden persuaders?*” başlıklı çalışmada araştırmacılar derslerin kalbi olarak gördükleri matematik dersinin değerlerle ilişkisinin ihmal edildiğini fark ederek matematik ve değerler boyutunda alan yazında var olan boşluğu gidermeyi amaçlamışlardır. Araştırmada öğrencilerin sınıf içindeki davranışlarını ve kararlarını etkileyen değerlere odaklanılmıştır. Alan yazında yer alan sınırlı sayıdaki matematik eğitimi ve değerler çalışmaları ile teorik alanları incelenerek bir araya getirilmiş ve matematik eğitiminin sosyo-kültürel boyutuna odaklanılmıştır.

Atweh ve Seah (2008) tarafından gerçekleştirilen “*Theorising values and their study in mathematics education*” başlıklı çalışmada matematik eğitimindeki değerler ile günümüz eğitim literatüründe yer alan genel değerler arasındaki farkı eleştirel bir özet şeklinde ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda değer sorununun araştırılmaya başlanmasına ve öğretim programlarında yer alarak zamanla daha açık hale getirilmesine rağmen disiplin alanlarındaki değerlerin hala örtük kaldığı görülmüştür.

Seah ve Wong (2012) tarafından gerçekleştirilen “*What students value in effective mathematics s learning:a ‘Third Wave Project’ research study*” başlıklı çalışmada matematik öğretiminde öğrenci ve matematik öğretmenlerinin vurguladıkları değerleri ve değerlerin sınıf ortamına nasıl aktarıldığını incelemişlerdir. Araştırmanın çalışma grubunu 11 farklı ülkedeki matematik öğretmenleri ve öğrencileri oluşturmuştur. Öğretmenlerden üç hafta boyunca dersleri ile ilgili günlük tutmaları ve öğrencilerden matematiği en iyi öğrendikleri anları fotoğraflamaları istenmiş; sınıf gözlemleri, öğrenci grup görüşmeleri yapılmıştır. Elde edilen veriler (öğretmen günlükleri, öğrencilerin çektikleri fotoğraflar ve derste aldıkları notlar) analiz edilmiş ve sunulmuştur.

Seah ve Peng (2012) tarafından gerçekleştirilen “*What students outside Asia value in effective mathematics lessons: A scoping study*” başlıklı çalışmada Avustralyalı ve İsveçli öğrencilerin matematik öğrenimi sürecinde nelere değer verdiklerini karşılaştırmak amaçlanmıştır. Araştırma sonucuna göre, 19 matematik eğitimi değerine ulaşılmış ve iki ülke öğrencilerinin ortak değerlerinin; eğlenme, paylaşma ve açıklama değerleri olduğu tespit edilmiştir.

Peng ve Nyroos (2012) tarafından gerçekleştirilen “*Values in effective mathematics lessons in Sweden: What do they tell us?*” başlıklı çalışmada İsveç matematik derslerindeki değerleri tespit etmek amaçlanmıştır. Bu amaçla 7. ve 8. sınıf öğrencileri ile 2 öğretmenin sınıfında ders gözlemleri, öğrenci grup görüşmeleri ve öğretmen görüşme yöntemleri kullanılarak veriler elde edilmiştir.

Nik Paa ve Tapsir (2013) tarafından gerçekleştirilen “*Analysis of instruments measuring values of mathematics education*” başlıklı çalışmada matematik eğitiminde değerler ile ilgili yapılan çalışmaların değerlendirilmesi hakkında literatürde var olan boşluğu doldurmak amaçlanmıştır. Bu amaç için matematik ve değerler eğitimi ile ilgili alan taraması yapılmıştır. Araştırmada, ilgili araştırmalarda veri toplama aracı olarak daha çok anket kullanıldığı, çalışma grubu olarak hizmet öncesi ve hizmetiçi ilköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin seçildiği, matematik eğitiminde yapılar ve alt yapılar hakkındaki bütünsel tanımların temel olarak Batı eğitim felsefesine dayandığı ve Bishop (1988) tarafından yapılan tanımın en çok Avustralya, Türkiye ve Tayvan ülkelerinde kullanıldığı sonuçlarına ulaşılmıştır.

Asmail (2019) tarafından gerçekleştirilen “*Values that grade 8 to 10 learners from a public, mathematics-and science-focus school in Johannesburg associate with mathematics learning*” başlıklı çalışmada Johannesburg’da matematik ve bilim odaklı bir okulda okuyan 8-10. sınıf öğrencilerin sahip oldukları değerleri, bu öğrencilerin, matematik öğrenmenin önemli nitelikleri hakkındaki görüşlerini ve matematik öğrenmeleri açısından değer tercihlerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada; çaba, uygulama, azim, süreç, açıklama, açıklık, nesnellik, hatırlama ve ilerleme değerleri öğrencilerin sahip olduğu değerler olarak belirlenmiştir.

Seah (2019) tarafından gerçekleştirilen “*Values in mathematics education: Its conative nature, and how it can be developed*” başlıklı çalışmada matematik eğitiminde değerlerin öğretilmesine güncel bir yaklaşım getirmek amaçlanmıştır. Bu çalışma ile Gerekelendirme, Deneme, Beyan Etme ve Tanımlamayı içeren 4 adımlı bir değer geliştirme yaklaşımının uygulamadaki ana hatları çizilmiştir. Matematik eğitimi için oluşturulan değerlerin önemi, sadece öğrencilerin matematiği anlama düzeylerini ve performanslarını etkilemesi değildir. Bunun çok daha ötesinde etik bir matematik eğitiminin gerçekleştirilmesi Dördüncü Sanayi Devrimi’nde başarılı olmaya kadar uzanır.

1.4.3. İlgili Çalışmaların Değerlendirilmesi

Yapılan ulusal çalışmalar incelendiğinde; “matematik dersi ve değerler” konusunda çalışmaların ülkemizde 2000’li yılların başlarında başladığı ve bu çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. 2019 yılı öncesinde yapılan çalışma sayısının düşük olduğu, araştırmaların büyük bir bölümünün son 10 yılda yapıldığı ve özellikle son 4 yılda çalışma sayısının belirgin bir şekilde arttığı görülmektedir. Bu durum matematik dersi ve değerler ilişkisinin yeni çalışılan bir konu olduğunu ve gün geçtikçe popülerliğinin arttığını göstermektedir.

Bu araştırmalarda, matematiksel değerleri öğretim programlarında ve ders kitaplarında inceleyen ya da öğretmenlerin matematiksel değerlerini inceleyen araştırmaların daha fazla olduğu görülmekle birlikte son yıllarda 2018 MDÖP’de yer alan değerlerle de çalışıldığı görülmektedir. Araştırmaların genel olarak tarama şeklinde yapılan çalışmalar olduğu ve uygulama çalışmalarının daha az olduğu görülmektedir. Bununla birlikte matematiksel değerlerin matematik derslerinde uygulanmasına ilişkin örnekleri içeren derleme araştırmaları ve matematik dersinde yapılan değerler eğitimi uygulamalarının etkililiğini inceleyen araştırmalarda görülmektedir.

Yapılan çalışmaların daha çok ortaokul ve orta öğretim kademesinde olduğu görülmekte ve ilkokul kademesine yönelik yapılan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. Çalışmalarda veri kaynağı olarak ders kitapları, programlar, yapılan çalışmalar vb. yazılı kaynakların daha fazla kullanıldığı bununla birlikte öğrenciler ve öğretmenlerle yapılan çalışmaların da bulunduğu ancak öğretmen adayları ile yapılan çalışmaların oldukça az olduğu görülmektedir. Çalışmalar genellikle nitel çalışmalar olmakla birlikte, incelenen çoğu araştırmada doküman inceleme ve görüşme yönteminin kullanıldığı görülmüştür. Çalışmalarda analiz yöntemi olarak çoğunlukla içerik analizi ve betimsel analiz kullanıldığı görülmektedir. Çalışmaların çoğunluğunun yüksek lisans çalışması olduğu doktora çalışmasının oldukça az olduğu görülmektedir.

Bunun yanında, yapılan uluslararası çalışmaların ulusal çalışmalarla benzerlik gösterdiği görülmektedir.

2. ARAŞTIRMA YÖNTEMİ VE BULGULAR

2.1. Araştırma Yöntemi

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, verilerin toplanması, verilerin analizi ve araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği ile ilgili açıklamalara yer verilmiştir.

2.1.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışma nitel bir çalışma olmakla birlikte, çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Nicel araştırma ve nitel araştırmayı temelde ayıran özellik; nicel araştırmalar “hazır kullan” mantığında ilerlerken nitel araştırmalar, bileşenler arasında bağ kurar ve bileşenlerin birbiri ile uygulamalarını değerlendirir (Maxwell, 2018: 2-3). Nitel çalışmalar, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi yöntemlerin kullanıldığı, algı ve olayları doğal ortamında gerçeklere dayanarak bütüncül bir biçimde ortaya koymayı amaçlayan çalışmalardır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 41). Nitel araştırmalarda araştırmacı, probleme ait bilgiyi katılımcılardan öğrenmek için araştırma yapar ve çalışma probleminin bütünsel bir resmini elde etmeye çalışır (Creswell, 2017a: 186). Ayrıca nitel araştırma süreci değişmez bir sıra izlemez ve bileşenleri araştırma sürecinde oluşan yeni durumlara ve gelişmelere göre yeniden ele alınıp değiştirilebilir (Maxwell, 2018: 2-3).

Hancock ve Algozzine (2006)’e göre durum çalışmaları deneysel çalışmaların aksine doğrulayıcı değil keşfedici çalışmalardır. Durum çalışmalarında araştırmacı ilişkileri kanıtlamak, hipotezleri test etmek yerine davranış ve olay kategorilerini belirlemeye çalışır (Hancock ve Algozzine, 2006: 16). Davey (1991)’e göre durum çalışmaları bir olay ya da durumun derinlemesine araştırıldığı ve araştırma sonucunda durumun neden o şekilde oluştuğu ile yapılacak yeni çalışmalarda nelere dikkat edilmesi gerektiğinin ortaya koyulduğu çalışmalardır (aktaran: Subaşı ve Okumuş, 2017: 420). Durum çalışmalarında amaç belirli bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koymak ve o durumu derinlemesine araştırmaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 73). McMillian (2000), durum çalışmalarını bir veya birden fazla olayın, durumun, birbirine bağlı sistemlerin derinlemesine araştırılması şeklinde tanımlamaktadır (aktaran: Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, ve Demirel, 2018: 268).

Gerring (2007) durumu, belirli bir zaman diliminde ya da zaman içinde gözlemlenen olgu olarak tanımlarken Miles ve Huberman (1994) durumu, sınırlı bir bağlamda gerçekleşen bir olgu olarak tanımlamaktadır ve durumun yalnızca bir birey olmadığını, bir kurum, rol ya da ulus olabileceğini açıklamaktadır. Ayrıca onlara göre durum çalışmasında araştırmacı, çalışmanın odağı olan durumu, belirli sınırlar içerisinde yani bahsedilen zaman, mekân ve bireyler dışına çıkmadan araştırır (aktaran: Subaşı ve Okumuş, 2017: 419-420). Benzer şekilde Creswell (2007)'e göre araştırmacının belirli bir zaman ile sınırlandırdığı bir ya da birden fazla durumun gözlem, görüşme, görsel-işitsel doküman ve rapor gibi veri toplama araçları ile derinlemesine incelendiği çalışmalar durum çalışmasıdır (aktaran: Subaşı ve Okumuş, 2017: 420).

Bu çalışmada, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ilköğretim matematik dersinde değerler eğitimiye yönelik görüşleri araştırmanın odağı olan durumu oluşturmaktadır. Araştırmada öğretmen adaylarının görüşleri belirli bir zaman aralığında görüşme yöntemiyle, araştırmanın zaman, mekân ve birey sınırları dışına çıkılmadan derinlemesine betimlenmekte ve böylece bir duruma ilişkin sonuçlar ortaya koyulmaktadır. Bu çalışma, bu nedenlerle durum çalışması niteliği taşımaktadır.

2.1.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmanın çalışma grubunu, bir devlet üniversitesinde sınıf eğitimi ana bilim dalında 1, 2, 3 ve 4. sınıfta öğrenim görmekte olan toplam 208 öğretmen adayı oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırmalarda kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden, kolay ulaşılabilir durum örnekleme kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme yöntemleri, seçkisiz olmayan bir örnekleme yaklaşımı olmakla birlikte çalışmanın amacına göre zengin bilgi içeren durumların seçilmesini sağlar (Büyüköztürk vd., 2018: 92). Kolay ulaşılabilir durum örneklemeinde, araştırmacı erişilmesi kolay bir durumu örneklem olarak seçer ve böylece araştırmaya pratiklik kazandırır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 123). Bu çalışmada da kolay ulaşılabilir durum örneklemeinin kullanım nedeni araştırmaya hız ve pratiklik kazandırmaktır.

Aşağıda çalışma grubuna ait demografik bilgiler Tablo 9'da verilmiştir.

Tablo 9. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının demografik özellikleri

Değişken		f	%
Cinsiyet	Kadın	159	76,4
	Erkek	49	23,6
	Toplam	208	100,0
Sınıf	1. sınıf	40	19,2
	2. sınıf	44	21,2
	3. sınıf	63	30,3
	4. sınıf	61	29,3
	Toplam	208	100,0
Değerler eğitimi ile ilgili ders alma	Hayır	80	38,5
	Evet	128	61,5
	Toplam	208	100,0
Matematik Öğretimi dersi alma	Hayır	72	34,6
	Evet	136	65,4
	Toplam	208	100,0
Matematik öğretim programını inceleme	Hayır	131	63,0
	Evet	77	37,0
	Toplam	208	100,0

Tablo 9 incelendiğinde, araştırmaya katılan 208 sınıf eğitimi öğretmen adayının 159'unun (%76) kadın öğretmen adayı ve 49'unun (%23) erkek öğretmen adayı olduğu görülmektedir. Araştırmanın bulguları verilirken öğretmen adaylarının kimlikleri deşifre edilmemiş ve kodlamalar yapılarak verilmiştir. Kadın öğretmen adayları ÖK, erkek öğretmen adayları ÖE şeklinde kodlanmıştır.

Görüşme formu uygulanan sınıf eğitimi öğretmen adaylarından %19'luk dilimle 40 tanesi 1. sınıf, %21'lik dilimle 44 tanesi 2. sınıf, %30'luk dilimle 63 tanesi 3. sınıf ve %29'luk dilimle 61 tanesi 4. sınıftır. Görüldüğü üzere en fazla %30'luk dilimle 3. sınıf öğretmen adayı araştırmaya katılmıştır.

Araştırmaya katılan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi ile ilgili ders alma durumlarına bakıldığında, değerler eğitimi ile ilgili ders alan öğretmen adaylarının %61'lik (f:128) dilimi oluşturduğu ve %38'lik (f:80) dilimle değerler eğitimiyle ilgili ders almayanlardan sayıca fazla olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarına hangi ders bünyesinde değerler eğitimi aldıkları sorulduğunda adayların Hayat Bilgisi Öğretimi, Sosyal Bilgiler Öğretimi ve Karakter ve Değer Eğitimi derslerini belirttikleri tespit edilmiştir. Sınıf öğretmenliği lisans programı

incelendiğinde, öğretmen adaylarının 5. yarıyıl Hayat Bilgisi Öğretimi, 6. yarıyıl Sosyal Bilgiler Öğretimi ve 8. yarıyıl Karakter ve Değer Eğitimi derslerini aldıkları ve Hayat Bilgisi Öğretimi ile Sosyal Bilgiler Öğretimi içeriğinde değerler eğitime yer verildiği Karakter ve Değer Eğitimi dersinde ise değerlerin kaynakları, değer eğitimi yaklaşım ve uygulamaları, değer eğitiminde öğretim yöntem ve teknikleri, Türkiye’de değerler eğitimi uygulamaları ve araştırmaları gibi pek çok konuya yer verilerek değerler eğitiminin kapsamlı olarak ele alındığı bilgisine ulaşılmıştır (Yüksek Öğretim Kurumu [YÖK], 2022).

Araştırmaya katılan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik öğretimi dersi alma durumları incelendiğinde, matematik öğretimi dersi alan öğretmen adaylarının %65’lik (f:136) dilimi oluşturduğu ve %34’lük (f:72) dilimle matematik öğretimi dersi almayanlardan sayıca fazla olduğu görülmektedir. Sınıf öğretmenliği lisans programı incelendiğinde, öğretmen adaylarının 5. yarıyıl ve 6. yarıyıl matematik öğretimi dersi aldıkları bilgisine ulaşılmıştır (YÖK, 2022).

Araştırmaya katılan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının 2018 MDÖP’nı inceleme durumları incelendiğinde, 2018 MDÖP’nı incelemeyen öğretmen adaylarının %63’lük (f:131) dilimi oluşturduğu ve %37’lik (f:77) dilimle matematik öğretim programını inceleyenlerden sayıca fazla olduğu görülmektedir. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının %65’i (f:136) matematik öğretimi dersi aldığı halde bu adayların sadece %37’sinin (f:77) 2018 MDÖP’nı incelediği bilgisine ulaşılmıştır.

2.1.3. Veri Toplama Aracı

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan “Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu” kullanılmıştır.

2.1.3.1. Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu

Bu görüşme formu araştırmacı tarafından, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ilkokul matematik dersinde değerler eğitime ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla yapılandırılmış görüşme formu şeklinde hazırlanmıştır. Yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı sorularını belirli bir sıraya göre önceden hazırlayarak elde edeceği verilerin hızlı kodlanmasına ve kolay analiz edilmesine zemin hazırlar (Büyüköztürk vd, 2018: 159).

Görüşme formunda yer alacak görüşme sorularının belirlenmesi için araştırmacı tarafından ilgili alan yazın taraması yapılmış ve belirli çalışmalara ulaşılmıştır (Akhan, Subaşı, ve Açıl, 2020; Aktaş, 2014; Dinçer ve Gündüz Çetin, 2021; Güleş, 2019; Gülmüş, 2015; Lım ve Ernest, 1997; Özmen, Er, ve Gürgil, 2012; Peker Ünal ve Şen, 2019; Satı, 2021). Alan yazın taraması sonucunda ulaşılan çalışmalarda yer alan veri toplama araçları ve bu veri toplama araçlarında yer alan sorular incelenmiş daha sonra araştırma konusu için revize edilerek “Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu” hazırlanmıştır.

Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde sınıf eğitimi öğretmen adaylarının kişisel bilgilerini içeren sorular yer alırken, ikinci bölümde ise sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ilkökul matematik dersinde değerler eğitime ilişkin görüşleri hakkında 10 açık uçlu soru bulunmaktadır. Hazırlanan açık uçlu sorulardan 2 tanesi boşluk doldurmalı soru şeklinde sorulmuştur. Bu tür soruların cevapları nispeten daha kolay olmakla birlikte cevapları bir isim, tekrarlanma sıklığı ya da bir nicelik oluşturur (Büyüköztürk vd, 2018: 163).

Görüşme formunun amaca uygunluğu için süreç boyunca uzman görüşüne başvurulmuştur. Uzmanlar, üniversitede hali hazırda görev yapmakta olan ve bu alanda çalışan akademisyenlerdir. Uzman görüşleri doğrultusunda formda yapılan düzenlemeler şöyledir: 1. ve 2. soruda değer ve değerler eğitimi kavramlarının tanımlanması istenirken soru kökleri değiştirildi ve kavramların öğretmen adaylarına ne ifade ettiği soruldu. “İlkokul matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına yönelik görüşleriniz nelerdir? Açıklayınız.” şeklinde tasarlanan 7. soru “İlkokul matematik dersinde genel olarak değerler eğitimi yapılabileceğini düşünüyor musunuz? Açıklayınız.” şeklinde yeniden düzenlendi. “İlkokul matematik dersinde değerler eğitimi nasıl kazandırmayı düşünüyorsunuz? Yapmayı düşündüğünüz etkinliklere örnekler veriniz.” şeklinde tasarlanan 8. soru “İlkokul matematik dersinde değerleri kazandırmak için ne tür etkinlikler yapmayı planlıyorsunuz? Örneklerle açıklayınız.” şeklinde yeniden düzenlendi. “Öğretmen adaylarına matematik öğretiminde değerler eğitimiyle ilgili nasıl destek verilebilir? Önerileriniz nelerdir?” şeklinde tasarlanan 10. soru “Sınıf eğitimi öğretmen adayları, matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duymakta mıdır? Nasıl destek verilebilir, önerileriniz nelerdir?” şeklinde yeniden düzenlendi.

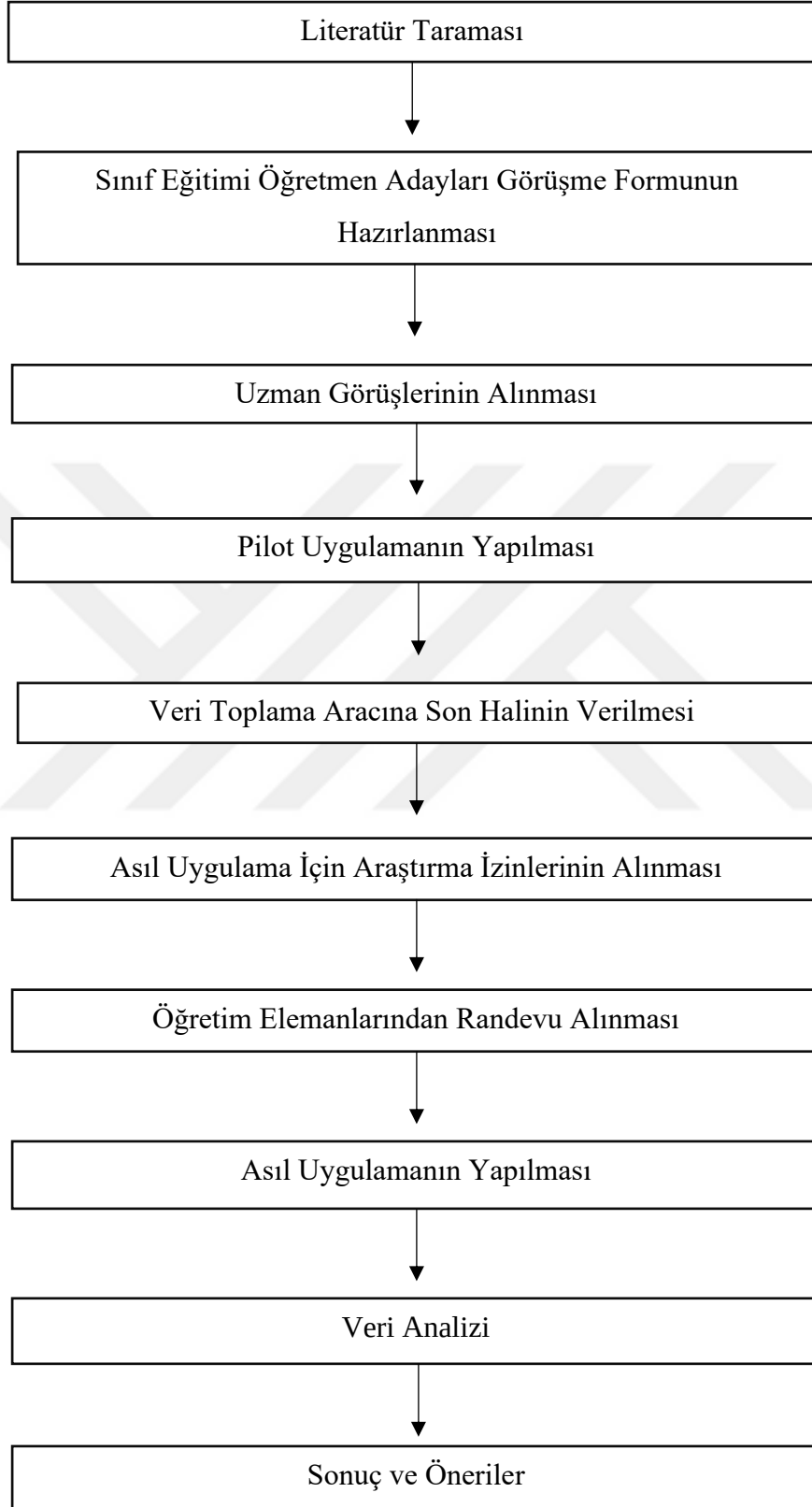
Uzman görüşleri doğrultusunda düzenlenen form ile pilot uygulamasına geçilmiştir. Pilot uygulamaya, asıl uygulamanın yapıldığı devlet üniversitesinde öğrenim görmekte olan 3 ve 4. sınıf düzeyinden 8 sınıf eğitimi öğretmen adayı katılmıştır. Pilot uygulamaya katılan öğretmen adayları formu gönüllülük esasına dayalı olarak doldurmuştur. Ayrıca pilot uygulamaya katılım gösteren 8 öğretmen adayı esas uygulamaya dahil edilmemiştir. Pilot uygulama doğrultusunda formda yapılan düzenlemeler şöyledir: Kişisel bilgiler başlığı altında yer alan “Değer eğitimi ile ilgili bir ders aldınız mı? Aldıysanız dersin adını yazın.” ifadesi öğretmen adaylarını pilot uygulamanın yapıldığı bahar yarıyılında almakta oldukları dersleri yazıp yazmamaları konusunda tereddütte bırakmıştır. Bunun sonucunda ifade, “Değerler eğitimi ile ilgili bir ders aldınız mı ya da alıyor musunuz? Dersin adını yazınız.” şeklinde yeniden düzenlenmiştir. 3. soruda öğretmen adaylarından ilkokulda yer alan dersleri, değerler eğitimiyle ilişkilendirme durumlarına göre sıralamaları istenmiştir. Pilot uygulama esnasında öğretmen adaylarının yaptıkları sıralamayı tersten yaptıkları ve sıralama değil daha çok puanlama yaptıkları gözlemlenmiştir. Bu durum sonucunda soru köküne parantez içinde “1’den 9’a kadar derecelendirerek sıralama yapınız.” ifadesi eklenmiş ve sıralama kelimesi koyu yazılarak vurgulanmıştır. 6. soruda öğretmen adaylarından verilen değerlerden ilkokul matematik dersiyle ilişkilendirilebilir buldukları değerleri işaretlemeleri istenmiştir. Pilot uygulama esnasında öğretmen adayları birden fazla değere işaretleme yapabilmeyi sorgulamışlardır. Bu durum sonucunda soru köküne parantez içinde “Birden fazla işaretleme yapabilirsiniz” ifadesi eklenmiş ve birden fazla işaretleme kelimesi koyu yazılarak vurgulanmıştır. 7. 9. ve 10. sorularda pilot uygulama esnasında öğretmen adayları olumsuz görüşe sahip olduklarını buna rağmen ifade edip etmemeleri gerektiğini sorgulamıştır. Bu nedenle bu sorulara evet ve hayır seçenekleri eklenerek hangi cevaba açıklama istendiği vurgulanmıştır. Uzman görüşleri ve pilot uygulama doğrultusunda “Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu” (Ek-2) düzenlenerek forma son hali verilmiş ve asıl uygulamaya geçilmiştir.

2.1.4. Veri Toplama Süreci

Araştırmanın ilk aşamasında ilgili alan yazın taranarak çalışmalara ulaşılmıştır. Elde edilen konu ile ilgili çalışmalar ışığında çalışmanın veri toplama aracı, “Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu” (Ek-2) hazırlanmıştır. Form nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan yapılandırılmış görüşme formu şeklinde hazırlanmıştır. Hazırlanan veri toplama aracı daha sonra uzman görüşleriyle değerlendirilmiş formda düzenlemeler yapılmıştır. “Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu” daha sonra pilot uygulamaya tabi tutulmuş ve forma son hali verilmiştir.

Araştırmanın verileri, gerekli çalışma izinleri alındıktan sonra, bir devlet üniversitesinde sınıf eğitimi ana bilim dalında öğrenim gören 1, 2, 3, 4. sınıf, 208 öğretmen adayından; 2021-2022 eğitim öğretim yılı bahar döneminde, nisan ayı sürecinde toplanmıştır. Veri toplama sürecine pilot uygulamaya katılım gösteren sınıf eğitimi öğretmen adayları dahil edilmemiştir. Araştırmanın verileri bizzat araştırmacı tarafından, üniversitede görev yapan öğretim elemanlarından gerekli randevular alınarak uygun saatlerde toplanmıştır. Araştırmacı yapılan çalışmanın içeriği hakkında sınıf eğitimi öğretmen adaylarına kısa bir bilgilendirme yapmış daha sonra gönüllü katılım gösteren öğretmen adaylarına “Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu” (Ek-2) uygulanmıştır. Yapılan açıklamada öğretmen adaylarının verecekleri cevapların araştırma kapsamında ve bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacağı, başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacağı ifade edilmiştir. Araştırmada sağlıklı sonuçlara ulaşabilmek için sorulara samimi ve doğru cevaplandırmaları ve yazıların okunaklı olmasına dikkat etmeleri rica edilmiştir. Ayrıca görüşme formunda cevapların doğruluğunu taahhüt etmeleri istenmiştir.

Araştırma sürecine ilişkin akış şeması Şekil 1’de sunulmuştur:

Şekil 1. Araştırmanın yürütülmesinde izlenen süreç

2.1.5. Verilerin Analizi

Bu çalışmanın veri analizinde nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz ve içerik analizi kullanılmıştır. Ayrıca çalışmada, veri toplama aracında (Ek-2) yer alan demografik bilgiler ile 3, 7, 9 ve 10. soruların frekans ve yüzde hesaplamalarında SPSS programından yararlanılmıştır.

Nitel araştırmalar araştırma sırasında elde edilmiş verileri inceleyerek hipotezleri çürütmek ya da desteklemek gibi bir çabaya girmezler. Aksine araştırmada elde edilen verilerin sistemli ve planlı bir şekilde incelenerek tümevarım yöntemi ile kuram üretilmesi amaçlanır (Ekiz, 2003: 29). Veri analizi, araştırmada elde edilen verilerin anlamını dışarıya aktarma sürecidir. Verilerin anlamını dışarıya aktarma; insanların ne söylediğini, araştırmacının ne gördüğünü ve okuduğunu birleştirme, derleme ve yorumlamayı içerir. Veri analizi süreci, somut verilerle soyut kavramlar arasında tanımlama ve yorumlama yapma arasında karmaşık bir süreçtir. Bu karmaşık süreç sonucunda verilerden çıkarılan anlamlar, algılamalar veya yorumlar çalışmanın bulgularını oluşturur. Bulgular betimleyici açıklamalar, temalar ya da kategoriler şeklinde düzenlenebilirler. Bu formların her biri somut betimlemelerden soyut betimlemeler haline dönüştürülerek teori oluşturulur (Merriam, 2015: 167-168).

Nitel verilerin analizinde düşüncelerin ve açıklamaların keşfedilmesi amaçlanır bunun içinde veriler ilk olarak incelenip kodlanır daha sonra bu kodlar sentezlenerek bulgulara ulaşılır (Büyüköztürk vd, 2018: 258). Nitel verilerin analizinde araştırmacı verileri analize hazırlar, verileri baştan sona okuyarak genel bir anlam oluşturur, metnin parçalarını tespit eder ve onlara kod verir ardından bu kodları temalarla daraltıp ana olguyla ilgili betimleme ve tema kodlamaları yapar (Creswell, 2017b: 306-315). Nicel veri analizi tekniklerinde araştırmacının ne yapacağı, verileri nasıl yorumlayacağı belirliken nitel veri analizinde hangi verilerin araştırma için anlamlı olduğu ve bu verilerin araştırma için ne anlama geldiği araştırmacıya bağlıdır (Aybek, 2019: 179).

2.1.5.1. Betimsel Analiz

Betimsel analiz içerik analizine göre daha yüzeyseldir ve betimsel analizde amaç, elde edilen bulguların düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde sunulmasıdır.

Bu amaca ulaşmak için araştırmacı verileri belirli temalara göre özetleyip yorumlar. Araştırmacı ilk olarak betimsel analiz için bir kavramsal çerçeve oluşturur daha sonra elde ettiği verileri kavramsal çerçeveye göre düzenler, verileri tanımlar ve bulguları yorumlayarak sonuçlara ulaşır. Betimsel analiz tekniğinde veri toplama araçlarında yer alan soru, konu ya da temalar merkeze alınarak analiz işlemi yapılır (Ekiz, 2009'dan aktaran: Aslan ve Aybek, 2018: 101).

Araştırmada, veri toplama aracında (Ek-2) yer alan *“Aşağıda yer alan ilkökul derslerini, değerler eğitimiyle ilişkilendirme durumunuza göre sıralayınız.”* ve *“İlkokul matematik dersi içeriği düşünüldüğünde aşağıdaki değerlerden hangilerini matematik dersiyle ilişkilendirilebilir buluyorsunuz?”* sorularına ait cevaplar betimsel analize tabi tutulmuştur. Bu sorularla elde edilen veriler var olan kategorilere göre sistematik bir şekilde düzenlenmiş, tablo haline getirilerek yorumlanmıştır. Tablolar verilirken sınıf eğitimi öğretmen adayları sıra numarasına göre kodlanmış ve ÖK1, ÖE2... şeklinde kodlarla ifade edilerek öğretmen adaylarının isimleri gizli tutulmuştur.

2.1.5.2. İçerik Analizi

İçerik analizinde amaç elde edilen verileri açıklayacak kavram ve ilişkilere ulaşmaktır bu nedenle veriler betimsel analizdeki gibi özetlenerek yorumlanmanın yanı sıra daha derinlemesine incelenir. İçerik analizinde birbirine benzeyen veriler kodlanarak belirli temalar altında bir araya getirilir ve bulgular düzenlenip yorumlanarak okuyucuya anlaşılır bir şekilde sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 242-243). İçerik analizi diğer veri toplama araçlarına nispeten daha çok gözlem ve görüşmelerin analizinde kullanılmaktadır. Araştırmacı metinde yer alan belirli kelime ve kavramların varlığını, anlamlarını ve ilişkilerini belirleyerek metnin içerdiği mesajı analiz eder. Bunun için de metin belirli kodlamalarla daha küçük içerikler haline getirilerek ham veriler sistematik bir şekilde özetlenir (Büyüköztürk vd., 2018: 259). İçerik analizinde veriler içerdiği anlamlara göre gruplanır ve bu gruplara tanımlayıcı isimler, etiketler verilir. Bu isim ve etiketlere kod denir. (Aybek, 2019: 179).

Araştırmada, veri toplama aracında (Ek-2) yer alan *“Değer kavramı sizin için ne ifade ediyor?”*, *“Değerler eğitimi kavramından ne anlıyorsunuz?”*, *“İlkokul*

matematik programında yer alan kök değerler nelerdir?”, “İlkokul matematik öğretim programında matematik dersine özgü yer alan değerler var mı? Varsa bu değerler nelerdir?”, “İlkokul matematik dersinde genel olarak değerler eğitimi yapılabileceğini düşünüyor musunuz? Görüşlerinizi nedenleriyle açıklayınız.”, “İlkokul matematik dersinde değerleri kazandırmak için ne tür etkinlikler yapmayı planlıyorsunuz? Örneklerle açıklayınız.”, “İlkokul matematik dersinde değerler eğitimi verirken güçlüklerle karşılaşacağınızı düşünüyor musunuz? Bu güçlükleri aşmak için neler yaptınız açıklayınız.”, ve “Sınıf eğitimi öğretmen adayları, matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duymakta mıdır? Nasıl destek verilebilir, önerileriniz nelerdir?” sorularına ait cevaplar içerik analize tabi tutulmuştur. Görüşme sorularına verilen yanıtlar araştırmacı tarafından tek tek analiz edilmiş ve her soruda aynı işlem basamakları uygulanmıştır. İlk olarak öğretmen adaylarının aynı soruya verdikleri cevapların tamamı baştan sona okunup genel bir anlama ulaşılmıştır. Daha sonra görüşler içerdikleri anlamlara, benzerlik ve farklılıklara göre parçalanıp gruplandırılarak kodlanmıştır. Araştırmacının yaptığı kodlamalar değerler eğitimi alanından uzman bir araştırmacı tarafından kontrol edilerek bazı kodlar birleştirilmiş, anlamsız ve gereksiz kodlar elenmiştir. Kodlar uygun temalar altında gruplandırılarak toplanmıştır. Temalar ve temalar arasındaki ilişki uzman araştırmacı tarafından kontrol edilmiş gerektiğinde düzenlemeler yapılmıştır. Veriler tema, kod ve frekans bilgilerine göre betimlenerek düzenlenmiş, tablo halinde verilmiştir. Tablolar görüşme sorularına verilen cevaplardan doğrudan alıntılara yer verilerek yorumlanmıştır. Ayrıca tablolarda sınıf eğitimi öğretmen adayları sıra numarasına göre kodlanmış ve ÖK1, ÖE2... şeklinde kodlarla ifade edilerek öğretmen adaylarının isimleri gizli tutulmuştur.

2.1.6. Araştırmanın Geçerlilik ve Güvenirliği

Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenirliliğin sağlanması için çeşitli yöntemler bulunmaktadır. Nicel araştırmalarda kullanılan ve kabul gören geçerlilik ve güvenirlilik kavramları nitel araştırmanın doğasına uygun olacak şekilde yeniden düzenlenmiş ve yapılan düzenlemelerle nicel araştırmalarda yer alan iç geçerlilik, dış geçerlilik, iç güvenirlilik ve dış güvenirlilik kavramları yerine sırasıyla inandırıcılık,

aktarılabirlik, tutarlılık ve teyit edilebilirlik kavramları kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018: 276-277).

Nitel araştırmalarda *inandırıcılığı* arttırmak için kullanılan belirli yöntemler vardır. Johnson ve Christensen'a göre (2012), nitel araştırmalarda katılımcıların özellikleri ile ilgili bilgiler verilmesi araştırmanın inandırıcılığını arttırmaktadır (aktaran: Aslan ve Aybek, 2018: 102). Lincoln ve Guba'a göre (1985) katılımcılarla uzun süreli etkileşim kurmak, verilerin derinlemesine toplanarak araştırma sonuçlarının sürekli yorumlanıp kavramsallaştırılması, çalışmanın veri kaynakları, yöntem ve araştırmacı açısından çeşitlendirilmesi ve çalışmanın alanında uzmanlaşmış kişiler tarafından incelenmesi inandırıcılığı arttıran yöntemlerdir (aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2018: 276-280). Merriam'a göre (2015: 227) inandırıcılık için üçgenleme, araştırmacı yorumlarının görüşmeye katılan bireyler tarafından kontrolünün yapılması, belirli bir süre uygulamanın yapıldığı ortamda kalınması, benzer uzmanlığa sahip meslektaşlardan veriler hakkında yorum istenmesi ve araştırmacının olası önyargı ve varsayımlarının açıklık kazandırılması gibi stratejiler kullanılır. Bu araştırmada inandırıcılığı arttırmak için; katılımcıların özellikleri hakkında bilgiler verilmiş, katılımcıların çalışmaya gönüllü olarak katılmaları sağlanmış, araştırma öncesinde katılımcılara araştırma hakkında bilgiler verilmiş, araştırma alanında uzman bir araştırmacı tarafından araştırmanın her aşamasında incelenmiştir.

Araştırmanın *aktarılabir* olması için, araştırmayı okuyan diğer araştırmacıların elde edilen araştırma sonuçlarının kendi araştırma ortamlarına uygun olup olmadığı hakkında bilgi sahibi olması gerekmektedir. Bunun için araştırmacı, araştırmanın yapıldığı yer, katılımcılar ve araştırma hakkında derinlemesine ve doğru bilgiler vermelidir (Güler, Halıcıoğlu ve Taşgın, 2013'ten aktaran: Aslan ve Aybek, 2018: 102). Erlandson vd. e göre (1993) nitel araştırmalarda aktarılabirlik, araştırmacının elde ettiği sonuçların benzer durumlara aktarılabirliğini ortaya koymaktır ve bunun için ayrıntılı betimleme ve amaçlı örnekleme yöntemleri kullanılır (aktaran: Yıldırım ve Şimşek, 2018: 281). Aktarılabirlik, daha önce yapılmış bir çalışmanın anlamı korunmuş bulgularının benzer ortamlara ve süreçlere uygulanabilirlik değerini ifade eder ve çalışma grubunun ayrıntılı betimlenmesi ile sağlanır (Guba, 1981 ve Leininger, 1994'ten aktaran: Arastaman, Öztürk Fidan, ve

Fidan, 2018: 59-60). Bu araştırmada aktarılabilirliği sağlamak amacıyla; araştırmada katılımcılar ve araştırma hakkında derinlemesine detaylı bilgi verilmiş, betimsel ve içerik analizi ile bulgular detaylı olarak betimlenmiş, bulgularda katılımcılardan doğrudan alıntılara sıklıkla yer verilmiştir.

Nitel araştırmalarda *tutarlılık* araştırma bulgu ve yorumlarının, bu sürecin tutarlı, açık ve tekrarlanabilir olması ile ilgilidir. Bunun için araştırma raporu bir uzman tarafından incelenmelidir (Guba, 1981’den aktaran: Arastaman, ztrk Fidan, ve Fidan, 2018: 60). Sherton’a göre (2004) alışmanın tekrarlanabilir olması için araştırmacının tüm araştırma süreçleri hakkında ayrıntılı raporlama yapması gerekir (aktaran: Arastaman, ztrk Fidan, ve Fidan, 2018: 61). Merriam’a göre (2015: 227) tutarlılık için; araştırmacının çalışmanın temelini oluşturan varsayım ve kuramları açıklaması, verilerin sağlamasının/kontrolünün yapılması ve çalışmanın nasıl gerçekleştirildiği ile verilerden bulgulara nasıl ulaşıldığı hakkında açık ve detaylı bir biçimde tanımlama yapılması gerekir. Bu araştırmada tutarlılık için; araştırmada elde edilen tüm veriler bir uzman tarafından değerlendirilmiş, araştırmacı tarafından hazırlanan “Sınıf Eğitimi ğretmen Adayları Görüşme Formu” (Ek-2) alanında uzman iki kişi tarafından değerlendirmiş ve yapılan değerlendirilme sonucunda görüşme formu yeniden düzenlenmiş, uzman görüşleri sonrasında düzenlenen görüşme formu pilot uygulamaya tabi tutulmuş, pilot uygulama bir uzman tarafından değerlendirilmiş ve görüşme formu yeniden yapılandırılmış, bulgular objektif bir şekilde, yorum ve genelleme yapılmadan okuyucuya sunulmuş ve tüm araştırma süreci hakkında ayrıntılı bilgilere yer verilmiştir.

Erlandson vd. e göre (1993) araştırmanın *teyit edilebilirliği* araştırmada ulaşılan yargı, yorum ve önerilerin ham veriler kontrol edildiğinde teyit edilebilmesidir. Bunun için, araştırmacı ulaştığı sonuçları ham verilerle karşılaştırmalı, bir uzman ham verilerin sonuçları teyit edip etmediğini incelemeli ve araştırmacı ham verilerini, veri toplama araçlarını, analiz de yaptığı kodlamaları ve notları saklamalıdır (aktaran: Yıldırım ve şimşek, 2018: 283). Bu araştırmada teyit edilebilirlik için; katılımcılardan doğrudan alıntılara yer verilmiş, veri analizi bir uzman tarafından incelenmiş, araştırmada elde edilen orijinal veriler, veri toplama aracı, betimsel analiz ve içerik analizinde yapılan kodlamalar ve araştırmacı notları ilgililerin inceleyebilmesi için araştırmacı tarafından saklanmıştır.

2.2. Bulgular

Bu bölümde veri toplama aracından elde edilen veriler, araştırmanın alt problemleri doğrultusunda analiz edilerek; tema-kod-öğrenci kodu-frekans tabloları, tablo açıklamaları ve görüşmelerden doğrudan alıntılar ile sunulmuştur. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşme sorularına verdiği cevaplardan elde edilen doğrudan alıntılar, sahip oldukları kodların frekansı ile doğru orantıda sayıda okuyucuya sunulmuştur.

2.2.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemi, “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, değer ve değerler eğitimi kavramlarını ifade etme biçimleri nasıldır?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla sınıf eğitimi öğretmen adaylarına “Değer kavramı sizin için ne ifade ediyor?” ve “Değerler eğitimi kavramından ne anlıyorsunuz?” soruları sorularak “değer” ve “değerler eğitimi” kavramlarını ifade etme biçimleri analiz edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 10 ve Tablo 11’de sunulmuştur.

Tablo 10. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değer ifadeleri

Tema	Kod	Öğretmen Adayı Kodu	f
Bireysel	İnsanı insan yapan şey	ÖK64, ÖK139, ÖK141, ÖK142, ÖK146, ÖK162, ÖK164, ÖK186	8
	İnsana kazandırılması gereken kavram	ÖK19, ÖK40, ÖK65, ÖK70, ÖK120, ÖK121, ÖK130, ÖK205	8
	Kişilik ve karakter oluşumu	ÖK103, ÖE108, ÖK117, ÖK137, ÖK145, ÖE153, ÖE155	7
	Davranışlara yön veren kavramlar	ÖK48, ÖK64, ÖK71, ÖK72, ÖK140, ÖK180	6
	Örnek insan olmamızı sağlayan kavramlar	ÖK87, ÖK160	2
Toplumsal	Toplumun düzeni ve birliği	ÖK2, ÖK3, ÖK11, ÖK28, ÖK31, ÖK42, ÖK46, ÖK47, ÖK48, ÖK55, ÖK61, ÖK64, ÖK68, ÖK78, ÖK87, ÖK88, ÖK89, ÖK92, ÖK98, ÖK104, ÖK107, ÖK110, ÖK112, ÖE113, ÖK118, ÖK120, ÖK123, ÖK124, ÖK128, ÖK134, ÖK138, ÖK142, ÖE143, ÖK148, ÖK149, ÖE154, ÖK193, ÖK198	38
	Toplum için önemli olan unsurlar	ÖE15, ÖK23, ÖK32, ÖK45, ÖK50, ÖK80, ÖE83, ÖE101, ÖK109, ÖK125, ÖK135, ÖE156, ÖE157, ÖK168, ÖK206	15
	Toplumsal kurallar	ÖK4, ÖK35, ÖK85, ÖK111, ÖE113, ÖK114, ÖK115, ÖK131, ÖK136, ÖK165, ÖE184	11

Tablo 10 (Devam). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değer ifadeleri

	Toplumun gelenek ve görenekleri	ÖE33, ÖE95, ÖK99, ÖK100, ÖE132, ÖK163, ÖE172, ÖK175	8
	Toplumsal ahlak kuralları	ÖE26, ÖK41, ÖK116, ÖE127, K161, ÖK177, ÖE182, ÖK183	8
	Toplumun yapı taşı	ÖE18, ÖK56, ÖE102, ÖE113, ÖK150, ÖE151, ÖE154	7
	İnsan ilişkilerini düzenleme	ÖK43, ÖK69, ÖK147, ÖK159, ÖK162, ÖK165,	6
	Toplumun maddi/manevi öğeleri	ÖK24, ÖK49, ÖK82, ÖK86, ÖK97, ÖE194	6
	İyi bir vatandaş olabilmek	ÖE74, ÖK190	2
Anlam ve Önem	Önemli/kıymetli olma	ÖK46, ÖK53, ÖK56, ÖK66, ÖK79, ÖE81, ÖK90, ÖE119, ÖK133, ÖK169, ÖK173, ÖK176, ÖE187, ÖK188, ÖK189, ÖK195, ÖE197, ÖK201	18
	Nesneye/canlıya verilen önem	ÖE7, ÖK13, ÖK14, ÖK44, ÖK58, ÖK77, ÖE93 ÖK144, ÖK199	9
	Önem belirleyen ölçüt	ÖK75, ÖE106, ÖK122, ÖK174, ÖK185	5
	Doğru olan, hoş karşılanan davranış	ÖK27, ÖK57, ÖK96, ÖE167	4
Diğer	Değer örnekleri	ÖK5, ÖK9, ÖK16, ÖE21, ÖK25, ÖK34, ÖK109, ÖK129, ÖK178, ÖE202, ÖK203, ÖK204, ÖE207	13
	Güzel davranış	ÖK12, ÖE62, ÖE152	3
	Kalıplaşmış görüşler	ÖK20, ÖK126	2
	Hayatı değerli kılan şeyler	ÖK59, ÖK84	2
	Derslerde öğrenilmesi gereken kavramlar	ÖK38, ÖE76	2
	Hayata dair inançlar	ÖK52, ÖE63	2
	İyiye götüren kavram	ÖK67	1
	Maneviyat	ÖK186	1
	Kaybetmeyi göze alamadığımız şey	ÖK10	1
	Yaşam için anlamlı olan şey	ÖK30	1
	Duygu ve düşünce topluluğu	ÖE105	1
	İnsanın var oluş sebebi	ÖK22	1
Bilmiyorum		ÖK1, ÖE60, ÖK171, ÖK179	4
Boş		ÖE73, ÖE91, ÖK181	3
İlişkisiz		ÖE8, ÖK17, ÖK29, ÖE36, ÖK37, ÖK39, ÖK51, ÖE54, ÖE94, ÖK166, ÖK170, ÖK191, ÖE192, ÖK196, ÖK200, ÖK208	16

Tablo 10’da sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değer ifadelerine ait bulgulara yer verilmiştir. Tabloda sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değer ifadeleri; “bireysel”, “toplumsal”, “anlam ve önem”, “diğer”, “bilmiyorum”, “boş” ve “ilişkisiz” olmak üzere 7 tema şeklinde kategorize edilerek okuyucuya sunulmuştur. Bu temalar arasında en fazla *toplumsal* temasına ait frekansa ulaşılmıştır.

Bireysel teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “insanı insan yapan şey” (f:8), “insana kazandırılması gereken kavram” (f:8), “kişilik ve karakter oluşumu” (f:7) “davranışlara yön veren kavramlar” (f:6) ve “örnek insan olmamızı sağlayan kavramlar” (f:2) şeklindedir. Tabloda görüldüğü üzere “insanı insan yapan şey” (f:8) ve “insana kazandırılması gereken kavram” (f:8) kodlarının bu tema altında en fazla frekans değerine sahip kodlar olduğu görülmektedir.

Bireysel teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Değerlerimin beni ‘insan’ yaptığını düşünüyorum bunun için de değer kavramı büyük önem taşıyor.” (İnsanı insan yapan şey, ÖK64)
- “İnsan ve toplum için düşünüldüğünde ise insanı insan yapan, toplumu bir arada tutup düzenleyenler olarak ifade edebiliriz.” (İnsanı insan yapan şey, ÖK142)
- “İnsanlara kazandırılması gereken, zorunlu olan kavramlardır.” (İnsana kazandırılması gereken kavram, ÖK19)
- “Değer kavramı, milli kültürümüzde ve ahlak çerçevesinde toplumumuzda yer almış, sevgi, saygı, hoşgörü kavramları gibi insan karakterlerinde bulunması gereken kavramdır.” (İnsana kazandırılması gereken kavram, ÖK40)
- “Değer kişiliklerin oluşmasına zemin hazırlayan çok önemli bir kavramdır.” (Kişilik ve karakter oluşumu, ÖK117)
- “İnsanların sahip olmaları gereken kişilik özellikleri olarak ifade edebilirim.” (Kişilik ve karakter oluşumu, ÖK103)
- “Değer, toplumun düzenini sağlarken yol gösterecek, davranışları yönlendiren kurallar bütününe denir.” (Davranışlara yön veren kavramlar, ÖK48)

- “Hayatımızda etkili olan, kişisel ve sosyal yaşantımızın düzenlemeye ve örnek, istenen insan olmamızı sağlayan bütün duygu, düşünce ve alışkanlıklardır.” (Örnek insan olmamızı sağlayan kavramlar, ÖK87)

Toplumsal teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “toplumun düzeni ve birliği” (f:38), “toplum için önemli olan unsurlar” (f:15), “toplumsal kurallar” (f:11), “toplumun gelenek ve görenekleri” (f:8), “toplumsal ahlak kuralları” (f:8), “toplumun yapı taşı” (f:7), “insan ilişkilerini düzenleme” (f:6), “toplumun maddi/manevi öğeleri” (f:6) ve “iyi bir vatandaş olabilmek” (f:2) şeklindedir. Tabloda görüldüğü üzere “*toplumun düzeni ve birliği*” (f:38) kodu bu tema altında en fazla frekans değerine sahip kod olmakla birlikte tablonun tüm kodları arasında en yüksek frekansa sahip koddur.

Toplumsal teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Toplumsal dayanışmayı sağlayan bir olgu benim için.” (Toplumun düzeni ve birliği, ÖK47)
- “Bir toplumu ayakta tutan, birbirine bağlayan ve düzeni sağlayan insani kavramlardır.” (Toplumun düzeni ve birliği, ÖK55)
- “Değer insanları birbirine bağlayan ve topluluk halinde yaşamamızı kolaylaştıran, insani ilişkileri düzenleyen yapıdır.” (Toplumun düzeni ve birliği, ÖK104)
- “İnsanlığın varoluşundan günümüze kadar gelen toplum içi düzeni, iltizamı sağlayan her şey.” (Toplumun düzeni ve birliği, ÖE143)
- “Toplumumuz için önemli olan, herkes tarafından kabul görülmüş şeyler.” (Toplum için önemli olan unsurlar, ÖK32)
- “Bir toplumun geçmişten bugüne taşıdığı ve toplumu toplum yapan bileşenlerin tümüdür.” (Toplum için önemli olan unsurlar, ÖK135)
- “Değer benim için bir toplum, millet, halk vb. tarafından önemli görülen hal, hareket, davranışlardır.” (Toplum için önemli olan unsurlar, ÖK168)
- “Toplum ya da birey tarafından oluşturulan birleştirici kurallar diyebiliriz.” (Toplumsal kurallar, ÖK111)
- “Toplumun benimsediği temel anlayışlar, ‘kurallaşmış’ yargılar.” (Toplumsal kurallar, ÖK114)

- “Toplumumuzun kültürü, gelenek ve görenekleri aklıma geliyor.” (Toplumun gelenek ve görenekleri, ÖE33)
- “Değerler toplumun yapı taşı olma özelliği taşır.” (Toplumun yapı taşı, ÖE18)
- “Değer içinde bulunduğumuz toplumdaki tüm bileşenleri ortaya çıkarır, insanlarla olan ilişkilerimizi düzenler.” (İnsan ilişkilerini düzenleme, ÖK43)
- “Toplumun önemseydiği maddi manevi şeyler.” (Toplumun maddi/manevi öğeleri, ÖK49)
- “Başta iyi bir insan olmak üzere iyi birer vatandaş olabilmemiz için gerekli olan bilinç.” (İyi bir vatandaş olabilmek, ÖK190)

Anlam ve önem teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “önemli/kıymetli olma” (f:18), “nesneye/canlıya verilen önem” (f:9), “önem belirleyen ölçüt” (f:5) ve “doğru olan, hoş karşılanan davranış” (f:4) şeklindedir. Tabloda görüldüğü üzere “önemli/kıymetli olma” (f:18) kodu bu tema altında en fazla frekans değerine sahip koddur.

Anlam ve önem teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Değer; kıymetli, önemli anlamı taşımaktadır.” (Önemli/kıymetli olma, ÖK56)
- “Bir şeylerin önemini, kıymetini ifade ediyor.” (Önemli/kıymetli olma, ÖK66)
- “Bireyin hayatında önem arz eden, bilmesi ve uyması gerekenler.” (Önemli/kıymetli olma, ÖE197)
- “Değer kavramı benim için birine veya bir şeye verilen önem.” (Nesneye/canlıya verilen önem, ÖK14)
- “Değer kavramı benim için bir nesneye, bir canlıya verilen paha veya ilgi, alaka anlamını ifade ediyor.” (Nesneye/canlıya verilen önem, ÖK58)
- “Bir şeyin önemini belirleyen ölçüt.” (Önem belirleyen ölçüt, ÖK75)
- “Herhangi bir şeyin gerekliliğini ve önemini belirlemeye yarayan şey.” (Önem belirleyen ölçüt, ÖK122)

- “Toplumda hoş görülen doğruyu işaret eden şeylerdir.” (Doğru olan, hoş karşılanan davranış, ÖK57)

Diğer teması altında frekansı az olan ve mevcut temalara yerleştirilemeyen kodlar ifade edilmiştir. Elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “değer örnekleri” (f:13), “güzel davranış” (f:3), “kalıplaşmış görüşler” (f:2), “hayatı değerli kılan şeyler” (f:2), “derslerde öğrenilmesi gereken kavramlar” (f:2), “hayata dair inançlar” (f:2), “iyiye götüren kavram” (f:1), “maneviyat” (f:1), “kaybetmeyi göze alamadığımız şey” (f:1), “yaşam için anlamlı olan şey” (f:1), “duygu ve düşünce topluluğu” (f:1) ve “insanın var oluş sebebi” (f:1) şeklindedir. Tabloda görüldüğü üzere bu tema altında “değer örnekleri” (f:13) en fazla frekans değerine sahiptir ve sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değer ifadeleri istenen bu soruya cevap olarak sadece sevgi, saygı vb. belirli değerleri örnek vermesiyle oluşturulmuştur.

Diğer teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Çocuğa öğreteceğimiz kavramlar. Mesela; saygı, sevgi, dürüstlük gibi kavramlar.” (Değer örnekleri, ÖK5)
- “Güzel huy, davranış ve olması gereken uygun olgular yaratmaktır.” (Güzel davranış, ÖE62)
- “‘Değer’ kavramı gerek toplumsal gerekse de bireysel anlamda bizi ilgilendiren belli başlı konularda kalıplaşmış görüşlerdir.” (Kalıplaşmış görüşler, ÖK20)
- “Değer kavramı hayatın önemli ve daha değerli olmasını sağlar.” (Hayatı değerli kılan şeyler, ÖK59)
- “Değer kavramı ders kapsamında öğrencilerimize kazandırmamız gereken önemli parçalardır.” (Derslerde öğrenilmesi gereken kavramlar, ÖE76)

Bilmiyorum teması altında, sorulan soruya bilmiyorum cevabını veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda bilmiyorum cevabı veren (f:4) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

Boş teması altında, sorulan soruyu cevapsız bırakan öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda soruyu cevapsız bırakan (f:3) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

İlişkisiz teması altında, sorulan soruya ilişkisiz cevap veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda ilişkisiz cevap veren (f:16) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

Tablo 11. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi ifadeleri

Tema	Kod	Öğretmen Adayı Kodu	f
Bireysel	Kişilik/karakter eğitimi	ÖK44, ÖK110, ÖE152, ÖE153	4
	Bireyi geleceğe hazırlamak	ÖK6	1
	İnsani vasıfları ortaya çıkarmak	ÖE119	1
	Hayata anlam katmak, sağlıklı iletişim	ÖK30	1
	Kendini tanıyabilme	ÖK61	1
Toplumsal	Toplumsal değerlerin aktarımı/öğretimi	ÖK3, ÖK4, ÖK6, ÖK11, ÖK13, ÖK16, ÖE18, ÖK28, ÖK35, ÖK48, ÖK55, ÖK61, ÖK80, ÖE81, ÖK86, ÖK126, ÖE127, ÖE143, ÖK147, ÖE156, ÖE157, ÖK161, ÖE172, ÖK175	24
	Nesilden nesle aktarım	ÖK2, ÖK24, ÖK29, ÖK59, ÖK72, ÖK87, ÖK107, ÖK114, ÖK159, ÖK206	10
	Toplum yararına birey yetiştirme	ÖK37, ÖK43, ÖK85, ÖK92, ÖE95, ÖK138	6
	Toplumsal birlik için verilen eğitim	ÖK49, ÖK89	2
	İdeal toplum için değerler oluşturma	ÖK52, ÖK111	2
Akademik	Değerlerin öğretimi	ÖK5, ÖE7, ÖK9, ÖK14, ÖK19, ÖK20, ÖK31, ÖK32, ÖK38, ÖK40, ÖK42, ÖK45, ÖK47, ÖK51, ÖK53, ÖE54, ÖK56, ÖE63, ÖK65, ÖK66, ÖK67, ÖK68, ÖK69, ÖK70, ÖK75, ÖK78, ÖE94, ÖK96, ÖK97, ÖK99, ÖK100, ÖE102, ÖE105, ÖK112, ÖK115, ÖK118, ÖK120, ÖK125, ÖK131, ÖK133, ÖK134, ÖK137, ÖK139, ÖK144, ÖK149, ÖK158, ÖK162, ÖK165, ÖK168, ÖK169, ÖK176, ÖE184, ÖK185, ÖK186, ÖK193, ÖK196, ÖE197, ÖK199, ÖK203, ÖK204, ÖE207, ÖK208	62
	Kök değerlerin eğitimi	ÖK64, ÖK77, ÖE108, ÖK128, ÖK130, ÖE132, ÖK140, ÖE155	8
	Değerleri hayata geçirme eğitimi	ÖE74, ÖK104, ÖK142, ÖK145, ÖK148, ÖK198	6
	Değerler eğitiminin ders olarak tanımlanması	ÖK25, ÖK57, ÖK103, ÖE154, ÖE187	5

Tablo 11 (Devam). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi ifadeleri

	Değerler eğitiminin eğitim programı olarak tanımlanması	ÖE15, ÖK23, ÖK71, ÖK82, ÖK150	5
	Değer kazandırmak için gerekli eğitim	K87, K98, K124, K191	4
	Değerlerin nasıl öğretilceğinin eğitimi	ÖK84, ÖK121, ÖK122, ÖK164	4
	Aile temelli eğitim	ÖK50, ÖE113, ÖK161	3
	İyi/güzeli öğretme	ÖK27, ÖE62, ÖK146	3
	Değerleri fark ettirme	ÖK136, ÖK164, ÖK173	3
	Değerlerin devamlılığını sağlama	ÖE101, ÖK109	2
	Eğitimin değerlerle ilişkili olması	ÖE26, ÖK189	2
	Kök değerler	ÖK117, ÖK163	2
Diğer	Önemli/gereklidir	ÖK90, ÖE93, ÖE102, ÖK129, ÖK135, ÖK141, ÖE151, ÖK166, ÖE182, ÖK205	10
	Ahlak kuralları eğitimi	ÖK41, ÖE83, ÖK174, ÖK177, ÖK183	5
	Değer örnekleri	ÖK123, ÖK188, ÖK190, ÖE192	4
	Gelenek görenek eğitimi	ÖK17, ÖK116, ÖE202	3
	Kültür aktarımı	ÖE33, ÖK178	2
	Davranışlara nitelikler kazandırma	ÖK12	1
	Davranış değişikliğine neden olma	ÖK160	1
	Empati ve çevre bilinci eğitimi	ÖE106	1
Bilmiyorum		ÖK1, ÖE8, ÖK10, ÖE36, ÖE60, ÖK171, ÖK179	7
Boş		ÖE73, ÖE91, ÖK181	3
İlişkısiz		ÖE21, ÖK22, ÖK34, ÖK39, ÖK46, ÖK58, ÖE76, ÖK79, ÖE167, ÖK170, ÖK180, ÖE194, ÖK195, ÖK200, ÖK201	15

Tablo 11’de sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi ifadelerine ait bulgulara yer verilmiştir. Tabloda sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi ifadeleri; “bireysel”, “toplumsal”, “akademik”, “diğer”, “bilmiyorum”, “boş” ve “ilişkısiz” olmak üzere 7 tema şeklinde kategorize edilerek okuyucuya sunulmuştur. Bu temalar arasında en fazla *akademik* temasına ait frekansa ulaşılmıştır.

Bireysel teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “kişilik/karakter eğitimi” (f:4), “bireyi geleceğe hazırlamak” (f:1), “insani vasıfları ortaya çıkarmak” (f:1), “hayata anlam katmak, sağlıklı iletişim” (f:1), ve

“kendini tanıyabilme” (f:1) şeklindedir. Tabloda görüldüğü üzere bu tema altında “kişilik/karakter eğitimi” (f:4) kodunun en fazla frekans değerine sahip olduğu görülmektedir.

Bireysel teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Sosyal ve kişisel, kültürel, ahlaki, manevi, dini vb. çoğu kavramı içine alan, değerleri açıklayan, örneklendiren, insanın iyi bir kişilik kazanmasına yardım eden eğitim.” (Kişilik/karakter eğitimi, ÖK110)
- “Kişiliğin oluşması için bir dış kişi tarafından yönlendirilmesidir.” (Kişilik/karakter eğitimi, ÖE153)
- “Milletin benliğinin erken yaşta, olması gerektiği gibi, olması gerektiği şekilde kavratılıp bu bireylerin geleceğe hazırlanmasını sağlamak.” (Bireyi geleceğe hazırlamak, ÖK6)
- “İnsanı insan yapan özelliklerin açığa çıkarılması.” (İnsani vasıfları ortaya çıkarmak, ÖE119)
- “Sağlıklı ve doğru biçimde ilişkiler kurabilmek ve hayata anlam katabilmek için alınan eğitim.” (Hayata anlam katmak, sağlıklı iletişim, ÖK30)
- “Bireysel olarak kişiye kendini tanıyabilmesi için oluşturulacak öğretim sürecidir.” (Kendini tanıyabilme, ÖK61)

Toplumsal teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “toplumsal değerlerin aktarımı/öğretimi” (f:24), “nesilden nesle aktarım” (f:10), “toplum yararına birey yetiştirme” (f:6), “toplumsal birlik için verilen eğitim” (2) ve “ideal toplum için değerler oluşturma” (f:2) şeklindedir. Tabloda görüldüğü üzere bu tema altında “toplumsal değerlerin aktarımı/öğretimi” (f:24) kodu en fazla frekans değerine sahip koddur.

Toplumsal teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Toplumda var olan değerlerin bireye kazandırılması ve öneminin anlatılmasını içeren eğitim.” (Toplumsal değerlerin aktarımı/öğretimi ÖK3)

- “Toplum için yarar sağlayan değerlerin ders niteliğinde aktarımı.” (Toplumsal değerlerin aktarımı/öğretimi, ÖK11)
- “Bireyin ve toplumun ahlaki kurallarını ve düzenini sağlayan değerlerin eğitim yoluyla verilmesi.” (Toplumsal değerlerin aktarımı/öğretimi, ÖK80)
- “Eğitim hayatı içinde, aile ve toplumunda desteğiyle, toplumun bir sonraki nesle kazandırmaya çalıştığı faziletli görüş ve hallerin eğitim dilindeki formu.” (Nesilden nesle aktarım, ÖK2)
- “Toplumun yapı taşlarının gelecek nesillere aktarılması.” (Nesilden nesle aktarım, ÖK114)
- “Toplumdaki bireylerin sağlıklı gelişmesi için gerekli eğitimidir.” (Toplum yararına birey yetiştirmek, ÖK37)
- “Topluma faydalı bireyler yetiştirmek için gerekli özelliklerin kazandırılması.” (Toplum yararına birey yetiştirmek, ÖE95)
- “Toplumun bir arada yaşayabilmesi için gerekli anlayışların öğretilmesi ve uygulanması.” (Toplumsal birlik için verilen eğitim, Ö89)
- “İdeal toplum oluşturmak için iyi değerler oluşturmak.” (İdeal toplum için değerler oluşturma, ÖK52)

Akademik teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “değerlerin öğretimi” (f:62), “kök değerlerin eğitimi” (f:8), “değerleri hayata geçirme eğitimi” (f:6), “değerler eğitiminin ders olarak tanımlanması” (f:5), “değerler eğitiminin eğitim programı olarak tanımlanması” (f:5), “değer kazandırmak için gerekli eğitim” (f:4), “değerlerin nasıl öğretilceğinin eğitimi” (f:4), “aile temelli eğitim” (f:3), “iyiyi/güzeli öğretme” (f:3), “değerleri fark ettirme” (f:3), “değerlerin devamlılığını sağlama” (f:2), “eğitimin değerlerle ilişkili olması” (f:2), ve “kök değerler” (f:2), şeklindedir. Tabloda görüldüğü üzere “*değerlerin öğretimi*” (f:62) kodu bu tema altında en fazla frekans değerine sahip kod olmakla birlikte tablonun tüm kodları arasında en yüksek frekansa sahip koddur.

Akademik teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Değerleri eğitim yoluyla bireylere kazandırmak, derslerde bu değerleri bireylere öğretmek.” (Değerlerin öğretimi, ÖK19)

- “Değerler eğitimi değerlerin çeşitli yöntemler aracılığıyla öğretilmesidir.” (Değerlerin öğretimi, ÖK20)
- “Değerler eğitimi, hayatımızda var olan değerler hakkında bilgilendirmek ve bilinçlendirmeyi ifade etmektedir.” (Değerlerin öğretimi, ÖK69)
- “Toplumda yer alan veya doğuştan gelen değerlerin eğitim yoluyla bireye kazandırılma durumu.” (Değerlerin öğretimi, ÖE105)
- “Hayatımız boyunca informal olarak gördüğümüz değerlerin sistematik bir şekilde öğrenilmesidir.” (Değerlerin öğretimi, ÖK115)
- “Değerler eğitimi kavramından sevgi, saygı gibi değerlerin öğretim süreci içerisinde öğrencilere verilmesini anlıyorum.” (Değerlerin öğretimi, ÖK203)
- “Kök değerlerimizin dikte edilmeden, doğal davranışlarla gösterilerek ve yaparak kazandırılması.” (Kök değerlerin eğitimi, ÖK64)
- “Temel kök değerlerin eğitim yoluyla, farklı tekniklerle bireylere aktarılması.” (Kök değerlerin eğitimi, ÖE108)
- “Değerlerin küçük yaştan itibaren anlaşılıp yaşama entegre edilmesini sağlayan, özel olarak üzerinde durulabileceği gibi diğer derslerle de ilişki kurularak verilebilecek olan eğitim.” (Değerleri hayata geçirme eğitimi, ÖK142)
- “Kişilerin karakterlerinin oluşumunda önemli bir yer edinen ve kişileri vicdanen ve insanen harekete geçirecek bir ders.” (Değerler eğitiminin ders olarak tanımlanması, ÖK103)
- “Küçük yaşta başlayan, çocuklara sevgi, saygı, adalet vb. temel değerleri öğretmeyi amaçlayan program.” (Değerler eğitiminin eğitim programı olarak tanımlanması, ÖK71)
- “Değerlerin kazandırılması ve sürdürülebilmesi için gerekli olan eğitimin verilmesi.” (Değer kazandırmak için gerekli eğitim, ÖK87)
- “Hayatımıza aktarmamız gereken değerleri nasıl aktaracağımızın, öğrencilerimize ve çevremize nasıl yansıtacağımızın öğretimi.” (Değerlerin nasıl öğretileceğinin eğitimi, ÖK121)
- “Değerler eğitimi ailede başlayıp okulla devam eder.” (Aile temelli eğitim, ÖK50)

- “İyi, doğru ve güzel bize kazandırmak için verilen eğitimidir.” (İyi, güzel öğretme, ÖE62)
- “Bireyin değerleri fark etmesini sağlayan ve toplumda unutulmaya yüz tutan veya önemsenmemeye başlayan bazı değerleri çocuklara fark ettirme.” (Değerleri fark ettirme, ÖK136)
- “Kaybolmakta olan; önemini yitiren değerlerimizi ayakta tutma çabası.” (Değerlerin devamlılığını sağlama, ÖE101)

Diğer teması altında frekansı az olan ve mevcut temalara yerleştirilemeyen kodlar ifade edilmiştir. Elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “önemli/gereklidir” (f:10), “ahlak kuralları eğitimi” (f:5), “değer örnekleri” (f:4), “gelenek görenek öğretimi” (f:3), “kültür aktarımı” (f:2), “davranışlara nitelikler kazandırma” (f:1), “davranış değişikliğine neden olma” (f:1), ve “empati ve çevre bilinci öğretimi” (f:1) şeklindedir. Tabloda yer alan “değer “örnekleri” kodu, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi ifadeleri istenen bu soruya cevap olarak sadece sevgi, saygı vb. belirli değerleri örnek vermesiyle oluşturulmuştur. Tabloda görüldüğü üzere bu tema altında “önemli/gereklidir” (f:10) kodu en fazla frekans değerine sahip koddur.

Diğer teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Her kişide bulunması gereken özellikler.” (Önemli/gereklidir, ÖE93)
- “Değerler eğitimi ilköğretim çağından itibaren verilmesi gerekir. Her çocuk ailesinden, öğretmenlerinden bu eğitimi mutlaka almalıdır.” (Önemli/gereklidir, ÖK166)
- “Kişinin ahlaki gelişimi için verilen eğitim.” (Ahlak kuralları eğitimi, ÖE83)
- “Vatanseverlik, saygı vb. kavramlar aklıma geliyor.” (Değer örnekleri, ÖK190)
- “Toplum ahlakına uygun, gelenek, görenek öğretimi.” (Gelenek görenek öğretimi, ÖK116)

Bilmiyorum teması altında, sorulan soruya bilmiyorum cevabını veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda bilmiyorum cevabı veren (f:7) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

Boş teması altında, sorulan soruyu cevapsız bırakan öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda soruyu cevapsız bırakan (f:3) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

İlişkisiz teması altında, sorulan soruya ilişkisiz cevap veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda ilişkisiz cevap veren (f:15) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

2.2.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın ikinci alt problemi, “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkökul derslerini değerler eğitimi ile ilişkilendirme sırası nasıldır?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla sınıf eğitimi öğretmen adaylarına ilkökulda yer alan dersler verilerek “Aşağıda yer alan ilkökul derslerini, değerler eğitimiyle ilişkilendirme durumunuza göre sıralayınız.” sorusu sorulmuştur. Soruya verilen cevaplar doğrultusunda öğretmen adaylarının ilkökul derslerini değerler eğitimi ile ilişkilendirme sıraları analiz edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 12’de sunulmuştur.

Tablo 12. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ilkökul derslerini değerler eğitimi ile ilişkilendirme sıraları

DERS	Derece									
	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	Toplam
Hayat B.	f 125	33	13	4	1	1	4	-	-	181
	% 60,1	15,9	6,3	1,9	0,5	0,5	1,9	-	-	87,0
Sosyal B.	f 7	88	53	18	5	5	2	3	-	181
	% 3,4	42,3	25,5	8,7	2,4	2,4	1	1,4	-	87,0
Türkçe	f 13	16	48	59	18	16	7	-	4	181
	% 6,3	7,7	23,1	28,4	8,7	7,7	3,4	-	1,9	87,0
Matematik	f 4	5	10	7	26	27	19	32	51	181
	% 1,9	2,4	4,8	3,4	12,5	13	9,1	15,4	24,5	87,0
Fen B.	f 1	4	7	15	24	30	30	48	22	181
	% 0,5	1,9	3,4	7,2	11,5	14,4	14,4	23,1	10,6	87,0
Görsel S.	f 1	-	1	17	35	28	36	42	21	181
	% 0,5	-	0,5	8,2	16,8	13,5	17,3	20,2	10,1	87,0
Müzik	f -	4	9	16	34	30	25	35	28	181
	% -	1,9	4,3	7,7	16,3	14,4	12	16,8	13,5	87,0
DKAB	f 29	31	35	39	11	20	7	2	7	181
	% 13,9	14,9	16,8	18,8	5,3	9,6	3,4	1	3,4	87,0
Beden EO.	f 2	1	4	7	29	23	51	29	45	181
	% 1	0,5	1,9	3,4	13,9	11,1	24,5	9,1	21,6	87,0

Tablo 12 incelendiğinde, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ilkökul dersleri ile değerler eğitimi ilişkileştirme sıralamasına göre 1. sırada “Hayat Bilgisi” (f:125), 2. sırada “Sosyal Bilgiler” (f:88), 4. sırada “Türkçe” (f:59) ve “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi” (f:39), 7. sırada “Beden Eğitimi ve Oyun” (f:51), 8. sırada “Fen Bilimleri” (f:48), “Görsel Sanatlar” (f:42) ve “Müzik” (f:35), 9. sırada ise “Matematik” (f:51) dersi oluşu görülmektedir. Tabloda sınıf eğitimi öğretmen adaylarının sıralamasına göre 3, 5 ve 6. sıralarda bir ders sıralanmamıştır. Tabloya göre *hayat bilgisi* (f:125) ve *sosyal bilgiler* (f:88) dersleri değerler eğitimi ile en fazla ilişkilendirilen derslerken *matematik* (f:51) dersinin değerler eğitimi ile en az ilişkilendirilen ders olduğu görülmektedir.

Tabloda “Matematik” dersi ile ilgili bulgular incelendiğinde; matematik dersi ile değerler eğitimi 1. sırada (f:4), 2. sırada (f:5), 3. sırada (f:10), 4. sırada (f:7), 5. sırada (f:26), 6. sırada (f:27), 7. sırada (f:19), 8. sırada (f:32) ve 9. sırada (f:51) öğretmen adayının ilişkilendirdiği ve yığılmanın son sıralarda olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışmada toplam 208 öğretmen adayından veri toplanmışken 27 öğretmen adayının soruyu yanlış anlaması ve soruda sıralama yerine puanlama yapması üzerine bu öğretmen adaylarının cevapları analize sokulmamış ve tabloda yer almamıştır.

2.2.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemi, “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkökul matematik programında yer alan programa özgü değerler ve kök değerler hakkında bilgi sahibi olma durumları nasıldır?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla sınıf eğitimi öğretmen adaylarına “İlkökul matematik programında yer alan kök değerler nelerdir?” ve “İlkökul matematik öğretim programında matematik dersine özgü yer alan değerler var mı? Varsa bu değerler nelerdir?” soruları sorulmuştur. Sorulara verilen cevaplar doğrultusunda sınıf eğitimi öğretmen adaylarının kök değerler ve matematiğe özgü değerler hakkında bilgi sahibi olma durumları analiz edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 13 ve Tablo 14’de sunulmuştur.

Tablo 13. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının kök değerler hakkında bilgi sahibi olma durumları

Değer	Öğretmen Adayı Kodu	f
Adalet	ÖK3, ÖK23, ÖK24, ÖK25, ÖK29, ÖK40, ÖK43, ÖK45, ÖK53, ÖK66, ÖK75, ÖK78, ÖK79, ÖK80, ÖK82, ÖK84, ÖK88, ÖK89, ÖK92, ÖK97, ÖK100, ÖE106, ÖE108, ÖK109, ÖE113, ÖK114, ÖK115, ÖK117, ÖK118, ÖK120, ÖK122, ÖK123, ÖK124, ÖK125, ÖK126, ÖE127, ÖK130, ÖK131, ÖE132, ÖK133, ÖK135, ÖK136, ÖK137, ÖK138, ÖK139, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖK148, ÖK150, ÖE151, ÖE156, ÖE157, ÖK158, ÖK159, ÖK160, ÖK162, ÖK163, ÖK164, ÖK169, ÖK179, ÖK188, ÖK195	66
Sorumluluk	ÖK24, ÖK29, ÖK43, ÖK45, ÖK47, ÖK48, ÖK57, ÖK66, ÖK69, ÖK75, ÖK77, ÖE81, ÖK89, ÖK96, ÖK97, ÖK100, ÖK103, ÖE106, ÖK109, ÖK110, ÖK111, ÖK112, ÖE113, ÖK114, ÖK115, ÖK117, ÖK118, ÖE119, ÖK120, ÖK121, ÖK122, ÖK126, ÖE127, ÖK130, ÖK131, ÖK135, ÖK136, ÖK138, ÖK139, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖK144, ÖK145, ÖK148, ÖK150, ÖE151, ÖE154, ÖE157, ÖK158, ÖK159, ÖK160, ÖK161, ÖK162, ÖK163, ÖK165, ÖK176, ÖK179, ÖK180, ÖK190, ÖK191, ÖK193, ÖK195, ÖE197,	64
Saygı	ÖK23, ÖK24, ÖK25, ÖK29, ÖK34, ÖK45, ÖK47, ÖK48, ÖK53, ÖK71, ÖE73, ÖK77, ÖK78, ÖK80, ÖK84, ÖK88, ÖK89, ÖK96, ÖK97, ÖK100, ÖE106, ÖK108, ÖK110, ÖK111, ÖK112, ÖE113, ÖK114, ÖK115, ÖK117, ÖK118, ÖE119, ÖK120, ÖK121, ÖK124, ÖK125, ÖE127, ÖK130, ÖK131, ÖE132, ÖK135, ÖK136, ÖK137, ÖK138, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖK148, ÖK150, ÖE151, ÖE154, ÖE157, ÖK158, ÖK159, ÖK160, ÖK161, ÖK162, ÖK163, ÖK164, ÖK165, ÖK179	63
Sevgi	ÖK23, ÖK24, ÖK25, ÖK34, ÖK48, ÖK53, ÖK71, ÖE73, ÖK78, ÖK80, ÖK84, ÖK88, ÖK89, ÖK92, ÖK97, ÖK100, ÖK109, ÖK110, ÖK111, ÖE113, ÖK114, ÖK115, ÖK117, ÖK118, ÖE119, ÖK121, ÖK122, ÖK124, ÖK125, ÖK126, ÖE127, ÖK130, ÖK131, ÖE132, ÖK137, ÖK138, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖK148, ÖK150, ÖE151, ÖE154, ÖE157, ÖK158, ÖK159, ÖK160, ÖK161, ÖK162, ÖK164, ÖK165, ÖK176, ÖK179, ÖK195,	57
Sabır	ÖK24, ÖK25, ÖK29, ÖK40, ÖK45, ÖK57, ÖK66, ÖK71, ÖE73, ÖK75, ÖK77, ÖK80, ÖK82, ÖK89, ÖK100, ÖE106, ÖK109, ÖK114, ÖK117, ÖK118, ÖK120, ÖK121, ÖK122, ÖK124, ÖK125, ÖK131, ÖE132, ÖK135, ÖK136, ÖK137, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖE143, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖE151, ÖE154, ÖE156, ÖE157, ÖK158, ÖK159, ÖK160, ÖK163, ÖK173, ÖK174, ÖK179, ÖK180, ÖK183, ÖK188, ÖK190, ÖK193, ÖK195, ÖE197	55

Tablo 13 (Devam). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının kök değerler hakkında bilgi sahibi olma durumları

Yardımseverlik		ÖK23, ÖK77, ÖK77, ÖK84, ÖK97, ÖK100, ÖK103, ÖK109, ÖK110, ÖK111, ÖE113, ÖK114, ÖK118, ÖE119, ÖK120, ÖK121, ÖK122, ÖK123, ÖK126, ÖE127, ÖK130, ÖK131, ÖE132, ÖK136, ÖK137, ÖK138, ÖK139, ÖK142, ÖE143, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖK148, ÖK150, ÖE151, ÖE156, ÖE157, ÖK159, ÖK160, ÖK161, ÖK162, ÖK163, ÖK164, ÖK165, ÖK193, ÖE197	46	
Öz denetim		ÖK45, ÖK48, ÖK56, ÖK69, ÖE73, ÖK57, ÖK78, ÖK80, ÖK88, ÖK92, ÖK100, ÖK109, ÖK110, ÖK111, ÖK112, ÖE113, ÖK114, ÖK115, ÖK118, ÖE119, ÖK120, ÖK121, ÖK122, ÖK124, ÖK125, ÖK126, ÖE132, ÖK136, ÖK138, ÖK141, ÖK142, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖE151, ÖE154, ÖE156, ÖE157, ÖK158, ÖK159, ÖK160, ÖK161, ÖK188, ÖK193	44	
Dürüstlük		ÖE73, ÖK77, ÖK80, ÖE81, ÖK82, ÖK89, ÖK92, ÖK100, ÖK109, ÖK110, ÖK112, ÖE113, ÖK114, ÖK116, ÖK117, ÖK118, ÖK121, ÖK122, ÖK123, ÖK124, ÖK125, ÖK131, ÖE132, ÖK133, ÖK135, ÖK138, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖK148, ÖK150, ÖE151, ÖE154, ÖE156, ÖE157, ÖK158, ÖK159, ÖK161, ÖK183, ÖE197	41	
Vatanseverlik		ÖK24, ÖK71, ÖK78, ÖK80, ÖE81, ÖK82, ÖK84, ÖK92, ÖK100, ÖK109, ÖK110, ÖE113, ÖK114, ÖE119, ÖK120, ÖK121, ÖK122, ÖK124, ÖE132, ÖK135, ÖK136, ÖK138, ÖK142, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖK148, ÖK150, ÖE151, ÖE154, ÖE157, ÖK158, ÖK159, ÖK160, ÖK161, ÖK162, ÖK163,	37	
Dostluk		ÖK25, ÖE73, ÖK77, ÖK80, ÖK92, ÖK100, ÖK109, ÖK116, ÖK117, ÖK118, ÖK120, ÖK121, ÖK122, ÖK125, ÖK130, ÖK131, ÖK133, ÖK135, ÖK136, ÖK142, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖK148, ÖE151, ÖE154, ÖE156, ÖE157, ÖK158, ÖK159, ÖK160, ÖK162, ÖK163, ÖK164, ÖK179, ÖK188	36	
Diğer	Eşitlik	ÖK22, ÖK23, ÖK28, ÖE33, ÖK40, ÖK45, ÖK53, ÖK66, ÖE73, ÖK78, ÖK79, ÖK88, ÖE108, ÖE113, ÖK114, ÖK116, ÖK118, ÖK126, ÖE127, ÖE132, ÖK133, ÖK135, ÖK142, ÖK146, ÖK161, ÖK169, ÖK176,	27	
	Matematik dersine özgü değerler	Paylaşım	ÖK22, ÖK23, ÖK28, ÖK29, ÖK31, ÖE33, ÖK37, ÖK40, ÖK45, ÖK47, ÖK53, ÖE73, ÖK79, ÖE81, ÖK89, ÖE106, ÖE108, ÖE119, ÖK165, ÖK173, ÖK176, ÖK190,	22
		Esneklik	ÖK77, ÖK116, ÖK137, ÖK140	4
		Estetik	ÖK116, ÖE143	2
	Hoşgörü	ÖK34, ÖK43	2	
	Başarı	ÖK43, ÖK47	2	
	Şefkat	ÖK2	1	
	Sadakat	ÖK2	1	

Tablo 13 (Devam). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının kök değerler hakkında bilgi sahibi olma durumları

Özveri	ÖK2	1
Özgüven	ÖK2	1
Yaratıcılık	ÖK2	1
Dayanışma	ÖK2	1
Çalışma	ÖK57	1
Özgürlük	ÖE106	1
Arkadaşlık	ÖK23	1
Bilimsellik	ÖE106	1
Eleştirel düşünme	ÖK57	1
Kıyas	ÖK28	1
Karşılaştırma	ÖK28	1
Bilmiyorum	ÖK1, ÖK4, ÖK5, ÖK6, ÖE7, ÖE8, ÖK9, ÖK10, ÖK11, ÖK12, ÖK13, ÖK14, ÖK15, ÖK16, ÖK17, ÖK18, ÖK19, ÖE26, ÖK30, ÖE36, ÖK41, ÖK42, ÖK44, ÖK46, ÖK69, ÖK50, ÖK51, ÖK52, ÖE54, ÖK55, ÖK59, ÖE60, ÖK61, ÖE62, ÖE63, ÖK64, ÖK65, ÖK67, ÖK68, ÖK70, ÖK72, ÖE74, ÖE76, ÖE83, ÖK85, ÖK86, ÖK87, ÖK90, ÖE93, ÖE95, ÖK98, ÖK99, ÖE105, ÖK107, ÖK129, ÖK134, ÖK147, ÖE152, ÖE153, ÖE155, ÖE167, ÖK168, ÖK171, ÖE172, ÖK175, ÖK178, ÖE182, ÖE184, ÖK185, ÖK186, ÖE187, ÖK189, ÖE194, ÖK196, ÖK198, ÖK199, ÖK200, ÖK201, ÖE202, ÖK203, ÖK204, ÖK206, ÖE207, ÖK208	84
Boş	ÖE21, ÖK38, ÖE91, ÖE94, ÖE101, ÖE102, ÖK104, ÖK166, ÖK181	9
İlişkisz	ÖK20, ÖK27, ÖK32, ÖK35, ÖK39, ÖK58, ÖK149, ÖK170, ÖK177, ÖE192, ÖK205,	11

Tablo 13 incelendiğinde, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının “İlkokul matematik programında yer alan kök değerler nelerdir?” sorusuna en fazla *bilmiyorum* (f:84) cevabı verdiği, öğretmen adaylarının çoğunluğunun kök değerlerden haberdar olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte sınıf eğitimi öğretmen adaylarının 2018 MDÖP’da yer alan 10 kök değer hakkında bilgi sahibi olma durumlarının frekansa göre sıralaması şöyledir: 1. sırada “adalet” (f:66), 2. sırada “sorumluluk” (f:64), 3. sırada “saygı” (f:63), 4. sırada “sevgi” (f:57), 5. sırada “sabır” (f:55), 6. sırada “yardımseverlik” (f:46), 7. sırada “özdenetim” (f:44), 8. sırada “dürüstlük” (f:41), 9. sırada “vatanseverlik” (f:37) ve 10. sırada “dostluk” (f:36) kök değeri yer almaktadır. Katılımcı sınıf eğitimi öğretmen adaylarının en çok

“adalet” (f:66), “sorumluluk” (f:64), “saygı” (f:63), “sevgi” (f:57) ve “sabır” (f:55) değerlerini en az “dostluk” (f:36) değerini ifade ettikleri dikkat çekmektedir.

Tabloda *diğer* teması altında, öğretmen adaylarının 10 kök değer dışında cevap olarak verdiği diğer ifadelere yer verilmiştir. Bu ifadeler arasında matematik dersine özgü değerlerden olan “eşitlik” (f:27), “paylaşım” (f:22), “esneklik” (f:4) ve “estetik” (f:2) değerlerinin olması dikkat çekmektedir. Öğretmen adayları bu tema altında ayrıca “hoşgörü” (f:2), “başarı” (f:2), “şefkat” (f:1), “sadakat” (f:1), “özveri” (f:1), “özgüven” (f:1), “yaratıcılık” (f:1), “dayanışma” (f:1), “çalışma” (f:1), “özgürlük” (f:1), “arkadaşlık” (f:1), “bilimsellik” (f:1), “eleştirel düşünme” (f:1), “kıyas” (f:1) ve “karşılaştırma” (f:1) ifadelerine de yer vermiştir. Öğretmen adaylarının kök değerler dışındaki ifadeleri arasında değer olmayan; “eleştirel düşünme”, “kıyas” ve “karşılaştırma” ifadelerinin de yer aldığı dikkat çekmektedir.

Boş teması altında, sorulan soruyu cevapsız bırakan öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda soruyu cevapsız bırakan (f:9) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

İlişkisiz teması altında, sorulan soruya ilişkisiz cevap veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda ilişkisiz cevap veren (f:11) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

Tablo 14. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematiğe özgü 5 değer hakkında bilgi sahibi olma durumları

Değer	Öğretmen Adayı Kodu	f
Eşitlik	ÖK25, ÖE26, ÖK27, ÖK28, ÖK31, ÖK34, ÖK40, ÖK45, ÖK47, ÖK53, ÖE54, ÖK58, ÖK78, ÖK97, ÖK98, ÖK110, ÖK137, ÖK150, ÖE151, ÖE157, ÖK175, ÖK183	22
Paylaşım	ÖK24, ÖK25, ÖE26, ÖK27, ÖK34, ÖK40, ÖK43, ÖK47, ÖK53, ÖK58, ÖE73, ÖK96, ÖK98, ÖE113, ÖK118, ÖK120, ÖK135, ÖK150, ÖE157, ÖK175, ÖK190	21
Adalet	ÖK27, ÖK53, ÖK88, ÖK97, ÖK98, ÖK135, ÖK150, ÖK183	8
Estetik	ÖK56, ÖK110, ÖK120, ÖE156	4
Esneklik	ÖK118, ÖK137	2
Diğer Kök Sorumluluk değerler	ÖK24, ÖE26, ÖK43, ÖK47, ÖK53, ÖK55, ÖK57, ÖK66, ÖE73, ÖK96, ÖK110, ÖK118, ÖK135, ÖK140, ÖE156, ÖK175, ÖK183, ÖK190, ÖK195	19

Tablo 14 (Devam). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematiğe özgü 5 değer hakkında bilgi sahibi olma durumları

	Sabır	ÖK24, ÖK45, ÖK47, ÖK53, ÖK57, ÖK66, ÖE73, ÖK79, ÖK96, ÖK110, ÖK118, ÖK140, ÖK173, ÖK180, ÖK183, ÖK190, ÖK195, ÖE197	18
	Öz denetim	ÖK45, ÖK55, ÖE73, ÖK78, ÖK84, ÖK110, ÖK118, ÖK137, ÖE156	9
	Sevgi	ÖK45, ÖK96, ÖK110, ÖK135, ÖK195	5
	Dostluk	ÖK96, ÖK97, ÖK175	3
	Dürüstlük	ÖK55, ÖK150, ÖK183	3
	Saygı	ÖK24, ÖK78, ÖK96	3
	Yardımseverlik	ÖE73, ÖK77, ÖK140,	3
	Hoşgörü	ÖK96, ÖK97	2
	İşlem	ÖK20	1
	Paylaşırma	ÖK20	1
	Nesnellik	ÖK37	1
	İş birliği	ÖK43	1
	Bilmiyorum	ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, ÖK5, ÖK6, ÖE7, ÖE8, ÖK9, ÖK10, ÖK11, ÖK12, ÖK14, ÖE15, ÖK16, ÖE18, ÖK19, ÖK22, ÖK23, ÖK30, ÖE33, ÖK35, ÖK39, ÖK41, ÖK46, ÖK48, ÖK49, ÖK50, ÖK51, ÖK52, ÖK59, ÖE60, ÖK61, ÖE62, ÖE63, ÖK64, ÖK65, ÖK67, ÖK68, ÖK70, ÖK71, ÖK72, ÖE74, ÖK75, ÖE76, ÖE81, ÖK82, ÖE83, ÖK85, ÖK86, ÖK87, ÖK89, ÖK90, ÖK92, ÖE93, ÖE95, ÖK99, ÖK100, ÖK103, ÖE105, ÖE106, ÖK107, ÖE108, ÖK114, ÖK115, ÖK116, ÖE119, ÖK121, ÖK122, ÖK123, ÖE127, ÖK129, ÖK131, ÖK133, ÖK134, ÖK136, ÖK141, ÖK145, ÖK146, ÖK147, ÖK148, ÖK149, ÖE152, ÖE153, ÖE154, ÖE155, ÖK163, ÖK168, ÖK169, ÖK171, ÖE172, ÖK174, ÖK176, ÖK178, ÖK179, ÖE182, ÖE184, ÖK185, ÖK186, ÖE187, ÖK189, ÖK191, ÖE192, ÖE194, ÖK196, ÖK198, ÖK199, ÖK200, ÖK201, ÖE202, ÖK203, ÖK204, ÖK205, ÖK206, ÖE207, ÖK208	116
	Boş	ÖE21, ÖE36, ÖK38, ÖK42, ÖK69, ÖK80, ÖE91, ÖE94, ÖE101, ÖE102, ÖK104, ÖK111, ÖK112, ÖK117, ÖK126, ÖE132, ÖK142, ÖE143, ÖK165, ÖK166, ÖK181, ÖK188	22
	İlişkısız	ÖK11, ÖK13, ÖK17, ÖK29, ÖK32, ÖK109, ÖK124, ÖK125, ÖK130, ÖK138, ÖK139, ÖK144, ÖK158, ÖK159, ÖK160, ÖK161, ÖK162, ÖK164, ÖE167, ÖK170, ÖK177, ÖK193	22

Tablo 14 incelendiğinde, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının “İlkokul matematik öğretim programında matematik dersine özgü yer alan değerler var mı? Varsa bu değerler nelerdir?” sorusuna en fazla “*bilmiyorum*” (f:116) cevabı verdiği, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun matematik dersine özgü 5 değerden haberdar olmadığı görülmektedir. Bununla birlikte sınıf eğitimi öğretmen adaylarının 2018 MDÖP’da yer alan matematik dersine özgü 5 değer hakkında bilgi sahibi olma durumlarının frekansa göre sıralaması şöyledir: 1. sırada “eşitlik” (f:22), 2. sırada “paylaşım” (f:21), 3. sırada “adalet” (f:8), 4. sırada “estetik” (f:4) ve 5. sırada “esneklik” (f:2) değeri yer almaktadır. Katılımcı sınıf eğitimi öğretmen adaylarının en çok “eşitlik” (f:22) ve “paylaşım” (f:21) değerlerini; en az “esneklik” (f:2) değerini ifade ettikleri dikkat çekmektedir. Ayrıca “adalet” değerinin hem bir kök değer hem de matematiğe özgü bir değer olduğu bilgisi göz ardı edilmemelidir.

Tabloda *diğer* teması altında, öğretmen adaylarının matematik dersine özgü 5 değer dışında cevap olarak verdiği ifadeler yer verilmiştir. Bu ifadelerde 10 kök değer arasında yer alan “sorumluluk” (f:19), “sabır” (f:18), “öz denetim” (f:9), “sevgi” (f:5), “dostluk” (f:3), “dürüstlük” (f:3), “saygı” (f:3) ve “yardımseverlik” (f:3) değerleri dikkat çekmektedir. Özellikle 10 kök değer arasında yer alan *sorumluluk* (f:19) ve *sabır* (f:18) değerlerinin matematiğe özgü değerlerden olan “adalet” (f:8), “estetik” (f:4) ve “esneklik” (f:2) değerlerinin frekanslarına nispeten daha yüksek frekansa sahip olmaları ve matematiğe özgü değerlerden en yüksek frekansa sahip olan “eşitlik” (f:22) ve “paylaşım” (f:21) değerlerine çok yakın frekans değerine sahip olmaları dikkat çekmektedir. Öğretmen adayları bu tema altında ayrıca “hoşgörü” (f:2), “işlem” (f:1), “paylaştırma” (f:1), “nesnellik” (f:1) ve “iş birliği” (f:1) ifadelerine de yer vermiştir. Öğretmen adaylarının bu ifadeleri arasında değer olmayan; “işlem”, “paylaştırma”, “nesnellik” ve “iş birliği” ifadelerinin de yer aldığı dikkat çekmektedir.

Boş teması altında, sorulan soruyu cevapsız bırakan öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda soruyu cevapsız bırakan (f:22) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

İlişkisiz teması altında, sorulan soruya ilişkisiz cevap veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda ilişkisiz cevap veren (f:22) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

2.2.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemi, “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkökul matematik dersi ile ilişkilendirilebilir buldukları değerler nelerdir?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla sınıf eğitimi öğretmen adaylarına 10 kök değer ve matematiğe özgü 5 değer birlikte verilerek “İlkökul matematik dersi içeriği düşünüldüğünde aşağıdaki değerlerden hangilerini matematik dersiyle ilişkilendirilebilir buluyorsunuz?” sorusu sorulmuştur. Soruya verilen cevaplar doğrultusunda sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi ile ilişkilendirilebilir bulduğu değerler analiz edilmiş, elde edilen bulgular ve bulguların sınıf düzeylerine göre dağılımı Tablo 15 ve Tablo 16’da sunulmuştur.

Tablo 15. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi ile ilişkilendirilebilir bulduğu değerler

Değer	Öğretmen Adayı Kodu	f
Paylaşım	ÖK1, ÖK2, ÖK4, ÖK5, ÖK6, ÖE8, ÖK9, ÖK11, ÖK12, ÖK17, ÖE18, ÖK20, ÖE21, ÖK22, ÖK23, ÖK24, ÖE26, ÖK27, ÖK28, ÖK29, ÖK30, ÖK31, ÖK32, ÖK33, ÖK34, ÖK35, ÖE37, ÖK38, ÖK39, ÖK40, ÖK41, ÖK42, ÖK43, ÖK44, ÖK45, ÖK46, ÖK47, ÖK48, ÖK49, ÖK50, ÖK51, ÖK53, ÖE54, ÖK56, ÖK58, ÖK61, ÖK64, ÖK65, ÖK67, ÖK68, ÖK69, ÖK70, ÖK72, ÖE73, ÖE74, ÖK75, ÖK77, ÖK79, ÖK80, ÖE81, ÖE83, ÖK84, ÖK85, ÖK88, ÖK89, ÖK90, ÖE91, ÖK92, ÖE93, ÖE94, ÖE95, ÖK96, ÖK97, ÖK98, ÖK99, ÖK100, ÖK101, ÖK103, ÖK104, ÖE105, ÖE106, ÖE108, ÖK109, ÖE113, ÖK114, ÖK115, ÖK117, ÖK118, ÖE119, ÖK120, ÖK121, ÖK122, ÖK123, ÖK124, ÖE127, ÖK129, ÖK130, ÖK131, ÖK133, ÖK134, ÖK135, ÖK136, ÖK138, ÖK139, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖE143, ÖK144, ÖK146, ÖK147, ÖK149, ÖK150, ÖE151, ÖE152, ÖE153, ÖE154, ÖE155, ÖE156, ÖE157, ÖK158, ÖK159, ÖK160, ÖK161, ÖK162, ÖK164, ÖK169, ÖK170, ÖK171, ÖK173, ÖK174, ÖK175, ÖK176, ÖK178, ÖK179, ÖE184, ÖK185, ÖK188, ÖK189, ÖK190, ÖK191, ÖK193, ÖE194, ÖK196, ÖK198, ÖK201, ÖE202, ÖK203, ÖK204	149
Sorumluluk	ÖK2, ÖK5, ÖK6, ÖE7, ÖK10, ÖK12, ÖK13, ÖK14, ÖE15, ÖK16, ÖK24, ÖK25, ÖE26, ÖK28, ÖK29, ÖK32, ÖK35, ÖE36, ÖE37, ÖK38, ÖK39, ÖK40, ÖK41, ÖK42, ÖK43, ÖK44, ÖK45, ÖK46, ÖK47, ÖK48, ÖK49, ÖK50, ÖK51, ÖK52, ÖK53, ÖK55, ÖK56, ÖK57, ÖK58, ÖK59, ÖK61, ÖE62, ÖE63, ÖK64, ÖK65, ÖK66, ÖK67, ÖK69, ÖK70, ÖK71, ÖK72, ÖE73, ÖK75, ÖE76, ÖK77, ÖK79, ÖE81, ÖK85, ÖK86, ÖK87, ÖK88, ÖK89, ÖE91, ÖK92, ÖE93, ÖE94, ÖK96, ÖK97, ÖK98, ÖK99, ÖK100, ÖK103, ÖE106, ÖK107, ÖK109, ÖK110, ÖK111, ÖK112, ÖE113, ÖK114, ÖK115, ÖK116, ÖK117, ÖK118, ÖE119, ÖK120, ÖK121, ÖK123, ÖK124, ÖK125, ÖK126, ÖK130, ÖK131, ÖE132, ÖK133, ÖK135, ÖK136, ÖK137, ÖK138, ÖK139, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖE143, ÖK144, ÖK145, ÖK147, ÖK149, ÖK150, ÖE152, ÖE153, ÖE154, ÖE155, ÖE156, ÖK159, ÖK161, ÖK162, ÖK164, ÖK166, ÖE167, ÖK168, ÖK169, ÖK170, ÖE172, ÖK173, ÖK175, ÖK176, ÖK178, ÖK179, ÖK180, ÖK181, ÖE182, ÖK183, ÖK186, ÖK188, ÖK190, ÖK191, ÖE192, ÖK193, ÖK196, ÖE197, ÖK198, ÖK203, ÖK206, ÖE207	145

Tablo 15 (Devam). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi ile ilişkilendirilebilir bulduğu değerler

Eşitlik	ÖK4, ÖK5, ÖK6, ÖE8, ÖK10, ÖK12, ÖE15, ÖK17, ÖE18, ÖK19, ÖK20, ÖK22, ÖK23, ÖK24, ÖE26, ÖK27, ÖK28, ÖK29, ÖK30, ÖK31, ÖK32, ÖK33, ÖK34, ÖK35, ÖK38, ÖK40, ÖK41, ÖK42, ÖK43, ÖK44, ÖK45, ÖK46, ÖK47, ÖK48, ÖK49, ÖK51, ÖK53, ÖE54, ÖK56, ÖK58, ÖK59, ÖE60, ÖK61, ÖE62, ÖE63, ÖK64, ÖK65, ÖK66, ÖK68, ÖK70, ÖK72, ÖE73, ÖE74, ÖK78, ÖK79, ÖK80, ÖE83, ÖK84, ÖK88, ÖK90, ÖE91, ÖK92, ÖE93, ÖE95, ÖK96, ÖK97, ÖK98, ÖK99, ÖK100, ÖK101, ÖK103, ÖK104, ÖE105, ÖK107, ÖE108, ÖK109, ÖK110, ÖK111, ÖK112, ÖE113, ÖK115, ÖK117, ÖK118, ÖK120, ÖK121, ÖK123, ÖK124, ÖK126, ÖE127, ÖK129, ÖK130, ÖK131, ÖE132, ÖK134, ÖK135, ÖK136, ÖK137, ÖK138, ÖK139, ÖK141, ÖK144, ÖK146, ÖK147, ÖK148, ÖK150, ÖE151, ÖE152, ÖE153, ÖE157, ÖK158, ÖK159, ÖK160, ÖK161, ÖK162, ÖK164, ÖK169, ÖK170, ÖK171, ÖK174, ÖK175, ÖK176, ÖK178, ÖK179, ÖK181, ÖE182, ÖK183, ÖE184, ÖK185, ÖK188, ÖK191, ÖE192, ÖK193, ÖE194, ÖK196, ÖK198, ÖK199, ÖK200, ÖK201, ÖE202, ÖK204, ÖK205, ÖK206, ÖE207, ÖK208	144
Sabır	ÖK2, ÖK3, ÖK4, ÖK6, ÖE7, ÖE8, ÖK9, ÖK13, ÖK14, ÖE15, ÖK17, ÖK19, ÖK20, ÖK24, ÖK25, ÖE26, ÖK28, ÖK29, ÖK32, ÖK34, ÖK35, ÖE36, ÖE37, ÖK38, ÖK39, ÖK40, ÖK42, ÖK43, ÖK44, ÖK45, ÖK46, ÖK47, ÖK49, ÖK50, ÖK51, ÖK52, ÖK53, ÖK55, ÖK56, ÖK57, ÖK58, ÖK59, ÖE60, ÖK61, ÖE62, ÖK64, ÖK65, ÖK66, ÖK67, ÖK70, ÖK71, ÖE73, ÖE74, ÖE76, ÖK78, ÖK79, ÖK82, ÖK85, ÖK86, ÖK87, ÖK88, ÖK89, ÖE91, ÖE94, ÖK96, ÖK100, ÖK103, ÖE106, ÖK107, ÖK109, ÖK110, ÖK112, ÖK114, ÖK115, ÖK117, ÖK118, ÖK112, ÖK123, ÖK124, ÖK125, ÖK126, ÖK129, ÖK130, ÖK131, ÖK133, ÖK134, ÖK135, ÖK136, ÖK137, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖK149, ÖK150, ÖE153, ÖK160, ÖK161, ÖK162, ÖK164, ÖK166, ÖE167, ÖK168, ÖK169, ÖK170, ÖE172, ÖK176, ÖK177, ÖK178, ÖK179, ÖK180, ÖK181, ÖE182, ÖK183, ÖK186, ÖK188, ÖK190, ÖK191, ÖE192, ÖE197, ÖK198, ÖK199, ÖK201, ÖK203, ÖK205, ÖK206	129
Adalet	ÖK2, ÖK3, ÖK4, ÖK5, ÖK6, ÖK10, ÖK13, ÖE18, ÖK20, ÖE21, ÖK22, ÖK23, ÖK24, ÖK25, ÖE26, ÖK27, ÖK28, ÖK29, ÖK30, ÖK34, ÖK35, ÖK40, ÖK41, ÖK42, ÖK43, ÖK44, ÖK45, ÖK47, ÖK49, ÖK50, ÖK53, ÖE54, ÖK58, ÖK59, ÖE63, ÖK64, ÖK65, ÖK66, ÖK67, ÖK70, ÖK71, ÖK75, ÖK79, ÖK80, ÖK88, ÖK89, ÖK90, ÖE91, ÖK92, ÖE24, ÖK96, ÖK92, ÖK98, ÖK100, ÖK103, ÖK104, ÖE108, ÖK109, ÖK110, ÖK111, ÖE113, ÖK114, ÖK117, ÖK120, ÖK121, ÖK123, ÖK124, ÖK125, ÖK126, ÖE127, ÖK130, ÖK131, ÖE132, ÖK133, ÖK135, ÖK137, ÖK138, ÖK139, ÖK141, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖK147, ÖK148, ÖK150, ÖE152, ÖE157, ÖK161, ÖK162, ÖK164, ÖK169, ÖK171, ÖK174, ÖK175, ÖK178, ÖK179, ÖK183, ÖK186, ÖK188, ÖE194, ÖK196, ÖK198, ÖK199, ÖK201, ÖE202	105
Öz denetim	ÖK1, ÖK2, ÖK3, ÖK4, ÖK5, ÖE8, ÖK9, ÖK12, ÖK13, ÖK14, ÖK19, ÖK24, ÖE26, ÖK29, ÖK32, ÖK35, ÖE37, ÖK38, ÖK43, ÖK44, ÖK45, ÖK46, ÖK48, ÖK49, ÖK50, ÖK51, ÖK55, ÖK56, ÖK58, ÖE60, ÖK61, ÖE62, ÖK64, ÖK65, ÖK67, ÖK69, ÖK70, ÖK71, ÖE73, ÖK75, ÖK78, ÖK82, ÖK84, ÖK85, ÖK86, ÖK88, ÖE95, ÖK86, ÖK99, ÖK103, ÖK104, ÖE106, ÖE108, ÖK109, ÖK110, ÖK111, ÖK114, ÖK117, ÖK118, ÖE119, ÖK120, ÖK121, ÖK123, ÖK124, ÖK125, ÖK126, ÖK129, ÖK130, ÖE132, ÖK134, ÖK135, ÖK136, ÖK139, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖE143, ÖK144, ÖK145, ÖK148, ÖK149, ÖE152, ÖE153, ÖE154, ÖE156, ÖK161, ÖK162, ÖE167, ÖK168, ÖK170, ÖK171, ÖE172, ÖK176, ÖK178, ÖE184, ÖK186, ÖK188, ÖE192, ÖK193, ÖK200, ÖK203, ÖK204, ÖK205	103
Yardıms severlik	ÖK2, ÖE7, ÖK12, ÖK23, ÖK35, ÖK41, ÖK42, ÖK44, ÖK45, ÖK50, ÖK51, ÖK53, ÖK55, ÖK59, ÖK65, ÖK67, ÖK71, ÖE73, ÖK75, ÖK77, ÖK80, ÖE81, ÖK85, ÖK88, ÖK96, ÖK97, ÖK100, ÖK103, ÖE105, ÖK109, ÖK110, ÖK118, ÖE118, ÖK120, ÖK121, ÖK123, ÖK124, ÖK125, ÖK126, ÖE132, ÖK135, ÖK136, ÖK137, ÖK138, ÖK139, ÖK141, ÖK142, ÖE143, ÖK146, ÖE153, ÖK158, ÖK161, ÖK164, ÖK169, ÖK171, ÖK175, ÖK179, ÖE192, ÖK193, ÖE194, ÖE197, ÖK198, ÖE202, ÖK203	64

Tablo 15 (Devam). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi ile ilişkilendirilebilir bulduğu değerler

Dürüstlük	ÖK2, ÖK6, ÖK12, ÖK22, ÖK29, ÖK30, ÖK35, ÖE37, ÖK44, ÖK45, ÖK49, ÖK51, ÖK53, ÖK55, ÖK57, ÖK58, ÖK59, ÖK61, ÖK64, ÖK65, ÖK67, ÖK71, ÖE74, ÖK75, ÖK78, ÖE81, ÖK88, ÖK89, ÖK92, ÖK96, ÖK100, ÖK103, ÖE105, ÖE106, ÖK109, ÖK110, ÖK117, ÖK123, ÖK125, ÖK126, ÖK131, ÖE132, ÖK135, ÖK136, ÖK138, ÖK141, ÖK142, ÖK145, ÖK146, ÖK147, ÖK148, ÖK150, ÖE153, ÖE154, ÖK161, ÖK170, ÖK178, ÖK183, ÖE192, ÖE194, ÖE197, ÖE202, ÖK203	63
Saygı	ÖK2, ÖK6, ÖK23, ÖK24, ÖK29, ÖK35, ÖK44, ÖK45, ÖK48, ÖK49, ÖK51, ÖK55, ÖK56, ÖK58, ÖK59, ÖK64, ÖK65, ÖK71, ÖK75, ÖK78, ÖK88, ÖK89, ÖE91, ÖK96, ÖK97, ÖK103, ÖE106, ÖK109, ÖK110, ÖK111, ÖK114, ÖK117, ÖE119, ÖK122, ÖK123, ÖK124, ÖK125, ÖK130, ÖE132, ÖK135, ÖK136, ÖK137, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖK144, ÖK145, ÖK146, ÖK147, ÖE153, ÖK161, ÖK162, ÖK171, ÖK173, ÖK178, ÖK179, ÖE192, ÖK199, ÖK201, ÖK203	61
Esneklik	ÖK2, ÖK4, ÖK5, ÖK13, ÖK14, ÖK19, ÖK25, ÖK33, ÖK34, ÖK35, ÖE37, ÖK39, ÖK44, ÖK49, ÖK51, ÖK53, ÖE54, ÖK55, ÖK57, ÖK58, ÖE60, ÖK61, ÖE62, ÖK65, ÖE83, ÖK85, ÖK92, ÖE95, ÖK96, ÖK97, ÖK103, ÖE105, ÖE106, ÖK109, ÖK110, ÖK115, ÖK118, ÖE119, ÖK123, ÖK133, ÖK136, ÖK137, ÖK139, ÖK140, ÖE143, ÖK144, ÖE152, ÖK159, ÖK161, ÖE172, ÖK180, ÖE184, ÖK199, ÖK200, ÖK203, ÖK206	56
Estetik	ÖK1, ÖK2, ÖE7, ÖK14, ÖK22, ÖK25, ÖE26, ÖK28, ÖK35, ÖE36, ÖE37, ÖK49, ÖK50, ÖK51, ÖE60, ÖK68, ÖK79, ÖK82, ÖK84, ÖE93, ÖE95, ÖK98, ÖK99, ÖK101, ÖE102, ÖK104, ÖE106, ÖK109, ÖK110, ÖK114, ÖK116, ÖK120, ÖK121, ÖE127, ÖK129, ÖK132, ÖK136, ÖK139, ÖK142, ÖE154, ÖE156, ÖK160, ÖK161, ÖK162, ÖE167, ÖK169, ÖE172, ÖK176, ÖK180, ÖK191, ÖE194, ÖK200, ÖK201, ÖK204, ÖK205, ÖK206	56
Sevgi	ÖK2, ÖK6, ÖK12, ÖK23, ÖK35, ÖK42, ÖK44, ÖK45, ÖK48, ÖK49, ÖK58, ÖK59, ÖK65, ÖK71, ÖE73, ÖK75, ÖK85, ÖE91, ÖE94, ÖK96, ÖK97, ÖK100, ÖK103, ÖK109, ÖK110, ÖK117, ÖE119, ÖK120, ÖK123, ÖK124, ÖK125, ÖE132, ÖK133, ÖK135, ÖK137, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖK144, ÖE153, ÖK161, ÖK164, ÖK171, ÖK178, ÖK179	45
Dostluk	ÖK2, ÖE21, ÖK23, ÖK25, ÖK35, ÖK41, ÖK42, ÖK44, ÖK45, ÖK53, ÖK66, ÖK71, ÖK75, ÖK96, ÖK100, ÖK103, ÖK109, ÖK117, ÖK120, ÖK122, ÖK123, ÖK124, ÖK125, ÖK136, ÖK144, ÖE153, ÖK161, ÖK171, ÖK174, ÖK175, ÖK178, ÖK179, ÖK203	33
Vatanseverlik	ÖK2, ÖK44, ÖK45, ÖK59, ÖK71, ÖK75, ÖK78, ÖE81, ÖK103, ÖK109, ÖK114, ÖE119, ÖK120, ÖK123, ÖK124, ÖK125, ÖE132, ÖK141, ÖK142, ÖK145, ÖK150, ÖK161, ÖK179	23
Boş	ÖE187	1

Tablo 15 incelendiğinde, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi ile ilişkilendirilebilir buldukları değerlerin frekansa göre sıralaması şöyledir: 1. sırada “paylaşım” (f:149), 2. sırada “sorumluluk” (f:145), 3. sırada “eşitlik” (f:144), 4. sırada “sabır” (f:129), 5. sırada “adalet” (f:105), 6. sırada “öz denetim” (f:103), 7. sırada “yardımseverlik” (f:64), 8. sırada “dürüstlük” (f:63), 9. sırada “saygı” (f:61), 10. sırada “esneklik” ve “estetik” (f:56), 11. sırada “sevgi” (f:45), 12. sırada “dostluk” (f:33) ve 13. sırada “vatanseverlik” (f:23) değeri yer almaktadır. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersiyle en çok “paylaşım” (f:149), “sorumluluk” (f:145) ve “eşitlik” (f:144) değerlerini en az “dostluk” (f:33) ve “vatanseverlik” (f:23) değerlerini ilişkilendirilebilir buldukları görülmektedir.

Matematiğe özgü değerlere ait bulgular incelendiğinde, “paylaşım” (f:149) ve “eşitlik” (f:144) değerlerinin matematik dersiyle en fazla ilişkilendirilen değerlerden olduğu ve *esneklik* (f:56) ve *estetik* (f:56) değerlerinin matematik dersiyle en az ilişkilendirilen değerler arasında olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca “adalet” (f:105) değerinin hem bir kök değer hem de matematiğe özgü bir değer olarak yüksek frekansa sahip değerlerden olduğu ve matematik dersi ile 5. sırada ilişkilendirildiği görülmektedir.

Tablo 16. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi ile ilişkilendirilebilir bulduğu değerlerin sınıf düzeylerine göre dağılımı

Değer	1. sınıf		2. sınıf		3. sınıf		4. sınıf		Toplam	
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%
Adalet	22	20,9	16	15,2	33	31,4	34	32,3	105	100
Dostluk	6	18,1	6	18,1	10	30,3	11	33,3	33	100
Dürüstlük	8	12,6	8	12,6	24	38	23	36,5	63	100
Esneklik	12	21,4	7	12,5	19	33,9	18	32,1	56	100
Estetik	11	19,6	12	21,4	15	26,7	18	32,1	56	100
Eşitlik	27	18,75	29	20,1	45	31,25	43	29,8	144	100
Özdenetim	17	16,5	17	16,5	33	32	36	34,9	103	100
Paylaşım	31	20,8	23	15,4	48	32,2	47	31,5	149	100
Sabır	25	19,3	26	20,1	42	32,5	35	27,1	128	100
Saygı	6	9,8	8	13,1	20	32,7	27	44,2	61	100
Sevgi	5	11,1	3	6,6	18	40	19	42,2	45	100
Sorumluluk	23	15,8	27	18,6	49	33,7	46	31,7	145	100
Vatanseverlik	1	4,3	1	4,3	8	34,7	13	56,5	23	100
Yardımseverlik	6	9,3	11	17,1	22	34,3	25	39	64	100

Tablo 16’da sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi ile ilişkilendirilebilir buldukları değerler sınıf düzeyleri bazında incelenmiş ve değerlerin dağılımı verilmiştir. Tabloya göre sınıf düzeylerine göre matematik dersiyle en fazla ilişkili bulunan değerler şöyledir: 1. sınıflar “paylaşım” (f:31), 2. sınıflar “eşitlik” (f:29), 3. sınıflar “sorumluluk” (f:49) ve “paylaşım” (f:48), 4. sınıflar ise 3. sınıflar gibi “paylaşım” (f:47) ve “sorumluluk” (f:46) değerlerini en fazla ilişkili bulmaktadır. Öğretmen adaylarının matematik dersiyle en fazla ilişkilendirdiği değerler sınıf düzeylerinin artış göstermesiyle farklılık göstermemiş ve her sınıf düzeyinde en fazla ilişki “paylaşım”, “sorumluluk” ve “eşitlik” değerleriyle kurulmuştur.

Tablo değerler özelinde incelendiğinde adalet, dostluk, estetik, öz denetim, saygı, sevgi, vatanseverlik ve yardımseverlik değerlerini en fazla 4. sınıflar matematik dersiyle ilişkilendirirken dürüstlük, esneklik, eşitlik, paylaşım, sabır ve sorumluluk değerlerini en fazla 3. sınıflar matematik dersiyle ilişkilendirmiştir. Tabloya göre 1 ve 2. sınıfların diğer sınıf düzeylerine göre en fazla ilişkilendirdiği değer bulunmadığı dikkat çekmektedir.

2.2.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın beşinci alt problemi, “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkokul matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına yönelik görüşleri ve nedenleri nelerdir?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla sınıf eğitimi öğretmen adaylarına “İlkokul matematik dersinde genel olarak değerler eğitimi yapılabileceğini düşünüyor musunuz? Görüşlerinizi nedenleriyle açıklayınız.” sorusu sorulmuştur.

Soruda öğretmen adaylarından matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına yönelik görüşlerine dair evet ve hayır kısa cevapları istenmiştir. Verilen kısa cevaplar değişkenlere göre analiz edilmiş ve Tablo 17’de verilmiştir. Soruya verilen cevapların nedenleri ise ayrı bir şekilde analiz edilmiş ve Tablo 18’de verilmiştir.

Tablo 17. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına yönelik görüşleri ve görüşlerin değişkenlere göre dağılımı

		Evet		Hayır		Boş		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Toplam katılımcı		159	76,4	43	20,7	6	2,9	208	100
Cinsiyet	Kadın	128	80,5	30	18,9	1	0,6	159	100
	Erkek	31	63,3	13	26,5	5	10,2	49	100
Sınıf düzeyi	1. sınıf	29	72,5	10	25	1	2,5	40	100
	2. sınıf	31	70,5	11	25	2	4,5	44	100
	3. sınıf	45	71,4	16	25,4	2	3,2	63	100
	4. sınıf	54	88,5	6	9,8	1	1,6	61	100
Değerler eğitimi ile ilgili	Alan	100	78,1	24	18,8	4	3,1	128	100
ders alma durumu	Almayan	59	73,8	19	23,8	2	2,5	80	100
Matematik öğretimi dersi	Alan	104	76,5	29	21,3	3	2,2	136	100
alma durumu	Almayan	55	76,4	14	19,4	3	4,2	72	100
Matematik öğretim	İnceleyen	63	81,8	11	14,3	3	3,9	77	100
programını inceleme	İncelemeyen	96	73,3	32	24,4	3	2,3	131	100
durumu									

Tablo 17 incelendiğinde, araştırmada toplam katılımcı sayısının 208 olduğu ve bu katılımcılardan 6 kişinin soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir. Soruyu yanıtlayan 202 katılımcının 159'u (%76) “evet” diyerek matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği, 43'ü (%20) “hayır” diyerek matematik dersinde değerler eğitimi yapılamayacağı yanıtını vermiştir. Öğretmen adaylarının %76'sının *matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği* görüşüne sahip olduğu dikkat çekmektedir.

Soruya verilen cevaplar *cinsiyet* değişkeni açısından incelendiğinde: kadın katılımcıların %80'lik dilimle 128'inin evet, %18'lik dilimle 30'unun hayır cevabını; erkek katılımcıların %63'lük dilimle 31'inin evet, %26'lık dilimle 13'ünün hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki cinsiyette de soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların evet deme yüzdelerinin (%80) erkek katılımcılara göre (%63) daha yüksek; erkek katılımcıların hayır deme yüzdelerinin (%26) kadın katılımcılara göre (%18) daha yüksek olduğu görülmekte ve kadınların erkeklere oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği görüşüne sahip olduğu dikkat çekmektedir.

Soruya verilen cevaplar *sınıf düzeyi* değişkeni açısından incelendiğinde: 1. sınıfların %72'lik dilimle 29'unun evet, %25'lik dilimle 10'unun hayır cevabını; 2. sınıfların %70'lik dilimle 31'inin evet, %25'lik dilimle 11'inin hayır cevabını; 3. sınıfların %71'lik dilimle 45'inin evet, %25'lik dilimle 16'sının hayır cevabını; 4. sınıfların %88'lik dilimle 54'ünün evet, %9'luk dilimle 6'sının hayır cevabını verdiği görülmektedir. Tüm sınıf düzeylerinde soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. 1. sınıf (%72), 2. sınıf (%70) ve 3. sınıfların (%71) evet cevabı verme yüzdelerinin birbirine yakın değerler aldığı; sınıf düzeyleri arasında en yüksek evet cevabı verme yüzdesinin (%88)'lik dilimle 4. sınıflara ait olduğu görülmektedir. 4. sınıfların diğer 3 sınıf düzeyine oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği görüşüne sahip olduğu dikkat çekmektedir.

Soruya verilen cevaplar *değerler eğitimi ile ilgili ders alma* durumu açısından incelendiğinde: değerler eğitimi ile ilgili ders alan öğretmen adaylarının %78'lik dilimle 100'ünün evet, %18'lik dilimle 24'ünün hayır cevabını; değerler eğitimi ile

ilgili ders almayan öğretmen adaylarının %73'lük dilimle 59'unun evet, %23'lük dilimle 19'unun hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki durumda da soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Değerler eğitimi ile ilgili ders alan öğretmen adaylarının evet deme yüzdelерinin (%78), ders almayan öğretmen adaylarına göre (%73) daha yüksek olduğu ve yüzdelерin birbirine yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir. Değerler eğitimiyle ilgili ders alan öğretmen adayları, ders almayan öğretmen adaylarına oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği görüşüne sahiptir.

Soruya verilen cevaplar *matematik öğretimi dersi alma* durumu açısından incelendiğinde: matematik öğretimi dersi alan öğretmen adaylarının %76'lık dilimle 104'ünün evet, %21'lik dilimle 29'unun hayır cevabını; matematik öğretimi dersi almayan öğretmen adaylarının %76'luk dilimle 55'inin evet, %19'luk dilimle 14'ünün hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki durumda da soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Matematik öğretimi dersi alan öğretmen adaylarının evet deme yüzdeleri (%76) ile dersi almayan öğretmen adaylarının (%76) yüzdelерinin aynı olduğu ve matematik öğretimi dersi alma durumunun öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceğine yönelik görüşlerini etkilemediği dikkat çekmektedir.

Soruya verilen cevaplar *matematik öğretim programını inceleme* durumu açısından incelendiğinde: matematik öğretim programını inceleyen öğretmen adaylarının %81'lik dilimle 63'ünün evet, %14'lük dilimle 11'inin hayır cevabını; matematik öğretim programını incelemeyen öğretmen adaylarının %73'lük dilimle 96'sının evet, %24'lük dilimle 32'sinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki durumda da soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Matematik öğretim programını inceleyen öğretmen adaylarının evet deme yüzdelерinin (%81), programı incelemeyen öğretmen adaylarına göre (%73) daha yüksek olduğu görülmektedir. Matematik öğretim programını inceleyen öğretmen adaylarının, programı incelemeyen öğretmen adaylarına oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği görüşüne sahip olması dikkat çekmektedir.

Tablo 18. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına yönelik görüşleri ve nedenleri

Tema	Kod	Öğretmen Adayı Kodu	f	
Evet		ÖK4, ÖK12, ÖK22, ÖK55, ÖK56, ÖK57, ÖE60, ÖK61, ÖK65, ÖK72, ÖK75, ÖE81, ÖK92, ÖE93, ÖK112, ÖK128, ÖK149, ÖE151, ÖE156, ÖE182, ÖK185, ÖK193, ÖE194, ÖK195, ÖE202, ÖK203	26	67
	Yapılabilir	Problemler	ÖK5, ÖK42, ÖK45, ÖK47, ÖK51, ÖK53, ÖK66, ÖK70, ÖK80, ÖK84, ÖK98, ÖK104, ÖE113, ÖK120, ÖK121, ÖK124, ÖK138, ÖK148, ÖK160, ÖK164, ÖK165, ÖK169, ÖK176, ÖK181	24
		Bölme işlemi	ÖK20, ÖK31, ÖK46, ÖK99, ÖK104, ÖK120, ÖK147, ÖK150, ÖK159, ÖK162	10
		Kesirler	ÖK116, ÖK137, ÖK158, ÖK162, ÖK164	5
		Geometrik şekiller	ÖK50	1
		Paralar	ÖK160	1
		Değerlerin her derste kullanabilir olması	ÖK6, ÖE15, ÖK19, ÖK27, ÖK35, ÖK37, ÖK65, ÖK67, ÖK69, ÖK71, ÖK89, ÖE95, ÖK96, ÖK114, ÖK123, ÖK129, ÖK136, ÖK141, ÖE143, ÖK145, ÖK161, ÖK170, ÖK175, ÖK183, ÖK191, ÖK199, ÖK201	27
		Değerlerin hayatla ilişkili olması	ÖK23, ÖK39, ÖK43, ÖK48, ÖK68, ÖK86, ÖE105, ÖK118, ÖK123, ÖK126, ÖK135, ÖK139, ÖK146, ÖE152, ÖK166, ÖK168, ÖK174, ÖK190	18
		Değerlerin gizil/örtük yolla öğretilmesi	ÖK66, ÖK71, ÖE81, ÖK88, ÖK109, ÖK110, ÖK112, ÖK115, ÖK117, ÖE119, ÖK131, ÖK141, ÖK142, ÖK144, ÖE157, ÖK163	16
		Yapılmalı/gerekli	ÖE7, ÖK24, ÖK25, ÖK64, ÖK68, ÖK79, ÖK96, ÖK125, ÖK180, ÖK196	10
		Paylaşım, eşitlik, adalet değerlerinin eğitimi için en uygun ders olması	ÖE18, ÖE26, ÖK30, ÖK38, ÖK40, ÖK41, ÖK58	7
	Diğer	Matematiğin sayılardan ibaret olmaması	ÖK57, ÖK64	2
		Öğretim programında yer alması	ÖK4	1
	Boş		ÖK13, ÖK14, ÖE73, ÖK77, ÖK111, ÖK198	6

Tablo 18 (Devam). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına yönelik görüşleri ve nedenleri

Hayır	Matematik dersi ile değerler eğitimini ilişkili bulmama	ÖK2, ÖE8, ÖK11, ÖK16, ÖE33, ÖE36, ÖE62, ÖE74, ÖE76, ÖE94, ÖE101, ÖE102, ÖK107, ÖK122, ÖK130, ÖK134, ÖK177, ÖK186, ÖK204, ÖK205, ÖK206, ÖE207, ÖK208	23
	Matematik dersinin akademik boyutuyla ilgilenilmesi	ÖK3, ÖK9, ÖK28, ÖE62, ÖK85, ÖK189	6
	Kişisel gerekçeler	ÖK49, ÖK59, ÖE63, ÖK87, ÖK178	5
	Matematik ders konularının yoğun olması	ÖK52, ÖK100	2
	Diğer		
	Detaylı yapılamaması	ÖK97	1
	Öğrencilerin matematik dersine ön yargılı olması	ÖK34	1
	Boş	ÖK10, ÖE106, ÖK188, ÖE192	4
Bilmiyorum		ÖE155	1
Boş		ÖK1, ÖE83, ÖE91, ÖE127, ÖE172, ÖE187	6
İlişkisiz		ÖK17, ÖE21, ÖK22, ÖK29, ÖK32, ÖK44, ÖK82, ÖK90, ÖK103, ÖE108, ÖE132, ÖK133, ÖK140, ÖE153, ÖE154, ÖE167, ÖK171, ÖK173, ÖK179, ÖE184, ÖE197, ÖK200	22

Tablo 18’de sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına yönelik görüşleri ve nedenlerine ait bulgulara yer verilmiştir. Tabloda bulgular “evet”, “hayır”, “bilmiyorum”, “boş” ve “ilişkisiz” olmak üzere 5 tema şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Frekansı az olan ve mevcut temalara yerleştiremeyen kodların bulunduğu *diğer* teması bu tabloda bir kod olarak “evet” ve “hayır” teması içerisinde sunulmuştur. Ayrıca tabloda “yapılabilir” kodu içerisinde anlamsal olarak birbiriyle ilişkili ifadeler bir araya getirilerek alt kodlar oluşturulmuş ve “yapılabilir” kodu daha ayrıntılı bir şekilde kategorilere ayrılarak sunulmuştur. Bu temalar arasında en fazla “evet” temasına ait frekansa ulaşılmıştır.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği görüşlerine dair nedenleri incelendiğinde “evet” teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “yapılabilir” (f:67), “değerlerin

her derste kullanabilir olması” (f:27), “değerlerin hayatla ilişkili olması” (f:18), “değerlerin gizil/örtük yolla öğretilmesi” (f:16), “yapılmalı/gerekli” (f:10) ve “paylaşım, eşitlik, adalet değerlerinin eğitimi için en uygun ders olması” (f:7) şeklindedir. Tabloda “yapılabilir” kodu içerisinde öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceğine dair kısa örnek ifadeler (f:26) ve matematik dersinde değerler eğitiminin hangi matematik konularında yapılabileceğine dair verilen örnek ifadeler yer almaktadır. Matematik dersinde değerler eğitiminin hangi matematik konularında yapılabileceğine dair verilen örnek ifadeler kendi içlerinde “problemler” (f:24), “bölme işlemi” (f:10), “kesirler” (f:5), “geometrik şekiller” (f:1), ve “paralar” (f:1) şeklinde kategorize edilerek verilmiştir. Ayrıca “matematiğin sayılardan ibaret olmaması” (f:2) ve “öğretim programında yer alması” (f:1) kodlarına ulaşılmış ve bu kodlar “diğer” kodu içinde sunulmuştur. Soruya evet cevabı verip nedeni hakkında açıklama yapmayan öğretmen adayları “evet” teması içerisinde yer alan “boş” (f:6) kodu içinde sunulmuştur. Tabloda görüldüğü üzere “*yapılabilir*” (f:67) kodu bu tema altında en fazla frekans değerine sahip kod olmakla birlikte tablonun tüm kodları arasında en yüksek frekansa sahip koddur.

Evet teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Disiplinlerarası bir yaklaşımla, diğer derslerdeki konulardan yararlanarak matematikte de değer eğitimi yapılabilir.” (Yapılabilir, ÖK72)
- “Matematiği soyuttan somuta taşıdığımızda ve gündelik yaşam ile ilişkilendirdiğimizde değerler eğitimi yapabiliriz.” (Yapılabilir, ÖE81)
- “Yapılabilir. Çünkü matematik dersinde öğretmen birçok problem yazıyor. Bu problemlere bu değerleri yedirip çocuklara bu değerleri hissettirebilir.” (Yapılabilir/Problemler, ÖK42)
- “Hazırlanan problem durumları, örnek olaylar, drama çalışmaları ile hem matematik eğitimi hem de değer eğitimi verilebilir.” (Yapılabilir/Problemler, ÖK124)
- “Paylaşım değerini matematik dersinde bölme de gösterebiliriz.” (Yapılabilir/Bölme işlemi, ÖK46)

- “Matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceğini düşünüyorum. Çünkü zaten değerler teorik bir bilgi gibi kazandırılmaya çalışılmamalıdır bu nedenle belli daha doğrusu uygun kazanımlarla ilişkilendirilerek öğrenciye kazandırılmaya çalışılmalıdır. Örneğin bölme işlemi kazanımı ile ‘paylaşım’ ilişkilendirilebilir, ‘adaletli’ olmak ilişkilendirilebilir.” (Yapılabilir/Bölme işlemi, ÖK147)
- “Öğrencilere konularla ilişkili olarak değerlerin aktarılabilceğini düşünüyorum. Örneğin matematikte kesirleri işleyen bir öğretmen eşitlik kavramına üstü kapalı değinebilir.” (Yapılabilir/Kesirler, ÖK137)
- “Yapılabilceğini ancak yapılmadığını düşünüyorum. Genel olarak öğrencilere teorik bilgiler verildiğini düşünüyorum. Geometrik şekiller ile estetik değeri kazandırılabilir.” (Yapılabilir/Geometrik şekiller, ÖK50)
- “Çünkü değerler eğitimi belli bir dersten ibaret olamaz. Her alanda, her derste değerler eğitimi yapılabilir.” (Değerlerin her derste kullanılabilir olması, ÖK19)
- “Her derste değer eğitimi yapılabileceğini düşünüyorum. Ahlak, her dersin temelinde olmalı.” (Değerlerin her derste kullanılabilir olması, ÖK129)
- “Matematik dersi hayattan soyut bir ders değildir. Hayatın içinde olan değerlerden de soyutlanamaz. Birtakım değerlerimizi matematik içerisinde vermemiz gereklidir.” (Değerlerin hayatla ilişkili olması, ÖK135)
- “Çünkü matematik dersi günlük hayatımızın her köşesinde karşımıza çıkmaktadır. Bu yüzden matematik dersinde değer öğretimi yapılabilir. Örneğin eşitlik, adalet vb. değerler matematik dersi konularıyla doğrudan ilişkilendirilebilir.” (Değerlerin hayatla ilişkili olması, ÖK139)
- “Değerler eğitimi çoğu derste olabileceği gibi matematik dersinde de örtük eğitim şeklinde verilebilir.” (Değerlerin gizil/örtük yolla öğretilmesi, ÖK110)

- “Değerler eğitiminin sadece ders bazında ele alınmaması gerektiğini düşünüyorum. Örtük olarak da kök değerlerimizi öğrencilere hissettirmeliyiz.” (Değerlerin gizil/örtük yolla öğretilmesi, ÖK117)
- “İlkokul matematik dersinde değerler eğitimi yapılmalı çünkü bu değerler çocuklara en başta aşılırsa daha sağlıklı, güzel ve düzenli bir şekilde ilerler.” (Yapılmalı/gereklidir, ÖK24)
- “Sadece Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler derslerinde değerler eğitiminin verilmesini yeterli bulmuyorum. Çocuklara değerler diğer sayısal derslerde de aktarılmalı. Unutturulmamalı.” (Yapılmalı/gereklidir, ÖK68)
- “Her alanda değer eğitimi verilmelidir. Matematik alanında da paylaşım, eşitlik gibi kavramlar hem günlük hayatımızda hem de matematik içerisinde bulunan kavramlar. Bunun için öğretilmelidir.” (Paylaşım, eşitlik, adalet değerlerinin eğitimi için en uygun ders olması, ÖK40)

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılamayacağı görüşlerine dair nedenleri incelendiğinde “*hayır*” teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “matematik dersi ile değerler eğitimi ilişkili bulmama” (f:23), “matematik dersinin akademik boyutuyla ilgilenilmesi” (f:6), “kişisel gerekçeler” (f:5) ve “matematik ders konularının yoğun olması” (f:2) şeklindedir. Ayrıca “detaylı yapılamaması” (f:1) ve “öğrencilerin matematik dersine ön yargılı olması” (f:1) kodlarına ulaşılmış ve bu kodlar “diğer” kodu içinde sunulmuştur. Soruya hayır cevabı verip nedeni hakkında açıklama yapmayan öğretmen adayları “*hayır*” teması içerisinde yer alan “boş” (f:4) kodu içinde sunulmuştur. Tabloda görüldüğü üzere “matematik dersi ile değerler eğitimi ilişkili bulmama” (f:23) kodu bu tema altında en fazla frekans değerine koddur.

Hayır teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Değer eğitimi daha çok hayat bilgisi, sosyal bilgiler ile ilişkilendirilebilir diye düşünüyorum.” (Matematik dersi ile değerler eğitimi ilişkili bulmama, ÖK130)
- “Matematiğin değerlerimizle alakalı olduğunu düşünmüyorum.” (Matematik dersi ile değerler eğitimi ilişkili bulmama, ÖK208)

- “Aslında yapılabilir. Ancak günümüz müfredatında matematik sadece soru çözümü üzerine odaklandığı ve sınavlarda sadece soruları doğru çözüme odaklı olduğu için olmaz.” (Matematik dersinin akademik boyutuyla ilgilenilmesi, ÖK85)
- “Şu an kendimi yeterli hissedemiyorum. Almam gereken bilgiler olduğunu biliyorum ve onlardan sonra değerler eğitimi yapabilirim.” (Kişisel gerekçeler/ ÖK178)
- “Çünkü matematik dersinin içeriği zaten çok yoğun olduğu için bunu yapabileceğimi düşünmüyorum.” (Matematik ders konularının yoğun olması, ÖK100)
- “Matematik dersinin doğrudan sayısal bir ders olması sebebiyle değerler vurgulanabilir, fakat değerler eğitimi detaylı olarak yapılamaz.” (Detaylı yapılamaması, ÖK97)

Bilmiyorum teması altında, sorulan soruya bilmiyorum cevabını veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda bilmiyorum cevabı veren (f:1) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

Boş teması altında, sorulan soruyu cevapsız bırakan öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda soruyu cevapsız bırakan (f:6) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

İlişkisiz teması altında, sorulan soruya ilişkisiz cevap veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda ilişkisiz cevap veren (f:22) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

2.2.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemi, “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkökul matematik dersi bünyesinde değerleri kazandırmak için yapmayı planladıkları etkinlikler nelerdir?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla sınıf eğitimi öğretmen adaylarına “İlkokul matematik dersinde değerleri kazandırmak için ne tür etkinlikler yapmayı planlıyorsunuz? Örneklerle açıklayınız.” sorusu sorulmuştur. Soruya verilen cevaplar doğrultusunda sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi için yapmayı planladıkları etkinlikler analiz edilmiş ve elde edilen bulgular Tablo 19’da sunulmuştur.

Tablo 19. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi için yapmayı planladıkları etkinlikler

Tema	Kod	Öğretmen Adayı Kodu	f
Yöntem/Teknik	Gurup çalışması	ÖK3, ÖK43, ÖK53, ÖK55, ÖK56, ÖK57, ÖK61, ÖK64, ÖK77, ÖK85, ÖK92, ÖE94, ÖK98, ÖE102, ÖK109, ÖK122, ÖK139, ÖK140, ÖK141, ÖK142, ÖE143, ÖK144, ÖE153, ÖK161, ÖK163, ÖK165, ÖE172, ÖK175, ÖK178, ÖK191, ÖK193, ÖK198, ÖK200	33
	Oyun/Eğitsel oyun	ÖK3, ÖK14, ÖK17, ÖK19, ÖE26, ÖK40, ÖK45, ÖE63, ÖK88, ÖK137, ÖK139, ÖK161, ÖK168, ÖK174, ÖK176, ÖK179	16
	Drama	ÖK66, ÖK77, ÖE81, ÖK103, ÖK104, ÖK121, ÖK124, ÖK126, ÖK133, ÖK141, ÖK147, ÖE153, ÖK160, ÖK162, ÖK164, ÖK168	16
	Örtük/Gizil öğretim	ÖK64, ÖK112, ÖK115, ÖE157, ÖK160, ÖK178, ÖK180, ÖK181, ÖK186	9
	Akran öğretimi	ÖK2, ÖK55, ÖK69, ÖE119, ÖE156, ÖK188, ÖK190, ÖK203	8
	Örnek olay	ÖK66, ÖK67, ÖK126, ÖE153, ÖK162, ÖK165	6
	Video	ÖK14, ÖK139	2
	Yaparak yaşayarak öğrenme	ÖK25	1
	Değer analizi	ÖE108	1
	Gerçek nesne paylaşımı	ÖE18, ÖK19, ÖK23, ÖK24, ÖK30, ÖK31, ÖE33, ÖK40, ÖK46, ÖK48, ÖK51, ÖK66, ÖK70, ÖK72, ÖE74, ÖE94, ÖK99, ÖE105, ÖK138, ÖE151, ÖK158, ÖK169, ÖK170, ÖK171, ÖK195, ÖE202	26
Somut yaşantı/ Somutlaştırma	Materyal	ÖK5, ÖK20, ÖE26, ÖK27, ÖK31, ÖK47, ÖE54, ÖK118, ÖK120, ÖK128, ÖK137, ÖK139, ÖK164, ÖK179	14
	Afiş hazırlatma	ÖK97	1
Matematik ders konuları	Problemler ile ilgili etkinlikler (Problemleri değer konulu hazırlama)	ÖK22, ÖK29, ÖK30, ÖK41, ÖK42, ÖK45, ÖK51, ÖK64, ÖK67, ÖK68, ÖK72, ÖK78, ÖK80, ÖK84, ÖK90, ÖK100, ÖK104, ÖE113, ÖK124, ÖK125, ÖK134, ÖK142, ÖK145, ÖK146, ÖK148, ÖK149, ÖE151, ÖE154, ÖE157, ÖK161, ÖK169, ÖK173, ÖK175, ÖK176, ÖK181, ÖK189, ÖK205	37

Tablo 19 (Devam). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi için yapmayı planladıkları etkinlikler

	Bölme işlemi ile ilgili etkinlikler	ÖK6, ÖK20, ÖK23, ÖK31, Ö46, ÖK48, ÖK66, ÖK72, ÖK99, ÖE108, ÖK125, ÖK131, ÖK138, ÖK144, ÖK146, ÖK150, ÖE151, ÖK159, ÖK162, ÖK169, ÖK170, ÖK185	22
	Kesirler ile ilgili etkinlikleri	ÖK5, ÖK51, ÖE74, ÖK88, ÖE94, ÖK115, ÖK137, ÖK158, ÖK162	9
	Toplama-çıkarma işlemi ile ilgili etkinlikler	ÖE63, ÖK159, ÖE182, ÖE194	4
	Geometrik şekillerle ilgili etkinlikler	ÖK23, ÖK28	2
	Çarpma işlemi ile ilgili etkinlikler	ÖK146	1
Diğer	Değer özelinde etkinlikler	ÖK4, ÖK50, ÖK57, ÖE62, ÖK64, ÖK65, ÖK82, ÖK86, ÖE93, ÖK96, ÖK97, ÖK114, ÖK117, ÖK123, ÖK136, ÖK140, ÖK145, ÖK165, ÖE182, ÖE192, ÖK199	21
	Sınıf içi görev verme	ÖK45, ÖK61	2
	Eşit söz hakkı verme	ÖK45	1
	Disiplinler arası etkinlikler	ÖK87	1
Bilmiyorum		ÖK9, ÖK10, ÖK11, ÖK16, ÖK49, ÖK58, ÖK59, ÖE60, ÖE73, ÖE76, ÖK89, ÖE95, ÖK116, ÖK135, ÖE155, ÖE184, ÖK196, ÖK201, ÖK204	19
Boş		ÖK1, ÖK75, ÖE83, ÖE91, ÖE101, ÖK110, ÖK111, ÖE127, ÖK130, ÖE132, ÖE187, ÖK208	12
İlişkisiz		ÖE7, ÖE8, ÖK12, ÖK13, ÖK14, ÖE15, ÖK17, ÖE21, ÖK32, ÖK34, ÖK35, ÖK36, ÖK37, ÖK38, ÖK39, ÖK44, ÖK52, ÖK71, ÖK79, ÖE106, ÖK128, ÖK129, ÖE152, ÖK166, ÖE167, ÖK177, ÖK183, ÖK195, ÖE197, ÖK206, ÖE207	31

Tablo 19’da sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi verirken yapmayı planladıkları etkinliklere ait bulgulara yer verilmiştir. Tabloda bulgular; “yöntem/teknik”, “somut yaşantı/somutlaştırma”, “matematik ders konuları”, “diğer”, “bilmiyorum”, “boş” ve “ilişkisiz” olmak üzere 7 tema şeklinde kategorize edilerek okuyucuya sunulmuştur. Bu temalar arasında en fazla “yöntem/teknik” temasına ait frekansa ulaşılmıştır.

Yöntem/teknik teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “gurup çalışması” (f:33), “oyun/eğitsel oyun” (f:16), “drama” (f:16), “örtük/gizil öğretim” (f:9), “akran öğretimi” (f:8), “örnek olay” (f:6), “video” (f:2), “yaparak yaşayarak öğrenme” (f:1) ve “değer analizi” (f:1) şeklindedir. Tabloda görüldüğü üzere bu tema altında “gurup çalışması” (f:33) kodunun en fazla frekans değerine sahip olduğu görülmektedir.

Yöntem/teknik teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Değerleri kazandırmak için özellikle öğrencilerin bireysel çalışmalar yerine toplu çalışmalarına imkân sağlayan etkinlikler üretilebilir.” (Grup çalışması, ÖK56)
- “İşbirlikli öğrenme modelini kullanarak, birlikte grup çalışması yaparak saygı, sevgi, yardımlaşma gibi duyguları geliştir.” (Grup çalışması, ÖK109)
- “Öncelikle matematik adı altında bir şeyler vermek istiyorsam çocuklara matematiği sevdirim. Daha sonra herkesin aktif olabileceği oyunlar düzenlerim.” (Oyun/Eğitsel oyun, ÖK17)
- “Değerlerle ilgili bir oyun yapabiliriz.” (Oyun/Eğitsel oyun, ÖK19)
- “Matematik dersinde drama uygulamaları yapılabilir.” (Drama, ÖE81)
- “Bir etkinlik düşünmedim. Fakat davranışlarımla değerleri yansıtarak rol model olabilirim.” (Örtük/Gizil öğretim, ÖK112)
- “Örneğin bir problem çözümünde, öğrencilere belirli süre verilir. Daha sonra bu sürenin bitiminde soruyu çözen öğrenciler, soruyu çözmekte güçlük çeken öğrencilere çözümde yardımcı olabilirler. Böylelikle öğrenciler arasında yardımlaşma olur.” (Akran öğretimi, ÖK69)
- “Kısa sürede bir etkinlik planlamak zor fakat sınıf içi çözülen problemlerde paylaşım yapma, adalet, dürüstlük gibi değerleri içeren örnek olaylara yer verebilirim.” (Örnek olay, ÖK67)

Somut yaşantı/Somutlaştırma teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “gerçek nesne paylaşımı” (f:26), “materyal” (f:14) ve “afiş hazırlatma” (f:1) şeklindedir. Tabloda görüldüğü üzere bu tema altında “gerçek nesne paylaşımı” (f:26), kodu en fazla frekans değerine sahip koddur.

Somut yaşantı/Somutlaştırma teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Mesela eşitlik konusunda belli sayıda matematiksel objeyi iki gruba eşit dağıtarak eşitlik kavramı üzerinde durabiliriz.” (Gerçek nesne paylaşımı, ÖK19)
- “Paylaşmayı aşılacak adına sınıfa getirilen meyveleri eşit parçalara ayırarak öğrencilere dağıtmak verimli olacaktır.” (Gerçek nesne paylaşımı, ÖE105)
- “Somut materyaller ile öğrencilere değer kavramını kazandırabileceğimi düşünüyorum.” (Materyal, ÖK47)
- “Sınıf içinde hazırlamış olduğum materyalleri sergileyebilirim. Örneğin eşit kollu terazi modelini kullanarak eşitlik kavramını veya adil olmayı anlatabilir, bunu öğrencilerin hatırlaması için sınıf içerisinde sergilerim.” (Materyal, ÖK120)

Matematik ders konuları teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “problemler ile ilgili etkinlikler” (f:37), “bölme işlemi ile ilgili etkinlikler” (f:22), “kesirler ile ilgili etkinlikleri” (f:9), “toplama-çıkarma işlemi ile ilgili etkinlikler” (f:4), “geometrik şekillerle ilgili etkinlikler” (f:2), ve “çarpma işlemi ile ilgili etkinlikler” (f:1) şeklindedir. Tabloda görüldüğü üzere “*problemler ile ilgili etkinlikler*” (f:37) kodu bu tema altında en fazla frekans değerine sahip kod olmakla birlikte tablonun tüm kodları arasında en yüksek frekansa sahip koddur. Bölme ve kesirler konularındaki etkinlik örneklerinin birçoğu bir nesnenin eşit bölünmesi, paylaştırılması şeklinde ifade edilen etkinliklerdir. Bu etkinlik örnekleri hem matematik ders konularından olan bölme ve kesirler ifadelerini içerdikleri hem de bir somutlaştırma etkinliği oldukları için analizde ayrı değerlendirilmiştir. Bu nedenle bir öğretmen kodu birden çok tema ve kod içerisinde ifade edilmiştir.

Matematik ders konuları teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Problemlerde paylaşım, eşitlik gibi değerler kullanılabilir.” (Problemler ile ilgili etkinlikler, ÖK72)

- “Problem cümlelerini değerler kapsamında düzenleyerek çocuklara sorabilirim.” (Problemler ile ilgili etkinlikler, ÖK78)
- “Değerleri kazandırmak için soruları değerler üzerine oluşturmaya çalışır hem matematiğin hem değerlerin olduğu soru ve örnek olayları sınıfa sunarım.” (Problemler ile ilgili etkinlikler, ÖK149)
- “Sınıfta çözdüğümüz soruların hikâye kısmına değerlerimizi anlatacak hikâye problemleri yazabilirim.” (Problemler ile ilgili etkinlikler, ÖK176)
- “Bölme işlemini anlatırken sınıftaki materyaller ile eşitliği ve adaleti anlatabilirim.” (Bölme işlemi ile ilgili etkinlikler, ÖK20)
- “Bölme işlemi öğretirken ‘adil olma’ değeri üzerinde dururum.” (Bölme işlemi ile ilgili etkinlikler, ÖK131)
- “Kesirler konusunda eşit paylaşım, saygı kavramlarını kazandırmak amacıyla pasta kesimi gibi etkinlikler yapılabilir.” (Kesirler ile ilgili etkinlikler, ÖE74)
- “Kesirler konusunda eşit paylaşım anlamında adalet değerini herkese aynı, eşit paylaştırma da verilebilir.” (Kesirler ile ilgili etkinlikler, ÖK158)
- “Toplama ve çıkarma işlemleri ile etkinlikler tasarlanabilir. Doğru davranışlar bütüne ilave edilirken yanlış davranışlar bütünden çıkarılabilir.” (Toplama-çıkarma işlemi ile ilgili etkinlikler, ÖE63)
- “Şekilleri öğretirken, ülkemizdeki çeşitli kültürel değerlerden örnekler bulmaya çalışırım. Örneğin tarihi camilerden silindiri, küreyi vs. görsellerle açıklarım.” (Geometrik şekiller ile ilgili etkinlikler, ÖK23)

Diğer teması altında mevcut temalara yerleştirelemeyen ve frekansı az olan kodlar ifade edilmiştir. Elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “değer özelinde etkinlikler” (f:21), “sınıf içi görev verme” (f:2), “eşit söz hakkı verme” (f:1) ve “disiplinler arası etkinlikler” (f:1) şeklindedir. Bu tema altında “değer özelinde etkinlikler” (f:21) kodu en fazla frekans değerine sahip koddur. “Değer özelinde etkinlikler” kodu içeriğinde; sınıf eğitimi öğretmen adaylarının doğrudan eşitlik, adalet, paylaşım vb. değerleri örnek vererek ifade ettikleri etkinlikler yer almaktadır. Bu etkinlikler matematik dersi ile ilgili bir ifade

içermedikleri için ayrı bir başlık altında analiz edilmiş ve diğer teması içerisinde verilmiştir.

Diğer teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Adalet ve eşitliğin bulunduğu etkinlikler, öğrencilerin sabırlarını geliştireceği türden etkinlikler.” (Değer özelinde etkinlikler, ÖK82)
- “Sabır ve özveri değeri adına matematikte etkinlikler yapabilirim.” (Değer özelinde etkinlikler, ÖK86)
- “Öğrencilere sınıf içi görevler vererek sorumluluk değerini öğretebilirim.” (Sınıf içi görev verme, ÖK45)

Bilmiyorum teması altında, sorulan soruya bilmiyorum cevabını veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda bilmiyorum cevabı veren (f:19) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

Boş teması altında, sorulan soruyu cevapsız bırakan öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda soruyu cevapsız bırakan (f:12) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

İlişkisiz teması altında, sorulan soruya ilişkisiz cevap veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda ilişkisiz cevap veren (f:27) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

2.2.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın yedinci alt problemi, “*Sınıf eğitimi öğretmen adayları, ilkökul matematik dersi bünyesinde gerçekleştirecekleri değerler eğitiminde güçlüklerle karşılaşacaklarını düşünmekte midir? Bu güçlükleri aşmak için yapacakları nelerdir?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla sınıf eğitimi öğretmen adaylarına “İlkokul matematik dersinde değerler eğitimi verirken güçlüklerle karşılaşacağınızı düşünüyor musunuz? Bu güçlükleri aşmak için neler yaptınız açıklayınız.” sorusu sorulmuştur. Soruda öğretmen adaylarından güçlüklerle karşılaşacaklarını düşünme durumlarına dair evet ve hayır kısa cevapları istenmiştir. Verilen kısa cevaplar değişkenlere göre analiz edilmiş ve Tablo 20’de verilmiştir. Öğretmen adaylarının güçlükleri aşmak için yapmayı planladıkları ise ayrı bir şekilde analiz edilmiş ve Tablo 21’de sunulmuştur.

Tablo 20. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşma durumlarına dair görüşleri ve görüşlerin değişkenlere göre dağılımı

		Evet		Hayır		Boş		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Toplam katılımcı		122	58,7	78	37,5	8	3,8	208	100
Cinsiyet	Kadın	101	63,5	54	34,0	4	2,5	159	100
	Erkek	21	42,9	24	49,0	4	8,2	49	100
Sınıf düzeyi	1. sınıf	23	57,5	15	37,5	2	5	40	100
	2. sınıf	24	54,5	19	43,2	1	2,3	44	100
	3. sınıf	40	63,5	21	33,3	2	3,2	63	100
	4. sınıf	35	57,4	23	37,7	3	4,9	61	100
Değerler eğitimi ile ilgili ders alma durumu	Alan	77	60,2	45	35,2	6	4,7	128	100
	Almayan	45	56,3	33	41,3	2	2,5	80	100
Matematik öğretimi dersi alma durumu	Alan	80	58,8	51	37,5	5	3,7	136	100
	Almayan	42	58,2	27	37,5	3	4,2	72	100
Matematik öğretim programını inceleme durumu	İnceleyen	43	55,8	29	37,7	5	6,5	77	100
	İncelemeyen	79	60,3	49	37,4	3	2,3	131	100

Tablo 20’de sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşma durumlarına dair görüşleri değişkenlere göre verilmiştir. Tablo incelendiğinde araştırmada toplam katılımcı sayısının 208 olduğu ve bu katılımcılardan 8 kişinin soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir. Soruyu yanıtlayan 200 katılımcının 122’si (%58) “evet” diyerek matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşacaklarını, 78’i (%37) “hayır” diyerek matematik dersinde değerler eğitimi yaparken bir güçlükle karşılaşmayacaklarını belirtmiştir. Öğretmen adaylarının yarısından fazlasının (%58) *matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşacakları* görüşüne sahip olduğu ve karşılaşmayacaklarını düşünen öğretmen adaylarının daha azınlıkta olduğu dikkat çekmektedir.

Soruya verilen cevaplar *cinsiyet* değişkeni açısından incelendiğinde: kadın katılımcıların %63’lük dilimle 101’inin evet, %34’lük dilimle 54’ünün hayır cevabını; erkek katılımcıların %42’lik dilimle 21’inin evet, %49’luk dilimle 24’ünün hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki cinsiyette de soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların evet deme yüzdelerinin (%63) erkek katılımcılara göre (%42) daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadınların erkeklere oranla daha fazla matematik

dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşacağını belirttiği dikkat çekmektedir.

Soruya verilen cevaplar *sınıf düzeyi* değişkeni açısından incelendiğinde: 1. sınıfların %57'lik dilimle 23'ünün evet, %37'lik dilimle 15'inin hayır cevabını; 2. sınıfların %54'lük dilimle 24'ünün evet, %43'lük dilimle 19'unun hayır cevabını; 3. sınıfların %63'lük dilimle 40'ının evet, %33'lük dilimle 21'inin hayır cevabını; 4. sınıfların %57'lik dilimle 35'inin evet, %37'lik dilimle 23'ünün hayır cevabını verdiği görülmektedir. Tüm sınıf düzeylerinde soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. 1. sınıf (%57), 2. sınıf (%54) ve 4. sınıfların (%57) evet cevabı verme yüzdelerinin birbirine yakın değerler aldığı; sınıf düzeyleri arasında en yüksek evet cevabı verme yüzdesinin (%63)'lük dilimle 3. sınıflara ait olduğu görülmektedir. *Beklenilenin aksine* 3. sınıfların diğer 3 sınıf düzeyine oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşacağını belirttiği dikkat çekmektedir.

Soruya verilen cevaplar *değerler eğitimi ile ilgili ders alma* durumu açısından incelendiğinde: değerler eğitimi ile ilgili ders alan öğretmen adaylarının %60'lık dilimle 77'sinin evet, %35'lik dilimle 45'inin hayır cevabını; değerler eğitimi ile ilgili ders almayan öğretmen adaylarının %56'lık dilimle 45'inin evet, %41'lik dilimle 33'ünün hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki durumda da soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Değerler eğitimi ile ilgili ders alan öğretmen adaylarının evet deme yüzdelerinin (%60), ders almayan öğretmen adaylarına göre (%56) daha yüksek olduğu ve yüzdelerin birbirine yakın değerlere sahip olduğu görülmektedir. *Beklenilenin aksine* değerler eğitimiyle ilgili ders alan öğretmen adayları, ders almayan öğretmen adaylarına oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşacağı görüşüne sahiptir.

Soruya verilen cevaplar *matematik öğretimi dersi alma* durumu açısından incelendiğinde: matematik öğretimi dersi alan öğretmen adaylarının %58'lik dilimle 80'inin evet, %37'lik dilimle 51'inin hayır cevabını; matematik öğretimi dersi almayan öğretmen adaylarının %58'lik dilimle 42'sinin evet, %37'lik dilimle 27'sinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki durumda da soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu

görülmektedir. Matematik öğretimi dersi alan öğretmen adaylarının evet deme yüzdeleri (%58) ile dersi almayan öğretmen adaylarının (%58) yüzdelerinin aynı olduğu ve matematik öğretimi dersi alma durumunun öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşma durumuna dair görüşlerini etkilemediği dikkat çekmektedir.

Soruya verilen cevaplar *matematik öğretim programını inceleme* durumu açısından incelendiğinde: matematik öğretim programını inceleyen öğretmen adaylarının %55'lik dilimle 43'ünün evet, %37'lik dilimle 19'unun hayır cevabını; matematik öğretim programını incelemeyen öğretmen adaylarının %60'lık dilimle 79'unun evet, %37'lik dilimle 49'unun hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki durumda da soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Matematik öğretim programını incelemeyen öğretmen adaylarının evet deme yüzdelerinin (%60), programı inceleyen adaylara göre (%55) daha yüksek olduğu görülmektedir. Matematik öğretim programını incelemeyen öğretmen adaylarının, programı inceleyenlere oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşacağı görüşüne sahiptir.

Tablo 21. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yaparken karşılaşacakları güçlükleri aşmak için yapmayı planladıkları

Tema	Kod	Öğretmen Adayı Kodu	f
Evet	Etkinliklerle destekleme	ÖK19, ÖK49, ÖK50, ÖK56, ÖK58, ÖK71, ÖK82, ÖK92, ÖK98, ÖK99, ÖK103, ÖE132, ÖK133, ÖE156, ÖE157, ÖK158, ÖK163, ÖK166, ÖK176, ÖK205	20
	Konuyla ilgili araştırma yapma	ÖK11, ÖK23, ÖK49, ÖK51, ÖK68, ÖK72, ÖK75, ÖK78, ÖK84, ÖK86, ÖK87, ÖK98, ÖK121, ÖK131, ÖK137, ÖK164	16
	Eğitsel oyun kullanma/ Eğlenceli hale getirme	ÖE15, ÖK38, ÖK45, ÖK57, ÖK64, ÖK92, ÖK104, ÖK147, ÖE157, ÖK168, ÖK189	11
	Fikir alışverişi yapma	ÖK11, ÖK16, ÖK41, ÖK51, ÖK66, ÖK121, ÖK133, ÖE143, ÖK164, ÖE184, ÖK208	11
	Materyal hazırlama	ÖK5, ÖK12, ÖK27, ÖK58, ÖK117, ÖK139, ÖK149, ÖE194	8
	Sabırlı olma	ÖK19, ÖK25, ÖK32, ÖE36, ÖE74, ÖK96, ÖK190	7

Tablo 21 (Devam). Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yaparken karşılaştıkları güçlükleri aşmak için yapmayı planladıkları

	Dersi sevdirmeye/ön yargı yıkma	ÖK38, ÖK40, ÖK57, ÖK85, ÖK135	5
	Farklı yöntem/teknik kullanma	ÖK25, ÖE54, ÖK141, ÖE156	4
	Öğrenci fikirlerini açık hale getirme	ÖK6, ÖK160, ÖK201	3
	İlave süre kullanımı	ÖK67, ÖK77, ÖK104	3
	Ek ilgi gösterme	ÖK29, ÖE153	2
	Öğrenciyi aktifleştirme	ÖK3, ÖK126	2
	Diğer Pekiştirme	ÖK64	1
	Aile desteği alma	ÖK107	1
Bilmiyorum		ÖE8, ÖK14, ÖE62, ÖK88, ÖK114	5
Boş		ÖK13, ÖK44, ÖE101	3
İlişkisz		ÖK10, ÖK22, ÖK37, ÖK39, ÖK52, ÖK59, ÖE76, ÖK79, ÖE93, ÖK97, ÖK100, ÖK112, ÖK116, ÖK118, ÖE119, ÖK123, ÖK124, ÖK136, ÖK138, ÖK142, ÖK146, ÖK148, ÖK150, ÖK161, ÖK170, ÖK171, ÖE172, ÖK174, ÖK175, ÖK177, ÖK178, ÖK185, ÖE192, ÖK195, ÖK198, ÖE202	36

Tablo 21’de sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi verirken karşılarına çıkacaklarını düşündükleri güçlükleri aşmak için neler yapacakları hakkında bulgulara yer verilmiştir. Tabloda bulgular “evet”, “bilmiyorum”, “boş” ve “ilişkisz” olmak üzere 4 tema şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Soruda evet cevabı veren öğretmen adaylarından (f:122) güçlükleri aşmak için neler yapacakları hakkında açıklama istendiği için tablo da “evet” teması yer almaktadır. Frekansı az olan ve mevcut temalara yerleştirilemeyen kodların bulunduğu “diğer” teması bu tabloda bir kod olarak evet teması içerisinde sunulmuştur.

Tabloda görüldüğü üzere bu temalar arasında en fazla *ilişkisz* temasına ait frekansa ulaşılmıştır. İlişkisz teması altında sorulan soruya ilişkisz cevap veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı yer almaktadır. Tabloda ilişkisz cevap veren (f:36) öğretmen adayı olduğu görülmektedir. Bu öğretmen adaylarının birçoğu soruyu yanlış anlayarak karşılarına çıkacaklarını düşündükleri güçlüğü aşmak için

neler yapacaklarını değil bu güçlüklerin nedenini açıklamış ve bu nedenle cevapları ilişkisiz olarak değerlendirilmiştir.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının karşılıklarına çıkacaklarını düşündükleri güçlüğü aşmak için neler yapacaklarına dair ifadeleri incelendiğinde “*evet*” teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “etkinliklerle destekleme” (f:20), “konuyla ilgili araştırma yapma” (f:16), “eğitsel oyun kullanma/ eğlenceli hale getirme” (f:11), “fikir alışverişi yapma” (f:11), “materyal hazırlama” (f:8), “sabırlı olma” (f:7), “dersi sevdirmeye/ön yargı yıkma” (f:5), “farklı yöntem/teknik kullanma” (f:4), “öğrenci fikirlerini açık hale getirme” (f:3), “ilave süre kullanımı” (f:3), “ek ilgi gösterme” (f:2) ve “öğrenciyi aktifleştirmek” (f:2), şeklindedir. Ayrıca “pekiştireç verme” (f:1) ve “aile desteği alma” (f:1) kodlarına ulaşılmış ve bu kodlar diğer kodu içinde sunulmuştur. Tabloda görüldüğü üzere “*etkinliklerle destekleme*” (f:20) kodu bu tema altında en fazla frekans değerine sahip kod olmakla birlikte tablonun tüm kodları arasında en yüksek frekansa sahip koddur.

Evet teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Sabır gerekiyor öncelikle. Daha sonra bu değerleri bireylere öğretilene kadar etkinliklerle destekleyerek çabalarım.” (Etkinliklerle destekleme, ÖK19)
- “Çocuklar değerleri almakta, öğrenmekte zorlanabilirler. Etkinlikler ile bu süreci sağlıklı bir şekilde geçirebileceğimi düşünüyorum.” (Etkinliklerle destekleme, ÖK99)
- “Matematik çok fazla teori barındıran bir ders ve çok soyut kalan kavramlar var. Müfredatı yetiştirmek için çabalarırken konuların içerisine değerleri entegre etmek çok zor olurdu. Bunu senenin başında ders içeriklerinin hangilerinde değerlere yer verebileceğimi düşünüp ona göre etkinlikleri önceden hazırlardım.” (Etkinliklerle destekleme, ÖK103)
- “Matematik öğretimi için değerler eğitiminin nasıl yapılacağını açıklayan makaleler, kitaplar okurdum.” (Konuyla ilgili araştırma yapma, ÖK72)
- “Matematik dersi bağlamında nasıl yapacağımı bilmediğim için güçlük yaşayabilirim. Bunları aşmak için daha çok araştırmalar yapıp, okuyup,

kendimi geliştirip matematik dersine entegre edebileceğimi düşünüyorum.” (Konuyla ilgili araştırma yapma, ÖK84)

- “Çeşitli matematik öğretimi kaynaklarından faydalanırım. Bu alanda eksik olduğum için alan yazındaki kaynaklardan faydalanırım.” (Konuyla ilgili araştırma yapma, ÖK87)
- “Bizim çalışacağımız ilkokul gurubu somut dönem öğrencileridir. Değer gibi soyut kavram öğretimlerini anlamada sorun yaşayabilirler. Bunun için öğrencilerin yaparak yaşayarak öğrenecekleri oyun, etkinlik, drama çalışmaları, rol oynama teknikleri kullanırdım.” (Eğitsel oyun kullanma/ Eğlenceli hale getirme, ÖE157)
- “Her öğrenci bir değil. Bu yüzden bu değerleri her öğrenci aynı şekilde algılayıp uygulayamaz. Hatta bazıları bazı değerleri kabul etmek bile istemeyebilir. Bu durumlarda öğrencinin anlamasını sağlamak için değerlerin var olduğu bir oyun oynatabilirim. Öğrenciler bizzat kendileri yaşasın, deneyimlesin diye.” (Eğitsel oyun kullanma/ Eğlenceli hale getirme, ÖK168)
- “Matematik, öğretim açısından da zor bir ders olduğu için değerleri aksettirmenin daha güçleşeceğine inanıyorum. Bu alanda daha uzman birinden yardım alırdım.” (Fikir alışverişi yapma, ÖK41)
- “Matematik ve değer eğitimi hakkında kaynaklardan faydalanarak ve bu konuda bilgisine güvendiğim hocalarımdan yardım alarak aşabileceğimi düşünüyorum.” (Fikir alışverişi yapma, E143)
- “Çocukla konuşurum. Onun ilgi alanına yönelik materyal hazırlayıp onun üzerinde eğitim vermeye çalışırım.” (Materyal hazırlama, ÖK5)
- “Her konuda olduğu gibi bu konuda da elbet zorluk çekebiliriz. Bu güçlüğü aşmak için de sabır ile kademeli yaklaşırım.” (Sabırlı olma, ÖK190)
- “Öğrenciler matematiğin sayıdan ibaret olduğunu düşünüyor. Aslında bir çoğumuz bu yanılgıya sahibiz. Matematik öğretiminde değer eğitimi verebilmemiz için önce bu yanılgıyı düzelterek başlamalıyız.” (Dersi sevdirmek/ön yargı yıkma, ÖK135)

- “Evet karşılaşılabılır. Bunun için farklı yöntem-tekniklere başvururum.” (Farklı yöntem/teknik kullanma, ÖK141)
- “Bu güçlük kanıtlanmamış veri olabilir yahut öğrenciye yanlış empoze edilmiş bilgiden kaynaklı olabilir. Bunun için önce onun fikirlerini açık hale getirmeyi denerim.” (Öğrenci fikirlerini açık hale getirme, ÖK6)
- “Zaman problemi yaşanabilir. Rehberlik saatlerinde veya teneffüs aralarında oyunlaştırma yöntemiyle kazanımı verebiliriz.” (İlave süre kullanımı, ÖK104)
- “Bu güçlüklerin büyük çoğunluğu öğrencilerin farklı kimliklere sahip olması, farklı kültür ve yetiştirme şekillerinden kaynaklanır. Bunu aşmak için ise bireysel olarak ilgilenirim.” (Ek ilgi gösterme, ÖE153)

Bilmiyorum teması altında, sorulan soruya bilmiyorum cevabını veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda bilmiyorum cevabı veren (f:5) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

Boş teması altında, sorulan soruyu cevapsız bırakan öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda soruyu cevapsız bırakan (f:3) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

2.2.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın sekizinci alt problemi, “*Sınıf eğitimi öğretmen adayları, matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duymakta mıdır? Destek önerileri nelerdir?*” şeklinde düzenlenmiştir. Bu amaçla sınıf eğitimi öğretmen adaylarına “Sınıf eğitimi öğretmen adayları, matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duymakta mıdır? Nasıl destek verilebilir, önerileriniz nelerdir?” sorusu sorulmuştur. Soruda öğretmen adaylarından desteğe ihtiyaç duyma durumlarına dair evet ve hayır kısa cevapları istenmiştir. Verilen kısa cevaplar değişkenlere göre analiz edilmiş ve Tablo 22’de verilmiştir. Öğretmen adaylarının destek önerileri ise ayrı bir şekilde analiz edilmiş ve Tablo 23’de sunulmuştur.

Tablo 22. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duyma durumları ve değişkenlere göre dağılımı

		Evet		Hayır		Boş		Toplam	
		f	%	f	%	f	%	f	%
Toplam katılımcı		153	73,6	47	22,6	8	3,8	208	100
Cinsiyet	Kadın	126	79,2	29	18,2	4	2,5	159	100
	Erkek	27	55,1	18	36,7	4	8,2	49	100
Sınıf düzeyi	1. sınıf	30	75	8	20	2	5	40	100
	2. sınıf	29	65,9	14	31,8	1	2,3	44	100
	3. sınıf	52	82,5	9	14,3	2	3,2	63	100
	4. sınıf	42	68,9	16	26,2	3	4,9	61	100
Değerler eğitimi ile ilgili ders alma durumu	Alan	97	75,8	25	19,5	6	4,7	128	100
	Almayan	56	70	22	27,5	2	2,5	80	100
Matematik öğretimi dersi alma durumu	Alan	102	75	29	21,3	5	3,7	136	100
	Almayan	51	70,8	18	25,0	3	4,2	72	100
Matematik öğretim programını inceleme durumu	İnceleyen	53	68,8	19	24,7	5	6,5	77	100
	İncelemeyen	100	76,3	28	21,4	3	2,3	131	100

Tablo 22’de sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duyma durumları değişkenlere göre verilmiştir. Tablo incelendiğinde araştırmada toplam katılımcı sayısının 208 olduğu ve bu katılımcılardan 8 kişinin soruyu cevapsız bıraktığı görülmektedir. Soruyu yanıtlayan 200 katılımcının 153’ü (%73) “evet” diyerek matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duyduklarını, 47’si (%22) “hayır” diyerek matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duymadıklarını belirtmiştir. Matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duyduklarını belirten öğretmen adaylarının (%73), desteğe ihtiyaç duymadıklarını belirten öğretmen adaylarına (%22) oranla fazla olduğu dikkat çekmektedir.

Soruya verilen cevaplar *cinsiyet* değişkeni açısından incelendiğinde: kadın katılımcıların %79’luk dilimle 126’sının evet, %18’lik dilimle 29’unun hayır cevabını; erkek katılımcıların %55’lik dilimle 27’sinin evet, %36’lık dilimle 18’inin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki cinsiyette de soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadın katılımcıların evet deme yüzdelerinin (%79) erkek katılımcılara oranla (%55) daha yüksek olduğu görülmektedir. Kadınların erkeklere oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duydukları dikkat çekmektedir.

Soruya verilen cevaplar *sınıf düzeyi* değişkeni açısından incelendiğinde: 1. sınıfların %75’lik dilimle 30’unun evet, %20’lik dilimle 8’inin hayır cevabını; 2.

sınıfların %65'lik dilimle 29'unun evet, %31'lik dilimle 14'ünün hayır cevabını; 3. sınıfların %82'lik dilimle 52'sinin evet, %14'lük dilimle 9'unun hayır cevabını; 4. sınıfların %68'lik dilimle 42'sinin evet, %26'lık dilimle 16'sının hayır cevabını verdiği görülmektedir. Tüm sınıf düzeylerinde soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. 1. sınıf (%75), 2. sınıf (%65), 3. sınıf (%82) ve 4. sınıf (%68) düzeyleri arasında en yüksek evet cevabı verme yüzdesinin (%82)'lik dilimle 3. sınıflara ait olduğu görülmektedir. *Beklenilenin aksine* 3. sınıfların diğer 3 sınıf düzeyine oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duyduğu dikkat çekmektedir.

Soruya verilen cevaplar *değerler eğitimi ile ilgili ders alma* durumu açısından incelendiğinde: değerler eğitimi ile ilgili ders alan öğretmen adaylarının %75'lik dilimle 97'sinin evet, %19'luk dilimle 25'inin hayır cevabını; değerler eğitimi ile ilgili ders almayan öğretmen adaylarının %70'lik dilimle 56'sının evet, %27'lik dilimle 22'sinin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki durumda da soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Değerler eğitimi ile ilgili ders alan öğretmen adaylarının evet deme yüzdelерinin (%75), ders almayan öğretmen adaylarına göre (%70) daha yüksek olduğu görülmektedir. *Beklenilenin aksine* değerler eğitimiyle ilgili ders alan öğretmen adayları, ders almayan öğretmen adaylarına oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duymaktadır.

Soruya verilen cevaplar *matematik öğretimi dersi alma* durumu açısından incelendiğinde: matematik öğretimi dersi alan öğretmen adaylarının %75'lik dilimle 102'sinin evet, %21'lik dilimle 29'unun hayır cevabını; matematik öğretimi dersi almayan öğretmen adaylarının %70'lik dilimle 51'inin evet, %25'lik dilimle 18'inin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki durumda da soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Matematik öğretimi dersi alan öğretmen adaylarının evet deme yüzdelерinin (%75) dersi almayan öğretmen adaylarına göre (%70) daha yüksek olduğu görülmektedir. *Beklenilenin aksine* matematik öğretimi dersi alan öğretmen adayları, ders almayan öğretmen adaylarına oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duymaktadır.

Soruya verilen cevaplar *matematik öğretim programını inceleme* durumu açısından incelendiğinde: matematik öğretim programını inceleyen öğretmen adaylarının %68'lik dilimle 53'ünün evet, %24'lük dilimle 19'unun hayır cevabını; matematik öğretim programını incelemeyen öğretmen adaylarının %76'lık dilimle 100'ünün evet, %21'lik dilimle 28'inin hayır cevabını verdiği görülmektedir. Her iki durumda da soruya evet cevabını verenlerin hayır cevabını verenlere oranla daha yüksek olduğu görülmektedir. Matematik öğretim programını incelemeyen öğretmen adaylarının evet deme yüzdelerinin (%76), programı inceleyen öğretmen adaylarına göre (%68) daha yüksek olduğu görülmektedir. Matematik öğretim programını incelemeyen öğretmen adayları, programı inceleyen öğretmen adaylarına oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duymaktadır.

Tablo 23. Matematik dersinde değerler eğitimine dair sınıf eğitimi öğretmen adaylarının destek önerileri

Tema	Kod	Öğretmen Adayı Kodu	f
Evet	Eğitim verilmesi /seminer/konferans	ÖK3, ÖK14, ÖE15, ÖK16, ÖK20, ÖK22, ÖK29, ÖK44, ÖK50, ÖK56, ÖK64, ÖK66, ÖK72, ÖK75, ÖK80, ÖK84, ÖK85, ÖK86, ÖK87, ÖK89, ÖE94, ÖK97, ÖK98, ÖK114, ÖK115, ÖK120, ÖK121, ÖE132, ÖK133, ÖK136, ÖK137, ÖK139, ÖK160, ÖK163, ÖK164, ÖK165, ÖK169	37
		ÖK19, ÖK49, ÖK64, ÖK67, ÖK82, ÖK87, ÖK92, ÖE93, ÖK103, ÖK135, ÖK144, ÖK145, ÖK147, ÖK150, ÖE151, ÖK158, ÖK176, ÖK181, ÖK185, ÖK188, ÖK203	21
	Destek verilmesi	Uzman ÖK38, ÖK40, ÖK41, ÖK90, ÖK126, ÖK175, ÖE194	7 12
		Kitap ÖK29, ÖK51, ÖK103, ÖK121	4
	Lisans programına ders eklenmesi	Materyal ÖK140	1
		ÖK17, ÖK43, ÖK48, ÖK68, ÖK75, ÖK137, ÖE143, ÖK146, ÖK147, ÖK183, ÖE194	11
	Üniversitede matematik-değerler eğitimine yer verilmesi	ÖK50, ÖK67, ÖK68, ÖK71, ÖK78, ÖK84, ÖK100, ÖK112, ÖK125, ÖK131, ÖK204	11

Tablo 23 (Devam). Matematik dersinde değerler eğitimine dair sınıf eğitimi öğretmen adaylarının destek önerileri

	Matematiğe sadece akademik ders olarak bakılmasının engellenmesi	ÖK2, ÖK6, ÖE62	3
	Alanda yapılan çalışmaların artırılması	ÖK145, ÖK185	2
Bilmiyorum		ÖK5, ÖE8, ÖK11, ÖK25, ÖK30, ÖK52, ÖK58, ÖE60, ÖE76, ÖK99, ÖK118, ÖE119, ÖK123, ÖE153, ÖK166, ÖK196, ÖK208	17
Boş		ÖK10, ÖK12, ÖK13, ÖE81, ÖE101	5
İlişkisiz		ÖE21, ÖK23, ÖK27, ÖK28, ÖK31, ÖK32, ÖK35, ÖE36, ÖK37, ÖK46, ÖK47, ÖK53, ÖK55, ÖK59, ÖE63, ÖK69, ÖK70, ÖK77, ÖK79, ÖK88, ÖK96, ÖE102, ÖK104, ÖK109, ÖK110, ÖK122, ÖK129, ÖK141, ÖK148, ÖK149, ÖE156, ÖE157, ÖK161, ÖK162, ÖE167, ÖK170, ÖK171, ÖE172, ÖK173, ÖK178, ÖK179, ÖE182, ÖE184, ÖK189, ÖK190, ÖK193, ÖK195, ÖK201, ÖE202, ÖK205	50

Tablo 23’de sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimine dair destek önerileri hakkında bulgulara yer verilmiştir. Tabloda bulgular “evet”, “bilmiyorum”, “boş” ve “ilişkisiz” olmak üzere 4 tema şeklinde okuyucuya sunulmuştur. Soruda evet cevabı veren öğretmen adaylarından (f:153) matematik dersinde değerler eğitimine dair destek önerileri istendiği için tabloda “evet” teması yer almaktadır. Ayrıca tabloda “destek verilmesi” kodu içerisinde anlamsal olarak birbiriyle ilişkili ifadeler bir araya getirilerek alt kodlar oluşturulmuş ve “destek verilmesi” kodu daha ayrıntılı bir şekilde kategorilere ayrılarak sunulmuştur.

Tabloda görüldüğü üzere bu temalar arasında en fazla *ilişkisiz* temasına ait frekansa ulaşılmıştır. İlişkisiz teması altında sorulan soruya ilişkisiz cevap veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı yer almaktadır. Tabloda ilişkisiz cevap veren (f:50) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimine dair destek önerileri incelendiğinde “*evet*” teması altında elde edilen kodların frekans sıralaması çoktan aza doğru; “eğitim verilmesi /seminer/konferans” (f:37),

“uygulamalı etkinliklerin yapılması” (f:21), “destek verilmesi”(f:12), “lisans programına ders eklenmesi” (f:11), “üniversitede matematik-değerler eğitime yer verilmesi” (f:11), “matematiğe sadece akademik ders olarak bakılmasının engellenmesi” (f:3), “alanda yapılan çalışmaların arttırılması” (f:2) şeklindedir. Tabloda “destek verilmesi” kodu içerisinde anlamsal olarak birbiriyle ilişkili ifadeler bir araya getirilerek “uzman” (f:7), “kitap” (f:4) ve “materyal” (f:1) alt kodları oluşturulmuştur. Tabloda görüldüğü üzere “*eğitim verilmesi /seminer/konferans*” (f:37), kodu bu tema altında en fazla frekans değerine sahip kod olmakla birlikte tablonun tüm kodları arasında en yüksek frekansa sahip koddur.

Evet teması altında yer alan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşlerine ait bazı ifadeler aşağıdaki gibidir:

- “Matematikte değerler eğitiminin nasıl yapılacağı hakkında bilgilendirmeler yapılabilir.” (Eğitim verilmesi/seminer/konferans, ÖK72)
- “Öğretmenlere bu konuyla ilgili eğitimler, konferanslar yapılabilir.” (Eğitim verilmesi/seminer/konferans, ÖK133)
- “Değerleri aşılama, uygulamada ne tür etkinlikler ile ilerleneceği konusunda eğitimler alınabilir.” (Eğitim verilmesi/seminer/konferans, ÖK165)
- “Aslında sadece matematik dersinde değil genel olarak değerler eğitimi ile ilgili desteğe ihtiyaç olduğunu bu ihtiyacında değerler alanında daha çok ders verilerek ve çeşitli uygulamalar yapılarak öğretmen adaylarının gözlemler yapmasına imkân tanınarak giderilebileceğini düşünüyorum.” (Uygulamalı etkinliklerin yapılması, ÖK147)
- “Teorik uygulamaların yerine sınıfta uygulamaların artması ile, sadece dördüncü sınıfta stajla okula gidilmemeli.” (Uygulamalı etkinliklerin yapılması, ÖK203)
- “Öğretmenlerin daha çok hangi konulara entegre edilebileceğini ve etkinliklerin nasıl hazırlanabileceğini bilmediğini düşünüyorum. O yüzden örnek etkinlikler veya kılavuz kitapları hazırlatılabilir.” (Destek verilmesi/Kitap, ÖK103)

- “Materyal konusunda destek verilebilir. Çünkü değerleri anlatırken ne kadar göze, kulağa hitap edilirse o kadar öğrencinin değerlere karşı kendilerini geliştirecektir.” (Destek verilmesi/Materyal, ÖK140)
- “Alanda uzman kişilerden destek alınabilir.” (Destek verilmesi/Uzman, ÖK90)
- “Seçmeli ders veya zorunlu bir ders de eklenebilir. Matematik ve Değer dersi gibi.” (Lisans programına ders eklenmesi, ÖK68)
- “Eğitim fakültesi müfredatına bu konuda dersler koyarak desteklenebilir.” (Lisans programına ders eklenmesi, ÖE143)
- “Matematik öğretiminin yanı sıra değerlerin aktarılmasına yönelik de bilgilendirmeler sağlanabilir. Bu konu Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler dışında da anlatılmalı.” (Üniversitede matematik-değerler eğitime yer verilmesi, ÖK78)
- “Belki değerlerin matematik dersinde nasıl öğrencilere verileceğine dair örnekler öğretmenlerle paylaşılabilir. Matematik öğretimi dersinde değerler eğitiminden bahsedilebilir.” (Üniversitede matematik-değerler eğitime yer verilmesi, ÖK112)
- “Değerler eğitimi dersi kapsamında, tüm dersler ile değerler ilişkilendirilerek ve örnekler verilerek incelenebilir.” (Üniversitede matematik-değerler eğitime yer verilmesi, ÖK131)
- “Matematiği salt bir ders olarak algılamaktan uzaklaşabilirsek değerleri de kavrayacağımızı düşünüyorum.” Matematiğe sadece akademik ders olarak bakılmasının engellenmesi, ÖK2)
- “Alanda yapılan çalışmalar artırılarak öğretmenlere ışık tutulabilir.” (Alanda yapılan çalışmaların arttırılması, ÖK145)

Bilmiyorum teması altında, sorulan soruya bilmiyorum cevabını veren öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda bilmiyorum cevabı veren (f:17) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

Boş teması altında, sorulan soruyu cevapsız bırakan öğretmen adaylarının kodu ve frekansı verilmiştir. Tabloda soruyu cevapsız bırakan (f:5) öğretmen adayı olduğu görülmektedir.

3. SONUÇ VE TARTIŞMA

Araştırmanın bu bölümünde, elde edilen bulguların sonuç ve tartışma bölümlerine alt problemler doğrultusunda yer verilmiştir.

3.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, değer ve değerler eğitimi kavramlarını ifade etme biçimleri nasıldır?*” şeklinde düzenlenen birinci alt problemine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda verilmiştir.

Sınıf eğitimi öğretmen adayları *değer* kavramını kendi yükledikleri anlama göre ifade etmiş bu nedenle de çeşitli değer ifadelerine ulaşılmıştır. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değer ifadeleri incelendiğinde oluşturulan temalar arasında en fazla “toplumsal” temasına ait frekansa ulaşılmıştır. Değer ifadeleri arasında en yüksek frekansa sahip kodların “toplumun düzeni ve birliği”, “önemli/kıymetli olma”, “toplum için önemli olan unsurlar”, “toplumsal kurallar” kodları olduğu görülmüştür. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değer ifadelerinin alan yazındaki değer tanımları ve yapılan diğer çalışmalarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değer kavramı hakkında bilgi sahibi olduklarını ortaya koymaktadır.

Alan yazında yer alan bazı değer tanımları şöyledir: Ulusoy ve Arslan’ın (2014: 3-5) değerleri, toplumun ulaşmak istediği hedefler, arzu ettiği güzel tutum ve davranışlar, kurallar olarak tanımladığı görülmüştür. Onlara göre toplumun varlığı, birliği, işleyişi ve devamlılığı için toplum tarafından onaylanmış temel kurallar değerlerdir. TDK sözlüğünde ise değer, bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık ve kıymet olarak tanımlanmıştır (TDK, 2022). Okumuş, (2010: 28) toplum fertlerinin ortak kabulüyle oluşturulan ve davranışların değerlendirilmesinde bir standart geliştiren değerleri toplumların hayatlarına devam edebilmelerini sağlayan temel dayanaklar olarak tanımlamaktadır. Değer, bireyin bir varlığa önem vermede, kıymet biçmede ve anlamlandırmada kullandığı ölçütlerdir (Yeşil ve Aydın, 2007: 66). Alan yazında yer alan bu değer ifadeleri ile, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değer ifadelerinin benzerlik gösterdiği yorumu yapılabilir.

Alan yazın incelendiğinde ulaşılan benzer çalışmalar şöyledir: Çelik, Esmer, ve Yılmaz’ın (2016: 240) sınıf öğretmeni adayları ile yürüttüğü çalışmada öğretmen

adaylarının değer kavramını en fazla “öğrencilerin sahip olması gereken kazanım” olarak tanımladıkları ve “toplumsal açıdan kabul gören özellikler” tanımının yüksek frekansa sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Aladağ ve Kuzgun’un (2015: 189) sınıf öğretmen adayları ile yürüttüğü çalışmada öğretmen adaylarının değer kavramını en fazla “birey için önem arz eden bir unsur olarak değer” olarak ifade ettikleri ve “toplum için önem arz eden bir unsur olarak değer”, “kültürün bir parçası olarak değer”, “insan ilişkilerini düzenleyen ve onları bir arada tutan bir unsur olarak değer” ifadelerinin yüksek frekansa sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Akhan, Subaşı ve Açıl’ın (2020: 120) farklı branşlarda öğrenim görmekte olan öğretmen adayları ile yürüttüğü çalışmada öğretmen adaylarının, değerlerin insanlara temelde öğretilmesi gereken, maddi ve manevi unsurları kapsayan, toplumsal duygu ve düşünceler olduğu yönünde görüşe sahip oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Kınacı’nın (2018: 50-51) sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yürüttüğü çalışmada öğretmen adaylarının değeri en fazla “toplumu bütünleştiren unsurlar” olarak tanımladığı, ayrıca “birey ve toplum ilişkilerini düzenleyici unsur”, “kurallar bütünü”, “nesilden nesle aktarılan kavramlardır”, “insanların önem verdiği kalıplaşmış kavramlar”, “bir şeyin önemini belirleyen soyut ölçüt” olarak tanımlandığı sonucuna ulaşmıştır. Satı (2021: 97) sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin değeri en çok “hayata yön veren ve davranışları belirleyen kavram”, “toplumların benimsediği ahlaki yaklaşım, ahlaki ve vicdani sorumluluklar”, “bir şeye verilen önem” şeklinde tanımladığı sonucuna ulaşmıştır. Gülmüş (2015: 60) sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin değer kavramını davranış, ölçüt, nitelik, ilke, düşünce ve kavram olarak ifade ettiği sonucuna ulaşmıştır. Balcı ve Yanpar Yelken’in (2010: 83-88) sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenleriyle yürüttükleri çalışmada öğretmenlerin değer ifadelerini “ölçüt olarak değer”, “birey ve toplum ilişkilerini düzenleyen unsur olarak değer”, “davranışlar bütünü olarak değer”, “maddi ve manevi unsurlar olarak değer”, “kurallar bütünü olarak değer”, “nihai nitelikler olarak değer” ve “değer eğitiminin işlevleri” şeklinde 7 temada gruplandırmış ve değer ifadelerinin önemli bir kısmını değer toplumsal yaşamdaki yeri ve değer bireyin toplumsallaşması ve kişilik gelişimindeki rolüne yapılan vurgular oluşturduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca öğretmenlerin paha, önem, yarar, kıymet, ölçüt, karşılık, ölçü, bedel ve eder gibi ifadelerle başvurarak

değer kavramını ifade ettiklerini belirtmişlerdir. Çelikkaya ve Filoğlu'nun (2014: 1548) sosyal bilgiler öğretmenleri ile yürüttüğü çalışmada öğretmenlerin değer kavramını hem sözlük anlamına hem de programdaki tanıma yakın olarak kıymet, insan, toplumsal normlar, sosyal vatandaş ve millî ve manevi unsurlar biçiminde tanımladıkları sonucuna ulaşmışlardır. Kolaç ve Karadağ'ın (2012: 774) Türkçe öğretmen adayları ile yürüttüğü çalışmada öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun değer kavramını “toplumun benimsemiş olduğu ölçütler”, “maddi manevi unsurlar”, “davranış ve kurallar bütünü”, olarak tanımladıkları sonucuna ulaşmışlardır. İncelenen bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar ile araştırmada elde edilen sonuçların benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu durum öğretmen ve öğretmen adaylarının benzer değer ifadelerine sahip olabildiğini göstermektedir.

Sınıf eğitimi öğretmen adayları *değerler eğitimi* kavramını kendi yükledikleri anlama göre ifade etmiş bu nedenle de çeşitli değer ifadelerine ulaşılmıştır. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi ifadeleri incelendiğinde oluşturulan temalar arasında en fazla “akademik” temasına ait frekansa ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının değerler eğitimine bir eğitim/öğretim faaliyeti olarak anlam yüklemesi “akademik” temasının en yüksek frekansa sahip olma nedenidir yorumu yapılabilir. Değerler eğitimi ifadeleri arasında en yüksek frekansa sahip kodun “değerlerin öğretimi” kodu olduğu ve “toplumsal değerlerin aktarımı”, “nesilden nesle aktarım” kodlarının yüksek frekansa sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi ifadelerinin alan yazındaki değerler eğitimi tanımları ve yapılan diğer çalışmalarla benzerlik gösterdiği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi kavramı hakkında bilgi sahibi olduklarını ortaya koymaktadır.

Alan yazında yer alan bazı değer eğitimi tanımları şöyledir: Aytaçlı (2018: 17) değerler eğitimini değerlerin açık ve bilinçli bir şekilde öğretilme süreci olarak tanımlamıştır. Yazar Kaptan ise (2019: 11) öğrencilere değerlerin aktarımı amacıyla ahlaki ortam ve programlarla okullarda eğitim verilmesi şeklinde tanımlamıştır. Değerler eğitimi, öğrencilere değerler hakkında açık fikirler vererek öğrencideki değerlerin gelişimi ile ilgilenir (Veugelers, 2000: 38). Superka vd. (1976: 11) değerler eğitimini, değerler ve değer verme hakkında öğretime yönelik açık bir girişim olarak tanımlamışlardır. Değerler eğitimine en basit şekliyle değer

kazandırma etkinliğidir ve kişilerin doğrudan ya da dolaylı olarak değerler hakkındaki anlayış ve bilgilerini geliştirerek onların bir birey ve toplumun üyesi olarak belirli değerler doğrultusunda davranabilmelerini sağlamak için gerekli beceri ve eğilimleri kazandırmaktır (Kazu ve Pullu, 2011’den aktaran: Çelik, 2020: 2). Alan yazında yer alan bu değer eğitimi ifadeleri ile, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değer eğitimi ifadelerinin benzerlik gösterdiği yorumu yapılabilir.

Alan yazın incelendiğinde ulaşılan benzer çalışmalar şöyledir: Satı (2021: 97-98) sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada; öğretmenlerin değerler eğitimini en çok “toplumun sahip olduğu değerlerin öğrencilere planlı süreç olarak aktarımı”, “insani vasıfları ortaya çıkarma”, “hayata yön verme ve yaşama hazırlama” şeklinde tanımladığı sonucuna ulaşmıştır. Gülmüş (2015: 60) sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin değerler eğitimi kavramını değer/davranış kazandırma, nitelikli kılma ve yaşantı haline getirme olarak ifade ettiği sonucuna ulaşmıştır. Balcı ve Yanpar Yelken’in (2010: 88-89) sınıf ve sosyal bilgiler öğretmenleriyle yürüttükleri çalışmada öğretmenler değer kavramına ilişkin görüşlerini açıklarken değerler eğitiminin işlevlerini de ifade etmişlerdir. Öğretmenler karakter gelişiminde, bireyin toplum içindeki yerini anlamasında, toplumun devamlılığını sağlamada, toplumsal birliği desteklemede, toplumdaki değerler sistemini pekiştirmede ve toplumun kalkınmasına katkı sunmada değerler eğitiminin önemli işlevler taşıdıklarını belirtmektedirler. Akıtürk ve Bağçeli Kahraman’ın (2019: 274) okul öncesi öğretmen adayları ile yürüttüğü çalışmada öğretmen adaylarının değerler eğitimini evrensel değerlerin aktarılması, değerlerin öğretimi, toplumun hoş göreceği insani davranışlar ve kültüre yönelik eğitim olarak ifade ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Kınacı’nın (2018: 54-55) sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yürüttüğü çalışmada değerler eğitiminin; en fazla “okulda planlı ve sistemli verilen eğitim” olarak tanımlandığı, ayrıca “ailede eğitim”, “yaşamın sonuna kadar devam eden bir süreç”, “programda belirtilen değerleri öğrencilere kazandırma”, “ideal bir bireyin yetiştirilmesi” olarak tanımlandığı sonucuna ulaşmıştır. İncelenen bu çalışmalarda elde edilen sonuçlar ile araştırmada elde edilen sonuçların benzerlik gösterdiği görülmektedir. Bu durum öğretmen ve öğretmen adaylarının benzer değer eğitimi ifadelerine sahip olabildiğini göstermektedir.

3.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkököl derslerini değerler eğitimi ile ilişkilendirme sırası nasıldır?*” şeklinde düzenlenen ikinci alt problemine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda verilmiştir.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi ile 1. sırada “Hayat Bilgisi”, 2. sırada “Sosyal Bilgiler”, 4. sırada “Türkçe” ve “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi”, 7. sırada “Beden Eğitimi ve Oyun”, 8. sırada “Fen Bilimleri”, “Görsel Sanatlar” ve “Müzik”, 9. sırada ise “Matematik” dersini ilişkili bulduğu sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının değerler eğitimi ile en fazla *hayat bilgisi* ve *sosyal bilgiler* derslerini ilişkili bulurken en az *matematik* dersi ile ilişkili buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Özmen, Er, ve Gürgil’in (2012: 307) ilköğretim branş öğretmenleri ile yaptığı çalışmada, öğretmenlerin değerler eğitimi ile sırasıyla en fazla DKAB, sosyal bilgiler ve Türkçe; en az resim, müzik ve matematik derslerini sorumlu gördükleri sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada hayat bilgisi dersi branş dersi olmadığı için yer almamıştır. Bu çalışma ile sınıf eğitimi öğretmen adayları ile ilköğretim branş öğretmenlerinin değerler eğitimi ile ilişkili buldukları derslerin ve ilişki sıralamasının benzer olduğu, araştırma sonuçlarının paralellik gösterdiği ifade edilebilir. Özalp Kaplan (2014: 36) ilköğretim öğretmenleri ile yaptığı çalışmada değer eğitiminin genellikle hayat bilgisi/sosyal bilgiler, Türkçe, DKAB, serbest etkinlik derslerinde verildiği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Gürdoğan Bayır, Çengelci Köse, ve Deveci’nin (2016: 323) sınıf eğitimi öğretmen adayları ile yaptıkları çalışmada, öğretmen adayları ilkökölde değerler eğitimine yer verilen derslerin sosyal bilgiler, hayat bilgisi, Türkçe ve fen bilimleri dersleri olduğunu belirtmişlerdir. Değerler eğitiminin daha çok hayat bilgisi/sosyal bilgiler, Türkçe, DKAB dersleriyle ilişkili bulunarak bu derslerde değerler eğitime daha fazla yer veriliyor olmasının nedeni, derslerin öğretim programları ve müfredatında değerlere dolaylı ve doğrudan olarak daha fazla yer verilmesidir yorumu yapılabilir. Ayrıca Güleş (2019: 7) çalışmasında değerlerin genelde Türkçe, hayat bilgisi, sosyal bilgiler, DKAB vb. gibi sözel alan dersleriyle bütünleştirildiğini ve matematik dersinin sayısal ve değerlerden uzak bir ders olarak algılandığını ifade etmiştir. Benzer şekilde Dede (2007: 11) matematik dersinin değerleri barındırmayan bir ders olduğuna inanıldığını fakat bunun aksine

matematiğin değerlere sahip olduğunu ve değerler eğitiminin bütün derslerde yapılabildiği gibi matematik dersinde de yapılabileceğini belirtmiştir. Alan yazında yer alan bu ifadeler doğrultusunda, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimini en az matematik dersiyle ilişkilendirmelerinin nedeni, matematik dersinin değer içermeyen bir alan olarak algılanıyor olması ve matematik dersinde değerler eğitime önyargılı yaklaşılması olabilir yorumu yapılabilir.

3.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkokul matematik programında yer alan programa özgü değerler ve kök değerler hakkında bilgi sahibi olma durumları nasıldır?*” şeklinde düzenlenen üçüncü alt problemine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda verilmiştir.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının 2018 MDÖP’de yer alan kök değerler hakkında en fazla bilmiyorum cevabı verdiği ve kök değerlerin neler olduğu hakkında bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Kök değerlerin neler olduğunu açıklayan öğretmen adaylarının genel olarak kök değerlere doğru örnekler verebildiği, kök değerlerden en fazla adalet, sorumluluk, saygı; en az dürüstlük, vatanseverlik ve dostluk değerlerini ifade ettikleri, bazı öğretmen adaylarının kök değerleri diğer değerlerle ve becerilerle karıştırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Akhan, Subaşı ve Açıl’ın (2020: 123) farklı branş öğretmen adayları ile yürüttüğü çalışmada, öğretmen adaylarına kök değerlerin neler olduğu sorulmuş ve öğretmen adaylarından en fazla sevgi, saygı ve adalet değerleri cevap olarak alınmıştır. Çalışmada genel olarak öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun kök değerlerin neler olduğunu doğru bildiği, bazı öğretmen adaylarının ise kök değerleri farklı becerilerle karıştırdıkları ifade edilmiştir. Bu sonuçların araştırmada elde edilen sonuçlarla paralellik gösterdiği yorumu yapılabilir. Araştırmanın sonuçlarıyla paralellik gösteren bir diğer çalışma ise Çengel’in (2019: 84) sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yürüttüğü çalışmadır. Çengel bu çalışmada öğretmen adaylarına kök değerlerin neler olduğunu sormuş ve katılımcıların yarısından kök değerleri bilmedikleri cevabını alarak öğretmen adaylarının kök değerlere ilişkin bilgilerinin eksik olduğu sonucuna ulaşmıştır. Peker Ünal ve Şen (2019: 97) matematik öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının kök

değerlere yükledikleri anlam ile bu değerlerin sözlük tanımları arasındaki uyumun oldukça düşük olduğu ve öğretmen adaylarının kök değerler hakkında bilgi ve algı eksiklikleri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışma ile, öğretmen adaylarında kök değerlerin neler olduğu hakkında bilgi eksiklikleri olduğu gibi kök değerlerin anlamları hakkında da bilgi ve algı eksiklikleri olabildiği görülmektedir.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının 2018 MDÖP’de yer alan matematik dersine özgü değerler hakkında en fazla bilmiyorum cevabı verdiği ve matematik dersine özgü değerlerin neler olduğu hakkında bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Matematiğe özgü değerlerin neler olduğunu açıklayan öğretmen adaylarının matematik dersine özgü değerlerden en fazla eşitlik, paylaşım; en az estetik, esneklik değerlerini ifade ettikleri ve matematiğe özgü değerleri kök değerlerle karıştırdıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Aktaş (2014: 209-217) matematik öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin öğretim programının sahip olduğu değerleri benimsemedikleri, bazı içerikler için öğretim programını incelemedikleri ve matematiğe ilişkin değerlerden haberdar olmadıkları sonuçlarına ulaşmıştır. Seah, Bishop, FitzSimons ve Clarkson’ın (2001: 3, 15) öğretmenlerle yaptığı çalışmada araştırmamanın sonuçlarına paralel olarak, matematik dersinde resmi olarak uygulanması planlanan değerler ile öğretmenler tarafından benimsenen değerler arasında farklar olduğu, öğretmenlerin matematik dersine ait değerlerden haberdar olmadıkları ve bu nedenle belirli değerleri aday göstermede başarısız oldukları sonucuna ulaşmışlardır. Deniz’in (2018: 699) matematik öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerden bazılarının matematik dersinin değerler içermediği görüşüne sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bu görüşe sahip öğretmenlerin matematik programında yer alan değerlerden haberdar olmadığı yorumu yapılabilir. Çelikkaya ve Filoğlu da (2014: 1549) sosyal bilgiler öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin programda var olan değerlerden tam olarak haberdar olmadıkları sonucuna ulaşmışlardır. Bu çalışma ile öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının matematik dersi dışında diğer ders programlarında yer alan değerlerden de haberdar olmayabildiği görülmektedir.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının 2018 MDÖP’da yer alan kök değerler ve matematik dersine özgü değerlerin neler olduğu hakkında yeterince bilgi sahibi olmaması araştırmamanın beklenen sonuçlarından biridir. Araştırmaya katılan sınıf

eğitimi öğretmen adayları arasında değerler eğitimi ve matematik eğitimi dersi almayan öğretmen adaylarının olması “bilmiyorum” cevabının en fazla olma nedeni olarak yorumlanabilir. Ayrıca araştırmada çalışma grubunun demografik bilgilerinde, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının %65’inin matematik eğitimi dersi aldığı halde bu adayların sadece %37’sinin 2018 MDÖP’nı incelediği bilgisine ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun 2018 MDÖP’nı incelememesi matematik dersine özgü değerler ve kök değerlerin neler olduğu hakkında bilgi sahibi olmamalarının nedeni olarak yorumlanabilir. Sınıf öğretmenliği lisans programı incelendiğinde, öğretmen adaylarının 5. yarıyıl ve 6. yarıyıl matematik eğitimi dersi aldıkları ve dersin içeriğinde 2018 MDÖP’nın kapsamı, amacı ve özelliklerinin yer aldığı bilgisine ulaşılmıştır (YÖK, 2022: 10). Buna rağmen 2018 MDÖP’nı inceleyen sınıf eğitimi öğretmen adaylarının oldukça az olması, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının lisans programında yer alan matematik eğitimi dersinde 2018 MDÖP’nın değerler boyutunun ihmal edildiği ve bu konu üzerinde durulması gerektiği yorumu yapılabilir. Çalışmada ayrıca kök değerlerin neler olduğu hakkında “bilmiyorum” cevabı veren öğretmen adaylarının frekansı (f:84), matematiğe özgü değerlerin neler olduğu hakkında “bilmiyorum” cevabı veren öğretmen adaylarının frekansından (f:116) daha az olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun nedeni olarak kök değerlerin tüm öğretim programlarında ortak olması ve yer alması gösterilebilir.

3.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkökul matematik dersi ile ilişkilendirilebilir buldukları değerler nelerdir?*” şeklinde düzenlenen dördüncü alt problemine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda verilmiştir.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi ile en çok paylaşım, sorumluluk, eşitlik ve sabır; en az sevgi, dostluk ve vatanseverlik değerlerini ilişkilendirilebilir buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının matematik dersiyle en fazla ilişkilendirdiği değerlerin sınıf düzeylerinin artış göstermesiyle farklılık göstermediği ve her sınıf düzeyinde en fazla ilişkinin “paylaşım”, “sorumluluk” ve “eşitlik” değerleriyle kurulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada sınıf eğitimi öğretmen adaylarının 2018 MDÖP’da yer alan matematiğe özgü değerler hakkında bilgi sahibi olma durumları incelenmiş ve

öğretmen adaylarının sorumluluk ve sabır kök değerlerini matematik dersine özgü değerlerden en yüksek frekansa sahip olan eşitlik ve paylaşım değerlerine çok yakın frekansta ifade ettikleri dikkat çekmiştir. Bu durum sınıf eğitimi öğretmen adaylarının *sorumluluk* ve *sabır* değerlerinin matematik dersine özgü değerlerden olabileceğini düşündüklerini ve bu değerleri matematik dersiyle ilişkilendirdiklerini göstermektedir. Böylece araştırmanın üçüncü alt problemine ilişkin bulgular ile dördüncü alt problemine ilişkin bulguların paralellik gösterdiği yorumu yapılabilir. Araştırmada araştırmacı tarafından matematik dersi kazanımlarıyla programda yer alan değerlerin ilişkilendirilmesi yapılmış ve matematik dersi kazanımlarıyla eşitlik, özenetim, paylaşım, estetik, sorumluluk, dürüstlük ve saygı değerleri arasında doğrudan ilişkilendirme yapılmıştır. Araştırmacının yaptığı kazanım değer ilişkilendirmesinin araştırmanın bulgularıyla eşitlik, paylaşım ve saygı değerleri açısından paralellik gösterdiği görülmektedir. Lım ve Ernest (1997: 43-44) matematik öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, Malezya matematik ders programında yer alan değerlerden hangi değerlerin matematik yoluyla öğretilmesinin öğretmenler tarafından uygun bulunduğu ilişkin araştırma yapmışlardır. Araştırmada matematik programında yer alan değerler ile öğretmenlerin matematik dersinde yer almasını uygun gördükleri değerlerin kısmen örtüştüğü ve bu değerler arasında sevgi, saygı değerlerinin yer almadığı sonuçlarına ulaşılmıştır. Öncül (2021: 89) matematik öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, öğretmenlerin matematik dersinde hangi *kök değerlerin* öğretiminin daha zor ve daha kolay olduğu hakkında görüşlerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin matematik dersinde dürüstlük, vatanseverlik ve sabır değerlerinin öğretiminin daha zor; yardımseverlik, dostluk ve sevgi değerlerinin öğretiminin daha kolay olduğunu belirttiği görülmüştür. Bu sonuçlardan matematik dersiyle kök değerlerden, dürüstlük, vatanseverlik ve sabır değerlerinin en az; yardımseverlik, dostluk ve sevgi değerlerinin en fazla ilişkilendirilebilir bulunduğu yorumu yapılabilir. Öncül'ün çalışmasında vatanseverlik değeri açısından elde edilen sonuçlar araştırmada elde edilen sonuçlarla paralellik gösterirken, sevgi ve dostluk değerleri açısından elde edilen sonuçlar araştırmada elde edilen sonuçlarla çelişmektedir. Benzer şekilde Deniz'in (2018: 698) 2018 matematik öğretmenleriyle yaptığı çalışmada öğretmenlerin sabır ve dürüstlük değerlerinin öğretiminde en çok zorlandıklarını tespit etmiştir.

Matematik kitaplarında hangi değerlerin yer aldığı ve bu değerlerin yer alma sıklığına yönelik bulgular kitap yazarlarının matematik dersiyle hangi değerler arasında ilişki kurduğu yönünde yorumlanabilir. Bu nedenle matematik kitaplarında yer alan değerleri inceleyen çalışmalar incelenmiş ve sonuçları bu alt problem altında tartışılmıştır. Özkaya (2021: 106-111) çalışmasında ders kitaplarını 2017 MDÖP’da matematik kazanımları ile ilişkilendirilmesi yapılan “adalet ve paylaşım, bilimsellik, esneklik, estetik, eşitlik ve tasarruf” değerlerine yer verilmesi açısından incelemiş ve ders kitaplarında en çok eşitlik, bilimsellik, esneklik değerlerinin; en az estetik, tasarruf, adalet ve paylaşım değerlerinin yer aldığı sonucuna ulaşmıştır. Bu sonuçların araştırmada elde edilen sonuçlarla eşitlik değeri açısından paralellik gösterdiği yorumu yapılabilir. Sayın, Orbay, ve Altunay Şam (2019: 169) çalışmalarında 5. sınıf matematik ders kitaplarını kök değerlere yer verilmesi açısından incelemiş ve ders kitaplarında en çok değinilen değerlerin öz denetim, adalet, yardımseverlik ve sorumluluk; en az değinilen değerlerin dostluk, dürüstlük, vatanseverlik, saygı ve sevgi değerleri olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçların araştırmada elde edilen sonuçlarla sorumluluk, dostluk ve vatanseverlik değerleri açısından paralellik gösterdiği yorumu yapılabilir. Şahin ve Başgül (2018: 90) çalışmasında ortaokul matematik ders kitaplarını sosyal değerlere yer verilmesi açısından incelemiş ve ders kitaplarında genel olarak en fazla sorumluluk değerine yer verilirken, en az hoşgörü değerine yer verildiği tespit edilmiştir. Bu sonuçların araştırmada elde edilen sonuçlarla sorumluluk değeri açısından paralellik gösterdiği yorumu yapılabilir.

3.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkokul matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına yönelik görüşleri ve nedenleri nelerdir?*” şeklinde düzenlenen beşinci alt problemine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda verilmiştir.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının çoğunluğunun (%76) matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği görüşüne sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına oranla; 4. sınıf öğretmen adaylarının diğer 3 sınıf düzeyine oranla; değerler eğitimiyle ilgili ders alan öğretmen adaylarının ders almayan öğretmen adaylarına oranla; matematik

öğretim programını inceleyen öğretmen adaylarının incelemeyen öğretmen adaylarına oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği görüşüne sahip olduğu ve matematik öğretimi dersi alma durumunun öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceğine yönelik görüşlerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği yönünde olumlu görüşe sahip olan öğretmen adayları, matematik dersinde değerler eğitiminin problemler, bölme işlemi, kesirler, geometrik şekiller, paralar gibi matematik konularıyla ilişkilendirerek yapılabilmesi; değerlerin her derste kullanılabilir ve hayatla ilişkili yapıda olması; değerlerin gizil/örtük yolla öğretilmeye uygun olması; matematik dersinde değerler eğitiminin gerekli olması; paylaşım, eşitlik, adalet değerlerinin eğitimi için en uygun dersin matematik dersi olması gibi nedenlerle matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceğini ifade etmiştir. Araştırmada matematik dersinde değerler eğitimi yapılamayacağı yönünde olumsuz görüşe sahip olan öğretmen adayları, matematik dersi ile değerler eğitiminin ilişkisiz olması; matematik dersinin daha çok akademik boyutuyla ilgilenilmesi; matematik ders konularının yoğun olması; kişisel gerekçeler gibi nedenlerle matematik dersinde değerler eğitimi yapılamayacağını ifade etmiştir.

Araştırmada sınıf eğitimi öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği görüşüne sahip olduğu görülmektedir. Aynı zamanda araştırmanın 2. alt probleminde, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersini diğer ilkökul dersleri arasında değerler eğitimiyle en az ilişkilendirilebilir ders olarak gördüğü sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarının matematik dersini değerler eğitimiyle en az ilişkilendirilebilen ders olarak görmesine rağmen matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceğine yönelik olumlu görüşleri sevindirici bir sonuçtur. Ayrıca sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, değerlerin her derste kullanılabilir ve hayatla ilişkili yapıda olmasını olumlu görüşlerinin bir nedeni olarak ifade ettikleri dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Dede (2007: 17) matematik alanının değerleri barındırdığını ve bu değerlerin matematik dersi dahil tüm derslerde öğretilabileceğini ifade etmiştir. Güleş (2019: 98) yaptığı çalışmada, ortaokul matematik öğretmenlerinin matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasını gerekli bulduğu sonucuna ulaşmıştır. Çalışmada

öğretmenler değerler eğitiminin okul öncesi dönemden liseye kadar her eğitim kademesinde ve her ders bünyesinde yapılması gerektiğini belirtmiştir.

Araştırmada, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceği yönünde olumlu görüşlerine, değerlerin gizil/örtük yolla öğretilmeye uygun olması ifadesini bir neden olarak belirttiği dikkat çekmektedir. Bishop vd. (1999: 3) yaptığı çalışmada, matematik derslerinde gerçekleştirilen değerler eğitiminin daha çok örtük bir şekilde gerçekleştirildiğini ifade edilmektedir. Atweh ve Seah'ın (2008: 9) yaptığı çalışmada ise matematik dersinde değer ve değerler eğitimi sorununun araştırılmaya başlanmasına ve öğretim programlarında yer alarak zamanla daha açık bir hale getirilmesine rağmen değerlerin hala örtük olarak kaldığı, örtük öğretimi yapıldığı ifade edilmiştir. İncelenen bu araştırmalar ile, matematik dersinde değerler eğitimi için gizil/örtük programın öğretmenler tarafından daha çok tercih edildiği ve bu durumun sınıf eğitimi öğretmen adaylarının görüşleriyle bağdaştığı yorumu yapılabilir.

Peker Ünal ve Şen (2019: 88) matematik dersi öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimine yönelik görüşlerinin olumlu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Öncül (2021: 83) ortaokul matematik öğretmenleri ile yaptığı çalışmada, öğretmenlerin matematik dersinde değerler eğitimine ve matematikle değerleri ilişkilendirmeye yönelik olumlu görüşe sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Dinçer ve Gündüz Çetin, (2021: 48) lise matematik öğretmenleriyle yaptığı çalışmada matematik dersinde değerler eğitimine ilişkin öğretmenlerin olumlu ve olumsuz görüşlere sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çalışmada olumlu görüşlere sahip öğretmenler, genel olarak değerler eğitiminin önemli olduğunu, lise öğrencilerinde görülen sorunlu davranışların ortadan kaldırılabilmesi için faydalı olacağını, ders ayrımı yapılmaksızın tüm derslerde tutarlılıkla uygulanması gerektiğini görüşlerinin nedeni olarak belirtmiştir. Bu sonuçlar ile; matematik dersi öğretmen adayları ve matematik öğretmenlerinin, matematik dersinde değerler eğitimine ilişkin görüşleri ve nedenleri ile sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimine ilişkin görüşleri ve nedenlerinin paralellik gösterdiği görülmektedir.

Araştırmada beklenildiği üzere, sınıf eğitimi öğretmen adayları arasında matematik dersinde değerler eğitimi yapılamayacağı yönünde olumsuz görüşe sahip

öğretmen adayları olduğu görülmektedir. Peker Ünal ve Şen (2019: 96) matematik dersi öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmada, bazı öğretmen adaylarının matematik dersinde her kazanımla değerler eğitimi yapılamayacağını ifade ettiği sonucuna ulaşmışlardır. Dinçer ve Gündüz Çetin (2021: 57) lise matematik öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, matematik dersinde değerler eğitimi yapılamayacağı yönünde olumsuz görüş belirten öğretmenlerin olduğu ve bu öğretmenlerin matematik dersinin doğasının değer aktarımına uygun olmayışı, ders sürelerinin yetersiz oluşu, uygulama örneklerinin olmayışı ve değerler eğitimi uygulamalarının anlamlı olmasına rağmen matematik dersiyle bütünleştirmenin zor olması ifadelerini görüşlerinin nedeni olarak belirttiği sonucuna ulaşmışlardır. Benzer şekilde Deniz (2018: 697) matematik öğretmenleri ile yaptığı çalışmada, öğretmenlerin matematik dersinde değerler eğitimine ilişkin olumsuz düşüncelerini, değerler eğitiminin kazandırılmasının fazla zaman aldığı, değerler eğitimi ile ilgili yeterli eğitim alamadıkları için öğretmenlerin bu konuda eksikliklerinin olduğu, kaynakların yetersizliği ve değerlerin kazanımlarla sınırlı olduğu ifadeleriyle tespit etmiştir. Güleş (2019: 98-99) matematik öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılamayacağına ilişkin olumsuz görüşlerinin nedenleriyle bağdaşan ifadelerle ulaşmıştır. Çalışmasında matematik öğretmenleri, süreç içerisinde mevcut sınav sisteminden, derslerin öğretim ağırlıklı olmasından ve konuları yetiştirme telaşından dolayı derslerinde değerler eğitimini ihmal edebildiklerini ve matematik dersinde akademik başarı beklentisinin fazla olmasının da değerler eğitime gereken önemi vermelerini engellediğini ifade etmiştir. İncelenen çalışmalarda yer alan öğretmen aday ve öğretmenlerin matematik dersinde değerler eğitimine ilişkin olumsuz görüşleri ile araştırmada ulaşılan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının olumsuz görüşlerinin paralellik gösterdiği, sınıf eğitimi öğretmen adayları ile matematik öğretmenlerinin görüşlerine benzer nedenleri gösterdikleri yorumu yapılabilir.

Araştırmada, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılamayacağı yönünde olumsuz görüşlerine, matematik dersi ile değerler eğitiminin ilişkisiz olması ifadesini bir neden olarak belirttiği dikkat çekmektedir. Benzer şekilde Deniz (2018: 699) yaptığı çalışmada bazı matematik öğretmenlerinin, matematiğin değerlere sahip olmayan bir ders olduğunu düşündüklerini tespit

etmiştir. Güleş'in (2019: 98) çalışmasında bazı matematik öğretmenleri, matematiğin değerlere yatkın bir ders olmamasını neden göstererek matematik dersini değerlerle ilişkilendirmenin zor olduğunu belirtmiştir. Seah vd. de (2001: 17-18) yaptığı çalışmada, öğretmenlerde matematiğin değerlere sahip olmadığı bir ders olduğu yönünde yanlış bir anlayışın varlığını tespit etmişlerdir. Oysa Durmuş'a göre (2010: 67) matematiğin genel geçer değerler dışında diğer mutlakçı olmayan ve sosyal bilimlerde değerlerini de içerdigi kolaylıkla görülebilmektedir. Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, matematik dersinde değerler eğitimine ilişkin sahip oldukları ön yargılar, bilgi ve deneyim eksiklikleri matematik dersinde değerler eğitimi yapılamayacağına ilişkin görüşlerinin nedeni olarak yorumlanabilir. Kara Ergin (2019: 92-93) lise matematik dersinde değerler eğitimine yönelik iki öğretim deneyi uygulamış ve araştırma sonucunda matematik dersinin değerler eğitimiyle bağdaştırılması konusunda tereddütleri olan öğretmenin ön yargısının kırıldığı sonucuna ulaşmıştır. Kara Ergin tarafından yapılan bu araştırma ile, öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimine yönelik bilgi ve deneyimleri arttıkça, ön yargılarının giderilebileceği yorumu yapılabilir.

3.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, ilkökul matematik dersi bünyesinde değerleri kazandırmak için yapmayı planladıkları etkinlikler nelerdir?*” şeklinde düzenlenen altıncı alt problemine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda verilmiştir.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerleri kazandırmak için en fazla *problemler konusu ile ilgili etkinlikler*, grup çalışması ve gerçek nesne paylaşımı etkinlikleri yapmayı planladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Bunların yanında öğretmen adayları, eğitsel oyun, drama, akran öğretimi, örnek olay gibi yöntemler kullanacaklarını; değerlerin gizil/örtük yolla öğretiminden faydalanacaklarını; materyalle derslerini destekleyeceklerini; bölme işlemi, kesirler, toplama işlemi, çıkarma işlemi, geometrik şekiller ve çarpma işlemi gibi ders konularıyla değerler eğitimi etkinlikleri hazırlayacaklarını ifade etmiştir.

Sınıf eğitimi öğretmen adayları matematik dersinde değerleri kazandırmak için en fazla *problemler konusu ile ilgili etkinliklere* derslerinde yer vereceklerini

ifade etmiştir. Aşıcı ve Dede (2019: 278) matematiksel problem çeşitleri aracılığıyla matematik derslerinde değer aktarımlarının nasıl yapılabileceğine yönelik bir araştırma gerçekleştirmiş ve bu araştırmada matematiksel problemler aracılığıyla değerlerin aktarımına yönelik örnekler ve açıklamalar vermişlerdir. Araştırmada; güncel ve toplumsal sorunlardan hareketle hazırlanan matematiksel problemler ve onların çözüm süreçlerinin, öğrencilerin matematik dersinde değerler aktarımı konusunda oldukça kullanışlı araçlar olduğunu açıklamışlardır. Onlara göre problemler, yeniden düzenlenerek genel eğitimsel değerleri aktaracak şekilde iyi birer değer aktarım aracına dönüştürülebilir. Karaca'nın (2020: 65) 4. sınıf öğrencileriyle yaptığı çalışmada, matematik dersinde kullanılan gerçek yaşam problemlerinin öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarını ve matematiğe yönelik tutumlarını arttırdığı sonucuna ulaşmıştır. Bu araştırmalar ile sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde en fazla yapmayı planladıkları etkinlik olan, problemler ile ilgili etkinliklerin matematik dersinde değerler eğitimi için kullanışlı ve faydalı olacağı yorumu yapılabilir.

Sınıf eğitimi öğretmen adayları matematik dersinde değerleri kazandırmak için değerlerin gizil/örtük yolla öğretiminden faydalanacaklarını ifade ettiği dikkat çekmektedir. Okullarda değer eğitimine yönelik doğrudan dersler verilme bile örtük/gizil program aracılığı ile değerler eğitimi verilebilir. Çünkü okulun atmosferi, öğretmenlerin disiplin anlayışları ve beklentileri gibi yapılarla, değerler eğitimi verilebilir veya öğrencilerin değer gelişimine katkıda bulunulabilir (Akbaş, 2007: 679'dan aktaran: Aydın, 2014: 3). Örtük/gizil program ile desteklenmeyen değerler eğitiminin başarılı olması mümkün değildir. Bu nedenle değerler eğitimi çalışmalarının önemli bir boyutunu örtük program oluşturmaktadır. Bu program ile öğretmenler, sınıfta yarattıkları ortam ile öğrenci davranışları üzerinde açık program kadar etkili olmaktadır. Bu nedenle öğretmenlerin değerler eğitimi çalışmalarını örtük/gizil program ile desteklemeleri gerekmektedir (Çengelci Köse, 2016: 256-257). Benzer şekilde Başçı'nın (2012: 199) yaptığı çalışmada öğretmenlerin gizil/örtük programı değerler eğitimi sürecini etkileyen en önemli unsurlardan biri olarak ifade ettiği belirlenmiştir. Alan yazında yer alan bu açıklamalar ile; sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde yapmayı planladıkları değerler

eğitiminde, değerlerin gizil/örtük yolla öğretiminden faydalanacaklarına yönelik ifadelerinin olumlu bir ifade olduğu yorumu yapılabilir.

Öncül'ün (2021: 88-89) matematik öğretmenleriyle yaptığı çalışmada öğretmenler matematik dersinde değerler eğitimi için; değerler eğitime yönelik etkinlikler, eğitsel oyunlar, iş birliğine dayalı öğrenme yöntemleri, akıllı tahta gibi öğretim teknolojileri kullandıklarını açıklamıştır. Güleş'in (2019: 99) matematik öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, öğretmenlerin matematik derslerinde değerler eğitimi kapsamında yaptıkları etkinliklerin ağırlıklı olarak ders kazanımları dışında gerçekleştiği, öğretmenlerin kazanımlar çerçevesinde değerlere problemler içerisinde sınırlı olarak değinebildiği ve öğretmenlerin sınıf içi uygulamalarının öğüt vermeden öteye geçemediği sonuçlarına ulaşmıştır. Dinçer ve Gündüz Çetin'in (2021: 52-53) matematik öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenlerin matematik dersinde değerler eğitimi için; anlatım ve soru cevap yöntemi, beyin fırtınası tekniğini, pano hazırlama etkinliği kullandıklarını ve rol model olduklarını, öğrencilerine gerektiğinde öğüt verdiklerini belirtmişlerdir. İncelenen bu çalışmalar ile, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerleri kazandırmak için yapmayı planladıkları etkinlikler ile *matematik öğretmenlerinin* matematik dersinde değerler eğitimi için yaptığı etkinliklerin paralellik gösterdiği görülmektedir.

Akhan, Subaşı ve Açıl'ın (2020: 129) yedi farklı branşta öğrenim gören öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, öğretmen adayları; öğretmenin rol model olarak, günlük hayattan örnekler vererek, drama etkinlikleri ve videolarla değerler eğitimi yapılabileceğini ifade etmişlerdir. Benzer şekilde Oğuz (2012: 9) beş farklı branşta öğrenim gören öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, öğretmen adayları; sınıf içi etkinlikler, sosyal kültürel faaliyetler, örnek hayat hikâyeleri kullanarak ve öğrencilere rol model olarak değerler eğitimi yapılabileceğini ifade etmiştir. Kurtdede Fidan'ın (2009: 16; 2016: 169-171) yaptığı benzer çalışmalarda öğretmen adayları; öğrencilere örnek olunması, ders verici örnek hikayeler anlatılması ve değer boyutu olan sinema filmi, tv filmi ve tiyatro önerilmesi gerektiğini ve teknoloji ve materyallerden, drama tekniğinden, işbirliğine dayalı öğrenme yaklaşımından, kitaplardan, örnek olaylardan, görsellerden, karikatürlerden ve eğitsel oyunlardan, bazı kurum ve kuruluşlardan, kaynak kişilerden, alan gezilerinden yararlanacaklarını ifade etmişlerdir. İncelenen bu çalışmalar ile, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının

matematik dersinde değerleri kazandırmak için yapmayı planladıkları etkinlikler ile farklı çalışmalarda ulaşılan *sınıf eğitimi öğretmen adayları ve farklı branş öğretmen adaylarının* değerler eğitiminde yapmayı planladıkları etkinliklerin benzerlik gösterdiği ve öğretmen adaylarının değerler eğitimi etkinliklerine ilişkin görüşlerinin oldukça çeşitli ve zengin içerikte olduğu yorumu yapılabilir.

Gür, Koçak, Şirin, Şafak ve Demircan'ın (2015: 88) idareci, sınıf, okul öncesi ve branş öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, öğretmenlerin değerler eğitimini daha çok sınıf içi etkinlikler sırasında gerçekleştirdiği, sorumluluk projeleri uyguladığı, broşür, afiş, pano ve sergi gibi görsel kaynaklar hazırladığı, drama ve tiyatro etkinlikleri düzenlediği sonucuna ulaşılmıştır. Aydın M.'nin (2019: 127-128) sınıf öğretmenleri ile yaptığı çalışmada, öğretmenlerin değerler eğitimi sürecinde; drama, değer barındıran hikâyeleri ve örnek haberleri okuma, pano, karikatür ve pankart ve sloganlar hazırlama, değerleri içeren filmler ve tiyatro izleme, büyüklerin hayat hikâyelerini araştırma, medyadaki örnek olaylar üzerinden yorumlarda bulunma, sosyal deneyleri inceleme gibi etkinlikleri yaptığı ve örtük programdan yararlandıkları belirlenmiştir. İncelenen bu çalışmalar ile, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi özelinde yapmayı planladıkları değerler eğitimi etkinlikleri ile *sınıf öğretmenleri ve farklı branş öğretmenlerinin* değerler eğitimi için genel anlamda yaptığı etkinliklerin paralellik gösterdiği yorumu yapılabilir.

3.7. Yedinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın “*Sınıf eğitimi öğretmen adayları, ilkökul matematik dersi bünyesinde gerçekleştirecekleri değerler eğitiminde güçlüklerle karşılaşacaklarını düşünmekte midir? Bu güçlükleri aşmak için yapacakları nelerdir?*” şeklinde düzenlenen yedinci alt problemine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda verilmiştir.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının çoğunluğunun (%56) matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşacakları görüşüne sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına oranla; 3. sınıf öğretmen adaylarının diğer 3 sınıf düzeyine oranla; değerler eğitimiyle ilgili ders alan öğretmen adaylarının ders almayan öğretmen adaylarına oranla; matematik öğretim programını incelemeyen öğretmen adaylarının inceleyen öğretmen adaylarına oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimi

yaparken güçlüklerle karşılaşacakları görüşüne sahip olduğu ve matematik öğretimi dersi alma durumunun öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşma durumuna dair görüşlerini etkilemediği sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf eğitimi öğretmen adayları matematik dersinde karşılaşacakları güçlükleri aşmak için, matematik dersinde değerler eğitimi verirken içeriği etkinlikler, materyal ve farklı yöntem ve tekniklerle destekleyeceklerini; konuyla ilişkili araştırma yapacaklarını; eğitsel oyunlar kullanıp dersi eğlenceli hale getireceklerini; diğer meslektaşlarıyla ve alan hocalarıyla fikir alışverişini yapacaklarını; öğrencilerine sabırlı olacaklarını ve dersi sevdirmeye çalışacaklarını; ilave süre kullanacaklarını ifade etmiştir.

Yapılan araştırmada, öğretmen adaylarının güçlükleri aşmak için konuyla ilgili araştırma yapacaklarını ifade ettiği görülmektedir. Benzer şekilde Oğuz'un (2012: 8) farklı branş öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada öğretmen adayları, kendilerinin değerlerle ilgili daha çok bilgi edinip öğrencilerine aktaracaklarını ifade ettiği görülmektedir. Güleş (2019: 99) yaptığı çalışmada, matematik öğretmenlerinin matematik dersinde değerler eğitimi yaparken karşılaştıkları güçlükleri ve çözüm önerilerini açıklamıştır. Araştırmada matematik öğretmenlerinin, matematik dersinde değerler eğitimi uygulamalarında çok çeşitli sorunlarla karşılaştıkları belirlenmiştir. Öğrencilerin ön yargıları, değerler eğitimi gereksiz bulmaları, sınav kaygıları, öğretim programının değerlerin matematik dersi kazanımlarıyla ilişkilendirilebilmesi için yetersiz olması, öğretmenlerin ellerinde kendilerine kılavuzluk edecek bir materyal olmaması, program ders kazanımları açısından yoğun olduğu için öğretmenlerde konuları yetiştirme telaşının olması, matematik dersinin öğretim ağırlıklı olması, mevcut sınav sisteminden dolayı derse yönelik başarı beklentisinin fazla olması; öğretmenlerin matematik dersinde değerler eğitimi için ifade ettiği bazı güçlüklerdir. Güleş'in çalışmasında elde ettiği bu bulgular; sınıf eğitimi öğretmen adaylarının çoğunluğunun sahip olduğu, matematik dersinde değerler eğitimi yaparken güçlüklerle karşılaşacaklarına yönelik görüşlerini doğrular niteliktedir. Matematik öğretmenleri matematik dersinde karşılaştıkları bu güçlüklerle çözüm önerisi olarak; değerlerin matematik dersi kazanımlarıyla ilişkilendirildiği bir kılavuzun geliştirilip öğretmenlerin kullanımına sunulması, öğretim programının

içeriğine örnek etkinlikler konulması, değerler eğitimi kapsamında yetkinliklerini geliştirilebilmek için kendilerine eğitim verilmesi gibi önerilerde bulunmuştur. Ayrıca Güleş'in yaptığı araştırmada, matematik öğretmenlerinin matematik dersinde değerler eğitimi anlamında kendilerini yetersiz gördükleri ve bu durumu da bir güçlük olarak ifade ettikleri dikkat çekmektedir. Gürdoğan Bayır, Çengelci Köse ve Deveci'nin (2016: 327) sınıf eğitimi öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, öğretmen adayları değerler eğitimi sürecinde yaşanan güçlükleri; bilgi kazanımını ön plana alma, uygulama eksikliği, değerleri önemsememe şeklinde ifade etmiştir. Gür, Koçak, Şirin, Şafak, ve Demircan'ın (2015: 88) idareci, sınıf, okul öncesi ve branş öğretmenleriyle yaptığı çalışmada, değerler eğitiminde karşılaşılan güçlükler belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre öğretmenler; değerler soyut bir konu olduğu için öğrencilerin yaş gruplarına uyarlamakta, öğrencilerin davranışlarında beklenen değişikliği oluşturmada, materyal ve etkinlik bulmada, etkinlikleri programa yerleştirmekte ve etkinlikleri uygulamakta güçlük yaşadıklarını belirtmiştir. İncelenen araştırmalarda elde edilen bulgulara göre, öğretmen ve öğretmen adaylarının değerler eğitiminde çeşitli güçlüklerle karşılaşabildiği yorumu yapılabilir.

Yapılan alan yazın incelemesinde öğretmen adaylarının değerler eğitimine yönelik yeterlilik algılarını inceleyen çalışmalara ulaşılmıştır. Değerler eğitimi hakkında kendini yetersiz bulan bir öğretmen ya da öğretmen adayı için bu yetersizlik bir güçlük nedeni oluşturduğundan bu çalışmalar, öğretmen adaylarının değerler eğitiminde güçlüklerle karşılaşma düşünceleri ile neden bağlamında ilişkilendirilebilir bulunmuş ve bu alt problem altında sunulmuştur. Kurtdede Fidan'ın (2016: 168) sınıf eğitimi öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının büyük çoğunluğunun kendilerini değerler eğitimi hakkında yeterli gördüğü, bazı öğretmen adaylarının bu konuda bir fikri olmadığı ve kendilerini yeterli görmedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kendilerini yeterli gören öğretmen adayları, hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi gibi derslerde bu konularda yeterince bilgi sahibi olduklarını ve bu derslerde çeşitli uygulamalar, materyaller ve etkinlikler yaptıklarını ifade etmiştir. Araştırmada ulaşılan bu sonuç ile sınıf eğitimi öğretmen adaylarının hayat bilgisi ve sosyal bilgiler öğretimi dışındaki diğer derslerde yeterlilik algılarının farklı olabileceği yorumu yapılabilir. Kendilerini

yeterli görmeyen öğretmen adayları, derslerde yapılan etkinliklerden ziyade ilkokullarda değerler eğitimi nasıl başaracakları noktasında kaygılı olduklarını, bu konuda tam bir fikri olmadıklarını ifade etmiştir. Araştırmada elde edilen bu bulgu ile sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimi yapılmasına yönelik de kişisel kaygılar taşıyabileceği ve güçlüklerle karşılaşabileceklerini düşündükleri yorumu yapılabilir. Şahin ve Katılmış'ın (2016: 12) sosyal bilgiler öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarının değerler eğitimi öz yeterlilikleri incelenmiş ve öğretmen adayları değerler eğitimi etkili bir şekilde gerçekleştirebileceklerine yönelik görüşlerini; kendilerini yeterli görmelerine, üniversitede yeterince bilgi ve beceri kazanmalarına, sosyal bilgiler dersinin değerler eğitimi için uygun bir ders olmasına, değerler eğitimine önem vermelerine bağlarken değerler eğitimi gerçekleştirebilme yetersizliklerini ise değerler eğitimine ilişkin yeterli eğitim almamalarına bağlamaktadır. Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu ifadesiyle, öğretmen adaylarının değerler eğitime ilişkin yeterli eğitim almaları durumunda değerler eğitiminde karşılaşacakları güçlükleri aşmak için kendilerini yeterli göreceklere yorumu yapılabilir.

3.8. Sekizinci Alt Probleme İlişkin Sonuçlar ve Tartışma

Araştırmanın “*Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının, matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duymakta mıdır? Destek önerileri nelerdir?*” şeklinde düzenlenen sekizinci alt problemine ilişkin sonuçlar ve tartışma aşağıda verilmiştir.

Sınıf eğitimi öğretmen adaylarının çoğunluğunun (%73) matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada kadın öğretmen adaylarının erkek öğretmen adaylarına oranla; 3. sınıf öğretmen adaylarının diğer 3 sınıf düzeyine oranla; değerler eğitimiyle ilgili ders alan öğretmen adaylarının ders almayan öğretmen adaylarına oranla; matematik öğretimi dersi alan öğretmen adaylarının ders almayan öğretmen adaylarına oranla; matematik öğretim programını incelemeyen öğretmen adaylarının inceleyen öğretmen adaylarına oranla daha fazla matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duyduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Sınıf eğitimi öğretmen adayları matematik dersinde değerler eğitimi için, öğretmen adaylarına bu konuda eğitim seminerleri ve konferanslar verilebilir; uygulamalı etkinlikler yapılabilir ya da yaptırılabilir; uzman, kitap ve materyal desteği sağlanabilir; lisans programına matematik ve değerler eğitimi içerikli bir ders eklenebilir; lisans eğitimleri sürecinde matematik dersinde değerler eğitimine yönelik eğitim verilebilir; matematik dersine sadece akademik açıdan bakılmasının önüne geçilebilir; bu konuyla ilgili alanda yapılan çalışmalar arttırılabilir önerilerinde bulunmuştur.

Dinçer ve Gündüz Çetin'in (2021: 54-55) matematik öğretmenleri ile yaptığı çalışmada, öğretmenlerden matematik öğretiminde etkili değer eğitimi için öneriler istenmiştir. Öğretmenler, değerler eğitimi hakkında öğretmenlerin bilgilendirilmesi için kılavuz kitap hazırlanması ve hizmet içi sunumlar yapılması önerisinde bulunmuştur. Deniz'in (2018: 678, 695-697) matematik öğretmenleri ile yaptığı çalışmada öğretmenler; değerler eğitimi kapsamında öğretmenlere yönelik eğitimler verilmesi ve öğretmenlerin bilgilendirilmesi, MDÖP'da öğrencilere değerlerin nasıl aktarılacağına dair açıklamaların ayrıntılı bir şekilde yer alması, okullarda sadece matematik derslerinde değil ayrı bir ders olarak verilmesi, üniversitelerde de değerler eğitiminin verilmesi önerilerinde bulunmuştur. Kamer ve Şahin'in (2021: 725) ilköğretim matematik, Türkçe ve sınıf eğitimi öğretmen adaylarıyla yaptığı çalışmada, öğretmen adayları eğitim fakültelerinde değerler eğitiminin ders olarak verilmesi ve görev yaptıkları illerin kültürel değerleri hakkında hizmet içi eğitimler ve seminerler verilmesi önerilerinde bulunmuştur. Oğuz'un (2012: 7-8) beş farklı branşta öğrenim gören öğretmen adayları ile yaptığı çalışmada, öğretmen adaylarına değerleri kazanmaları için neler yapılabileceği sorulmuş ve öğretmen adayları; değerlerle ilgili eğitimlerin, seminerlerin verilebileceği, staj gibi uygulama derslerinin sayısının artırılabilceği ya da daha erken sınıflarda okutulabileceği, değerleri uygulayabilecekleri görevler ve sorumluluklar verilebileceği önerilerinde bulunmuştur. İncelenen çalışmalarda elde edilen bulgular ve yapılan araştırmada ulaşılan sonuca göre, matematik öğretmenleri ve sınıf eğitimi öğretmen adayları ile farklı branş öğretmen adaylarının değerler eğitimine yönelik benzer önerilerde bulunduğu yorumu yapılabilir. Ayrıca 18. Milli Eğitim Şurasında (2010) alınan; değerler eğitimine yönelik ayrı bir ders konulması, öğretmenlerin değerler eğitimine

yönelik ortak kullanabileceği program ve materyal geliştirilmesi, sistemdeki öğretmenlerin hizmet içi eğitim programlarında değerler eğitime yer verilmesi kararlarıyla araştırma sonucunda ulaşılan sınıf eğitimi öğretmen adaylarının destek önerilerinin paralellik gösterdiği dikkat çekmektedir.

3.9. Öneriler

Araştırmada elde edilen sonuçlar doğrultusunda geliştirilen öneriler, uygulayıcılara yönelik öneriler ve araştırmacılara yönelik öneriler olmak üzere iki başlık altında aşağıda sunulmuştur.

3.9.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

- Yapılan bu araştırma sonucunda sınıf eğitimi öğretmen adaylarının değerler eğitimi ile en fazla *hayat bilgisi* ve *sosyal bilgiler* derslerini ilişkili bulurken en az *matematik* dersi ile ilişkili buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarına lisans dönemleri boyunca matematik dersinde değerler eğitime yönelik daha fazla bilgilendirilme ve örnek uygulama çalışmaları yapılarak öğretmen adaylarının matematik dersiyle değerler eğitimi arasında ilişki kurması sağlanabilir.
- Yapılan bu araştırma sonucunda sınıf eğitimi öğretmen adaylarının 2018 MDÖP’da yer alan matematik dersine özgü değerler ve kök değerler hakkında bilgi sahibi olmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarına lisans döneminde yer alan matematik öğretimi dersi ve değerler eğitimi ile ilgili derslerde 2018 MDÖP’da yer alan matematik dersine özgü değerler ve kök değerler inceletilerek bilgi sahibi olmaları sağlanabilir.
- Yapılan bu araştırma sonucunda sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersi ile en çok paylaşım, sorumluluk, eşitlik ve sabır; en az sevgi, dostluk ve vatanseverlik değerlerini ilişkilendirilebilir buldukları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmen adaylarına matematik dersinde tüm değerlerin kullanılmasına yönelik yaratıcı düşüncelerini sağlayacak ve bu değerlerle doğrudan ya da örtük yolla değerler eğitimi yapılabileceğini gösteren etkinlik ve örnek çalışmalar yapılabilir.

- Yapılan bu araştırma ile ulaşılan, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerleri kazandırmak için yapmayı planladıkları etkinlikleri uygulama imkânı verilerek planlarını hayata geçirmeleri ve TÜBİTAK ya da bilimsel araştırma projeleri vasıtasıyla değerlendirmeleri sağlanabilir.
- Yapılan bu çalışmada sınıf eğitimi öğretmen adaylarının matematik dersinde değerler eğitimiye yönelik yaptığı öneriler ve destek talepleri doğrultusunda; öğretmen adaylarına bu konuda eğitim seminerleri, konferanslar verilebilir ve uzman, kitap ve materyal desteği sağlanabilir.

3.9.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

- Yapılan bu araştırma sonucunda matematik dersinde değerler eğitimi yapılabileceğine yönelik olumlu görüşlerin yanında yapılamayacağına dair olumsuz görüşlere ve önyargılara sahip öğretmen adaylarının olduğu da tespit edilmiştir. Ayrıca matematik dersi ve değerler ilişkisinin yeni çalışılan bir konu olduğu ve alan yazında yeterli çalışma olmadığı görülmektedir. Bu nedenle matematik ve değerler eğitimi ilişkisi kurulacak yeni araştırmalar yapılarak matematik dersinde değerler eğitimiye dair ön yargıların giderilmesi sağlanabilir.
- Alan yazında matematik dersi ve değerler eğitimi konulu yapılan çalışmaların daha çok ortaokul ve orta öğretim kademesinde olduğu görülmekte ve ilköğretim kademesine yönelik yapılan, matematik dersinde değerler eğitimi ilişkisini ele alan çalışmaların azlığı dikkat çekmektedir. İlkokul matematik dersinde değerler eğitimi ilişkisini ele alan yeni çalışmalar yapılarak literatürdeki boşluk doldurulabilir.
- Alan yazında yer alan matematik dersi ve değerler eğitimi konulu çalışmaların, genel olarak tarama şeklinde yapılan çalışmalar olduğu ve uygulama çalışmalarının daha az olduğu görülmektedir. Yapılacak yeni araştırmalar uygulama çalışması olarak yürütülebilir.
- Yapılan bu çalışma farklı çalışma grubu, farklı veri toplama araçları ya da farklı metodoloji ile yeniden yürütülerek elde edilen bulgular desteklenebilir.

KAYNAKÇA

- Acar Başeğmez, D. (2017). *Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akbaş, O. (2004). *Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının ilköğretim II.kademedeki gerçekteşme derecesinin değerdendirilmesi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akbaş, O. (2008). Değer eğitimi akımlarına genel bir bakış. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6(16), 9-27.
- Akbaş, O. (2009). İlköğretim okullarında görevli branş öğretmenlerinin değer öğretilimi yaparken kullandıkları etkinlikler: 2004 ve 2007 yıllarına ilişkin bir karşılaştırma. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 17(2), 403-414.
- Akgöl, İ. (2020). *İlkokul öğrencileri için değer bilinçlendirme yaklaşımına dayalı değer eğitimi uygulaması*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Akhan, N. E., Subaşı, E., ve Açıl, F. B. (2020). Öğretmen adaylarının kök değerlere ilişkin görüşleri. *Eğitim ve Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 3(2), 115-134.
- Akıtürk, H. K., ve Bağçeli Kahraman, P. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının değerler eğitimiye yönelik görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(38), 267-294.
- Aktaş, F. N. (2014). *Matematiğe ilişkin değerler ve sınıftaki uygulamalara yansımaları*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Aladağ, S. (2009). *İlköğretim sosyal bilgiler öğretiminde değer eğitimi yaklaşımlarının öğrencilerin sorumluluk değerini kazanma düzeyine etkisi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Aladağ, S., ve Kuzgun, M. P. (2015). Sınıf Öğretmeni Adaylarının ‘Değer’ Kavramına İlişkin Metaforik Algıları. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*(29), 163-193.
- Arastaman, G., Öztürk Fidan, İ., ve Fidan, T. (2018). Nitel araştırmada geçerlik ve güvenilirlik: Kuramsal bir inceleme. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(1), 37-75.
- Aslan, S., ve Aybek, B. (2018). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin hoşgörü değeri ile ilgili algılarının incelenmesi: Fenomenolojik bir çalışma. *Milli Eğitim*, (217), 97-110.

- Asmail, R. (2019). *Values that grade 8 to 10 learners from a public, mathematics- and science-focus school in Johannesburg associate with mathematics learning*. (Master's thesis). ProQuest Dissertations and Theses Global adresinden edinilmiştir.
- Aşıcı , F., ve Dede, Y. (2019). Matematiksel problemler aracılığıyla eğitimsel değerlerin aktarımı: Kuramsal bir çalışma. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi (EFMED)*, 13(1), 260-283.
- Aşıcı, F. (2020). *PISA ve ulusal sınavların incelenmesi: Matematiğe özgü değerler, problem türleri ve öğrenme alanları perspektifinden karşılaştırmalı bir analiz*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Atweh, B., ve Seah, W. T. (2008, Nov). *Theorising values and their study in mathematics education*. 2007 AARE Conference, Nov 28 2007. Fremantle, Western Australia: Association for Research in Education (AARE). <https://espace.curtin.edu.au/handle/20.500.11937/14845> adresinden edinilmiştir.
- Aybek, E. C. (2019). Verilerin analizi ve değerlendirilmesi. K. Yılmaz, ve R. S. Arık, (Ed.), *Eğitimde araştırma yöntemleri içinde* (s. 162-183). Ankara: Pegem Akademi.
- Aydemir Özbay, H. (2019). *Altıncı sınıf matematik öğretim programı ile sorumluluk değeri eğitim program tasarısının etkililiğinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Aydın, M. (2019). *Sınıf öğretmenlerinin değerler eğitimine yönelik görüşleri (Isparta ili örneği)*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Aydın, M. Z. (2010a). Okulda değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 16-19.
- Aydın, M. Z. (2010b, 10 Nisan). *Okulda çalışan herkesin görevi olarak değerler eğitimi*. Değerler Eğitimi Buluşması'nda sunulan bildiri, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Ankara. <https://docplayer.biz.tr/185804925-Okulda-calisan-herkesin-gorevi-olarak-degerler-egitimi-1.html> adresinden edinilmiştir.
- Aydın, M. Z. (2014, 19-21 Haziran). *Okulda değerler eğitiminin ilkeleri ve sorunları*. Uluslararası İnsani Değerlerin Yeniden İnşası Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Atatürk Üniversitesi, Üsküdar Üniversitesi, Erzurum.
- Aytaçlı, B. (2018). *Değer temelli etkinliklerin matematik başarısına, değer algısına, problem çözme becerisine, matematiğe yönelik tutuma ve kalıcılığa etkisi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

- Bacanlı, H. (2011). Değer değer midir. *Eğitime Bakış*, 7(19), 18-21. https://hasanbacanli.files.wordpress.com/2011/10/deger_deger_midir.pdf adresinden edinilmiştir.
- Bakioğlu, A., ve Sılay, N. (2011). *Yüksek öğretim ve öğretmen yetiştirmede karakter eğitimi* (1. Baskı). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bakırcı, D. C. (2020). *Ortaöğretim matematik ders kitaplarında matematiksel değerler ve matematik eğitimi değerleri*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Balcı, F. A., ve Yanpar Yelken, T. (2010). İlköğretim öğretmenlerinin değer kavramına yükledikleri anlamlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (39), 81-90.
- Başçı, Z. (2012). *Beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi (Erzurum örneği)*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Beldağ, A. (2020). Öğretim programlarında değer eğitimi. S. Z. Genç, ve A. Beldağ, (Ed.), *Karakter ve değer eğitimi* içinde (s. 135-144). Ankara: Pegem Akademi.
- Bilsky, W., ve Schwartz, S. H. (1994). Values and personality. *European Journal Of Personality*, 163-181.
- Bishop, A., FitzSimons, G., Seah, W. T., ve Clarkson, P. (1999). *Values in mathematics education: Making values teaching explicit in the mathematics classroom*. Annual Meeting of the Australian Association for Research in Education Annual Conference, Melbourne.
- Bishop, A., Seah, W. N., ve Chin, C. (2003). Values in mathematics teaching - The hidden persuaders? *Second international handbook of mathematics education* (s. 717-765). Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- Boztürk Macit, B. (2020). *6. sınıf matematik öğretim programıyla bütünleştirilmiş değerler eğitiminin yaratıcı drama yöntemiyle etkililiğinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Can, N. (2004). Öğretmenlerin geliştirilmesi ve etkili öğretmen davranışları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(16), 103-119.
- Cice, Y., ve Özgan, H. (2017). Değerler eğitimi uygulamalarının değerlendirilmesi ve geliştirilmesine ilişkin okul çalışma ekibinin görüşleri. *AKEV Akademi Dergisi*, 21(70), 101-120.

- Creswell, J. W. (2017a). *Araştırma deseni nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları* (3. Baskı). Ankara: Eğiten Kitap.
- Creswell, J. W. (2017b). *Eğitim araştırmaları nicel ve nitel araştırmanın planlanması yürütülmesi ve değerlendirilmesi*. İstanbul: EDAM.
- Çelik, Ç. (2020). *İlkokul kademesinde uygulanan değerler eğitimi programının sınıf öğretmenleri, okul psikolojik danışmanları ve okul yöneticilerinin görüşlerine göre değerlendirilmesi: Tek durumlu bir örnek olay çalışması*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çelik, Ö. (2020). Kavram olarak değer ve eğitimdeki önemi. A. Oğuz Namdar, (Ed.), *İlkokulda drama ile değerler eğitimi uygulamaları* içinde (s. 46-54). Ankara: Pegem Akademi.
- Çelik, Ö., Esmer, B., ve Yılmaz, E. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının değer öğretilimine yönelik algıları. *Turkish Studies*, 11, 229-244.
- Çelikkaya, T., ve Filoğlu, S. (2014). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin değere ve değer eğitimi ile ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 14(4), 1541-1556.
- Çelikkaya, T., Filoğlu, S., ve Öktem, N. S. (2013). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitimi uygulamalarının öğretmenler tarafından uygulanma düzeyleri. *Sosyal Bilgiler Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 121-147.
- Çengel, S. (2019). *Kök değerlere ilişkin sosyal bilgiler öğretmen adaylarının algıları: Nitel bir araştırma*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çengelci Köse, T. (2016). Sosyal bilgiler öğretiminde değerler eğitimi. S. Şimşek, (Ed.), *Sosyal bilgiler ve sınıf öğretmenleri için sosyal bilgiler eğitimi* içinde (s. 246-270). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Çengelci, T. (2010). *İlköğretim beşinci sınıf sosyal bilgiler dersinde değerler eğitiminin gerçekleştirilmesine ilişkin bir durum çalışması*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Çiçen, M. E. (2019). *Değer eğitimi temelli drama programının 6. sınıf öğrencilerinin demokratik değerleri kazanmalarına etkisi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Dede, Y. (2007). Matematik öğretiminde değerlerin yeri. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 12-25.
- Deniz, D. (2018). Matematik öğretim programında yer alan değerler eğitimi ile ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 9(16), 678-705.

- Dilmaç, B. (2007). *Bir grup fen lisesi öğrencisine verilen insani değerler eğitiminin insani değerler ölçeği ile sınanması*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Dilmaç, B., ve Şimşir, Z. (2016). Okullarda değerler eğitimi. https://cubukram.meb.k12.tr/meb_iys_dosyalar/06/07/888939/dosyalar/2020_03/09135457_okullarda_deerlereitimi.pdf?CHK=fa07f37094fe8fd4cf43ca2f4be0100c adresinden edinilmiştir.
- Dinçer, B., ve Gündüz Çetin, İ. (2021). Değerler eğitiminin ortaöğretim matematik dersi öğretim programına entegrasyonuna ilişkin öğretmen görüşleri. H. Şahin, (Ed.), *Eğitim Bilimleri Teori, Güncel Araştırmalar ve Yeni Eğilimler 3* içinde (s. 42-61). Cetinje, Montenegro: IVPE.
- Doğan, A. S. (2020). *Matematik öğretmen adaylarının rutin olmayan problemleri çözme becerilerinin matematiksel değerler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Durmuş, S. (2004). Matematik eğitiminde değerler üzerine bir deneme. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 2(7-8), 65-79.
- Durmuş, S. (2010). Matematik eğitimi ve değerler. *Eğitime Bakış*, 6(18), 63-67.
- Edwards, J. (1996). Planning for values education in the school curriculum. J. M. Halstead, ve M. J. Taylor, (Eds.), *Values education and education in values* (s. 167-179). New York: Routledge Falmer.
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metodlarına giriş: Nitel, nicel ve eleştirel kuram metodolojileri*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Elkatmış, M. (2009). Hayat bilgisi öğretiminde değer eğitimi. B. Tay, (Ed.), *Hayat bilgisi öğretimi* içinde (s. 334-365). Ankara: Maya Akademi.
- Engin, G. (2020). Türkiye'de karakter ve değer eğitimi araştırmaları. S. Z. Genç, ve A. Beldağ, (Ed.), *Karakter ve değer eğitimi* içinde (s. 314-324). Ankara: Pegem Akademi.
- Erdem, A. (2003). Üniversite kültüründe önemli bir unsur: Değerler. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 1(4), 55-72.
- Ergen, G. (2020). Eğitim felsefesi ve hedefleri bakımından karakter ve değer eğitimi. S. Z. Genç, ve A. Beldağ, (Ed.), *Karakter ve değer eğitimi* içinde (s. 31-48). Ankara: Pegem Akademi.
- Ersoy, F. (2020). Türk eğitim ve kültür tarihinde değer eğitimi. S. Z. Genç, ve A. Beldağ, (Ed.), *Karakter ve değer eğitimi* içinde (s. 171-188). Ankara: Pegem Akademi.

- Gömleksiz, M. N., ve Cüro, E. (2011). Sosyal bilgiler dersi öğretim programında yer alan değerlere ilişkin öğrenci tutumlarının değerlendirilmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 95-134.
- Güleş, E. (2019). *Ortaokul matematik dersi öğretim programındaki değer kazanımlarına ilişkin öğretmen görüşleri ve örnek uygulamaların geliştirilmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Gülmüş, R. (2015). *İlkokul 4. Sınıf Sosyal bilgiler dersi tarih konularında değer öğretimine ilişkin sınıf öğretmeni görüşleri*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Gür, Ç., Koçak, N., Şirin, N., Şafak, M., ve Demircan, A. (2015). İlköğretim öğretmenlerinin değerler eğitimiye ilişkin görüşleri ve karşılaştıkları güçlüklerin incelenmesi: Ankara örneği. *Asya Öğretim Dergisi*, 3(1), 78-91.
- Gürdoğan Bayır, Ö., Çengelci Köse, T., ve Deveci, H. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarına göre ilkokullarda değer eğitimi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 317-339.
- Halstead, M. J., ve Taylor, M. J. (2000). Learning and teaching about values: A review of recent research. *Cambridge Journal Of Education*, 30(2), 169-202.
- Hancock, D. R., ve Algozzine, B. (2006). *Doing case study research*. New York: Teachers College Press.
- Hökelekli, H. (2010). Modern eğitimde yeni bir paradigma: Değerler eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 4-9.
- İlhan, A., ve Poçan, S. (2020). Matematik eğitiminde öne çıkan güncel değerler. *Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, (41), 379-398.
- İpekçi, S. (2018). *Altıncı sınıf matematik öğretim programı ile bütünleştirilmiş değerler eğitimi program tasarısının etkililiğinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kamer, T. S., ve Şahin, M. (2021). Değerlere ve değerler eğitimiye ilişkin öğretmen adaylarının görüşleri. *Milli Eğitim*, 50(230), 725-744.
- Kara Ergin, F. (2019). *Lise matematik dersinde değer kazandırma amaçlı iki öğretim deneyi uygulamasının değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Karaca, D. (2020). *Matematik dersinde kullanılan gerçek yaşam problemlerinin ilkokul 4. sınıf öğrencilerinin yardımseverlik tutumlarına ve matematiğe yönelik tutumlarına etkisi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Keskin, Y. (2008). *Türkiye'de sosyal bilgiler öğretim programlarında değerler eğitimi: Tarihsel gelişim, 1998 ve 2004 programlarının etkililiğinin araştırılması*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kınacı, M. K. (2018). *Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimine ve sosyal bilgiler öğretim programında yer alan değerlere yönelik görüşleri*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kirez, B. (2018). *Öğrenci, öğretmen ve öğretim programı açısından matematik eğitimi değerlerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Koç, S., ve Çelik, A. (2017). Ortaokullarda örtük olarak verilen değerler konusunda lisansüstü öğrencilerin görüşleri. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(2), 711-735.
- Kolaç, E., ve Karadağ, R. (2012). Türkçe öğretmeni adaylarının "Değer" kavramına yükledikleri anlamlar ve değer sıralamaları. *İlköğretim Online*, 11(3), 762-777.
- Köksal, M. (2021). *Ortaokul matematik ders kitaplarının kök değerler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Kurtdede Fidan, N. (2009). Öğretmen adaylarının değer öğretimine ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim*, 2(2), 1-18.
- Kurtdede Fidan, N. (2015). Toplumsallaşma yolunda bir kaynak: Hayat bilgisi dersinde değerler eğitimi. M. Gültekin, (Ed.), *Hayat bilgisi öğretimi* içinde (s. 250-270). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kurtdede Fidan, N. (2016). Sınıf öğretmeni adaylarının geleceğe yönelik değerler eğitimi tasarımları. *International Journal Of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 7(22), 161-180.
- Lım , C. S., ve Ernest, P. (1997). *Values in mathematics education: What is planned and what is espoused?*, (s. 37-44). Proceedings of the Day Conference, University of Nottingham.
- Maxwell, J. A. (2018). *Nitel araştırma tasarımı etkileşimli bir yaklaşım*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- MEB. (2006). 17. Milli Eğitim şurası. Eylül 13, 2021 tarihinde https://tkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165619_17_sura.pdf adresinden edinilmiştir.

- MEB. (2010). 18. Milli Eğitim şurası. Eylül 13, 2021 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf adresinden edinilmiştir.
- MEB. (2014). 19. Milli Eğitim şurası. Eylül 13, 2021 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf adresinden edinilmiştir.
- MEB. (2017). Müfredatta yenileme ve değişiklik çalışmalarımız üzerine. Haziran 18, 2022 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_07/18160003_basin_aciklama_si-program.pdf adresinden edinilmiştir.
- MEB. (2018). Matematik dersi öğretim programı. Mart 22, 2019 tarihinde <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/201813017165445-MATEMAT%C4%B0K%20%C3%96%C4%9ERET%C4%B0M%20PROG RAMI%202018v.pdf> adresinden edinilmiştir.
- MEB. (2021). 20. Milli Eğitim şurası. Haziran 18, 2022 tarihinde https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf adresinden edinilmiştir.
- Merriam, S. B. (2015). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (3. Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Nalçacı, A. (2020). Değerler eğitiminde aile, çevre ve okul. S. Z. Genç, ve A. Beldağ, (Ed.), *Karakter ve değer eğitimi* içinde (s. 189-206). Ankara: Pegem Akademi.
- Nik Paa, N. A., ve Tapsir, R. (2013). Analysis of instruments measuring values of mathematics education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 90, 449 – 457.
- Oğuz, E. (2012). Öğretmen adaylarının değerler ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 12(2), 1-18.
- Okumuş, E. (2010). Toplum ve ahlak eğitimi. *Eğitime Bakış*, 6(18), 28-32.
- Öncül, K. (2021). *Ortaokul matematik dersi öğretim programında yer alan değerler eğitimi uygulamalarına ilişkin öğretmen görüşleri*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Özalp Kaplan, N. (2014). *İlkokullarda değer eğitiminin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Özenç, A. (2019). *Ortaokul matematik ders kitaplarında yer alan matematiksel değerlerin ve matematik eğitimi değerlerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.

- Özkaya, F. (2021). *Matematik dersi öğretim programında vurgulanan değerlerin ortaokul matematik ders kitaplarında yer alma durumlarının incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Özmen, C., Er, H., ve Gürgil, F. (2012). İlköğretim branş öğretmenlerinin değerler eğitimine ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(17), 297-311.
- Öztürk, N. (2017). *İlköğretim düzeyindeki kitaplarda yer alan metinlerin değer öğretimi yaklaşımlarına göre incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Peker Ünal, D., ve Şen, E. Ö. (2019). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının tasarladıkları materyallerle öğretim programında yer alan değerlerin ilişkilendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 17(37), 77-107.
- Peng , A., ve Nyroos , M. (2012). Values in effective mathematics lessons in sweden: what do they tell us? *The Mathematics Enthusiast*, 9(3), 409-430.
- Satı, S. (2021). *İlkokul hayat bilgisi dersi kapsamında gerçekleştirilen değer öğretiminin öğretmen gözünden incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Sayın, V., Orbay, K., ve Altunay Şam, E. (2019). 5. sınıf matematik ders kitabının değerlerimiz açısından incelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (Özel sayı), 161-171.
- Schwartz , S. H. (1994). Are there universal aspects in the structure and contents of human. *Journal of Social Issues*, 50(4), 19-45.
- Seah, W. T. (2019). Values in mathematics education: Its conative nature, and how it can be developed. *Korean Society of Mathematical Education*, 22(2), 99-121.
- Seah, W. T., ve Bishop, A. (2000). Values in mathematics textbooks: Aview through two Australasian regions. *Paper presented at the 81st Annual Meeting of the American Educational Research Association*.
- Seah, W. T., ve Peng, A. (2012). What students outside Asia value in effective mathematics lessons: A scoping study. *ZDM Mathematics Education*, 44(1), 71-82.
- Seah, W. T., ve Wong, N. Y. (2012). What students value in effective mathematics s learning:a ‘Third Wave Project’ research study. *ZDM Mathematics Education*, 44, 33-43.
- Seah, W. T., Bishop, A. J., FitzSimons, G. E., ve Clarkson, P. C. (2001, December). *Exploring issiues of control over values teaching in the mathematics classroom*. Annual Conference of the Australian Association for Research in Education, Fremantle, Australia .

- Subaşı, M., ve Okumuş, K. (2017). Bir araştırma yöntemi olarak durum çalışması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(2), 419-476.
- Superka, D. P., Ahrens, C., Hedstrom, J. E., Ford, L. J., ve Johnson, P. J. (1976). *Values education sourcebook: conceptual approaches, material analyses and an annotated bibliography*. Social Science Education Consortium ERIC Clearinghouse for Social Studies Social Science Education.
- Süslü, E. (2021). *Matematik dersinde değerler eğitime yönelik ortaokul matematik öğretmenlerinin görüşlerinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Şahin, Ö., ve Başgöl, M. (2018). Ortaokul matematik ders kitaplarında sosyal değerler. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 90-104.
- Şahin, T., ve Katılmış, A. (2016). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının değerler eğitimi öz yeterlilikleri. *Alan Eğitimi Araştırmaları Dergisi (ALEG)*, 2(1), 1-16.
- Şentürk, H. (2010). Kişilik gelişiminde eğitim, din ve değerlerin rolü. *Eğitime Bakış*, 6(18), 50-54.
- TDK. (2022). Türk Türk Dil Kurumu sözlükleri. Aralık 21, 2019 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden edinilmiştir.
- Ulusoy, K., ve Arslan, A. (2014). Değerli bir kavram olarak değer ve değerler eğitimi. R. Turan, ve K. Ulusoy, (Ed.), *Farklı yönleriyle değerler eğitimi* içinde (s. 2-15). Ankara: Pegem Akademi.
- Ulusoy, K., ve Dilmaç, B. (2015). *Değerler eğitimi* (3 Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Uygur, A. E. (2016). *Değerler sisteminin (dini başa çıkma, affedicilik ve emmons şükür ölçekleri açısından) anksiyete duyarlılığı üzerindeki yordayıcı etkisi: Metakognisyonların aracı rolü*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Uzunkol, E., ve Karaca, D. (2019). İlkokul matematik ders kitaplarının içerdiği değerler bakımından incelenmesi. *International Journal of Field Education*, 5(2), 55-71.
- Veugelers, W. (2000). Different ways of teaching values. *Educational Review*, 152(1), 37-45.
- Yarar Kaptan, S. (2015). *İlkokul 4. sınıf sosyal bilgiler dersinde hoşgörü değerinin karma yaklaşıma dayalı bilgisayar destekli etkinliklerle öğretimi*. (Doktora tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yarar Kaptan, S. (2019). *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler derslerinde uygulamalı değerler öğretimi örnek ders planları* (1 Baskı). Ankara: Eğiten Kitap.

- Yeşil, R., ve Aydın, D. (2007). Demokratik değerlerin eğitiminde yöntem ve zamanlama. *TSA*, 11(2), 65-84.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (11. Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız Mutlubaş, S. (2021). *Beşinci sınıf matematik ders kitaplarındaki temsillerin öğretim programındaki kök değerler bağlamında incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yıldız, M. (2019). *Ortaokul matematik ders kitaplarındaki metin ve görsellerin değerler açısından incelenmesi*. (Yüksek Lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi> adresinden edinilmiştir.
- Yılmaz, E. (2009). Öğretmenlerin değer tercihlerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 109-128.
- YÖK. (2022). Sınıf öğretmenliği lisans programı. Nisan 01, 2022 tarihinde : https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Yeni-Ogretmen-Yetistirme-Lisans-Programlari/Sinif_Ogretmenligi_Lisans_Programi09042019.pdf adresinden edinilmiştir.

EKLER

Ek-1. Araştırma İzni

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Fakültesi Dekanlığı

Sayı : E-72940495-302.08-1920
Konu : Araştırma İzni- Ebru ÇELİK

23.03.2022

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 23.03.2022 tarihli ve E-19527874-302.08-4358 sayılı yazı.

İlgi yazınıza istinaden, Enstitünüz Temel Eğitim Anabilim Dalı Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans Programı "182710004" numaralı öğrencisi Ebru ÇELİK'in yürütmekte olduğu tez çalışması kapsamında; Fakültemiz Sınıf Öğretmenliği lisans programı öğrencilerine yönelik ilgi yazı ekinde detayları belirtilen anketi uygulama talebi Dekanlığımızca uygun görülmüştür. Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Yılmaz GEÇİT
Dekan

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.
Belge Doğrulama Kodu : bb4c514931b8 Belge Takip Adresi: <http://ebys.erdogan.edu.tr/EBYS/eimzadogrulama>

Yenipazar Mah. Ali Okumuş Cad. 53200 Çayeli \ RİZE
Telefon No : +90 (464) 532 84 54- 25 15 Faks No : +90 (464) 532 86 12

Bilgi için : ABDUL K. DERECİ
Dahili: 464 532 8454-3606

Ek-2. Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu

Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının İlkokul Matematik Dersinde Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri

Değerli öğretmen adayları,

Bu form, sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ilkokul matematik dersinde değerler eğitimine ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Form iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kişisel bilgiler, ikinci bölümde ise sınıf eğitimi öğretmen adaylarının ilkokul matematik dersinde değerler eğitimine ilişkin görüşleri hakkında açık uçlu sorular bulunmaktadır.

Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmakla birlikte vereceğiniz cevaplar araştırma kapsamında ve bilimsel amaçlar doğrultusunda kullanılacak, başka kişi ve kurumlarla paylaşılmayacaktır.

Araştırmada sağlıklı sonuçlara ulaşabilmek için aşağıda yer alan soruları samimi ve doğru bir şekilde cevaplandırmanız önem taşımaktadır. Bu konuda göstereceğiniz özen ve ayıracağınız zaman için teşekkür ederim.

Ebru ÇELİK

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Sınıf Öğretmenliği Tezli Yüksek Lisans

"Aşağıda yazılı olan soruları gönüllü olarak cevaplayacağım. Cevapların doğruluğu bana aittir. Taahhüt ederim." **Yukarıda yazılı olan metni aşağıdaki boşluğa el yazısıyla yazınız.**

.....
.....

Ek-2 (Devam). Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu

1.Bölüm: Kişisel Bilgiler

Cinsiyet: Kadın () Erkek ()

Sınıf: 1() 2() 3() 4()

Değerler eğitimi ile ilgili bir ders aldınız mı ya da alıyor musunuz? Dersin adını yazınız.

Hayır ()

Evet () Dersin Adı: (örn: Hayat Bilgisi öğretimi)

Matematik öğretimi dersi aldınız mı?

Hayır () Evet ()

2018 İlkokul matematik öğretim programını incelediniz mi?

Hayır () Evet ()

2.Bölüm: İlkokul Matematik Dersinde Değerler Eğitime İlişkin Görüşler

1) ‘Değer’ kavramı sizin için ne ifade ediyor?		
2) ‘Değerler eğitimi’ kavramından ne anlıyorsunuz?		
3) Aşağıda yer alan ilkokul derslerini, değerler eğitimiyle ilişkilendirme durumunuza göre sıralayınız. (Derslerin yanındaki kutucuklara 1’den 9’a kadar derecelendirerek sıralama yapınız.)		
Hayat bilgisi ()	Matematik ()	Müzik ()
Sosyal bilgiler ()	Fen bilimleri ()	DİKAB ()
Türkçe ()	Görsel sanatlar ()	Beden eğitimi ve oyun ()
4) İlkokul matematik programında yer alan kök değerler nelerdir?		

Ek-2 (Devam). Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu

5) İlkokul matematik öğretim programında matematik dersine özgü yer alan değerler var mı? Varsa bu değerler nelerdir?		
6) İlkokul matematik dersi içeriği düşünüldüğünde aşağıdaki değerlerden hangilerini matematik dersiyle ilişkilendirilebilir buluyorsunuz? (Kutucuklara birden fazla işaretleme yapabilirsiniz.)		
Adalet ()	Eşitlik ()	Sevgi ()
Dostluk ()	Öz Denetim ()	Sorumluluk ()
Dürüstlük ()	Paylaşım ()	Vatanseverlik ()
Esneklik ()	Sabır ()	Yardımseverlik ()
Estetik ()	Saygı ()	
7) İlkokul matematik dersinde genel olarak değerler eğitimi yapılabileceğini düşünüyor musunuz? Görüşlerinizi nedenleriyle açıklayınız.		
Hayır () Evet ()		
Nedeni:		
8) İlkokul matematik dersinde değerleri kazandırmak için ne tür etkinlikler yapmayı planlıyorsunuz? Örneklerle açıklayınız.		

Ek-2 (Devam). Sınıf Eğitimi Öğretmen Adayları Görüşme Formu

9) İlkokul matematik dersinde değerler eğitimi verirken güçlüklerle karşılaşacağınızı düşünüyor musunuz? Bu güçlükleri aşmak için neler yaptınız açıklayınız.
Hayır () Evet ()
10) Sınıf eğitimi öğretmen adayları, matematik dersinde değerler eğitimiyle ilgili desteğe ihtiyaç duymakta mıdır? Nasıl destek verilebilir, önerileriniz nelerdir?
Hayır () Evet ()

ETİK KURUL KARARI

T.C.
RECEP TAYYİP ERDOĞAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER ETİK KURULU

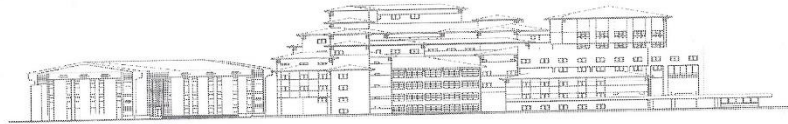
DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 08/03/2022
Toplantı K. Sayısı : 2022/42

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Lisansüstü Eğitimi Enstitüsü Yüksek Lisans Öğrencisi Ebru ÇELİK “Sınıf Eğitimi Öğretmen Adaylarının İlkokul Matematik Dersinde Değerler Eğitimine İlişkin Görüşleri” isimli projesi kapsamında yürütülecek çalışmalar için izin talebi kurulumuzca değerlendirilmiş olup;

- ☒ Etik açıdan uygun bulunmuştur.
- ☐ Etik açıdan uygun bulunmamıştır.
- ☐ Etik açıdan önerilen değişikliklerin yapılmasıyla uygun bulunmuştur.

Prof. Dr. Ahmet İshak DEMİR
Başkan

Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi Fener Mah. Zihni Derin Yerleşkesi 53100 RİZE
Tel: 0464 223 81 00 Faks: 0464 223 63 28
www.erdogan.edu.tr